

શ્રી રા.દે.વ. શેઠ વસંતજી ત્રીકમજી, જે.પી.
 Rao Bahadur Shet Vasanji Trikamji, J.P.

The Bombay Art Printing Works

અર્પણ પત્રિકા.

સા. સા. શ્રી: વ્રમનંદ ઝીકમંદ જે. પી.

જ્ઞાનોપામક આપકવર!

આપ મારું અને નર્મ જાહેર ન થક છે, તથા અર્થવંદા-
નના સાધક થવાને નર્મદા દલપ્ત મેડા છે. --ને તેથી મારું
દલપત્રી મ'વનિને. આટો પ્રવાદ ધર્મકાર્ય વરદ્ વિશેષ નવને છે
જાહેરથી ધર્મના નર્મ કેવળ દિવાલના માને છે, ત્યાં આપ ન
જે અર્થ જાણ અને દુષ્કર્મ જાને જાનો છે અને તેથી -
સ.પત્રી જાપુરની કલ્પિત ક.સાદુષ સંકેતવાળી. નાધર્મ
વરદ્ અને જાણિ મુખાતુ પમેરે ધીન તેના કલ-સે નાધર્મ
મદા કલ્પકે રહે છે. ને નર્મ સાદુષ ભક્તિની કલ્પના
જાણી આ કલ્પિક માનવકલ્પના પન્ન ક સે । કરવાને પ્રવન
છે. થઈ નર્મ કેવળકલ્પકે કલ્પકલ્પન મધુર મુનપત્રી । માનું
કલ્પક મદા મુખાતિ છે, તેથી અવક ન નામના સિદ્ધા અને ન
પન્ન સાધનદુષ નાધર્મના છે મદા કલ્પક આપની સંધમાના ના
મુખી આપને મનપત્રુ કરી અમે અન્યાન દિવ મદા છે.

અંતો હીને,

શ્રી જન ધર્મ વિના પ્રસારક વર્ગના

અવરુઆપકે.

AUGURCHAND BHAIRODJI,
JAIN LIBRARY.

પ્રસ્તાવના.

માનવજીવન એ દિવ્ય જાનુ છે. દેવતાઓ પણ સ્વર્ગથી સ્વર્ગ એ છ-
કામાં આવીને મોહમાર્ગના અવિરતી થઈ રહી છે. તેથી આર્દ્ર ન મદામા-
આદ્ય તેને ચિંતામઝિલી ઉપમા આપી છે. ચિંતામઝિલી જેમ સર્વ-દુષિ-
દ થાય છે, તેમ માનવજીવનથી સર્વ પ્રકારના દુષ્ટ સિદ્ધ થાય છે. એ જીવનને
મુખારવાને માટે શ્રી જિવેંદ ભજાને ધનિધર્મની સાથે શુદ્ધધર્મને પણ પ્ર-
તિમાપે છે. પણ ઉત્તમ જીવે શુદ્ધધર્મને વધાર્યું પાળવાથી દેવતા થઈ
માણવ થાય છે.

આપણે શુદ્ધધર્મને વધાર્યું પાળવાનું સાધન સ્ત્રી છે. સદ્ગુણી અને
વિદ્યા ધારિણી શુદ્ધ ધર્મને દીધાવે છે. તેનાથી ઉપમધરેશં સંતાનો બ્રહ્મ,
ભક્તિ, દયા, કામ, નિષ્ઠા, સત્ય, સરંગતા, વાચન અને ઉદારભાવ વગેરે સ-
દ્ગુણી મુક્તિલિપ થાય છે અને ગમ, દેવ, નિષાધર, દ્યૌર્ધ, જોષ, મદ,
મોહવર્, ખલતા, કપટ, બીજતા અને નિષ્ટુરતા વગેરે દુષ્ટિઓથી દૂર રહે છે.
વિદ્યા માનવનાં જાગર જાગિશા શુદ્ધતા સ્વર્ગમાં સ્વર્ગ સ્વર્ગ સુસિદ્ધિ
મેળવી રહી છે અને તે માતાની વિદ્યાના પ્રભાવથી તેના નિર્દોષ દાર્પમાં પ્ર-
જન થઈ રહીરેનો વિદ્યા અને ચિત્તની પ્રવૃત્તિ પ્રાપ્ત છે. વિદ્યા અને
ધર્મથી માતાના મદરસમાં રહેલી પ્રાપ્ત આ-વકાશથી અવગણને આરંભ
હતી આ સંસારથી સ્વર્ગમાં જાનવા પુણી મળતા થાય છે. જે જાનના અ-
દર મિદાનથી જાગતા ચિત્તથી સન્માર્ગ ઉપર રહે છે. જેને તેની થયેલા
પુન્યમાળા આસનું થઈ થાય છે વિષની મર્ષિ અને છે અને તેની સુખમ સ-
ર્વ સંસારને મુક્તિ મળે છે.

આથી વિદ્યા અને સદ્ગુણી જાગરમાળા નાં જાન છે, જે વધારે તે
ધર્મ, નિષ્ઠા અને આત્મજ્ઞાનમાં પુરણાને છે, નહીં એ માતાના પ્રાપ્ત કરવા-
નું મુખ્ય સાધન સંસારથી છે. જેગરની પાંચેથી જાગર. નહીં પ્રાચીન
મળી બાળ જમિની નવીઓનાં સ્વરૂપ રહે, નહીં તેના મુદ્ધમાં તે વિદ્યા-
ની ઉત્તમ પ્રકારની જાગર જાગર છે. અને તેથી હૃદયે માતાના જીવનને

મુધારવાને મન, વચન અને કાવળી ગુદિથી પ્રવર્તવા તત્પર થાય છે. "પ્રાચીન સદગુણી મનીષ્યો પોતાના પતિ અને કુટુંબ ક્ષેત્રે કર્તવ્ય ધર્મ સમજતી અને તે પ્રમાણે વર્તતી હતી." તેમજ પોતાના સતીધર્મની અંધારિકા રક્ષિત દશાંત્રી સર્વ જનને અમકાર પમાડતી હતી. નેશ્વિના જેવું ઉત્તરના હાલ આપણને પ્રા'ત થાય અને આપણી સંતતિ વિશ્વા, ધર્મ અને નીતિથી નિમુખ થઈ અજ્ઞાનતામાં અસ્થાયી ન થાયે, આવી બાબત બાવી પોતાને અને પોતાની સંતતિને મુધારવા પ્રયત્ન કરવા તત્પર થાય છે. એવી સતીશિલા હાલ અસ્તિ. નાંમાનસાગતી આવિશ્વિના હાલ મુધારવાને કમી મરત કરે છે. નેશી મનુશ્વિન કમીજ મુધરે છે. અને શીંગ તથા સદગતિ પ્રકાશે છે.

નાંમાનસાગે અધિગમ્યિના વચારે કરવાને સર્વ જૈન વર્મની હંમકા ઉત્કર્ષ છે, પણ આવિશ્વિના તુલેમગ વદવમાં સતી અને સદગુણી અશ્વિના મચ્ચરિવિની ઉડી છાપ પાડવાને ઉપોગી થઈ પડે, તેવા સતી અશ્વિના તવાન પદ્ધતી પ્રમાણે પ્રકાશિત થયેલા મધિની સમ્બોધિત થઈ પ્રસિદ્ધ થયેલા નથી, માટે આ કમીજની શોજના સર્વ ગેને સદગ વચાની ખર્જ આપેલા કરે છે.

અ. પુત્રવત્તા પ્રથમ બાજમાં સતી મુજસાથી તે કુત્તી મુખીની પચતારા સતીશિલા અસ્તિ. આપેલાં છે. તે જૈન સતીશિલા અસ્તિ શ્રી મનિ સુલકરિના રક્ષિત રિ. વ શ્રી મુભરીગમળીશ્વિ એવા બરનેથર બાલુમળિ જુનિને આપેલો સવરીત કરેલા છે. ખીલ પ્રથાની સાથે મેગવત્તા પેદશ્વિક સતીશિલા અસ્તિમાં ફેરકા જનુપ છે, તથાપિ નગ મંચકરને આન વ નદે કેરવત્તા માત્ર તરીત પદ્ધતિની પેજના ફરી તે અસ્તિ. અરી તાતવ કરવામાં આપેલાં છે. આ સતીશિલા પર્વિત અસ્તિ પાપકર્મને નશા કરવામાં કમીજ થાય છે. અને તેવા મેનુવીજ પ્રતિમકમમાં મગ માથાની અંદર ફેર સતીશિલાની પર્વિત નામકરની આજવામાં આપેલી છે.

કેમ ફુલકરની મનુસને ફેર ઉત્તમ પ્રકારના મનુસ સદગતિન વેન-ક પોતાના ખગત પ્રવર્તનને મટે પચતારા થાય છે, અને પરી પેલેસાગ મુ-એ: અવળ કરવાને ઉત્કર્ષા કરાવે છે, તેમ સત્ત અસ્તિની અંદર મેદા ધર્મ, અસ્તિ ને. જા. ૧, મુગીત અને સતીત વગેરે કુલક વચનની આવિશ્વિના અ-

નને અનર્થિત તથા સદગુણી કશ્યપે તેઓના ન-માર્ગે પ્રવર્તાવનાન ઉત્તમ ગુણપ થા' પડે છે, તેથી સર્વ સાર્થક બુદ્ધિને આજ સગી અસ્તિત્વપ્રાપ્તિ મધ્યેનું પ્રાપ્તિથી અવરોધન કરવું જોઈએ.

વર્તમાનકાલે દેશવસ્ત્રી પામેલી આવિશ્વમ્યાને નેમના ધર્મ, નીતિ અને વ્યવહારને પુષ્ટિ મળે તેવાં પુસ્તકો જરૂર થોડાં છે, તે વધારવાનીયથી આગમ્ય-કળા છે. તેવા વિદ્યારથી આવિશ્વમ્યાને સિદ્ધિ મળે તેવા ઉપદેશોથી થઈ પડે અને નેમના પવિત્ર ઇત્તનની સર્વ રીતે સાર્થકતા સંપાદિત થાય, એવા હેતુથી આ પુસ્તકની નવીન યોજના દરવામાં આવી છે. જે આ યોજના આવિશ્વમ્યાને ઉપદેશોથી થાય અને તેના વાંચનને સામ લેવાને સર્વ સાર્થક બુદ્ધિને તૃપ્ત થાય તે. અને આ વનમાં જન્મી રીતે ક્રમેદમદ થયેલા સમગ્ર ગું.

આ પુસ્તકને આરંભ વાંચી સર્વ પ્રકારની મુદ્ધિ દરવામાં મુનિશ્રુતી થી દેવવિશ્વમદ મહામુને દુષ્ટ કરી વળે: કમ લીધા છે, તેને માટે એ મહાનુ-ભાવ મુનિશ્રુતો: અને અંત:કર્મથી આસાર મળીએ છીએ અને એવા પદોપદોથી મુનિશ્રુતો: આસ્તિત્વને જન્મ પ-વચ્ચે આપીએ છીએ. થી આદર્શ ધર્મન. ગાનકેવને પુષ્ટિ આપનાર, અને જન નીતિગરમીડપ ક-વચ્ચેને પશ્ચિમ કંઠમાં સદાક્રિયાદ ગાનકેવ રા. સા. રીંક વનસદ વિ-ક્રમકે જે. પા. નિ અનુપમ ઉદારતાથી રાજકારણી આત્મી માટી ગમતે અ-મ. રા વળે આપીત કોણી છે, તે સદાક્રિયા આજ આજ સંચરનોની મુંધા-રેણી મધેમાગા સદાક્રિયાને અને સત્તિમાન થઈએ છીએ: તેથી એ ગાન નકન ઉદાર મુદ્ધિને: અને આ પ્રકારે જન્મ આત્મા માન. છે. છીએ અને જન રાસન દેવીને પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે, એવા પદમ તનોતેજસ અને સદાક્રિયા જન પ્રાપ્તમાં પ્રવેશ થાય, તેથી જન મુદ્ધિ: રાજાની પ્રસીદ્ધિ ન મે: મતિ પુન: સંપાદન કરવાને જન્મમાળી મતિ.

સ. ૧૯૧૮

અપાક મુદ્ર પ

{ શ્રી જૈન ધર્મ વિદ્યા પ્રસારક વર્ગ.
પાણીતાળા.

अनुक्रमणिका.

प्रथम भाग.

विषय.	पृष्ठ.
सगी पुस्तका...	१
अद्वयता...	३८
मनोद्वयता...	५५
मनोद्वयता...	६५
द्वयता...	८०
नभिता भुंति...	१०३
मान...	१२३
भुंतिदा(नंदा)	१४०
नंदा...	१६०
नंदा...	१७१
नंदा...	१८३
नंदा...	१८५
नंदा...	२०५
नंदा...	२०५
नंदा...	२५४
नंदा...	२५८
नंदा...	२६४
नंदा...	२७३
नंदा...	२८८
नंदा...	२९६
नंदा...	३०८
नंदा...	३१४
नंदा...	३१८
नंदा...	३३५
नंदा...	३६२

રા. સા. શેઠ વસનજી ત્રિકમજીનું સંક્ષિપ્ત જીવનચરિત્ર.

— — —

સાદારાપ એવા કંપનામથી અકિત ચંદ્રવંશી રાજાઓથી સુરક્ષિત એવા કચ્છ દેશમાં આદ્યત ધર્મના ઉપાસક કચ્છી દશા યોગવાળા જાતિનાં ઘણાં કુટુંબો વસે છે. તે દેશમાં આવેલા સુધ્ધ શ્રી નામના ગામમાં રા. સા. શેઠ વસનજી ત્રિકમજીના વડીલા વસતા હતા. તેમના પિતામહ શેઠ મૂળજી દેવજી સંવત્ ૧૮૬૦ ના વર્ષમાં પ્રથમ વ્યાપાર અર્થે સુબંધ ગાવ્યા હતા. તે વખતે મોદમયીનગરી વ્યાપાર લક્ષ્મીનું ઉચ્ચ શિખર બની હતી. વિદેશી વ્યાપારીઓનો મોટો મોટો પેઢીઓ તે સ્થળમાં પાતપાતાની વ્યાપારકળાને પ્રસારતી હતી. તે વ્યાપારીઓમાં કચ્છવાસી મરહૂમ શેઠ નરશી કેશવજી નાથકની પેઢી વ્યાપારકળામાં સારી ખ્યાલિ પામેલી હતી. શેઠ વસનજીઆઈના પિતામહ શેઠ મૂળજીએ પોતાના વ્યાપારનો આરંભ શેઠ નરશી કેશવજીના વ્યાપારની આથે ભાગથી લેયો અને તે શિયાય પાતાની સ્વતંત્રતાથી પણ બીજા વ્યાપાર કરવા માંડ્યો. પૂર્વ પુણ્યના પ્રભાવથી તેમણે વ્યાપાર લક્ષ્મીની સારી વૃદ્ધિ કરી. સંવત્ ૧૮૨૨ ના વર્ષમાં જ્યેષ્ઠ માસમાં શેઠ વસનજી ભાઈના જન્મ થયો. પુત્ર જન્મથી તેમના પિતા અને પિતામહને અતિ આનંદ થયો હતો. કર્મની ગતિ ચિચિત્ર છે. એક તરફ પુત્ર જન્મની વધામણી ચાલતી હતી અને યીજી તરફ તે પુત્રની મેળા સુનિકાગૃહમાંજ અચાનક વ્યાધિચક્ત થયાં. એવે શેઠ વસનજી ભાઈને છ દિવસના મૂકી તેઓએ સ્વર્ગવાસ કર્યો. શેઠ વસનજીઆઈના માતૃશ્રીનું નામ હાખખાઈ હતું. તેઓ સ્વભાવે શાંત અને સદ્ગુણી હતાં. પણ દોઢ પૂર્વ કર્મ-

ના હૃદયથી પોતાના પુત્રપતાન પુત્રનો માતાને મદાને માટે વિયોગ થયો. એજ વર્ષમાં શેડ વસનજી બાઈના પિતામહે શેડ કેશવજી નાયકથી છુટા પડી પોતાના પુત્ર ત્રિકમજી મુજજીના નામથી નવીન પેહેડી ઉધાડી પોતાની વ્યપારકળાને સમારંભ કંયા. વ્યાપાર કળાની કુશળતાથી અને ઉત્તમ પ્રકારની પ્રમાણિકતાથી એ પવિત્ર પેહેડીએ મોહમયીનગરીમાં સારી પ્રતિષ્ઠા સંપાદન કરીત વ્યાપાર લક્ષ્મીનો મોટો વધારો કંયા.

શેડ વસનજીબાઈની ગાંધ્યાવસ્થા પુત્રની પ્રભાથી પ્રકાશિત હતી. તેમના શરીરની અને મનની સંયજતા વિવશજી હતો અને તે ઉપરથી લવિષ્યમાં તેમને માટે સારી આશા બાંધાતી હતી. સંવત્ ૧૬૩૦ ના વર્ષમાં તેમના પ્રેમી પિતા શેડ ત્રિકમજીબાઈનો સ્વર્ગવાન થયો. તે વખતે શેડ વસનજીબાઈની વય માત્ર આઠ વર્ષની હતી. પોતાના પુત્ર શેડ ત્રિકમજી બાઈના સ્વર્ગવાસથી તેમના પિતા શેડ મુજજીબાઈના હૃદયને ખેદ થયો હતો, તથાપિ તેઓ ધાર્મિકવૃત્તિના હોવાથી આ મંચારના દાણિકસ્વરૂપને જાણતા હતા, તેમજ પોતાના બાળપાત્ર શેડ વસનજી ત્રિકમજીમાં અસ્ફુટ દેખાતા સદગુણોને લઈને લવિષ્યમાં તેમને માટે સારી આશા બાંધતા હતા, તેથી તેઓ પુત્રમરણના શોકાગ્નિને શમન કરનારી મનોવૃત્તિમાં શાંતિ રાખી રહ્યા હતા.

શેડ વસનજીબાઈના પિતામહ મુજજી શેડ ધર્મ તરફ સારી આસ્તા ધરાવતા હતા. સુકૃત કર્મમાં લક્ષ્મીનો વ્યય કરવાની ઉત્તમ અભિલાષા તેમના હૃદયમાં સર્વદા રહેતી હતી. તે અભિલાષાને લઈને તેમણે સંવત્ ૧૬૨૮ ના વર્ષમાં શ્રીકેશરીયાજી તીર્થની યાત્રાનો મોટો સંઘ કાઢ્યો હતો. તે સંઘમાં સાગસો માણસોનો મોટો રસાલો સાથે લીધો હતો. યાત્રાગુઓને સુખકારી સગવડ કરી આપવામાં અને તે પ્રસંગે ધાર્મિક કાર્યો કરવામાં તેમણે ભારે ઉ-

દારના દર્શાવી હતી. જેમાં તેમને આર્થિક દબાર રૂપમાનો મંતવર ખર્ચ થયો હતો. સંવત્ ૧૯૩૨ ના કાર્તિક માસની કૃષ્ણ એકાદશીને દિવસે મૂળજીએકો પવિત્ર આત્મા આ લોકમાંથી અદૃશ્ય થઈ પરલોકમાં ગયો અને તે મદાન વ્યાપારની ધુરા બાળવયના શેઠ વસનજીભાઈના કેમળ શિરપર આવી પડી. પવિત્ર ગ્રેમી અને પાવનસરૂ મૂળજીએકે પોતાના પુત્ર ત્રિકમજીએકના સ્વર્ગવાસ પછી પોતાની વ્યાપારી પેઢીને પોતાના પાત્ર વસનજી ભાઈના નામથી અંકિત કરી હતી, તેથી એ વ્યાપારનું મદાન કાર્ય શેઠ વસનજી ત્રિકમજીના નામથી ચાલતું હતું. શેઠ વસનજીભાઈનું બાલ્યવય હોવાથી તેમની વિશાળ પેઢીનો જર્ષા કારોબાર શા. કુખ મરી ગોવનજી નામના એક પ્રમાણિક મૃદુસ્થે વ્યવસ્થા હતો.

શેઠ વસનજીભાઈ બાલ્યવયથીજ પોતાના કેપમરી માત પિતાના વિયોગી થયા હતા, તેમની શારીરિક અને માનસિક સ્થિતિને જાણ સખી કેળવવાને કોઈપણ વરિષ્ઠ તેમના વંશવરાળા વાસ-મૃદમાં દાખર ન હતું, તથાપિ તેમણે સ્વેચ્છાથી દેશભાષા અને રાજભાષાનો અભ્યાસ કરી તેમાં વધારાશક્તિ અનુભવ મેળવ્યો હતો. તેમનું હૃદય જો પોતાના વ્યાપારની ધિનામાં પ્રેરાયતું ન હોતતો તેઓ તીવ્ર શુદ્ધિના યોગથી એક સારા વિદ્વાન તરીકે પ્રખ્યાત થાત. પણ તેમના મનઃકર્મનો ઉદ્ભવ અને તીવ્ર શુદ્ધિનું બળ વ્યાપાર કાર્યમાંજ કૃતાર્થ થવાથી તેઓનો પ્રવીણતા તેમાંજ વૃદ્ધિ પામવા લાગી અને જનમંડળમાં તેમની વિખ્યાતિ તેનાથીજ વિશેષ થઈ.

વિનય, વિવેક, ધૈર્ય, હિન્મત્વ, ઔદાર્ય, દયા અને હૃદય વિગેરે જે શુભો ઉત્તમ પ્રકારની વિદ્વત્તાથી અપહિત થાય છે, તે શુભો શેઠ વસનજીભાઈના સંસારીજીવનના આરંભમાંથી સ્વભાવિક રીતે પ્રગટ થયા હતા અને તેથી તેઓ મોદમરીનગરીના રાજકીય અને વ્યાપારી મંડળમાં સારી પ્રતિષ્ઠા પામતા ગયા. તે-

એા ધનાદય કુટુંબમાં જન્મ્યા છતાં ગર્ભ શ્રીમંતાઈનેા લાભ લેવાનો સમય એાળખી સજાવત કરવાના ઉત્તમ ગુણને પ્રાપ્ત કરી પોતાનું ધનિકજીવન સાર્થક કરવાને સદા તત્પર રહેવા લાગ્યા.

શેડ વસનજીભાઈએ યુવાવસ્થામાં પોતાના કુટુંબની અંદર આ સંસારની ઘટમાળના વિવિધ પ્રસંગોમાં મુખ દુઃખનો અનુભવ કરેલો છે. તેમનો પ્રથમ વિવાહ શા વાલજી પર્દમાનના વિખ્યાત કુટુંબમાં જન્મેલાં ખેતખાઈની સાથે થયો હતો. ખેતખાઈ એક પવિત્ર અને કુશીન શાવિકા હતાં. તેમના ઉદરથી પ્રમખાઈ અને હીલખાઈ નામે બે પુત્રીઓ અને શામજીભાઈ નામે એક પુત્ર થયેલ છે. નેત્રજી સંતાનોને મૂકી ખેતખાઈએ પોતાના નાભામ્મ નામે સ્વર્ગવાસ કર્યો હતો. આ સંસારમાગરને તરવાના આરબખાઈ એ સંસારની નાવિકા ભાંગી ગયાથી શેડ વસનજીભાઈએ શેડ નરમી નાથના કુટુંબમાં ઉપજી થયેલાં રતનખાઈની સાથે ફરીવાર લગ્ન કર્યું. તેમના ઉદરથી મેઘજીભાઈ નામે પુત્ર અને લક્ષ્મી નામે પુત્રીનો જન્મ થયેલો છે. એ બાઈએનને કુશળ શ્રેષ્ઠ મૂકી નાભામ્મવંતા રતનખાઈએ પણ સ્વર્ગવાસ કર્યો. આ નંસારના ગ્રીષ્ઠ ભંગથી શેડ વસનજીભાઈને વિશેષ શોક ઉત્પન્ન થયો હતો, તથાપિ તેઓ નંસારવરૂપના સ્વરૂપ હોવાથી ને દુઃખ સહન કરી પોતાના વ્યવહારમાર્ગને આગળ ચલાવવા લાગ્યા.

શેડ વસનજી ગીકમજીના સંસાર આવી વિવિધ અવસ્થામાં જેટલો પેહેલો ચડ્યો તેટલો નંડલોજ પેહેલો તેમને દુઃખદાયક થઈ પડ્યો હતો, તથાપિ દંતના ગુણથી અને સ્નેહી સંબંધીઓના અમરૂપી તેમને ગ્રીષ્ઠ સંસારમાં પ્રવેશ કરવાનો વિચાર કરવો પડ્યો. જેથી શેડ ઠાકરશી પસાઈઆના પુત્રી બાઈ વાલજીભાઈ મધે તેમનો વિવાહ સંબંધ જોડાયો. જે સંબંધ તેમના પુણ્યના

દેવથી અન્યારે બીજાની દિલ્લે પૂર્વ દુઃખને જરા વિદ્યમરણ ક-
શરી મુખસાપક યજ્ઞ પડ્યો છે. તથાપિ તે દીર્ઘવિદ્યાની મેડા આ
સંસારની અનુભવેલો વિષમત્તને ઠઠિપણ બૂલના નથી.

મેડા વચનજી શીઝમજીને નેમના પરિવારનું માંઝ મુખ મ
જુ' નથી. તથાપિ નેમો અવશિષ્ટ પરિવારથી સતોષ માની નદ
દેવતિવરે સંસારને દુઃખ અને મુખથી મિથ બાળીને પેતાના
આમાને પ્રવૃત્તિઆર્થમાં જોડે છે, નેમણુ અનરવૃત્તિને નિવૃત્તિમા
નં તરફ પ્રેમી બતાવે છે. નેમને સર્વથી મેટાં પ્રેમાબાદ નામે
પુત્રો છે, તેમના મારી કેળવણી પામી પેતાના કુટુંબને અલગ્ન
કરે છે. સંવત્ર ૧૬૪૧ ના વર્ષમાં નેમનો જન્મ થયેલો છે. ત
મની માતા ખંતજાદના નેમને બાલ્યવયથી વિદ્યામ છે, તથાપિ
ને પવિત્ર અષ્ટમાતામાં માતૃબુદ્ધિ સખી પેતાના પ્રેમી પિતાના
કુટુંબમાં કેળવણી રૂપ કદપણાનો આશય કરી મુંબ દાગ નિર્મ
નત કરે છે. તેમને દામજી નામે એક ભુજ બંધુ હતા. ૪૭ ને
સ.વ. જે વર્ષની વયમાંજ આ દુઃખી સંસારમાંથી આસ્થા ગયા છે.
મેડા વચનજીજીને પ્રથમ પત્ની ખંતજાદના દેવથી લીકબાદ
જીને કોઠ પુત્રી થયાં હતાં, નેમના જન્મ સંવત્ર ૧૬૪૫ ના પે.૪
મુળી નરમીને દિવસે થયો હતો. એ પવિત્ર મતાત્મનું બાલ્યવય
મેડા મુખી કુટુંબમાં સારી રીતે નિર્મિતુ હતું. ૫૦જી બતત
૧૬૪૫ મહાનામદમાં એ આસ્થા તરુણવયમાં નિમમ કરી જ
ને. એ એ સદગુણી જાણના વિદ્યાર્થી દેવજીના અદાપિ મેડા
વચનજીજીના દેવમાં રમાણ રૂપે પ્રજ્વલિત થયા કરે છે. પવિ
ત્ર દેવજીના સદગુણી દહિય લીકા નેમના જન્મ સંવત્ર ૧૬૪૫
આનમદિને નવરાત્રીની અદિમાં વિષ્ણુદેવમાં થયો છે. એ
૧૬૪૫ મેડા વચનજીજીના અસ્થાત્મનું કેળવમેડા મુદર નવા
મેડામાં થયે છે.

એા ધનાઢ્ય કુટુંબમાં જન્મ્યા છતાં ગર્ભ સ્ત્રીમંતાઈનો લાભ લેવાનો સમય એાળખી ન નાવત કરવાના ઉત્તમ ગુણને પ્રાપ્ત કરી પોતાનું ધનિકશ્રવન આર્થક કરવાને સદા તત્પર રહેવા લાગ્યા.

શેડ વસનજીભાઈએ યુવાવસ્થામાં પોતાના કુટુંબની અંદર આ સંસારની ઘટમાળના નિવિધ પ્રસંગોમાં મુખ દુઃખનો અનુભવ કરેલો છે. તેમનો પ્રથમ વિવાહ શા વાલજી વર્ધમાનના નિષ્ણાત કુટુંબમાં જન્મેલાં ખેતખાઈની સાથે થયો હતો. ખેતખાઈ એક પવિત્ર અને કુલીન શ્રાવિકા હતાં. તેમના ઉદરથી પ્રમખાઈ અને હીલખાઈ નામે બે પુત્રીઓ અને શામજીભાઈ નામે એક પુત્ર થયેલ છે. ને ત્રણ સંતાનોને મૂકી ખેતખાઈએ પોતાના સાંભામ્ય સાથે સ્વર્ગવાસ કર્યો હતો. આ સંસારસાગરને તરવાના આરબમાંજ એ સંસારની નાવિકા બાંગી જવાથી શેડ વસનજીભાઈએ શેડ નરમી નાથાના કુટુંબમાં ઉત્પન્ન થયેલાં રતનખાઈની સાથે દ્વીવાર લગ્ન કર્યાં. તેમના ઉદરથી મેઘજીભાઈ નામે પુત્ર અને જીકમી નામે પુત્રીનો જન્મ થયેલો છે. એ બાઈએનને કુશળ-કામ મૂકી નાભાન્યવંતા રતનખાઈએ પણ સ્વર્ગવાસ કર્યો. આ સંસારના બીજા બંગથી શેડ વસનજીભાઈને વિશેષ શેડ ઉત્પન્ન થયો હતો, તથાપિ તેઓ સંસારસ્વરૂપના સાતા હોવાથી તે દુઃખ સહન કરી પોતાના વ્યવહારમાર્ગને આગળ ચલાવવા લાગ્યા.

શેડ વસનજી ત્રીકમજીના સંસાર આવી વિપમ અવસ્થામાં નેટલો વેહેલો શરૂ થયો નેટલોજ વેહેલો તેમને દુઃખદાયક થઈ પડ્યો હતો, તથાપિ દંતના ગુણથી અને રનેદી સંબંધીઓના આપદથી તેમને ત્રીજા સંસારમાં પ્રવેશ કરવાનો વિચાર કરવો પડ્યો. જેથી શેડ ઠાકરશી પસાઈઆના પુત્રી બાઈ વાલખાઈ નામે તેમનો વિવાહ સંબંધ જોડયો. જે સંબંધ તેમના પુણ્યના

વડલથી અન્યાયે બીજાની દૃષ્ટિએ પૂર્વ દુઃખને જરા વિરમણ ક-
રાવી મુખસાધક થઈ પડ્યો છે. તથાપિ તે લીધેનિવારી શેક આ
સંસારની અનુભવેલી વિષમતાને કદિપણ બૂલવા નથી.

શેક વસનજી ઝીકમજીને તેમના પરિવારનું માંત્ર મુખ મ-
જી નથી. તથાપિ તેઓ અવશિષ્ટ પરિવારથી સંતોષ માની ૧૮
શ્વવૃત્તિવંતે સંસારને દુઃખ અને મુખથી મિથ બાળીને પાતાના
આત્માને પ્રવૃત્તિમાર્ગમાં ભેંટ છે, તેમજ અનરવૃત્તિને નિવૃત્તિમા-
ર્ગ તરફ પ્રેમી બનાવે છે. તેમને સર્વથી મોટા પ્રેમાખ્યાદ નામે
પુત્રી છે, તેઓ મારી કેળવણી પામી પાતાના કુટુંબને અલંકૃત
કરે છે. મંચન ૧૬૮૧ ના વર્ષમાં તેમનો જન્મ થયેલો છે. તે
મની માતા ખેતબાઈના તેમને બાલ્યવયથી વિદ્યાગ છે, તથાપિ
તે પવિત્ર મપરમાતામાં માતૃપુત્રિ રાખી પાતાના પ્રેમી પિતાના
કુટુંબમાં કેળવણી રૂપ કલ્પલતાનો આલય કરી મુંબ દાગ નિર્ગ-
મન કરે છે. તેમને શામજી નામે એક લગ્ન બાળુ હતો. પણ તે
મ મ મે વર્ષની વયમાંજ આ દુઃખી સંસારમાંથી ચાલ્યા ગયા છે
કેડા વસનજીના પ્રથમ પત્ની ખેતબાઈના ૧૮૮૫થી લીલબાઈ
નામે એક પુત્રી થયાં હતાં, તેમના જન્મ મંચન ૧૬૮૫ ના પંચ
મુદી નવમીને દિવસે થયો હતો. એ પવિત્ર આત્માનું બાલ્યવય
શેકના મુખી કુટુંબમાં સારી રીતે નિર્ભયું હતું. ૧૯૦૭ અનંત-
દાસજી મદામાજરામાં એ આત્મા તત્કાલિનમાજ નિમમ થઈ ૨
મે. ૧૦. એ સદ્ગુણી આત્મા વિદ્યાગના શોભનજી અદાપિ કેડા
વસનજીના હરજમાં રમણુ રૂપ પ્રવૃત્તિન થયા કરે છે. પવિ-
ત્ર લીલબાઈના સદ્ગુણી સ્વિત્ર લીલ તેમના જન્મન દરમિયાન
જ્ઞાનમદિરે નવકાચની આદિમાં વિન્યસદમ. બાંધે છે. એ
૧૯૧૫થી કેડા વસનજી બાઈના સજાનું કેડાએક મુંદર ૧૯૧૫
મે. ૧૦. થયે છે.

ચોડ વસનજીભાઈના સ્વર્ગવાગ્મી દ્વિતીય પત્ની રતનબાઈથી યથેસ મેઘજી અને લક્ષ્મી નામે ભાઈબહેનની એક જોડી ચોડના સુખી કુટુંબમાં વિદ્યમાન છે. સંવત્ ૧૯૫૧ ના ભાદ્રપદ માસની કૃષ્ણદાદશીએ મેઘજીભાઈના જન્મ યથેસ છે. સંવત્ ૧૯૫૩ ના અશ્વિન માસમાં દીપોત્સવીને દિવસે બહેન લક્ષ્મીનો જન્મ યથેસ છે. મેઘજીભાઈ તથા લક્ષ્મી બહેન બાલ્યવયુ છતાં સ્વભાવે સુશીલ અને નમ્ર છે. તેમને સદ્ગુણી બનાવવાને તેમના પ્રેમી પિતાએ ઉત્તમ પ્રકારની કેળવણી આપવાની આદી યોજના કરેલી છે. તે બન્ને બાળક પોતાનાં માયાજી માતાપિતાની શીતળ છાયા નીચે કેળવણીરૂપ કમ્પસનાનું મેવન કરે છે.

ચોડ વસનજીભાઈના તૃતીય પત્ની વાલ્મીકી અભારે ગૃહિણીપદ ઉપર વિદ્યમાન છે. તેમણે પોતાના સુશીલ અને શાંત સ્વભાવથી ચોડના કુટુંબને સુશોભિત બનાવેલું છે. કેળવણીપર અતિશય જુદાસ પ્રસાવનારાં વાલ્મીકી ધાર્મિક અને સાંસારિક કેળવણી પામ્યાં છે. તથાપિ તેઓ જ્ઞાનનો વધારો કરવાને સર્વદા ઉત્સુક છે. વિખ્યાત પડિત જ્ઞાણનના વિદ્યાળ હૃદયનું શિક્ષણ ચોડના સુખી કુટુંબમાં આજી રહે છે. અને તેથી તેમના હરેક કુટુંબીના હૃદયમાં સદ્ગુણોની મુવાસ પ્રસરી રહી છે.

સંવત ૧૯૬૦ ના માગસિર માસની કૃષ્ણપ્રતિપદાને દિવસે વિદ્યાવંતા વાલ્મીકીએ બકિમચંદ નામના પુત્રને જન્મ આપ્યો છે. તે બાળક હજુ માતાના ઉત્સાહમાં ફીંગ કરે છે, તથાપિ તેનામાં સ્વચાળના અને નમ્રતા વગેરે કેટલાએક ઉત્તમ ગુણોનું સ્વભાવિક રીતે અન્યારથીજ દર્શન થાય છે. જેને માટે બલિષ્ઠમાં આદી આશા બાંધવામાં આવે છે. આ પ્રમાણે વિદ્યમાન પરિવારથી પરિવૃત્ત યથેસ ચોડ વસનજીભાઈ તે સંસારમાં સતોષ માની રહ્યા છે. સંસારમાં રહ્યા છતાં એમનું હૃદય વિદ્યાનોના સમાગમ દ્વારા માન-

વિલાસમાં જ બદ છે. તે ત્રાયે તેઓ ધાર્મિક અને સાંચારિક કેળવણીના દિમાયતી છે અને તે દ્વારા પોતાની કામના ઉદ્યતની સતત અભિલાષા રાખે છે અને તેવા કાર્યને માટે લડતીનો વ્યય કરવામાં તેઓ અદ્ય બદ પરિકર રહે છે.

શેઠ વસનજીભાઈની સખાવતનો આરંભ તેમના બાલ્યવયથી જ થયેલો છે. વડિલનો વિયોગ થયા પછી ત્યારથી તેમના વ્યવહારનો નથા કુટુંબનો બાર તેમને મિર આરૂઠ થયો ત્યારથી જ તેમની સખાવતના જીવનનો આરંભ થયો છે. સંવત્ ૧૮૩૩ ના વર્ષમાં તેમનાં માતાજી અને દાદીજીના કલમજીમાં તેમજે થલો ખર્ચ કર્યો હતો જે પ્રસંગે તેમની ઉદારતા પ્રસંગાપાત્ર જોવામાં આવી હતી. શેઠ વસનજીભાઈએ કહ્યું—સાચેરામાં પોતાને ખર્ચે એક જાજ જિનાલય બંધાવ્યું છે, તે પાછળ તેઓએ હસ હસર રૂપી આના મહાવ્યય કરેલો છે. સંવત્ ૧૮૩૪ ના વર્ષમાં જિ જિનાલયમાં પ્રમુની પ્રનિષ્ઠા કરવામાં આવી તે સમયે આસપાસનાં થળાં મામેમાંથી કચ્છી જાન પ્રાપ્તો મોહોટો સમુદાય એકઠો થયો હતો. તેમનો ચત્કાર કરવા માટે એ એકે સારી લાગણી દર્શાવી હતી. મુર્ખના આનિયને માટે જોઈતી વગેરેની સારી ગોડવલ કરી હતી એ પ્રસંગે લડતીનો અદ્યપયોગ કરવાથી તેમની ધર્મકીર્તિ કહ્યું રેગમાં પ્રસરી હતી.

સંવત્ ૧૮૫૨ ના વર્ષમાં હાર શેઠ વસનજીભાઈએ સ્વજાતિના જરીજ બપુએને આંતરે બાવે અનાજ આપવાની એક મોટી ફકાન કઠારી હતી અને તે દાંડ વર્ષ મુખી ચાતુ રાખી તે પાછળ પાંચ હજાર રૂપીઆની મોટી રકમ ખર્ચો હતી. એને માટે તેઓ સ્વજાતિજનોમાં પૂર્ણ પ્રસંગા પામ્યા હતા. જ્યારે આદમપીનજીનીમાં અરડીનો અર્થકર રાજ પ્રવર્ત્યો, ત્યારે એ હસતુ એકે ખરડીમાં પીડાના લોકોને શાંતિ આપી આરવાર કરવા માટે જાંદર ૧૫૨ એક

ખાસ આપવાણ્ય સ્થાપી મસ્કીથી પીડાતા બંધુઓને સારો લાભ આપ્યો હતો.. અને તે શુભ કાર્ય ત્રણ વર્ષ સુધી ચલાવી તે પાછળ રૂપીઆ આગીશ હુશરનો ગંબવર ખર્ચ કયોં દતો. જેમાં કોઇની પણ મદદ ન હતી. આથી પ્રસન્ન થઈ નામદાર સરકારે તેઓને પ્રમાણપત્ર આપેલું છે. જેની અંદર શેડ વસનજીભાઈના પદોપકારી વૃત્તિની પ્રશંસા કરવામાં આવી છે.

ગયા હપતના ભયંકર દુકાળમાં સંકટમાં આવી પડેલા લોકોને મદદ આપવામાં શેડ વસનજીભાઈએ સારી સહાય આપી હતી. પોતાની જન્મભૂમિ કાંઈ—મુઘરીમાં અનાજની દુકાન મૂકી ઘણું મરીમ કુટુંબોને નેમલે સારો આશ્રય આપ્યો હતો. અને તેથી તેમણે ઘણા દીનજનની અંતરની આશીષો સ્વીકી હતી. આ શુભ કાર્યની પાછળ નેમલે કદારતથી પંદર દબર રૂપીઆનો ખર્ચ કયોં હતો.

આ તેમની ઉત્તમ સખાવતની સુગંધ ચારે તરફ પ્રસરવાથી તથા તેમની જાયકાતની અને પદોપકાર વગેરે ઉત્તમ શુભાંશી પરીક્ષાની વિગત કરી નામદાર સરકારે તેમને જે. પી. (મુકેહના અમલદાર) ની ઉત્તમ પદવી આપી હતી અને પાછળથી રાવસાહેબનું બિરૂદ નવાજી શેડ વસનજીભાઈના સન્માનમાં મોટો વધારો કર્યો હતો. આ પદવી અને સન્માન મેળવવામાં શેડ વસનજીભાઈ અત્યંત કસ્ટી કૌશલ્યમાં પેહેલાજી છે. આણું સર્જે સન્માન પામ્યા છતાં પણ શેડ વસનજીભાઈનું જીવન અતિ સરલ, મુદ્દ, સાદું અને સ્વચ્છ રહેતું છે. એક ખરા મદ્યુદસ્થને ઘટતી સર્વ નબળા, સાદાઈ અને સ્વચ્છ શ્રીતિ તેનામાં રહેલી છે. ધર્મમાં પ્રતિષ્ઠા, સ્વદેશીઓમાં માન, લોકશ્રીતિ અને મદાન સુપત્તિ એ સર્વની પરિશીમાએ પોહોંચ્યા છતાં પોને કેવળ અહંકાર શૂન્ય છે. નાના મોટા સર્વ સાથે એક મરખા બાવથી વળે છે. તેઓની સખાવતનો પ્રવાહ

માં સારો લાભ થાય, આવા પવિત્ર હેતુથી શેડ વચનજીભાઈએ જોરજીઓના શિથોને સુધારવાને સાદા સાન હાથર રૂપીઆની મોટી રકમ અર્પણ કરી છે.

શેડ વચનજીભાઈ બાળકેળવણી તથા સ્ત્રીકેળવણીના મોટા હિમાયતી છે. તે સાથે જ્ઞાનજોતને પુષ્ટિઆપવામાં તેઓ સર્વદા ઉત્સુક રહે છે. “જૈનોની પ્રાચીન વિદ્યાનો ઉદ્ધાર થાય અને પૂર્વાચાર્યોના ઉપયોગી લેખો જનમંડળમાં પ્રસિદ્ધ પામી વંચાય” એવા ઉત્તમ હેતુથી તેમણે પ્રાચીન પુસ્તકોનો ઉદ્ધાર કરવાને ત્વડા હાથર રૂપીઆની મોટી રકમ અર્પણ કરી છે. એ મહાન કાર્યને ઉડાવનારા અમારા જૈન ધર્મ વિદ્યા પ્રસારક વર્ગના તેઓ સ્થાપક થયા છે અને એ વર્ગરૂપ કષ્ટવૃદ્ધને ઉત્તેજનરૂપ જાળવું મિલ્લન કરી તેને નવદલવિત કરવા મદદ ઉત્સુક રહે છે.

શેડ વચનજીભાઈ જેવા સખાવતમાં બહાદુર છે, તેવાજ તેઓ પ્રત્યક્ષપયોગી કાર્યોમાં હમંમથી ભાગ લેનારા છે. દ્વંદ્વ પ્રતિષ્ઠા, સત્યવક્તા અને પ્રમાણિક નર તરીકે તેઓએ સારી પ્રતિષ્ઠા મેળવી છે. તેઓ ખોળ જનરજ સીડીંગ રૂમના છંદગી મુખીના સહાયક છે. અને માંગરોજ જૈન સમાજના પ્રતિનિધિ છે. શેડ નરસી નાથાના ઘિરીડી ફંડના, કુમડા ફેરાસરના, સિદ્ધસેવમાં સ્વ પાએજી વીરજીભાઈ પાડશાળા તથા પોતાના પવિત્ર નામથી અંકિત જનમોડીંગ કે જેના માટે પચાસ હજાર રૂપીઆની મંત્રતથર રકમ અર્પણ કરી છે તેના તેઓ માનવંતા દુસ્ટી છે. એ ઉપરાંત કેટલીક ખીલોના તેઓ દીરકટર છે. આવી સુપ્રતિષ્ઠાથી તેમણે પોતાનું જીવન સુધારેલ છે.

“માણસ વિદેશમાં ગમે તેટલી પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત કરે, પણ ત્યાં મુખી તે સ્વદેશમાં કે સ્વવચનમાં પોતાની ઉદારતા કે સખાવત પ્રસારે નહીં, ત્યાંમુખી તે પ્રતિષ્ઠા પૂર્ણ કહેવાતી નથી” આ નીતિમુવને સમજનારા શેડ વચનજી ભાઈએ પોતાના કુટુંબની જનમમૂર્તિ કચ્છ—મુથરી વગેરે ગામોમાં ચારાં ચારાં કાર્યો કરેલાં

છે. અને તેથી તેઓ કચ્છપતિ મહારાવ શ્રી સર જેગારજી સવાઈ બાહાદર જી. સી. આઈ. ઈની આજેવાની પ્રજામાં પ્રકાશી નીકળ્યા છે. તેથી મહારાવ શ્રી તેમને પ્રેમપૂર્વક માન આપે છે.

કેળવણી વધારવાને શેઠ વસનજીભાઈએ પોતાના વતન મુયરીમાં પોતાનાં સ્વર્ગવાસી પત્નીઓના નિર્મળ નામથી ખેતબાઈ જેન પાકશાળા અને રતનબાઈ જેન કન્યાશાળા સ્થાપી છે. તેમજ પોતાના વિદ્યમાન સાબાગ્યવંશ પત્ની વાલ્મીકીના નામથી જશાપુર ગામમાં એક બીજી જેન પાકશાળા સ્થાપિત કરેલી છે. તે શિવાય કચ્છી જેન પ્રજામાં જ્ઞાનવૃદ્ધિ કરવાને જેન શાળાઓમાં તેમજ સારી સહાય આપેલી છે. અને અથાપિઆપવાને સદા ઉત્સુક રહે છે. પોતાની કોમના લોકો વિદ્વાન્ તથા ઉદ્યોગી થવા ઇચ્છતા હોય તેમને માત્રિક વેતન (રોકોલરશીપ) આદિથી નિર્વાહની ચિંતામાંથી મુક્ત કરવા અને તેમને ઉત્તરિના ઉચ્ચ શિખરનું દર્શન કરાવવું. એવી શેઠ વસનજીભાઈના હૃદયમાં સદા ઇચ્છા રહે છે. દેશવિદેશના મોટા નિદાનોને, કવિઓને અને મંથકારને તેમના કાર્યમાં ઉત્તેજન આપવામાં તેઓ પ્રેમાળુ છે “કેળવણી પામી સરકારિણી થયેલી શાવિકાઓ દ્વવંચ, સ્ત્રમર્થ, સદાગારી, અને ધર્મિક વિદુષિઓ ધર્મ શાવકમંચારને રીપાયે અને પોતાની બાળ પ્રજાને કેળવી વીરપુત્રની પદવી સાર્યક કરે” એ ઇચ્છા શેઠ વસનજીભાઈના હૃદયકમળમાં સદા લગ્ન રહે છે. “જેન પ્રજા સદા આરોગ્ય, સ્વસ્થતા, શક્તિ મુંદરતા અને કલ્યાણ પ્રાપ્ત કરવાને અધિકારી થાય,” એમ તેઓ ઇચ્છે છે.

શેઠ વસનજીભાઈનું વર્તમાન જીવન કચ્છ પ્રકારનું છે. તેઓ પ્રાયે કરીને નિયમિત રીતે પોતાનું પ્રવર્તન ચલાવે છે. તેમની રિત-નયનો નિયમિત અને મનુષ્યની જરૂર છે. આદ્યપર્મની આરાધના કરવામાં અને સરવિચારથી મુગ્ધભિન્ન એવા મનુષ્યો કે વાંચવામાં તેમનો સમય લગા બાંહે નિર્જનન થાય છે. તેઓ અવસરને અનુસરી પ્રવેગે જો, તથાપિ તેમના હૃદયમાં તત્ત્વિક વિચાર

કરતો હતો, તેથીકરીને તેની પ્રજા પણ ધર્મિષ્ઠ ગણાતી હતી. જ્યાં રાજા ધર્મી હોય ત્યાં પ્રજા ધર્મી થાય એ કહેવત બરાબર તેના રાજ્યમાં સાર્થક થતી હતી, અને તેને લઈને રાજગૃહનગર આખા ભરતખંડનું આભૂષણરૂપ ગણાતું હતું.

રાજા શ્રેણિકેને મુનંદા નામે એક રાણી હતી તે રાણીના ઉદરમાંથી અભયકુમાર નામે એક વિચક્ષણ પુત્ર થયો હતો. એ અભયકુમારમાં ઉત્પત્તિકી, વૈનયિકી, કાર્મિકી, અને પારિણામિકી એ ચાર પ્રકારની બુદ્ધિ હતી, તેથી રાજા શ્રેણિકે તે અભયકુમારને પોતાના મુખ્ય મંત્રીની પદવી આપી હતી.

તે નગરમાં નાગ નામે એક સારથિ રહેતો હતો, તે રાજા શ્રેણિકેનો માનેનો હતો. રાજાની કૃપાથી નાગ-સારથિ સાસં મમ્મદિવાળો થઈ વેલવ મુખને લોગવતો હતો. રાજાનું માન અને મારો પૈસો છતાં તેનામાં કોઈ જાનના હુર્નુજોએ પ્રવેશ ક્યો ન હતો. સતી મુક્તસાનો વિવાહ આ નાગમારથિની સાથે થયો હતો. નાગ અને મુક્તસાની જોડી પરસ્પર પ્રેમભાવથી સંસારનું ઉત્તમ મુખ લોગવતી હતી, અને મુદ્દ ભાવથી આવક ધર્મને પાળતી હતી.

સતી મુક્તમા જનુ રૂપવાન તથા અન્નાધારણુ મુલુવાન સ્ત્રી હતી. તેના અંતઃકરણમાં સર્વ પ્રકારની પવિત્રતા અને મધુરતા રહેલી હતી. તેનામાં દ્રવ્ય સંદર્થના કરતાં ભાવનાદર્થ વધારે ખીલતું હતું. હંકમાં કદીયું કે તેનીએ મરિચની મુંદરનામાં અને હૃદયની સર્વ પ્રકારની

નિર્મળતામાં એક અપૂર્વ શેષા ધારણ કરી હતી. આપ. હત્તમ સુલતાની સુલતાએ નિર્મળ દુરધરના નામનાં મિત્ર મનને આકર્ષી લીધું હતું. જેણે સુલતાને પ્રેમ તેના પતિ નાગ ઉપર હતો તેવાજ નામનો પ્રેમ પણ તે પવિત્ર સતી ઉપર હતો. સતી સુલતાએ જાણ્યું પિત્રને ઘેર સારી કેળવણી લીધી હતી. શ્રીઓનું શું હતું છે, એ વિષે સુલતાએ સાચું જ્ઞાન મેળવ્યું હતું. "જે શ્રી પતિને સ્વાર્થથી કરી મન, વચન અને કાયાથી તેની શ્રેષ્ઠતામાં સર્વદા લાગેલી હોય છે, અને પતિ પાસેથી બદલા મેળવવાની કાંઈ પણ આગ્રહ રાખતી ન હોય તેજ ખરી સતી જાણવી." આ સતી ધર્મનું મૂલ્ય સુલતાને વિહિત હતું, અને તેજ સૂચનું મનન તે ક્યાં કરતી હતી. સતીને સ્વામીનો સહવાસ અને તેની આત્માનું પવન એજ તેણીના સુખના સાંભાવ્યનો સૂચ છે. સતી એ દિવસ બીજી કાંઈ પણ ઇચ્છા કરતી નથી. સતી જાણ્યા પતિને ધર્મ અને સંસારની ઉત્તરિના માર્ગ લઈ જવું જોઈ જાય છે. જન્મનું સાર્થક થયેલું જન્મજીને જાણના અનુભવે કુદર્શ માને છે.

આવા સતીના બધા સદ્ગુણો સુલતામાં વૃદ્ધ કરીને રહ્યા હતા, તેનો પતિ નાગસાહેબ ધન્ય રહે, તેના મનોહર મંદિરમાં શત્રુવલક્રમી વાસ કરીને રહે હતો, તે છતાં સુલતા વિનીત અને સુશીલ હતી. જેણે સંભવે શ્રીઓની પેઠે તે વિલાસ સુખ મેળવવાનું નહોતું જાણ્યું હતી. અંતઃકરણની શુદ્ધ ભાવનાને તેજ નિરતરે વિરમ હતો. આથી એ પતિ પસંદગી મળી રહે સુલતાને સુલતા બહુ સન્માનનું પાત્ર હતી.

આવી પવિત્ર સતીની સાથે સદા શૃદ્ધાવાસમાં રહેવાથી નાગસારથિ પોતાના જીવનની સાર્થકતા સમજતો હતો. પોતાને કાંઈ પણ સંતાન ન હતું, તે છતાં તે પોતે સંસાર મુખમાં પૂર્ણ સંતોષ માનતો હતો. મુક્તસાના પવિત્ર પ્રેમમાં બંધાએલા નાગસારથિએ એક વખતે કોઈ સુરની સન્મુખ એવો નિયમ કર્યો કે, “હવે મારે કદીપણ બીજી સ્ત્રી કરવી નહીં.” આ નિયમ પ્રમાણે વર્તનારો નાગસારથિ અને સતી ધર્મ પ્રમાણે વર્તનારી મુક્તસા એ બંને દંપતી પરસ્પર સ્નેહયુક્ત રહેતા હતા અને શુભવાન, સદ્ભાવ્યવાન, અને ધર્મવાન તથા ગુણભાવથી યુક્ત ઘરું મુખે કાળ નિર્ગમન કરતા હતા.

એક વખતે નાગસારથિ રસ્તામાં ફરવા નિકળ્યો, ત્યાં દેવકુમાર જેવા કોઈ શૃદ્ધસ્થેના પુત્રેને આંગણમાં લાક્ષ્મીપાતાન સહિત રમતા જોઈ, તે મનમાં ચિંતવવા લાગ્યો —

“અહો ! કર્મની વિચિત્રતા કેવી છે ?”

જ્યાં લક્ષ્મીના વિલાસ ન હોય ત્યાં આવા નાના બાળકો રમતા હોય ! જ્યાં આવા નાના બાળકો રમતાં હોય ત્યાં લક્ષ્મીના વિલાસ ન હોય ! આ મુંદર બાળકો કેવા મજાના રમે છે ? મારા વૈભવવાળા ઘરમાં આવા બાળકો કોઈ વાર રમતાં જોવામાં આવ્યાંજ નહીં. “જે ઘરમાં સત્સમાગમ ન હોય, જ્યાં ન્હાનાં ન્હાનાં બાળકો રમતા ન હોય, અને જ્યાં શુભ ગૌરવની ચિંતા ન હોય, તેવા ઘર ઘર ન સમજવા, પણ શૂન્ય સમજાવ સમજવા. અહો ! મારે આવા પ્રકારનો વૈભવ છતાં સંતતિ નથી,

એ તેવું નહાઈ દરેવાય? આવી ચિંતા કરતો નાગસારથિ
 ઘેર આવ્યો ત્યારે સતી સુલસાએ જે વચનો કહ્યાં હતાં,
 તે અર્થ આર્થ સ્ત્રીઓએ મનન કરવા યોગ્ય હતા મહા સતી
 સુલસાએ કહ્યું કે, પ્રાણીય? આજે ચિંતાતુર કેમ દેખાયા
 છે? રાજ્યથી જાણ થયેલા રાજપુત્રની જેમ તમારું શ્યામ
 વદન કેમ થઈ ગયું છે? શું રાજ્યે આપનું અપમાન
 કર્યું છે? અથવા તોફાને કાંઈ આપની વિરુદ્ધ વાતો કહેલી
 છે? કે કોઈ અનીય વસ્તુનો વિયોગ થયો છે? આપના
 ચિત્તમાં શી ચિંતા છે? તે ખુલી રીતે જણાવો. પ્રાણનાથ!
 પતિ ચિંતાતુર હોય તેવે વખતે એ સ્ત્રી તેના દુઃખની
 ભાગીયણ ન થાય તો તેનું જીવન શા કામનું છે સ્વામી!
 આપ ચિંતાનું કારણ જણાવો અને તેની મને અર્થ ભાગી
 દાર બતાવો.

સતી સુલસા નાગસારથિના મરમાં રત્નરૂપ હતી.
 શાવક સંસારનો એક મુગ્ધાભિન શણગારરૂપ હતી, તેનું
 હૃદય મદત્ત તેમ મધુર હતું. તેની કસંઘ્ય બુદ્ધિ અટલ
 તથા અચળ હતી, અને તેણીનામાં પતિ લક્ષિત હૃદ વગરની
 હતી, તે મહાસતી પોતાના મનમાં સ્વામી સાથી મુખી થાય?
 સ્વામીનું આ લોકનું તથા પરલોકનું સાચી મંગલ થાય?
 તેનોજ વિચાર ક્યાં કરતી હતી. એ વિચારથી જે તેવું
 મુખ અનુભવતી તેવું ખીજ કોઈથી મેળવતી ન હતી.

પોતાના પતિના મુખ ઉપર ચિંતાનો દેખાવ જોઈ,
 તે મહાસતીના મનમાં ભારે ખેદ ઉત્પન્ન થઈ આવ્યો,
 મારા સાંભાવ્યના સૂર્યરૂપ અને મારા સર્વ મુખના આધાર
 રૂપ પતિને શામાટે ચિંતા થઈ હશે? આવા વિચારો
 તેણીના હૃદયમાં ઉપર ઉપર ઉપજવા લાગ્યા હતા.

સતી સુવ્રજાની પોતાને માટે આવી ચિંતા બેઠી નાજ-
સારથી બોલ્યો—પ્રિયા! માટે તારાથી છાતું રાખવાનું કંઈ
નથી. તારા જેવી શુદ્ધ પ્રેમવાળી પત્નીની આગળ કયો પુરૂષ
અસલ્ય બોલે? પ્રિયા! તને અદ્યપિ પુત્ર થયો નહીં, એ
મને બહુ દુઃખ લાગે છે. તારા જેવી સુપુત્રી સ્ત્રીને ચતુર
અને અધિક સન્નવાળા એક જ પુત્રની જરૂર છે. વળી આ
સંસારમાં સંતાનનો એક મોટામાં મોટો ઘુલાવ છે. સ્ત્રીઓ
પુરૂષને પુત્રરૂપી ફળ આપનારી છે કે જે પુત્ર માતાપિ-
તાના ઉન્નયનમાં બેઠી નેમને મધુર વચનો વડે આનંદ
પમાટે છે.

પતિનાં આવાં વચન સાંભળી એ સદ્ગુણી સતી
બોલી—નાથ! જૈનવાળીના જ્ઞાના અને જ્ઞાતા થઈ આવે
મોક શો રાખોછો? જૈન પુત્ર હોય તે નરકે ન જાય, એ
વચનમાં મિથ્યાન્યજ રહેલું છે. એવો નિગમ કોઈ રીતે
સંભવનો નથી. હે સ્વામી! પુત્ર કદિ ગુણવાન્ હોય તોપણ
તે પોતાના માતાપિતાને નરકે જતાં રક્ષણ કરી શકતો
નથી. જૈન શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, પિતા, માતા, પુત્ર, પુત્રી,
બંધુઓ, દ્રવ્ય કે ભત્તા કોઈપણ મનુષ્યને નરકમાં પડતાં
બચાવી શકતું નથી. એ કાર્ય કરવાને ફક્ત ધર્મજ્ઞ સમર્થ
માય છે. માણનાથ! તમે જૈન ધર્મનો પ્રાચીન ઇતિહાસ
સાંભળ્યો છે. બુદ્ધને બ્રહ્મદત્ત અકર્ત્તા પુત્રોના પરિવારવાળો
હતો, તોપણ તેને અધમાવસ્થા ભોગવવી પડી હતી. કૃષ્ણ
જેવા સમર્થ પુરૂષને પણ નરકમાં જવું પડ્યું છે, તેના
અંખ્યાબધ પુત્રો તેનું રક્ષણ કરી શક્યા નથી. ધૃતરાષ્ટ્રનું
મોટું કુટુંબ પુત્રોમાંને પુત્રોમાં જ ફીણ થઈ ગયું હતું.
રાવણનો વિગ્રાજ વંશ પણ પુત્રધીજ કલકિત થયો હતો.

છ ખંડ પૃથ્વીનો સ્વામી સગર ચક્રવર્તી પણ સાડ હમર પુત્રોના દુઃખને લીધેજ મૃત્યુ પામ્યો હતો. બહુ પુત્રો કંઈ સ્વર્ગ કે મોક્ષ આણી આપના નથી, તે મેળવવાને આત્માની મુખ ફરતીજ સમર્થ થાય છે.

સતીના આવાં સર્જોપક વચનો સાંભળી નાગસારથિ હૃદયમાં આનંદ પામી ગયો, પણ તેના અંતરમાંથી પુત્રનો મોહ તરન ઉતર્યો નહીં. તેણે મુક્તસાને કરું, પ્રિયા! તમે જે કરું તે સત્ય છે. પણ આ સંસારમાં પુત્ર વિના માતા પિતાનું મન ધીરજ ધરતું નથી. વળી પુત્ર વિના ધર ગ્રન્થ લાગે છે. આ સંસારને વિષે વસ્તુતા લોકોને ત્રણ વિધામ-સ્થાન કળા છે. પ્રિય સ્ત્રી, વિનયવંત પુત્ર અને સત્સમા મમ જેમ ચંદ્રરૂપ દીપકથી સન્નિને વિષે સર્વ પદાર્થો પ્રગટ થાય છે, અને સૂર્યથી દિવસને વિષે સર્વ પદાર્થો પ્રકાશિત થાય છે, તેમ મુપુત્રરૂપીદીપકથી માતૃમનના પૂર્વજે પ્રગટ થાય છે.

પતિનાં આવાં મોહ બંદેડાં વચનો સાંભળી મુક્તના બોલી, સ્વામીનાથ! આપને પુત્રનો મોહ બગવાન છે, અને મારા ઉદરથી બાળકની ઉન્નતિ થયે નહીં, સૌમ મને લાગે છે, મારે આપ બીજી સ્ત્રી કરે નો આપના પુત્રનો મનોરથ પૂરો થયે, અને આપ પુત્રવાન કહેવાયો. નાગસારથિએ કાંઈ સ્વરે કરું, માધવી! એ વાન તો કહિપણ જનવાની નથી, જે કોઈ મને સત્ય સદ્વિત પોતાની પુત્રી આપે તોપણ હું બીજી સ્ત્રીને ઇચ્છતો નથી. પ્રિયા! તમારા જેવી કેળવણેથી સ્ત્રી ત્યારે આવા વચન બોલે તો પછી આપા-રણ સ્ત્રીને શે દોષ સદવો? પુરુષને જે સ્ત્રી કરવાથી કેટલું ઠણ પડે છે? તે વિષે તમારા વાંચવામાં ઘણીવાર આવ્યું હશે. આ સંસારના મુખરૂપ સૂર્યનો અસ્ત કરવાનો

પર્વત જે સ્ત્રીને યોગ છે તેમાં વળી તમારા જેવી સદ્ગુણ
 આધિષ્ઠા સ્ત્રીને એક તરફ સખી બીજી સ્ત્રી કરવી તે મન
 જરા પણ યોગ્ય લાગતું નથી. દુધવાળા અગ્નને મુઠ્ઠા
 ઘેંસના અગ્નની કોણ વાંછા કરે? પ્રાણેશ્વરી! મેં
 તો નિશ્ચય ક્યો છે કે, જો આ લવમાં તમારા
 પુત્રની પ્રાપ્તિ થશે તો લલ્લે નહિતર પુત્ર વિના રહેવું વધારે
 સારું છે. પતિનાં આવાં પ્રેમ ભરેલાં વચનો સાંભળી સતી
 મુલસા હૃદયમાં આનંદ પામતી વિચારવા લાગી, “મનુ
 ધ્યોને ધર્મ એજ કરપટ્ટણ, એજ ચિંતામણિ, એજ કર
 લતા અને એજ કામધેનુ કહેલ છે. મૂઠ પુરૂષો આવા સ્વ
 અને મોક્ષને આપનારા ધર્મને તણ બીજામાં રક્ષા થા
 છે. વળી ઉત્તમ કુળ, પરસ્પર પ્રેમ, આમુખ્યની દીર્ઘત
 શરીરની તાંદુરસ્તી, ઘંઘ વસ્તુનો સંયોગ, શુભ ને વિ
 અતુશન, સત્યુત્તનો લાભ, અને લોક ઉપર સત્તા એ બ
 ધર્મથી થાય છે, એટલુંજ નહીં પણ એ ધર્મરૂપ કરપટ્ટણ
 પ્રભાવથી ગૃહને વિષે લક્ષ્મી, મુખમાં મુલાપિત વાણી
 ભુજમાં વીર્ય, હાથને વિષે દાન, અંગમાં સૌભાગ્ય, હૃદય
 યમાં અમૃત અને જગતમાં સત્કીર્તિ થાય છે. આ પ્રમાણે
 ચિંતવી સતી મુલસાએ પોતાના ચિત્તને સંતોષિને કહ્યું
 હે ચપગ ચિત્ત! બીજાઓની મનોહર વસ્તુઓને જોઈ ત
 વૃથા ખેડ કર નહીં જો તારે એ અબીદ વસ્તુ જોઈતી હો
 તો ધર્મનું અવલંબન કર, કારણકે ધર્મ કર્યા વિના ધર્મ
 વસ્તુની પ્રાપ્તિ કદી પણ થતી નથી.

આ પ્રમાણે પોતાના ચિત્તને સમજાવી મુલસા પોતાના
 પતિની ઇચ્છા પૂર્ણ કરવા ધર્મકાર્યમાં વિગ્રેષ તત્પર થઈ

સતી મુલસા એક નિદ્રાથી જાંનપૂર્ણ કરવા લાગી.

નતપાત્રને દાન આપવા લાગી, બ્રહ્મચર્ય પાળી બૃષ્ટિ ગ્રાસન કરી આંખિલનો તપ કરવા લાગી, તથાપિ આ બધી તેની પ્રમિત ક્રિયા ઇચ્છા રહિત હતી. પોતાને પુત્ર ધાવ, એવી ઇચ્છા તેણીના મનમાં જન્મ પશુ ન હતી. માત્ર તેણીએ એટલીજ ધારણા કરેલ છે કે, ધર્મ એ દુષ્પણ છે. તેની ઉપાસના કરવાથી આલોક અને પરલોક બન્નેનાં કાર્યો સિદ્ધ થાય છે.

મહા સતી મુક્તમાના મતીધર્મેણ પ્રભાવ એકલો મનુષ્ય લોકમાંજ પ્રસરેલો ન હતો, પણ દેક સ્વર્ગના કરવાળા મુખી તે પહોંચ્યો હતો. દેવતાઓ પણ એ મદામતીના ચરિત્રની ભારે પ્રશંસા કરના હતા. એક વખતે અત્યધિ જ્ઞાનથી ઇંદ્રના બાલુવામાં આવ્યું કે, મનુષ્ય લોકમાં મુક્તમા મહામતી છે. નેટીનામાં જે સતી-વ છે, તે કોઈકજ આર્ય સ્ત્રીમાં હશે. આપું બાણી ઇંદ્રે દેવતાની મલામાં મુક્તમાની પ્રશંસા કરી કે હમણા મૃત્યુ લોકને વિષે રાજગૃહનગરમાં મુક્તમા નામે એક મતી ધાવિકા છે, તેને કોઈ પણ ધર્મથી ચલાવી શકે તેમ નથી. એક માનવ સતીની આવી ભારે પ્રશંસા સાંભળી કોઈએક હરિભૂતમેવી દેવતા મુક્તમાની પરીણા કરવાને સ્વર્ગથી ત્યાં આવ્યો. દેવતા બે સાધુ ઓળું રૂપ કરી નાગસારથિને ઘેર ગયો. બન્ને સાધુઓને આપતા ભોઈ મહા સતી મુક્તમા હર્ષ પાર્શ્વને લઈ ધઈ, અને તે પોતાના ચિત્તમાં ચિંતવવા લાગી, “અહા! મારાં કેવાં મારાં બાવ્ય! આજે જન મુનિઓએ મારા ઘરના આંગણને પવિત્ર કર્યું. આવા સર્વ તીર્થમય પવિત્ર સાધુઓ ઠદી પોતાના ચરણ કમળથી અલબ્યના ઘરને ધાવનકરતા નથી.

જમતી વખતે લોજનમાં અતિથિનો ભાગ પાડ્યો એ

મનુષ્ય જન્મ પ્રાપ્ત કર્યાનું કૃત છે. જે પોતાનાજ ઉદર પૂરણ કરતી તે તો ખરેખર યશુચોનુંજ લક્ષણ છે. આ ઉત્તમ અનિશિનો આદારથી સત્કાર કર્યા પછી બાકી જે તેજ આપણો આદાર ગણવો એજ શુદ્ધ ધર્મની ઊત્તરીની છે. શાવક અને શાવિકાએ પ્રાણતા અને મિત્રતાની ભેદબે, અને તેથીજ ખરેખર ધર્મ સાધી શકાય છે. પાવન કરવું એનું નામ પ્રાણતા કહેવાય છે. કોઈનું કાલ પરીક્ષા કરી આપવું તેનું નામ મિત્રતા છે, અને બન્ને ગુણ યોગી હંમેશા વિના જે આચરવો તેજ શુદ્ધ ધર્મ કહેવાય છે.

મતીગિરોમણિ ગુરુના આજ્ઞા મુવિચાર કરવાનાં આજ્ઞા મેં મુનિજ્ઞાની નામે આવી બે દ્વાય ભોલેમને મતી પાતાની કૃતાર્થતા માનતી વિનંતિ કરવા લાગ્યો. મહાનુભાવ મુનિજ્ઞા, આજ્ઞા આપના આચારથી માફ પાવિત્ર કર્યું છે, આપને જે કાર્ય હોય તે આપ નિયેદ કરો. મહા મતી ગુરુનાની આવી અનુપમ બક્ષિ ભોલે બલવતી મુનિજ્ઞા ગેહ્યા - શાવિકા, અમે તારે ઘેર કાં અભ્યાસી દુષ્ટતાથી ભાગ્યા નથી. અમે તારા ઘરે ભગવતે તેડના મત્ર જાનવ્યા છે, તેનો અમારે ખપ છે. કાનુકે અભ્યાસથી પત્તા નામુએ તારા પાત્રી ગા છે, તેમની વિદે નામે અમે તે વસ્તુની મરૂર છે. મુનિજ્ઞાની નામની દુરવત્તા પ્રગટ થયેલી મુરુતા તરત ધરમ રાજ અને દર્શન મદિત એક કુલ ભગવતે આવી. જાવને તે દેવગને ખીજે રૂપે અદ્ય રહી તેડનો ધર્મ પાત્રી ભગવતે. તેડ જમીન ઉપર દેવગને મનું, મતી તે પાત્રને પ્રગટ પાત્રી પાત્રી મરમી આવી, અને બીજે

ધરે લાપી ને જાગુ પૂર્વની જેમ દેવતાએ દેવતા નાખે. લેવી દીને થીએ અને દેવે ધરે પવનું દેવતા નાખે. તપાસે એ મતીના દુરુપમા કાઠ પાત્ર ફાળે થયે. તરી જે જાવના પેરેલી હતી નેવી ને નેવી જાવના કથમ રહી મુઠા મતી મુલકાની જાવના અને દરના ભાગે ને દેવતા મુનિને પેપ ફર કરી પ્રમત મરને જોડે. - એ જાવતા મતી! તમે મન્ય છે મુલકાની દર દેવતાની મન્યતા તરી જે પ્રમત કરી હતી, ને વધારે હતી થમ ઉપાની તરી દરના ને દીનન મનનની નજામા થયુ હતુ, મેનુજ મેં આજે નાજે એવું છે પવિત્ર માતા' દુ દમિત મેંની દેવતા મુ. અજાનતાથી તરી પનેરા કરવાને દુ આજે દેવતા. દુ તરી ઉપર થોડા સંતુષ થયે મુ, જે દેવતા દેવ ને માગી છે. તમા જેની મતી શાપિદાની ભક્તિ કરવાથી થય થાય છે.

દેવતાના આજે મન્ય નાજાની મતી મુલકા પે તમા પતિની દેવતા પૂર્વ કરવાની પદમતીને જોડવા છે દેવ! તમે દરના મેનાપતિ જા, તમે તમે તમારા જાન બાદની માત્ર મનની દેવતા થોડા જા, તેથી તાર નરી હાડા જાવતાનું કાંઈ કાલુ નથી. નતી મુલકાની જુગી માવતી ન હતી, પાત્ર તે દેવ પેતાના માન બાદની થોડી થયે, અને તેને પ્રમત મરને મુલકાને બગીચા આગીએ આગીને જાવતા, એ મદનુની શાપિદા! તમારે આ બગીચા જોતી જોતોથી કોઈ કોઈ જાગી જાવી તેના પ્રજાવથી તમેને બગીચા પુત્ર થયે. વગી જાવતે તમારી ઉપર કોઈ નહાન અંતરાય આગી પડે ત્યારે તમે માફે મનરતુ કરો. દુ આગીને તમારા અંતરાય દૂર કરીશ, આટલું હતી તે દેવતા પિત્રાની જેમ અંતરાય થય થયે.

મનુષ્યના જન્મના સામ કાળેનું કાળ છે. જે પોતાનાજ ઉદ્ધારના માટે જીવનના અંતિમ સમયે પશુઓનું જ લેણું છે.

[illegible][illegible]

જ્યારે બાપી અમદા જિલ્લા થયા આંત્રી ન્યારે. પિયં
 વની મુલનાએ વિચાર કર્યો છે, “આ આદી બપંકર વિધિ
 છે. દરે આ શરીરમાં પ્રાણ તરી શકેવાના નથી, તેથી
 હું આગમનાધન કરી આ શ્રી જીવનનાથેક થાય એવો
 મનમર્મ બદલ્યું છે.” બાપુ વિચારી ને મની અવિદ્યાએ
 વિમની શાંતિને અર્થે મર્મમર્મ કર્યો, અને પેલા દેવનાનું
 કમલુ કર્યું. મની જીનો પ્રભાવ અદ્ભુત છે, નેના પ્રભાવની
 આગળ આ બધું વિદ્ય આધીન છે, ને આનુષી શક્તિ ત્યાં
 દેવશક્તિને આપે છે. મની મુલનાએ જ્યારે તે દરિય
 ગર્ભેથી દેવનાને અંજાવ્યો, એટલે તેનીના મની-વથી તે દેવના
 આકર્ષાઈને ત્યાં બાપી, આ પ્રમાણે જોડાયો—મદા મનિ !
 અને જે હાથે આટે બ્રહ્માએ દેવ, તે દેવ. મુલનાએ હાથે
 ત્યાં પાદી પાને જે બત્રીશ ગોળીનું બસલુ કરવા રૂપ
 પાદમ કર્યું હતું, તે વાત જણાવી. દેવનાએ કર્યું, મની ! તમે
 માદ ત્યાં આ શુભાની જેમ અવિચારી હાથે કર્યું છે. આ
 દિવ્ય શુદ્ધિને પ્રભાવ અનિવાર્ય છે. આ બત્રીશ ગોળીએ
 તમે એક વખતે ખાધી છે, તેથી તમે બત્રીશ પુત્રો એક-
 સાથે પ્રસવ્યો. એ એક પુત્ર મૃત્યુ પામ્યો તો બત્રીશે
 પુત્રો મૃત્યુ પામ્યો. એ તમે દરેક ગોળી જુદી જુદી ખાધી
 હોત તો તમે જુદા જુદા પુત્રો પ્રસવત.

દેવતાના આવા બપંકર વધનો સાંભળ્યાં, તોપણ સતી
 મુલનાના મનમાં તેને આટે કાંઈ પણ વધારે જેદ થયો
 નહીં, તે ધર્મથીર ચીરબાળાએ દ્વિમતથી જણાવ્યું. હે દેવ !
 હશે જે બધું તે ખરું. બાપી પ્રગળ છે. અવિતન્યતાની
 આગળ કોઈનું ચાલતું નથી. કમની શક્તિ મદાન છે. એ
 શક્તિને શરણ થયા વિના કોઈનાથી કદિ પણ વાલે તેમ

ત્યાદે આવી અમુદા વેદના થવા માંડી ત્યાદે ધૈય-
વતી મુક્ત્યાએ વિચાર કર્યો કે, “આ મારી ભયંકર સ્થિતિ
છે. હવે આ શરીરમાં પ્રાણ ટકી શકવાના નથી, તેથી
હું આત્મસાધન કરી આ સ્ત્રી જીવનસાધક યાવ એવો
સન્માર્ગ મહાલુ કરું.” આણું વિચારી તે સતી શાવિકાએ
વિમની શાંતિને અર્થે કાર્યોત્સર્ગ કર્યો, અને પેલા દેવતાનું
કમરલુ કર્યું. સતી સ્ત્રીનો પ્રભાવ અદ્ભુત છે, તેના પ્રભાવની
આગળ આ બધું વિચ્છેદ આધીન છે, તે માનુષી શક્તિ છતાં
દૈવશક્તિને આકર્ષે છે. સતી મુક્ત્યાએ ત્યાદે તે હરિહું-
ગમેષી દેવતાને સંભાળ્યો, એટલે તેણીના સતીત્વથી તે દેવતા
આકર્ષાઈને ત્યાં આવી, આ પ્રભાવે જોઈયો—મહા સતિ !
મને જે કાર્ય માટે જોજાવ્યો હોય, તે કહો. મુક્ત્યાએ કાર્યો-
ત્સર્ગ પારી પોતે જે બત્રીશ ગોળીનું ભક્ષણ કરવા રૂપ
સાહમ કર્યું હતું, તે વાત જણાવી. દેવતાએ કહ્યું, સતી ! તમે
મૈદ છતાં આ મુઘાની જેમ અવિચારી કાર્ય કર્યું છે. આ
દિવ્ય શુદ્ધિકાને પ્રભાવ અનિવાર્ય છે. આ બત્રીશ ગોળીઓ
તમે એકી વખતે ખાધી છે, તેથી તમે બત્રીશ પુત્રો એકી-
સાથે પ્રસવશો. જો એક પુત્ર મૃત્યુ પામશે તો બત્રીસે
પુત્રો મૃત્યુ પામશે. જો તમે હરેક ગોળી જુદી જુદી ખાધી
હોત તો તમે જુદા જુદા પુત્રો પ્રસવત.

દેવતાના આવાં ભયંકર વચનો સાંભળ્યાં, તોપણ સતી
મુક્ત્યાના મનમાં તેને માટે કાંઈ પણ વધારે જેદ થયો
નહીં, તે ધર્મવીર વીરજાળાએ હિમતથી જણાવ્યું. હે દેવ !
હવે જે બન્યું તે બરું. ભાવી પ્રમળ છે. ભવિત્યવાની
આગળ કોઈનું ચાલતું નથી. કર્મની શક્તિ મહાન છે. એ
શક્તિને શરણ થયા વિના કોઈનાથી કદિ પણ આસે તેમ

નથી. કદિ આકાશમાં જઈએ, પાતોળમાં પેશીએ અને
અગ્નિમાં સમાઈ જઈએ તોપણ કરેલા કર્મ કોઈને છોડતાં
નથી. જો એમ હોય તો અગ્રાધ જાળની અંદર એક સ્તંભ
વાળા મેહેલ ઉપર રહેલો પરીક્ષિત રાજા શામાટે મૃત્યુ
પામ્યો? પાંડુપુત્ર યુધિષ્ઠિર શામાટે જુગાર રમ્યો? ભારતનાં
બીર નાયક રામને વનમાં શામાટે જવું પડ્યું? દશમુખ
રાવળ અનેક સુંદરીઓ છતાં શામાટે મીતાને હારી ગયો?
તેથી જો બાબી છે, તે કદિ મિથ્યા થતું નથી અને જો
બાબી નથી તે કદાપિ બનતું નથી. જો વસ્તુથી એકને
પ્રત્યક્ષ લાભ થાય છે, તેજ વસ્તુથી બીજાને હાનિ થાય છે.
જો પ્રકારની ભવિન્યના હોય તેવીજ ગતિ અને ગતિ
થાય છે અને સદાયકો પણ તેવાજ મંગી આવે છે.

મદાનની મુશ્કેલીએ પાને સીપેલી કેળવણીના ફળ-
રૂપે આ વાળી ઉચ્ચારી હતી. આપત્તિના વખતમાં કેવી
રીતે દિંમન રાખવી જોઈએ, એ ઉત્તમ શિશુનું એ
પવિત્ર અને સર્વગુણી મુશ્કેલીએ મારી રીતે અપારદન કર્યું હતું.
એ શિશુનું પ્રભાવશીલ એ મદાંતરી બહાં મુશ્કેલીમાં
આવી અગ્રાધારણ દિંમન આવી હતી. આદલી દિંમત
દર્શાવી મુશ્કેલીએ ફરી વિનયથી જણાવ્યું, હે દેવ! મારા ઉપર
પડેલી આ આપત્તિનું કારણ હું પોતેજ છું. વગર વિચાર
કરેલું કામ પીગમરી થાય છે, એ કોઈનીની ખરેખરી વાત છે.
જો હવે મારું આયુષ્ય હોય, અને તમારામાં મજા હોય તો
અનંત નથા સદા પાનને કરે તેવી આ મંદરી ઉદરની મીઠા
મનાવે. નહીં તો હું મારા કુકર્મના ફળ ભોગવીશ, અને
પંચ પરમેશ્વરના સ્મરણને પવિત્ર માર્ગ સર્જી મારા આત્માને
ધર્મના સરળમાં જોડી દઈશ. વળી જો નરે આ મંદરી જિંદ-

સતી પીડા સુખાવી દેશે તો, તમારી દિવ્ય ગુટિકાનો પ્રભાવ જગતમાં પ્રસરશે અને જૈન શાસ્ત્રનની ઉન્નતિ થશે.

મદ્રાસતીના આવા સુવિચાર સાંભળી તે હરિભુવનેવી ખુશી થઈ ગયો, અને તરત તેણીના હૃદયની પીડા દૂર કરી તે પોતાને સ્થાને આવ્યો ગયો.

યોગ્ય કેળવણી પામેલી મુકામને પોતાની ગર્ભાવસ્થામાં જોઈએ તેવી રીત ધારણ કરી હતી. ગર્ભાવસ્થામાં સ્ત્રીએ કેમ વર્તવું જોઈએ, અને ગર્ભનું પોષણ શી રીતે કરવું જોઈએ? એ બધું જ્ઞાન મુકામને સારી રીતે સંપાદન કર્યું હતું, તેથી તે વિદ્વાન અને પવિત્ર શાવિકા પોતાના ગર્ભનું રક્ષણ યથાર્થ પળે કરી શકી હતી.

જ્યારે યોગ્ય સમય થયો, એટલે મુકામએ એકીમાથે બગીચા પુત્રોને જન્મ આપ્યો. એ વધામણી સાંભળી નાગ-સારથિના હૃદયમાં ઘણો આનંદ ઉભરાઈ આવ્યો. આજમુખી તરત નિઃશંકા રહેલો નાગસારથિ એકીમાથે બગીચા પુત્રોનો પિતા થવાને સામ્યશાળી બન્યો; એથી તેને આનંદ કેમ ન થાય? તેણે પુત્રોની વધામણી સાંભળતાં જ અદ્ભુત જ્ઞાન દેવા માંડ્યા, તેના આંતરણમાં ચાલકો ઉપસાડીને ઉભરાઈ ગયા. મોખમ અને વાજાત્રોના નારથી તેના ભુવનની ભૂમી ગાજી ઊઠી. સાંભાળવની સ્ત્રીએ નવીન વમાનરણ પહેરી માંગલિકા ગીત ગાતી અને તેના આંતરણમાં આવવા લાગી. તેણે સ્ત્રીઓમાં વિનયુજ બળાવી મોટા મોટા ઉત્સવો કરાવ્યા. રીત અને દુઃખી જનને જાણવા બોલન આપી તૃપ્ત કર્યાં.

સતી મુકામના હૃદયની અવરોધ તે બાજકો જાણે બહાર દેવાના દરો દેવ, અને બગીચા લક્ષણના અધિષ્ઠાતા દેવના દેવ. તેના તેજસ્વી અને દેવીપ્રમુખ દેવના

હતા. મહાસતીના ચવિસ ગર્ભાશયનું તેજ તે બત્રીસ બાળકોના લગાટ ઉપર જળકતું હતું. સૂતક નિવૃત્ત થયા પછી પ્રસન્ન હૃદયવાળા નાગસારથિએ તે બધાઓનું નામ દેવદત્ત એવું પાડ્યું. પુત્રોને ઉછેરવાને માટે જે યોગના ભેડાએ તે બધી નાગસારથીએ કરી દીધી. સતી મુક્તસા બાળકોને કેમ ઉછેરવા, એ રીતિને જાળુનારી હોવાથી તેણીએ પોતાના બાળપુત્રોને ઘણી સંભાળથી ઉછેરવા માંડ્યા. મુક્તમાના મુક્તસાએ બત્રીસ બાળકોની માવજત પોતે એકલાઈ કરી શકાશે નહીં તેવું ધારી બીજા કેટલીએક ધાવમાતાએ રાખી. બીજા ધાવમાતાઓ રાખ્યા છતાં પણ પોતે તેને સારી કાળજી રાખતી હતી. પોતે નિયમ પ્રમાણે બાળકને ધવરાવતી અને જેવી રીતે બાળકની તંદુરસ્તીમાં બગાડ ન થાય તેવી રીતે તેમની સંભાળ રાખતી હતી. તાજે, હલકો ઘાટો ઉનો, માફક આપે એવો પ્રાંમુક અને પૌષ્ટિક ખોરાક આપતી, ખુશી અને સ્વચ્છ હવામાં રાખતી અને શરીરને બધા અવયવોને સંભાળતી, એવી રીતે મુક્તસાએ પોતાના બત્રીસ બાળકોને ઉછેરી મોટા કર્યા.

બાળકો જ્યારે પાંચ વર્ષના થયા ત્યારે તેમને યોગ શિક્ષકોએ માંવી દીધા. માતાના ગૃહમિશ્રણથી અને શિક્ષકના શાળાના શિક્ષણથી તે દેવદત્તાઓએ અત્ય મમયમાં સા. શિક્ષણ નંખાવવા કર્યું, જેમ હમોની પશ્ચિમ ગંગાના નદીને વડે અને જમડોની પશ્ચિમ કમળને વડે તેમ સર્વ કળાઓ તે કુમળોને વડી એટલે તેઓ પુરુષની જોડોને કળામ પ્રવીણ થઈ ગયા.

વિદ્યારણ પૂર્ણથોએટલે તેઓ વૈદ્યવનવયને પ્રાપ્ત થયા. નવીન વયમાં આવેલા પુત્રોને એક નેમના માતાપિતા મુક્તસા

અને નાગસારથિ તેમને યોગ્ય એવી બત્રીશ બત્રીશ કુલીન કન્યાઓ દરેકને પરણાવી. વિવાહિત થયેલા એ વિદ્વાન નાગસારથિના કુમારોને રાત્ર ઢેલિકે પોતાની હજુરમાં બેસાડ્યા.

અમોને ખેડાવવાની, દંડ ખેડવાની, અને બીજી બધી જાનની કસરતોની કીડામાં પ્રવીણ થયેલા તેમજ કાવ્ય, નાટક અને નીતિશાસ્ત્રના સાહિત્યમાં કુશળ અનેલા તે નારથિના સ્વપુત્રોને જોઈ રાત્ર ઢેલિકે તેમની ઉપર પહોં પ્રસન્ન થઈ ગયો, અને તેમને પોતાની પાસે હજુરમાં રાખ્યા.

રાત્ર ઢેલિકે વિદ્વાન, વિવેકી અને કૃતજ્ઞ હોય તેથી તે મુલસાના કુમારોના કેટલાએક ઉત્તમ સુલો જેમ જેમ તેના બેવામાં આવતા ગયા, તેમ તેમ તે તેમની ઉપર પધારે પ્રીતિ કરવા લાગ્યો. આખરે રાત્ર ઢેલિકની તેમની ઉપર એટલીજાધી પ્રીતિ વધી કે, તે તેમને એવકો તરીકે નહીં ગણતાં એક મિત્ર તરીકે ગણવા લાગ્યો.

કાળની અને કર્મની ગતિ વિચિત્ર છે. આવા વિદ્વાન અને પરાક્રમી સતીના પુત્રો પણ કાળ ધર્મના મહાન પંજામાં આપી ગયા હતા. તેમનું એ ચરિત્ર દર્શાવતાં હૃદય કંપે પાડે, પણ તેને અંગે મહાસતી મુલસાના સતી ધર્મનો અને સ્ત્રીર ધર્મની એક બીજાજાનું ધર્મશ્રાવે, ધર્મિક દૃઢ છતાં અને સંપાદન કરેલી કેળવણીરૂપ કલ્પવૃક્ષાનો પ્રભાવ દર્શાવે. કુમારો એ અનુચિત ચરિત્ર દર્શાવવાની બગાડારે દુરજ પડે છે.

આ બરતખંટ ઉપર વિદ્યાલા નામે સુંદર નગરી છે. જેન મધ્યમાં પહોં સ્થળે એ નગરીનું અંકાકિક વર્ણન કરેલું છે. તેને નગરીમાં એટલે નામે એક મૂરવીર રાજા હતો. તેને

મુન્યેષ્ટા અને ચેદ્વલ્લા નામે જે પુત્રીઓ થઈ હતી. એ
 ધાર્મિક અને સાંસારિક જ્ઞાનમાં પ્રવીણતા મેળવ્યા પછી
 તેઓ જન્મે સર્વ જાતની સ્ત્રી કળાઓમાં નિપુણ થઈ હતી.
 એક વખતે કોઈ એક મન્યાસણ ભગવાં વત્સ પેહેરી ફરતી
 ફરતી ચેદક રાજતા અંતઃપુરમાં આવી ચડી. ત્યાં રાજપુત્રી
 મુન્યેષ્ટા અને ચેદ્વલ્લા તેના જોવામાં આવી. તે પરિવારિકાં
 તેમની પામે મર્ધ અને પોતાનો અને પોતાના ધર્મને
 પ્રભાવ પ્રસરાવવાને તે જન્મે રાજપુત્રીઓને પ્રતિજ્ઞાપ આપવા
 જાગી. મુન્યેષ્ટા અને ચેદ્વલ્લા જન્મે ખરેખરા શ્રાવિકા
 ધર્મને જાળુનારી હતી તેથી તેમને આ મહિન મિથ્યાત્વ
 વાળી જોગલુનો ઉપદેશ પૂમંદ પડ્યો નહીં. તે વખતે
 અરિહંત પ્રભુની ભક્તિ એવી રાજકુમારી મુન્યેષ્ટા ઘણો
 શુભેશ કરી ઘોડી જોડી—અરે મન્યાસિની ! તારા વચનો ધણાંજ
 ધર્મ વિરૂદ્ધ છે. તારામાં છવ દયાનો એક અંશ પણ નથી.
 તું છવ દયાનો ત્યાગ કરી જે પવિત્રતાનો આડંબર કરે છે,
 તે ધૂમા છે. તારામાં અપવિત્રતાજ લહેલી છે. કારણકે, છવ
 દયા વિના કોઈ ઠેકાણે પવિત્રતા છેજ નહીં. દેવપૂજન, શુદ્ધેષા,
 તપ, ક્ષમા, સ્નાન, જપ, અને દાન તે બધા છવ દયા વિના
 જાળ વિનાની ખેતીની જેમ નિષ્ફળ છે. દયા એ ધર્મરૂપ
 વૃક્ષનું મૂળ છે. દયારૂપ મૂળ વિના ધર્મરૂપ વૃક્ષના ફળો
 મળતાંજ નથી. અરે ! કપરી જોગલુ ! તમારો ધર્મ કદિપણ
 સમકિત ધારી આવક અને શ્રાવિકાને રૂચિકર થતો નથી. મળ્યા
 વિનાના અને જનુઓથી વ્યાપી રહેલા નદી તથા તળાવના
 કાચા પાણીમાં નિરંતર સ્નાન કરનારા, ગેરૂથી રંગેલા વસ્ત્રોને
 ધારણ કરનારા અને કપડ લહેલો ઉપદેશ કરનારા તમારા
 હોકોના હૃદયમાં દયા ક્યાંથી હોય ? અરે ! ધૂનારી ! તારા

મલિન ઉપદેશની અમર અમારા ધ્યાવિકા હૃદયમાં કઢિપણ થવાની નથી. તારા મિથ્યાત્વ ભરેલો બોધ શ્રાવક ધર્મથી પવિત્ર એવી આ રાજકુમારી બાગિકાઓને કઢિપણ અમર કરે તેમ નથી. તું અહિંથી ચાડી જ. તારા ચરણના સ્પર્શથી અમારા પવિત્ર પિતા ચેતક રામનું આ અંતઃપુર અપવિત્ર થાય છે. આ પ્રમાણે કહી મુન્યેદાએ પોતાની સખીઓની સમક્ષ તે સંન્યાસલુને બોલતી બધ કરી દીધી અને પછી નરનજ તેની હાસી-ઓએ હાસ્ય કરી તેને ગળે પકડી અંતઃપુરના આંગણમાંથી કાઢી મૂકી.

તે પરિવારિકા ચિત્રકામાં ઘણી પ્રવીણ હતી. રાજકુમારી મુન્યેદાએ આ પ્રમાણે પોતાનું અપમાન કર્યું, તેથી તેણીએ મનમાં નિશ્ચય કર્યો કે, કેમપણ યુક્તિથી આ મુન્યેદાને હું શોકયના મહા દુઃખમાં નાખું. આવા વિચારથી તે ચિત્રમાં ઘતુર એવી જોગણે એક ચિત્રપટ કરી તેમાં મુન્યેદાનું આશ્રેયસ્વરૂપ ચિત્રનું. મુન્યેદામાં જે સ્વાભાવિક દાહ્ય હતું, તેમાં પણ વધારો કરી તે ચિત્રપટ સર્વ પરિવારિકા રાજગૃહ નગરમાં આવી. ત્યાં યુક્તિથી રાજા શ્રેણિકને મળી તે ચિત્રપટ બતાવ્યું. ચિત્રપટમાં આજેએકું અદ્ભુત સ્વરૂપ જોઈ રાજા શ્રેણિક વિચારમાં પડી ગયો. શું આ નિલોત્તમા હશે? અથવા નાગકન્યા કે વનદેવતા હશે? વા શિવપ્રિયા પાર્વતી, હરિપ્રિયા સદમ્બી, રતિ વદલબા, કે આશાત્ સરસ્વતી હશે? માનુષી સ્ત્રી આવી હોય નહીં. આ પ્રમાણે રાજા શ્રેણિક વિચાર કરતો હતો, તેને પરિવારિકાએ વિનયથી જણાવ્યું. રાજા! આટલો બધો વિરમય કેમ પામો છો? આ સુંદરી માનુષી છે. તેનું જે યથાર્થ રૂપ છે, તે તો હજુ મેં આજેખ્યું નથી. વિચારા નગરીના મહારાજા ચેતકની આ નાની પુત્રી છે. સુવર્ણ અને મળીની

તેણીની સાથે તમારા ચોખ ધાય તો વિધવાનો પરિશ્રમ
ધાય. આટલું કહી તે પરિવારિક ત્યાગી આવતી થઈ.

રાજા ઐહિક ત્યારથી તેણીના મોઢમાં મગ્ન થઈ ગયો.
ત્રિ દિવસ તે મુન્યેષ્ટાનું ચિતવન કરતો હતો. શયન,
ખાન, ભોજન અને પાન વિગેરે બધી ક્રિયામાં મુન્યેષ્ટાની
દર મૂર્તિ નેની દૃષ્ટિ આગળ જતી થતી હતી, તે સિવાય
જગતમાં પણ તેની વૃત્તિ વરન કદામીન રહેતી હતી. એક
મને તેનો પુત્ર અભયકુમાર કે જે રાજગૃહ નગરના પ્રધાન
કે ઉપર હતો તેણે આવી પાતાના પિતાને પ્રભુમ કર્યો,
પણ રાજા ઐહિકે તે કાંઈ જાણુ નહીં તે જોવાન અવસ્થામાં
ગયો. પિતાની આવી નિધિ જેઈ અભયકુમારે વિનયથી
જાણુ. 'પૂજ્ય સિ.' તમારું મન મદા ચિંતાથી બ્યાકુલ
મ છે? જુ' કોઈ પુરૂષ તમારી જાણનું ઉત્તરણ કર્યું છે?
થવા કોઈ મુંદર રાજકન્યાએ તમારા ચપલ ચિત્તને ચોરી
ધું છે? અને તે રાજકન્યાને મારી માતા કરવાને ઈચ્છો છો?
ત્ય પિતા! પ્રવશ ગાએ અને તન્મય ચિત્તવેશ કાર્યની
દિ કરવાની મને આજ્ઞા આપા. પાતાના મનની ધારેલી
શણા સિદ્ધ કરવાની વાત સાલગી ઐહિક જોડ્યો-વત્સ! તું
રા આ વિશાલ રાજાનો એક દૃઢ સંભ છે. તારા અગ્રાધ
દિ જગથી ગમે તે મુંદેલી બેઠા કાર્યનિદ્ર થઈ શકે છે.
મ જેવો પરાકર્મી પુત્ર જન્મ શકે ચિન્તા રહે, તે અર્થ રીતે
ચોખ કહેવાય. આટલું કહી રાજા ઐહિકે પેલી પરિવારિકાની
ધી વાત કહી સંભળાવી. પછી બુદ્ધિના જગથી મવને
અભય કરનાર અભયકુમારે જણાવ્યું કે, પિતાજી! પેહેલા
ઈ ચતુર દૂતને ચેટક રાજાની પાસે મોકલો અને તેની નાની
ત્રીની માગણી કરાવો. એ કદિ તે માંગણીના સ્વીકાર ન
તો પછી હું મુજિથી તે કાર્ય સિદ્ધ કરીશ.

આ પ્રમાણે અલયકુમારના કહેવાથી રાજા શ્રેણિકે એક વાચાણ અને ચતુર દૂતને ચેટક રાજાની પાસે મોકલ્યો. તે દૂતે પોતાની વાણીની છટાથી શ્રેણિકના ચુલનું વર્ણન કરી ચેટક રાજાની પાસે તેની નાની પુત્રી મુન્યેદાની માગણી કરી. તે સાંભળતાંજ ચેટક રાજાને રીસ થઈ અને તે બોલી ઉઠ્યો. અરે! અવિચારી દૂત! મારી આગળ આવા અનુચિત વચન બોલીશ નહીં. હું હૈસ્તય વંશનો કુલીન રાજા છું. અને શ્રેણિક વાહિક નામના હલકા વંશનો રાજા છે. હૈસ્તય કુળની કુલીન કન્યા વાહિક કુળમાં કદિપણ જતી નથી. આટલું કહી ચેટક રાજાએ તે દૂતને અપમાન કરી કાઢી મુક્યો. દૂત નિસ્તેજ થઈ પાછો આવ્યો અને તેણે તે બધી વાત રાજા શ્રેણિક અને અલયકુમારને જણાવી. તે સાંભળતાંજ મોહિત થયેલા શ્રેણિક રાજા નિરાશ થઈ ગયો અને તેના મુખ ઉપર ખેદની છાયા પ્રસરી ગઈ. તે જોઈ અલયકુમારે જણાવ્યું કે, પિતાજી! નિરાશ થશો નહીં. કોઈપણ સુધ્ધિ કરી હું તે કાર્ય અવશ્ય સિદ્ધ કરી આપીશ. પુત્રના આવા દિલાસાથી શ્રેણિકના મનમાં જરા શાંતિ થઈ.

અલયકુમારે પોતાના પિતા શ્રેણિકની મુંદર છાંયી એક ચિત્રપટ ઉપર આલેખી અને તેમાં પોતાની બધી ચિત્રકળા દર્શાવી. પછી તે ચિત્રપટ લઈ અલયકુમાર વિશાલા નગરીમાં આવ્યો અને ચેટક રાજાના દરબાર પાસે અત્તર ગુલાબ વેચવાની એક દુકાન માંગી. કેટલોક સમય થતાં રાજપુત્રી મુન્યેદાની દાસીઓ મુગન્ધિ પદાદો લેવા તેની દુકાને આવવા લાગી. અલયકુમાર તેમને ઊંચી જાનનું અત્તર, ગુલાબ આપવા લાગ્યો. એક વખતે રાજકન્યાની દાસીઓને આવવાનો વખત થયો, એટલે અલયકુમાર શ્રેણિક રાજાનું ચિત્રપટ ઉઘાડી તેની આગળ આ-

દરથી પૂજન કરવા બેઠો. અને પૂજન કરી તેને વંદન કરવા માંડ્યું. અંતઃપુરની દાસીઓ તે બેઠું વિરમય પામી ગઈ અને તે શ્રેણિકનું મનોહર ચિત્ર હાથમાં લઈ અભયકુમારને પુછ્યું કે, શેઠજી! આ સુંદર ચિત્ર કેનું છે? અને તમે તેને પૂજન વંદન શામાટે કરો છો? અભયકુમારભોલ્યો—બાઈઓ! જગતમાં અપ્રતિમ રૂપવાળો આ મારો દેવ છે. તે મને હમેશાં મન-વાંછિત પદાર્થ આપે છે, -માટે હમેશાં હું તેની ત્રિકાલ પૂજા કરું છું. તે વાત જાણી લઈ મનમાં મકલાતી તે દાસીઓએ આવી રાજપુત્રી મુજબેદાને કહ્યું, બાઈ સાહેબ! આપણા ગામમાં જે પેટો અત્તરનો વેપારી આવ્યો છે. તેની દુકાનમાં અમોએ આજે એક સુંદર ચિત્ર જોયું છે. એવું સુંદર ચિત્ર અમોએ કોઈવાર જોયેલું નથી. તે સાંભળી મુજબેદાએ કહ્યું કે, જાઓ, તમે જલદી જો ચિત્ર લઈ આવો. તે જોવાનું મને પણ ધલુંજ કાતુક થયેલું છે. રાજકુમારીની આજ્ઞાથી દાસીઓએ આવી અભયકુમારની પાસે તે વાત જાણવી ચિત્રની માગણી કરી એટલે તેણે કહ્યું કે, હું તમોને તે ચિત્ર નહીં આપી શકું, કારણકે, તમે તમારા ઘરમાં જો મારા દેવની આશાતના કરો. પછી દાસીઓએ તેની આશાતના ન કરવાના સોગમ ખાધા અને ઘણો આગ્રહ કર્યા, એટલે અભયકુમારે તે ચિત્રપટ તેમને આપ્યું. પછી દાસીઓએ અવી રાજકુમારી મુજબેદાના કરકમલમાં તે ચિત્ર સોંપી દીધું. તે ચિત્ર જોતાંજ તેના સંહર્ષથી મુજબેદાને મોહ ઉત્પન્ન થઈ ગયો. શું આ દંડ્ર છે? શું ચંદ્ર છે? સૂર્ય છે? કે કામદેવ છે? ના ના તે નહીં આતો તેઓનાથી પણ કેાઈ અધિક સ્વરૂપવાન પુરૂષ છે. પછી તેણીએ પોતાની દાસી-ઓને આજ્ઞા કરી કે, જાઓ, તમે તે વ્યાપારીને આ ચિત્રનો વૃત્તાંત પુછી આવો. મુજબેદાની આજ્ઞાથી દાસીઓ તે અભય-કુમારની પાસે આવી અને તે ચિત્રની હકીકત પુછી. સમયને

અનુભવે તમારા અભયકુમારે જાણ્યું કે, બાઈઓ! તમારા રાજ-
કુમારીને કહો કે, તે વિષ મેલિકે રાખતું છે, જેણે તમારા
પિતા પાસે તમારી માગણી કરી હતી. દાસીઓએ આવી રાજ-
કુમારી મુલ્યેદાને જાણ્યું કે, બા આદેશ! એ દેવ નથી, પણ
માનવ છે, જેણે પોતાને મારે તમારી ચાલના કરી હતી. તે
મુલ્યેદાએ કહ્યું, જે નમે મારા જીવનની ઇચ્છા રાખતી હો તો
સત્વર આવો અને તે વેપારીને જાણવો કે, હાઈ પ્રકારે આ
તમારા દેવ મારો પતિ થાય તેવી ગોઠવણ કરો. દાસીઓએ
આવી તે વાત અભયકુમાર વેપારીને જાણવી. અભયકુમારે
વિચાર કરી કહ્યું, હું મુલ્યેદાના નમે રાજકુમારીને કહો કે, તેમની
ઇચ્છા પ્રમાણે હું તેવી ગોઠવણ કરી આપીશ. તેમના મહેલ મુખી
એક મુરંગ કાચી વિશ્વાકાનગરીની બાહર એક ટાર ખુલ્લું
રખાવીશ. રાજા મેલિકેને અનુકરિતે અનુકરણને તે મુરંગના
મુખ આગળ હાથ રાખીશ. તે વખતે તમારા રાજકુમારીએ
મેલેસમાંથી મુરંગદારે પ્રવેશ કરવો. અને હું ત્યાં મેલિકે
રાખને લઈને આવું છું. આવો સંકેત કરી તે દાસીઓને
મેલેસી પછી મુખી રીતે મુરંગ કરવાને અનુદાને કામે લગાડી
અનુરમત્રી અભયકુમાર રાજાનું નગરમાં આવ્યો અને તે
મુખી વાત પોતાના પિતા મેલિકે રાખને કહી. રાજા મેલિકે
તે સાંભળી હૃદયમાં પ્રમત્ત થઈ ગયો. ત્યારે મુરંગ તૈયાર થઈ
અને સંકેતને દિવસ આવ્યો એટલે રાજા મેલિકે વિવિધ
જાતના શસ્ત્રો ભરેલો એક રથ તૈયાર કરાવ્યો.

આ મહાગાય તિલ્લ કરવા પ્રયાણ કરતી વખતે રાજા
મેલિકે પોતાના વિશ્વાકાનગર અને મુરંગીર એવા મહાનગરી મુલ-
સાના બંચીત્ર પુરોને ત્યાં લીધા. પીર પુરોમાં માન પ. મેલિકે
અને મિત્રના કાર્યમાં આવ્યો અને આપનારા મહારાજી મુલસાના
પુરો અગરકા નરીકે રાખના રથની પાછળ આવતા થયા.

રાજા મેલિક મુરંગની દ્વાર આગળ ઉભો રહ્યો અને પોતાનો એક ખાસ માણસ મોકલી મુલ્કેદાને પોતાનું આગમન જણાવ્યું. તે ખજર માંલગતાં આનંદમાં મગ્ન બનેલી મુલ્કેદાએ પોતાની ખેન ચિઠ્ઠીને વિનયથી જણાવ્યું. પ્રિય ખેન ! તારી આજ્ઞા કંઈને આજે હું ભડકું. ચિત્રમાં ભેયેશા મેલિક રાજા મને સેવાને અર્પિત આજ્ઞા છે. ચિઠ્ઠી બોલી—ભગિની ! તારા વિના મને એકસા ગમશે નહીં. માટે હું પણ તારી સાથે આવીશ. તારો પતિ એજ મારો પતિ થાયો. પછી કેટલોએક પરસ્પર વિચાર કરી બન્ને ખેનો જે સ્થાને પોતાના બન્નીશ મિત્રો દેવદત્તાઓની સાથે મેલિક રાજા વાદ જોઈ રહ્યો હતો ત્યાં આવી. જાણે ક્ષમી અને સરસ્વતી સ્વયં ચરવાને આવી હોય, તેવી રીતે બન્ને રમતીઓને જોઈ મેલિક બોલ્યો— મુંઢરીઓ ! તું તમારે માટે અહિં આજ્યો છું, વરવા હજીની હો તો આ સ્થળમાં ચડી જાઓ. રાજાની આજ્ઞા થયાંજ ને બન્ને ખેનો સ્થળમાં બેઠી ત્યાં મુલ્કેદાએ સમને કહ્યું, સ્વામી ! હું મારો સ્વમય આજીવનનો એક ફરદીઆ કુલી ગઈ છું, માટે જ્યાંમુખી તે કંઈને હું આજું ત્યાંમુખી તમે અહિંજ ઉભા રહેજો. આ પ્રમાણે કહી મુલ્કેદા મુરંગદાદે પોતાના મહેકમા આવી. તેને પાછી આવતાં વાર થઈ એટલે મુરંગદાના વીરપુત્રોએ મેલિકને જણાવ્યું, મહારાજા ! રાજામારીને વાર થઈ છે અને આ મનુના ઘરમાં વધારે વાર રહેવું ને નરી નજાનગ નથી, માટે હવે અહીંથી જતરી થાણનું ભેડ-એ મિત્રોના ભેડાં વચનથી રાજા ભય પામ્યો અને રૂખા એક ચિઠ્ઠી બહુને કહી મુખ્ય સ્થળમાં બેસી આમજ આજ્યો. પછી સજીયરે મુલ્કેદા આવી ત્યાં મુરંગદા દ્વાર અગત્ય તેણે રાજા કે સ્થ કંઈ ભેડું નહીં એટલે ને ‘ મને રાજાએ સેનરી’ એવું માની અંદરથી જોઈ નવરે પાછર કરવા કહ્યો—“અરે મુલકો ! કોઈ કંઈ નહીં,

જગૃહ નગરીનો રાજા શ્રેણિક નર્વનું અપમાન કરી મારી બેઠેન
 ચેલુલાને હરી લય છે.” આ પોકાર માંબળનાંજ મુલટો
 ઠીરી આવ્યા અને રાજા ચેટકને ખબર પહોંચાડ્યા. રાજા
 ચેટક ખબર પહેરી તૈયાર થયો એટલે વીરાંગદ નામના તેના
 સેનાપતિએ હાજર થઈ જણાવ્યું—મહારાજ, આપ શાંત
 થાઓ. આ હાર્ય કરવાની મનેજ આજ્ઞા આપે. સેવકથી
 પ્રાથમ એવા કાર્યમાં સ્વામીએ પોતાની જાતે તૈયારી કરવી તે
 યોગ્ય ન કહેવાય. પછી ચેટકે વીરાંગદને આજ્ઞા આપી એટલે તે
 તૈયાર થઈ મુરંગને મારે પાછળ ચાલ્યો. આગળ જતાં
 તેણે શ્રેણિકનો રથ અને તેની પાછળ જત્રીશ દેવદત્તાને
 ઉતાવળા જતાં જોયાં. વીરાંગદને આપતો જોઈ મુક્તમાના
 બીર પુત્રો સામા ફલા રહ્યા. વીરાંગદ તેમને કંટકાંધન કરી
 આગળ જવા મમથ ન થયો એટલે તેણે એક તીવ્ર બાણનો
 ધા ક્યો. જે બાણે કરી નતીના જત્રીશ પુત્રો એકીસાથે
 મૃત્યુ પામી ગયા. પછી વીરાંગદે તેની આગળ ચાલી જોયું,
 ત્યાં દૂર નીકળી ગયેલો શ્રેણિકનો રથ તેના જોવામાં આવ્યો.
 નહીં, એટલે તે પાછો ફર્યો અને તે બનાવની વાત રાજાની
 આગળ નિવેદન કરી. પોતાના એક મુલટો જત્રીશ વીરોને
 માથો તેણી ચેટક રાજા ખુશી થયો પણ પોતાની કુલીન પુત્રીને
 શ્રેણિક દરી ગયો તેને માટે તેને ઘણો અપમાન થયો.

રાજપુત્રી ગુણેશ પોતાના પારેલા પતિને પોતાની
 બેઠેન ચિલુલા ઉતરીને પરત્વી મઈ, તેથી તેણીના મનમાં
 ઘણુંજ લાગી આવ્યું. ઘણીવાર વિચાર કરતાં પૂર્વના પુણ્ય
 સોગે તેણીના હૃદયમાં વેરાચ્છાવાના જાગ્રત થઈ આવી—તે
 પોતાના મનને મંજોષી કહેવા લાગી, અરે અપમાન મન, હવે

તું મોહના વિચાર લાવીશ નહીં. આ સંસારના ભોગને ધિક્કાર છે.

જે ભોગને માટે પોતાની સતી જ્ઞેનો પણ પોતાની જીજ્ઞાસા જ્ઞેનોને ઉતારે છે. સ્વાર્થથી ભરેલા, જેરી વૃક્ષના ફળ જેવા, શરૂઆતમાં સારા લાગતા અને પરિણામે ભયંકર એવા શુભ્રૂપી વૃક્ષને બાગવામાં અગ્નિ જેવા અને દેહના બળને ક્ષય કરનારા એ કામભોગને ધિક્કાર છે. હવે માટે આ સતી જીવનને સન્માર્ગે જોડી મુધારવું જોઈએ. ત્યારે ધારેલા પતિનો લાભ ન મળ્યો તો પછી હવે જીજ્ઞાસા પતિ સાથે પરજીવું, તે ક્ષત્રિય શાવિકાને ઘટિત નથી. મેં મારા પિતાના ઘરમાં સ્ત્રી માંભારિક અને ધાર્મિક જાન્ને કેળવણી મેળવી છે. તેમાંથી હવે હું ધાર્મિક કેળવણીને ઉપયોગ કરું.

આવું વિચારી તે મુક્ત મુજ્યેષ્ઠાએ પાતાના વિચારે માતાપિતાને જણાવ્યા અને તેમની સન્મતિ લઈ તે રાજ બાળાએ સંદનજાળા સાધવી પાસે દીક્ષા લઈ પોતાના શાવિકા જીવનને મુધારી દીધું હતું.

આ તરફ રાજા શ્રેણિક ચિત્તેજ્ઞાને રથમાં લઈ રાજ ગૃહ નગરીમાં આવ્યો. ત્યાં તેના જાણવામાં આવ્યું કે પોતાના જત્રીશ વીર મિત્રો મુરગાના માર્ગમાં મૃત્યુ પામ ગયા, તેથી તેના મનમાં ભારે અપસોસ થયો. વાળી રાજ શ્રેણિક પોતે રથમાં મુજ્યેષ્ઠાને લાવેલો છે, એવું ધારતે હતો, તે તપાસ કરતાં તેને માલુમ પડ્યું કે, તે પોતાના મનોવાંછિત મુજ્યેષ્ઠા નથી પણ તેની જ્ઞેન ચિત્તેજ્ઞા છે, આશ

પોતાના મનમાં જરા એક તો થયો, પણ ચિહ્નવાનું ચિહ્ન
મુલ્યેદાનાજ જેવું એક તેણે તેની સાથે પોતાનો પવિત્ર પ્રેમ
એડી દીધો હતો.

પોતાને માટે હવિતાનો ભોગ આપનારા જત્રીશ દેવ-
દત્તાના મરણની ખબર નાગસારથિ અને મુલસાને કેવી રીતે
આપવી? એ વિચારનું ચિંતન કરતાં ઐલિક રાજાએ
પોતાના મંત્રી અભયકુમારને બોલાવ્યો. પછી જન્મે પિતા
પુત્ર તે વિષે મમલત કરી મુલસાને ઘર જાતે ગયા. ઐલિક
રાજાને મંત્રિ સહિત આવેલા જાણી નાગસારથિ ઘણાજ
ખુશી થઈ ગયો. તેમને થોડા આસન આપી બેસાડ્યા. તે
વખતે ઐલિકના નેત્રમાંથી આંસુની ધારા ચાલવા માંડી. તે
એક નાગસારથિએ તેનું કારણ પૂછ્યું. એટલે રાજાએ
જવાબ્યું કે, તમારા જત્રીશ પુત્રો એકીત્રાથે મૃત્યુ પામી
ગયા છે. આ ખબર સાંભળતાંજ જાણે વચ્ચે પડે થયો હોય,
તેમ નાગસારથિ અને મુલસા મૂર્છિત થઈ પૃથ્વી ઉપર પડી
ગયાં. અને તેના ઘરમાં હાહાકાર વર્તી ગયો. હજુવાર
પછી સાવધાન થઈ તે સારથિ આક્રંદ કરી બોલ્યો—અરે!
પુત્રો, તમે આ શું કર્યું? મારા જેવા વૃદ્ધને સેવાને વખતે
છોડી દઈ તમે ક્યાં ચાલ્યા ગયા? મેં મારી ઘણી આશા-
ઓને તમારા ઉપર અવલંબન કરી રાખેલી હતી, તેનું હવે
શું થયું? અરે દેવ, તે આ વૃદ્ધ યસાને વિપત્તિના મોટા
ખાડમાં હડમેલી મુક્યો. આ વખતે સાવચેત થયેલી મુલસા
કે જેણે સારી કેળવણી લીધી હતી, તેણીએ જંગલી
રીતે રાક્ષસ કરી નહીં. પણ તેણે પોતાના પુત્રોના શબ્દોને
માટે અને તેમની સીઓના વૈધવ્યને માટે પોતાના હૃદયનો

ગ્રોડ પ્રદર્શિત કર્યો. સતી સુલસા રૂદન કરતી બોલી કે, બ્રહ્મા પુત્રો, મને વધારે ખેદ તો એજ થાય છે કે, તમારા જેવા સતપુત્રો આવક કુળમાં થોડા હશે. તમારા મુખમાંથી ક્યારે પણ કોર લાવજી નીકળ્યુંજ નથી, ક્યારે પણ તમે વિનવતું ઉલ્લંઘન કર્યું નથી અને કદિ પણ માતાપિતાને નમન કર્યા વગર રહ્યા નથી. આ પ્રમાણે કેટલાએક પુત્રોના શુભનું સ્મરણ કરી સુલસા રૂદન કરતી હતી અને તેને જોઈ જુદની અંદર દેવદત્તાની બત્રીશ સ્ત્રીઓ પણ પોતાના સ્વામીના શુભોનું સ્મરણ કરી અતિ વિલાપ કરતી હતી.

આ વખતે ધાર્મિક અને માંમાદિક વિદ્યામાં કુશળ એવો અભયકુમાર તેમને માંવન કરવા બોલ્યો—અંદર ભાઈ, આ શું કરો છો ? જેન મનના સ્વરૂપને જાણનારા તમારા જેવા આવક કુટુંબને આમ ગ્રોડ કરવો ઘટતો નથી. આ સંસારે ઇંદ્રજાન, ઇંદ્ર ધનુષ્ય અને વિદ્યંગીના જેવો વપાયા છે. મરણ એ દેવધારી પ્રાણીની પ્રકૃતિ છે અને જીવણ એ વિપ્રકૃતિ છે. જે વનુ નવારે દેખાય છે, તે મધ્યાન્હે દેખાતી નથી. એ ઉપરથી નિશ્ચય થાય છે કે, આ જગતમાં અનિન્યતારૂપી દૃશ્યની સર્વ પદાર્થોને ગળી જાય છે. આ અનિન્યતાની જાણના જાણી તમારા મનમાંથી ગ્રોડને દૂર કરી દે. જગતમાં પુષ્ટન, વિવેચનાં દુઃખ છે. ટા હોડોને પણ પગાં છે. મુષ્ટને તમારી જેમ સમર જેવા સમર્થ ચક્રવર્તીના માડ હજાર પુત્રો એકીમાથેજ નાશ પામ્યા હતા. ક્યારે પ્રાણી ઉપર મૃત્યુ આવે છે, ત્યારે કોઈનાથી ધરી પણ છુટી ગયાનું નથી. આ લોકમાં કોઈનેજ અવશ્ય, કોઈનેજ કાળ, કોઈનેજ દેશ, કોઈને

પણ હવે કે કોઈ વસ્તુ એવી નથી કે જેને કાળરૂપી શત્રુ
હતી શકે નહીં. વળી તે કાળ કોઈનાથી વારી શકાય તેવો
નથી. તે ગર્ભમાં રહેલાને, જન્મેલાને, શય્યામાં સુતેલાને,
માતાના ખોળામાં રહેલાને, બાળકને, વૃદ્ધને, જુવાનને,
આયેડને, ઝરીબને, તવંગરને, ખજને, સજ્જનને ગમે ત્યાં
હોય, ત્યાંથી હરી લે છે. આટે હે સતી સુવ્રતા, તમે સુરા
છો, આ સંસારને અસાર અને અસ્થિર બાળી શોકનો
ન્યાગ કરો અને તમારા આ વૃદ્ધ અને દુઃખી પતિને સમ-
બાવી શાંત કરો.

અબધકુમારનાં આવાં વચન સાંભળી નાગમારણિ,
સુવ્રતા અને મરનાર દેવદત્તાની સ્ત્રીઓ કાંઈક શોક રહિત
થયાં અને તેમણે મરણ પામેલા દેવદત્તાની ઉત્તરક્રિયા કરી.
પછી તેઓ જિન પૂજા વગેરે ધર્મોપનયમાં વિશેષ
તપ્તર થયા.

આ અરણ્યામાં બરન ક્ષેત્ર ઉપર મહાવીરસ્વામી
વિચરતા હતા. તેઓ ફરતા ફરતા અપાનગરીના કુમ્ભમાકર
નામના ઉદ્યાનમાં મંચોનુયાં હતા. દેવતાઓએ આવી ત્યાં સમવ-
સરણની રચના કરી. તે ત્રુંદર અને દિવ્ય સમવસરણમાં
ખીરાજી પ્રભુએ વૈરાગ્ય બાવને પુષ્ટ કરનારી ધર્મદેશના
આપી. આ વખતે અંબડ નામનો એક પરિવારજક ત્યાં
આવી ચડ્યા. તેણે ત્રણ દંડ અને કમંડળ ધારણ કર્યો
હતાં. શિખા, પ્રહસ્ત્ર અને હર્ષોત્તન પાસે રાખ્યાં હતાં.
તપસ્યાના પ્રભાવથી તે મહાશયે આકાશગચ્છિની વગેરે
પણી સિદ્ધિઓ મેળવવા કરી હતી. તે વેપથી મિત્રાત્મી

ચોક પ્રદર્શિત કર્યો. સતી સુલસા રૂદન કરતી બોલી કે, બહાલા પુત્રો, મને વધારે ખેદ તો એજ થાય છે કે, તમારા જેવા સતપુત્રો આવક કુળમાં થોડા હશે. તમારા મુખમાંથી ક્યારે પણ કંઠાર ભાષણ નીકળ્યુંજ નથી, ક્યારે પણ તમે વિનવતું ઉદ્દઘન કર્યું નથી અને કદિ પણ માતાપિતાને નમન કર્યા વગર રહ્યા નથી. આ પ્રમાણે કેટલાએક પુત્રોના શુભનું સ્મરણ કરી સુલસા રૂદન કરતી હતી અને તેને બોધ શુદ્ધી અંદર દેવકતાની બત્રીસ સીમા પણ પાતાના સ્વામીના શુભોનું સ્મરણ કરી અતિ વિશ્વાસ કરતી હતી.

આ વખતે ધાર્મિક અને સાંસારિક વિદ્યામાં કુશળ એવો અભયપુત્રાર તેમને સાંવન કરવા બોલ્યો—અરે બાઈ, આ શું કરો છો ? જેન મતના સ્વરૂપને બાલુનારા તમારા જેવા આવક કુટુંબને આમ ચોક કરવો ઘટતો નથી. આ સંસાર ઈંદ્રબજ, ઈંદ્ર ધનુષ્ય અને વિશંખીના જેવો અપાળ છે. મરણ એ દેહધારી પ્રાણીની પ્રકૃતિ છે અને જીવણ એ વિપ્રતિ છે. જે વસ્તુ સવારે હોખાય છે, તે મધ્યાહ્ને હોખતી નથી. એ ઉપરથી નિશ્ચય થાય છે કે, આ જગતમાં અનિત્યતારૂપી રાક્ષસી સર્વ પદાર્થોને ગળી જાય છે. આ અનિત્યતાની ભાવના ભાવી તમારા મનમાંથી ચોકને દૂર કરી દે. જગતમાં પુત્રોના વિયોગનાં દુઃખ મોટા લોકોને પણ પડ્યાં છે. જીવેને તમારી જેમ સગર જેવા સમર્થ ચક્રવર્તીના સાડા હજાર પુત્રો એકીસાથેજ નાશ પામ્યા હતા. ત્યારે પ્રાણી ઉપર મૃત્યુ આવે છે, ત્યારે કોઈનાથી ઘડી પણ જીવી શકાતું નથી. આ લોકમાં કોઈપણ અવસ્થા, કોઈપણ કાળ, કોઈપણ દેશ, કોઈ-

પણ હવે કે કોઈ વસ્તુ એવી નથી કે જેને કાળરૂપી શત્રુ
હતી શકે નહીં. વળી તે કાળ કોઈનાથી વારી શકાય તેવો
નથી. તે ગર્ભમાં રહેવાને, જન્મેલાને, શય્યામાં સુતેલાને,
માતાના ખોળામાં રહેવાને, બાળકને, વૃદ્ધને, જુવાનને,
આધેડને, ગરીબને, તવંગરને, ખજને, સત્જનને ગમે ત્યાં
હોય, ત્યાંથી દૂરી છે. માટે હે સતી સુવસા, તમે સુષ્ક
હો, આ સુંઝારને અસાર અને અસ્થિર બાણી શોકનો
ત્યાગ કરો અને તમારા આ વૃદ્ધ અને દુઃખી પતિને સમ-
જાવી ગ્રાંત કરો.

અભયકુમારનાં આવાં વચન સાંભળી નાગમારથિ,
સુવસા અને મરનાર દેવદત્તાની શ્રીઓ કાંઈક શોક રહિત
થયાં અને તેમણે મરણ પામેલા દેવદત્તાની ઉત્તરક્રિયા કરી.
પછી તેઓ જિન પૂજા વગેરે ધર્મારાધનમાં વિશેષ
નિયમ થયા.

આ અરસામાં બરન શેત્ર ઉપર મહાવીરસ્વામી
વિચરતા હતા. તેઓ કરતા કરતા અપાનગરીના કુમ્ભમાકર
નામના ઉદ્યાનમાં નિમોત્તર્યાહતા. દેવતાઓએ આવી ત્યાં સમવ-
સરજીની રચના કરી. તે મુંદર અને દિવ્ય સમવસરજીમાં
ખીરાજી પ્રભુએ વૈરાગ્ય ભાવને પ્રુષ્ઠ કરનારી ધર્મદેશના
આપી. આ વખતે અંબાદ નામનો એક પરિત્રાજક ત્યાં
આવી ચડ્યા. તેણે ત્રણ દંડ અને કમંડળ પાસે કબજા
હતાં. શિખા, શ્રદ્ધાસૂત્ર અને દર્બાસન પાસે સખ્યાં હતાં.
તપસ્યાના પ્રભાવથી તે મહાશયે આકાશનામિની વગેરે
ઘણી સિદ્ધિઓ અપાદન કરી હતી. તે વેપથી મિથ્યાત્વી

દેખાતો પણ તેણે આવક ધર્મને અંગીકાર કર્યો હતો. આદ્યત ધર્મની વાસનાએ તેના પવિત્ર હૃદયમાં વાસ કર્યો હતો. સર્વજ્ઞ પ્રભુની ઉત્તમ આજ્ઞાને તે શ્રદ્ધાથી નિરૂપણ કરતો હતો. તે અંબક વીર પ્રભુના સમવસરણમાં આવી પ્રભુને દર્શી વંદના અને પ્રદક્ષિણા કરી બે હાથ ભેરી આ પ્રમાણે બોલ્યો—“હે પ્રભુ, તમે આ સંસારની વિવિધ ભાવની આધિ તથા વ્યાધિને નાશ કરનારા ઐશ્વર્ય છે. હે કમલાલના કુંબરૂપ સ્વામી, ગણધર પ્રભુજ સાધુરૂપ જમ-દાએ જેમનાં ચરણકમળ સેવેલાં છે, એવા તમોને હું દર્શી સત્ત્વ મું. હે અનંતગુણ, મારા જેવો અજાની આપના મદાનુ મુખોની શી રીને રતુનિ કરી શકે ?” આદ્ય કહી તેણે પ્રભુના મુખની ધર્મદેશના સાંભળી.

દેશના મમાત્ર યથા પછી તે પ્રભુને નમસ્કાર કરી મનમા રાજગૃહ નગર જવાની ધારણા કરી ઉઠ્યો. ત્યાં ત્રિકાળ રાત્રી વીર પ્રભુ બોલ્યા—ધર્મગ્રીજ, અંબક, તું રાજગૃહ નગરીમા ભય છે, તો ત્યાં મની મુક્તતા રહે છે, તેને મળજે અને તેજીને મારા ધર્મ લાભ કરેજો.

સતી મુક્તમા, નારા હવિનને ધન્ય છે. મદાવીર જેવા જનગણિએ તારૂં સ્મરણ કર્યું અને દરવધી તને ધર્મ ભાવની આગ્રીય કરેવરાવી. નિર્દોષ, નિરંજન અને નિષ્કામ પ્રભુના હૃદયમાં એક માનુષી શાવિધાનું સ્મરણ થતું, એ જ્ઞાતિ આશ્ચર્યની વાતો છે. મનીઓના પુરુષને પ્રભાવ દિય છે. તેવીજ મદુર્ગિએ શાવિધાના મની ધર્મવાળા જીવનને ધન્યવાદ આપે છે.

અંબર મુનિ પ્રભુનો આદેશ અંગીકાર કરી આકાશ
માર્ગે થઈ સત્ગુરુ નગરીમાં આવ્યો. ત્યાં આવતાં તે
મહાશયના મનમાં વિચાર થયો કે, અહા ! આ સુલસાને
ધન્ય છે કે, તેણીએ ત્રણ જગતના પતિ વીર ભગવંતને
આનંદ પમાડ્યા. એ સુલસાના કયા ગુણથી વીર પ્રભુ
આનંદ પામ્યા હશે? કોઈ સુક્તિથી પરીક્ષા કરી માટે તે
ગુણ જાણવો જોઈએ. આવું વિચારી તે અંબડ તાપસ
પોતાનો વેષ દેશી સુલસાને ઘેર આવ્યો. અને પોતે
સત્પાત્ર છે, એવું જણાવી તેણે તેણીની પાસે ભોજન માગ્યું.
દયાદાનના ધર્મને જાણનારી સતી સુલસાએ દાસીદ્વારા
તેને ભોજન આપવા જણાવ્યું ત્યારે અંબડે તેવી લિસા
લેવાની ના પાડી અને કહ્યું કે, હું આવિકા, જો તારે અમને ભોજન
કરાવવું હોય તો પહેલાં નારે હાથે અમારા પગ પોષ પછી
અમને જમાડ. સતી સુલસાને એ અધર્મની રીતી પસંદ
પડી નહીં. તેણીએ તેમ કરવાને ના કહી એટલે અંબડ
વિલખે થઈને ત્યાંથી ખાછો ફરી ગામની બાહર આવ્યો.
ત્યાં તે ચાર મુખ, પદ્માસન, હંસનું વાહન, હાથમાં કમંડળ,
ફદ્રાફની માળા, અને જડાબૂટ, વગેરે પારણ કરી બ્રહ્માનું
રૂપ લઈ બેઠો. અને પોતાને મુખે લોકોને વેદમાર્ગનો
ઉપદેશ કરવા લાગ્યો. હજારો લોકો તેને વંદના કરવા
આવવો લાગ્યા. આ બંધર સ્ત્રીઓની મારફત સુલસાના
જાણવામાં આવ્યા, તથાપિ એ આર્હત ધર્મ ઉપર દંડતાવાળી
આવિકા જરા પણ ડગી નહીં. સમ્યક્ત્વથી સુચોલિત એવા
તેણીના હૃદયમાં એ મોહકારી મિથ્યાત્વનો જરા પણ પ્રવેશ
થઈ શક્યો નહીં. “બ્રહ્મલોકમાંથી બ્રહ્મ પ્રત્યક્ષ આવ્યા
અને લોકોના મનમાં છિત પૂરે છે.” આવા સમાચાર સાંભ-

જતાં પણ સતી મુલસાનું સમકિતવાળું હૃદય જરા પણ ચળાયમાન થયું નહીં. એ મહાનુભાવા કૌતુકથી પણ તે બનાવટી પ્રદાની પામે ગર્ષ નહીં. મુલસા પોતાની પાસે આવી નથી, એ વાત વક્ષમાં સખી તે અંબડ તાપસે બીજે દિવસે પીનાંબર, નાલિમાં કમળ, ગરુડનું વાહન, ચાર ભુજ, તે ભુજમાં શંખ, ચક્ર, ગદા અને પદ્મ તથા પરિવાર સહિત લક્ષ્મી તથા હૃદયમાં કૌસ્તુભમણિ ધારણ કરી વિપ્લુનું રૂપ હર્ષ રાજગૃહ નગરને દરવાજે બેઠો. તે બખર સાંભળતાંજ રાજગૃહ નગરના અંબળ હૃદયવાળા લોકો પોતાની કામના પૂર્ણ કરવાને ત્યાં શ્રેણીબંધ ઢોડના આવવા લાગ્યા. “કેકુડમાંથી વિપ્લુ દર્શન આપવાને પ્રત્યક્ષ આવ્યા છે.” આવી લોકવાણી મુલસાના કર્ણમાર્ગમાં આવી અને તેની સખીઓએ તેણીને લલચાવા પણ માંડી તથાપિ વીરધર્મના વીર્યને ધારણ કરનારી મુલસા નેમાં પણ ડગી નહીં. જ્યારે મુલસા આવી નહીં એટલે અંબડે તે વેપ ગોપવી દીધો. પછી ત્રીજે દિવસે રાજગૃહ નગરના પશ્ચિમ દરવાજા પાસે શંકરનું રૂપ લઈને બેઠો. તે રૂપમાં અંગે ભરમ, માથે જટા, જટામાં જંગા, અર્પાંગે પાર્વતી, માથે અંક્ર, કંડમાં મુંડમાળા, કપાળમાં ત્રીચું લોચન, હાથમાં ખડ્ગ, ત્રિશૂળ, અને ડમરૂં તથા ચારે બાજુ નંદી, ચંડી વગેરે ત્રણ ગણ અને અંગપર હાથીનું ચર્મ—વગેરે બધી સામગ્રી રહેલી હતી. આ દેખાવ જોવાને અને તેની લક્ષ્મી કરવાને રાજગૃહના કેટલાએક લોકો ઢોડાઢોડ કરવા લાગ્યા અને “કેલાસમાંથી શંકર આવ્યા છે” એમ જીવે સ્વરે બોલવા લાગ્યા. એ

જ્યારે મુલસા કોઈ રીતે વચિત (દગાળી) થઈ નહીં પછી અંબડ લાગે વિચાર કરી રાજગૃહ નગરની ઉત્તરમાં આવેલા વેલાર પર્વત ઉપર ગયો. તે મુંદર પર્વત ઉપર અંબડે કપટ વિધાના પ્રભાવથી એક રમણીય ગ્રમવસરણી રચના કરી અને તેમાં પોતે ધર્મ દેશના આપવા બેઠો. તે ખબર જાણી રાજગૃહ નગરના ઘણા લોકો તેની દેશના સાંભળવાને ગયા પણ ત્યાં એક સતી મુલસા ગઈ નહીં. મુલસાને ત્યાં નહીં આવેલી જાણી અંબડે લોકોની સાથે કહેવરાવ્યું કે, મુલસા તું આવિકા છે, આ વેલાર પર્વત ઉપર સમાસદેશ પ્રભુને વંદના કરવાને અને તેમની દેશના આંભળવા દુર્ધર્મી આવ. પ્રભુને વંદના કરવાથી તારા પાપનો નાશ થશે. સતી મુલસાએ લોકોને જવાબ આપ્યો કે, આક્રતા સમયમાં ચોવીશમા તીર્થંકર વીર ભગવાન વિચરે છે. તે આ વંખતે વેલાર પર્વત ઉપર નથી. લોકોએ કહ્યું કે, આ તો કોઈ પચ્ચીશમા તીર્થંકર છે. મુલસા બોલી મૂર્ખો, આ વિધમાં પચ્ચીશમા તીર્થંકર ક્યારે પણ યત્તા નથી. આ કોઈ કપટી અને ચતુર પુરૂષ લોકોને છેતરવા માટે નિર્મળ ધર્મ કહેવા બેઠો છે. મુલસાને આવો ઉત્તર સાંભળી લોકોએ તે વાત પેલા અંબડને જણાવી, અંબડ તે સાંભળી હૃદયમાં વિચાર કરવા લાગ્યો, સલાની અંદર વીર ભગવાને કરેલી મુલસાની પ્રશંસા ખરેખર યોગ્ય છે. મુલસાની આવી દૃઢતા બેઠ અંબડે તે સુણ પોતામાં ધારણ કરવાની લાવના કરી અને પોતે પછી જૈન ધર્મમાં નિશ્ચયે થયો.

પાંચમે દિવસે તે અંબડે વિદ્યાથી જનાવેલી બધી ક્રિયાને ત્યાગ કરી આવકરૂપ ગ્રહણ કર્યું. જે ધોએલાં વસ્ત્રો ધારણ

રી અને હાથમાં પુણનું પાત્ર હાથે ને મુજબને જે કિંમત
 કરવાની ઈચ્છા કરી આજે કરાવે તેવું કરાવે
 પુની સેવા કરનારી મુલ્યાને જે કિંમત કરાવે
 થઈ અને તેણે તેને બહુ માન આપ્યું. જેને મુજબને
 ને અતિથિનાં ચરણ પાછાં દાખીએ અને જે કિંમત કરાવે
 નેધારી કરાવી. અંબડે દેરાસરમાં બેઠેને કિંમત કરાવે
 કરી અને પછી પ્રભુની સ્તુતિ કરી. મુજબને જે કિંમત
 મુલ્યાની પાસે બેઠો અને હૃદયમાં આજે પ્રભુને મુજબને
 પ્રગટા કરવા લાગ્યો. નદગુણી કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 કરાવેને સફળ થયો છે. નમારા હૃદયમાં જે કિંમત કરાવે
 અને ધર્મની નિર્ભળ બુદ્ધિ છે. તેથી જે કિંમત કરાવે
 પાસળ કરવી હશે. જે નમારી કેટલીક કિંમત કરાવે
 તોપણ તમે કષ્ટાધી જરાપણ કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 સેત્રમાં ગતી સીઆને વિષે કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 એમાં મુગટ મલિરૂપ શ્રી મહારાજે જે કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 હામાં આદરથી નમારી પાળાં કરે. જે કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 મુખે તમને શાતા પુછી છે અને કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 હતા આવાં વચન સાંભળી જે કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 થઈ ગયું. તેને કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 મહાસતીએ જમાસમણ પૂરેને કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 તે સ્તુતિમાં એ નવીએ જે કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 સારો ભાવ દર્શાવ્યો હશે જે કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 ખપુની જેમ તે અંબડે જે કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 તે સતીને પચ્ચાદ જે કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે
 ત્યાંથી વાલ્યો ગયો જે કિંમત કરાવે જે કિંમત કરાવે

થિની સાથે ગૃહાવાસમાં રહી જિન પ્રતિમાની ત્રિકાળ કરતી હતી. ઉભય કાળ પ્રતિક્રમણ કરતી, સત્પાત્રને આપતી અને છક અકુમ તપસ્યા કરતી આ મુંસારના પ માર્ગે વ્યાસની હતી. સ્તુત્વોથી તેજીને આત્મા પાપ થઈ મરેા હતો. વળી કોઈ પ્રસંગે પતિ સાથે તીર્થયાત્રા કરી અનિશ્ચય પુણ્ય કૃપાર્જન કરતી હતી.

એક વખતે મુક્તમા ધર્મ ધ્યાન કરતી હતી, ત્યાં તે જાળુવામાં આગ્નિ કે, દુર્લે પોતાને કાળ નજીક આવે તે જાળી મહાસની મુક્તમા ગુરૂની પામે આવી અને અં જોડી બોલી કે, 'ભગવન્ મને આરાધન કરાવે.' મ આવી પતિ પ્રાર્થના સાંભળી દયાળુ ગુરૂએ તેને આરા કરાવી એ આરાધના પ્રાપ્ત કરી એજ માર્ગે ભારતવર્ષની મતી મુક્તમા શ્રીચીર પ્રભુને દ્વદશમાં પારણ કરી સ્વર્ગે ચાલી એ સતી ઉવદ સ્વર્ગમાંથી વ્યવીને આવતી દેવીશ્રીમાં નિ નામના પંતરમા તીર્થકર થશે અને એ ભવમાં એ ભાર્ કરી મતી મુક્તિને પામશે.

આ મુખ્ય મતી મુક્તમા આવિકાના અસ્તિ કૃપરથી બાળાએને અનેક પ્રકારનો જોષ કેવાનો છે. મુક્ત પોતાના પતિને પુત્રની કિંજ પૂરી કરવા જે નિર્દોષ પ્ર કયો દેવો તે તેજીને અનુપમ પતિપ્રેમ દેખાવે તેજીને દ્વદશમાં ધર્મ કૃપર દેવ આસ્વા હતી. સત્પા માપમાં જાણુ આવે નેને પ્રસન્ન કરવા સર્વસ્વ આપી એ તેજમાં કનક પ્રકારની સખાવત બેસી ઉદારના અંબરે અને તેજો પ્રજ્વલ કયો નોપજુ એ મહાસની સા

સમદિનથી ચળિત થઈ ન હતી. પોતાના બત્રીશ પુત્રોનો એકી સાથે નાગ થઈ ગયો, તોપણ નેણીની ખીરજ અખંડિત રહી હતી. એ બધા તેણીના ચરિત્રમાં કષ્ટેશ્વરે કેળવણીના મોટા પ્રભાવ જોવામાં આવે છે. ધાર્મિક અને સાંપ્રદાયિક અનેક જાનનાં દુઃખ પડ્યાં; તોપણ પોતાના ધર્મ ઉપર નેવોને તેવો પ્રેમ રાખી શીયજ સાચવી પોતાનું સતીત્વ જનાવી આપ્યું, તેથી-હરે તે મહાસતીની જગતમાં અમરદીપ્તિ રહી ગઈ છે. ધન્ય છે આવી કન્યમ મનીને.

સુદનગાથા

૨

આ મની સંદનગાથા સરિયકુળમાં જન્મ્યાં હતા. તેમનો જન્મ સંપા:પુરીના રાજા દધિવાહનને થયેલ થયો હતો. તેમની માતાનું નામ ધારણી હતું. ધારણીનું બીજું નામ પદ્માવતી હતું, તે સેટક રાજાની પુત્રી થતી હતી. સંદનગાથાનું બીજું નામ વસુમતી હતું. વસુમતી સુર, દુશીયાર અને બુદ્ધિવાન હતાં.

અર્વાચીનકાળમાં જેમ કેટલાક માથાપો પોતાની પુત્રીમાં કેતમ બુદ્ધિ વગેરે માતાં સફળ જણાતાં હતાં તેમને કેતવત્રી આપી સરચુણી બતાવવામાં બેદરકાર રહે છે, તેમ આચીનકાળમાં નહોતું. આચીનકાળમાં તો માથાપો પોતાનાં બાળકોને ધર્મ તથા નીતિની કેતવત્રી આપી કેતમ સફળવાળા બતાવવાને બહુ કાળજી રાખતા હતા. તેવા નિયમને અનુસરી રાજા દધિવાહનને પોતાની પુત્રી વસુમતીને ધાર્મિક અને નીતિની કેતવત્રી આપી શ્રી ધર્મના રાજા અને સદકુળ કુળે હતાં. આ રાજાની જેવા જાનમાં પ્રવીણ હતાં તેવાજ તે સદચુણી સ્વરૂપે મુદર તેજસ્વી અને મનોહર હતાં. વસુમતી

શીંગધર્મ સાચવવામાં એકા હતાં. તે સાથે તેમનામાં ઉદાર-
તાનો ગુણ પ્રગ્લ્ભનીય હતો.

એક વખતે રાજા દધિવાહનને કોઈ કારણથી કૌશાં-
બી નગરીના રાજા ચત્રાનિકની સાથે વેર બંધાતાં તે બગવાન
રાજાએ ગુપ્ત રીતે પોતાનું સૈન્ય લઈ ચંપા નગરીને ઘેરે ધાર્યો.
તે વાત જાણી દધિવાહનને પોતાનો બચાવ કરતાં સૈન્ય તૈયાર
કર્યું. બન્નેની વચ્ચે ઘોર યુદ્ધ થયું : હજારો મનુષ્યો તેમાં મરણાં
અને આખરે બગ રહિત થયેલો દધિવાહન રાજા રાત્ર્ય મુકીને
નાશી ગયો. પછી રાજાનિક રાજાએ અંદર પંચી ચંપાપુરીને
હુડી લીધી અને અદ્ધિ પોતાની આજ્ઞા પ્રવર્તાવી પાછા તે
કૌશાંબી નગરીમાં આવ્યો ગયો.

વિપત્તી અને ફર હૃદયનો રાજાનિક રાજાનો એક મુલત
દધિવાહન રાજાની રાણી ધારિણીને અને તેની પુત્રી વસુમ-
તીને પકડી ત્યાંથી બાહર નીકળી પડ્યો. કેઈ ઘોર અરણ્યમાં
આવી તે ધાતકી મુલતે રાણીને કહ્યું કે, “ ધારિણી, તું મારી
સી યા.” ધારિણી ગુણ કનિય આવિકા હતી. ધાર્મિક કેળવણી
લઈ તેણીએ શીંગમનનું માહાત્મ્ય સારી રીતે જાણ્યું હતું.
આવિકાઓ મરણ સમય આવે તોપણ પોતાનું શીંગ શુભાવતી
નથી એ વાત ધારિણીના હૃદયમાં નિશ્ચિત થઈ હતી. મુલતના
અનુચિત વચન સાંભળી ધારિણી દાખાવેશમાં બોલી “—અરે
અધમ પાપિષ્ઠ, તું આ શું કહે છે? હું પરત્તી છું. જે પુરૂષ
પરત્તવપટ હોય તે નરકે જાય છે. અરે દુષ્ટ આવી
વિપરીત બુદ્ધિ ન કરવી જોઈએ. પોતાને આપીત રહેનારી
વિવાહિત સીને મુકી જે પુરૂષ પરદારનું સેવન કરે છે, તે પુરૂષ
નિર્મળ જળથી ભરેલા સરોવરને મુકીને ઘડામાંથી જળ
પીનારા કાકપક્ષીના જેવો છે. આખા વિશ્વનો વિજય કરનાર

રાવણ પણ પરત્વીની વાંછા કરવાથી કુળશૂન્ય કરીને નરકે ગયે છે. ધારિણીએ આવાં ઘણાં વચનો કહ્યાં પણ તે વિચરી મુમત્ સમજ્યો નહીં. તે કામાંધ થઈને ધારિણીની ઉપર બગાડાર ગુલ્લરવા તૈયાર થયો.

સતી સ્ત્રી પ્રાણની આત્મિ આપીને પણ શીંગતું રક્ષણ કરે છે, તે શીંગનેજ પોતાનું જીવિત ગણે છે. પ્રાણનો ભંગ ભલે થાયો પણ શીંગનો ભંગ ન થાયો, એ નિશ્ચય સતીના મનોમંદિરમાંથી કદિ પણ જતો નથી—તે હુદ્દ મુલતના અ-પવિત્ર શરીરનો સ્પર્શ થયા પહેલાં કુળદીપકા ધારિણીએ પોતાના જીવિતનો પોતાની મેળેજ ન્યામ કરી દીધો. માતાનાં મૃત્યુથી વસુમતીને ભારે દુઃખ લાગ્યું. ક્ષણવાર તે મૂર્છા પામી ભૂમી ઉપર પડી ગઈ. મૂર્છા ઉતર્યા પછી રાજબાણા માતાના શબને ઉત્સંગમાં લઈ વિલાપ કરવા લાગી—હે માયા-જી માતા, આ તમે શું કર્યું? બહાડી માતા આ પુત્રોને દુઃખના દરિયામાં ઝંપલાવી ક્યાં ચાલ્યાં? આ પુત્રી વસુમતીનો બહાલ ક્યાં ચાલ્યો ગયો? અરે માહી, તને મારી ઉપર દયા પણ ન આવી. મારે હવે પારકે હાથ જવું પડશે. હે જનની, તારી જેમ આ તારી પુત્રી પણ જીવિતને છોડી દેશે. જેની માતા શીંગવતી હોય તેની પુત્રી શીંગવતી હોવીજ નેહએ. એ પ્રમાણે વિલાપ કરતી વસુમતી માતાના શબને પગે પડી અને કહેવા લાગી માતા, તને નહીં જવા દઉં. જો તારે જવુંજ હોય તો મને પણ સાથેજ લઈ બા.

વસુમતીનો આવો વિલાપ નેહ તે મુલતના મનમાં દયા આવી. તેણે પોતાના પાપનો પશ્ચાત્તાપ કરવા માંડ્યો. તે વિનયથી બોલ્યો—રાજપુત્રી, સવિતવ્યતાની આગળ રાય કે

રંકે કોઈ છુટી શકતું નથી. બાળા, હવે તું મારો ભય
રાખીશ નહીં. તું મારી બહેન અથવા પુત્રી છે. આવાં
દોષગ વચનોથી વસુમતીને સમજાવી અને મૃત્યુ પામી પડેલી
ધારિણીના શરીર ઉપરથી અલંકાર હટારી લઈ તે શબને
ત્યાં મુકી મુલત પોનાને ઘેર આવ્યો. સુંદર રૂપવતી વસુમ-
તીને જોઈ મુલતની સ્ત્રી તેને સહન કરી શકી નહીં. તત્કાળ તે
આવેશથી બોલી સ્વામી, આ પારકી સ્ત્રીને અહિં કેમ લા-
વ્યા છે? તેને જોઈ મને ઘણુંજ પરિતાપ થાય છે. તેને આપણા
ઘરમાંથી દાટી મુકો. તેને માટે મને ચોક્કસની ભારે શંકા રહે
છે. કહિ તે દાસી સરખી હોય પણ જો ચોક્કસ થઈને આવે
તો હું તેનીને પાસે ન રાખું. અરે વિપરી, આ પરસ્ત્રીને
જલસી બાહરે મુકી આવ્ય. નહીં તો આ વાત હું રાજાને
જણાવીશ. સ્ત્રીનાં આવાં વર્તન સાંભળી તે મુલત કંપવા
લાગ્યો. જો આ વાત રાજાના જાણવામાં આવે તો તેમાંથી
વિપરીત થાય. આવું પારી લોભી મુલત વસુમતીને લઈ
આટામાં વેચવા નીકળ્યો. તે રૂપવતી રમત્રીને ખરીદ કરવાને
દબરો લોકો એકઠાં થયાં.

તે વખતે એક વેશ્યાએ આવી મુલતને કહ્યું, આ સુંદરી
બીજાને આપશે નહીં. તમે લેટકું ધન માગશો તેટલું આપ-
વાને હું તૈયાર છું. હુબ મુલતે તેણીની પાંચમે મોના મોહાર
મામી. વેશ્યા ખુશી થઈને આપવા કબુલ થઈ. મુલતને પાંચમે
મોના મોહાર આપી વેશ્યાએ વસુમતીનો હાથ પકડ્યો. રાજ-
કુમારી બોલી—બાઈ, તમે કેવા છે? તમારું કેવું કુળ છે?
તમે શું કંઈ છે? તમે ગ્રાંદાણ છે કે વણિક છે? વેશ્યા આ
સેપ કરી બોલી—તારે મારું કુળ જાણીને શું કરવું છે?
મારું મને તેવું કુળ હોય પણ તારી કપર મારી માલિકી થઈ

ચુકી છે. તે છતાં તારે જો અમારું કુળ જાત્રુ હોય તો સાંજળ. અમારા કુળમાં હાંચી જાનનાં પોશાકો અને અમૂલ્ય આયુ-પણા પેહેરવાનાં મળશે. તાંત્રીય ખાવાને મળશે. અમારાં જેવાં બોધન તો સમ્યક્તા અંતઃપુરમાં સળીઓને પણ મળતાં નથી. વેશ્યાનાં એવાં વચન સાંજળી વસુમતી બ્રાહ્મી-હવે મને ખગર પડી કે તમે વેશ્યા છો. માટે હું તમારી સાથે નહીં આવું.

અહા ! કર્મની ગતિ કેવી વિચિત્ર છે. એક રાજપુત્રી ભરણજરે વેશ્યાને ત્યાં વેચાય છે. શીળવતી આર્ય આચિકાને ખરીદ કરવા એક અધમ વેશ્યા આવી છે.

વસુમતિ શીળવતિ ક્ષત્રિયકુળની આચિકા હતી. તેણે શીળવતું દિવ્ય માહાત્મ્ય સંપાદન કર્યું હતું. એ શીળવતું જ સતીએ જ્યારે વેશ્યાની સાથે જવા ના પાડી એટલે અધમ વેશ્યા તેને બગાડાર કરી પકડવા લાગી. વસુમતીને પવિત્ર કર અપવિત્ર વેશ્યાએ પોતાના કર સાથે મેળવ્યો અને તેણીને બગાડારથી ખેંચી તે વખતે શીળવતિ વસુમતીનાં મનમાં બારે ખેદ ધર્ષ આવ્યો. તે મહાત્મની આત્મઘાત કરવાનો વિપરીત વિચાર કરવા લાગી. તે કાળે શીળવતીનો રક્ષક દેવ આકાશમાં પ્રગટ થયો અને તેણે શીળવતિ સતીના શીળની રક્ષા કરવા માટે તે અધમ વેશ્યાની નાસિકા છેદી નાખી. અને તેની કાયાને કૃષ્ણવર્ણી અને કુરૂપાજ કરી દીધી. ત્યાં એકલા ધમેલાં લોકો વેશ્યાને હસવા લાગ્યાં. તે જોઈ બીજા વેશ્યાઓ અને બીજા ખરીદ કરવા આવેલા લોકો નાશી ગયાં. એ ઊર્ધ્વને ભુંડી બાળી કોઈએ લીધી નહીં.

શીંગનો પ્રભાવ અત્યંતિક છે. શીંગરૂપ રત્નની રક્ષા કરવાને દેવતાઓ પણ ગજનમાં દૂધ કરે છે. વસુમતી ધ્યાનકાનું શીંગ તેવું હતું. એ બાહ્યદર બાગાએ ત્રીકેળવણી સીધેથી હતી. ધ્યાનિકાએ શીંગની રક્ષા કરવી જોઈએ. એ ત્રી શિશુઓનાં સિદ્ધાંત ને બાગાએ પોતાના હૃદયમાં નિશ્ચય કરી સ્થાપિત કર્યો હતો.

ત્યાંદે વેશ્યાની નામિકા ઉદાણી તે જોઈ ને બજારના કોકો આસ્યાં ગયાં. પછી મુલત ને રાજરમણીને ત્યાંથી ખીજી બજારમાં લઈ ગયો. ત્યાં ધનાવદ્ નામનો એક વેપારી આવી ગયો. આ ધનાવદ્ કૌશાંબી નગરીનો પ્રખ્યાત શેઠીઓ હતો. તેને મૂળા નામે સ્ત્રી હતી. ધનાવદ્ તે આર્યબાગાને વેચાતી જોઈ ઉભો રંધો. વસુમતીની મુખમુદ્રા તેની કુસીનનાને મૂલવતી હતી અને તેણીના મુંદર મુખ ઉપર આહુત ધર્મનું મહાન તેજ ચળકતું હતું. એવાં મુલ લગ્નજવાળી આર્ય બાગાને જોઈ તેને પોતાની સ્ત્રી મૂળાની પાસે દાત્રી તરીકે રાખવાને તેની મામણી કરી વસુમતી જોડી—શેઠ, તમારા ઘરમાં મું કામ કરવું પડે છે? શેઠે કહ્યું, અમારા કુળમાં જિન દેવની પૂજા, આપુઓની સેવા, ધર્મનું શ્રવણ, અને શુભ કથાનું પાલન યાવ છે. એ શિવાય અમારા કુટુંબમાં નવકાર મંત્રનું ધ્યાન ધરાય છે, ત્રણ વખત પાણી ગળાય છે અને પાત્રને દાન અપાય છે, તેમજ શીંગની રક્ષા કરવી, તપસ્યા આચરવી, લાવના લાવવી અને ત્રાત ક્ષેત્રમાં ધન વાવવું એ અમારો કુળચાર છે. શેઠનાં એવાં વચન સાંભળી વસુમતી પ્રસન્ન થઈ જોડી—લાઈ મુલત, એ તમારે મને વેચવી હોય તો આ શેઠને ત્યાં વેચો. પછી મુલતે તે આર્યબાગાને ને ધનાવદ્ને ઘેર વેચી ધનાવદ્ શેઠ વસુમતિને લઈ ઘેર

આપો. પાનાની સ્ત્રી મૂળને જોડાવી તે વગુમતિને ઠનાવી
કરું કે, યિષા, આ કોઈ કુલપાન સ્ત્રી છે, નેને હું તારે માટે દારી
તરીકે લાગ્યો છું. નેનું તું વળતરી પાસન કરજો. આપણે
આજથી નેને ચંદનમાળા કડીને જોડાવીશું. મૂળ તે રાજ-
માળાનું અગ્રણ્ય ગ્રંથ આશ્વર્ષ પામી ગઈ. નેજીના મનમાં
અનેક વતનની મંક આ મળા લાગી. સ્ત્રીની મુદ્દિ અગ્રણ્ય
રોગ છે, નેમજ દમેશાં જોડીલી રોગ છે. મૂળાએ
પાનાના મનમાં કલદુઃખ નિચાવ્યું. આ રૂપની રમજી
રાત્રી થવાને લાગ્યું નથી. મારા પતિ પાનાની સ્ત્રી તરીકે
મળવાનેજ આને વાનેવા વળાય છે. અન્યારે તેઓ મારી
આવળ મુદ્દ ભાગ લાગી નેને રીકરી, જોન કડી જોડાયે
છે, પણ નેમનું મન મસિન છે. વળી તું મુદ્દ થઈ છું
અને આ તરતી છે મારે મુદ્દાવર્યામાં જોડાયનું માસ
જાગ્યું, ને રીક ન કહેવાય. પણ અન્યારે મારે જોડાયનું ન
જોડાયે. કાગ્યુકે, જોડનું લુલય છે નથી તારીના મિદમાં
તારીન મળેનું છે, પણ જ્ઞાન આપે ત્યારે તું જોડાયનું માસ
નુલનથી કાઢા નાખીશ. આનું જિનની મુદ્દિના મૂળ વગરની
મૂળ તે વગર કાઢા જાતી નહીં.

પત. વદ મેંક સાવક પર્મિતો પાગક અને આદેન તત્વતો
મ.ત. દોષ. વદનમાળા જોડેજર પર્મિ સાવિકા દતી. જેમ
જેમ મેંકને તે સાવિકાને પર્મિત વગર વગે તેમ તેમ તેની
અવળાં જે નાનીના નદનુલની મુલપ વગરે વગરે પ્રમરવા
કાંતી. મેંકને મેંક પ્રમિદિત તેજીની ઉપર વગરે વગરે
થવ. કાંતો, જે આપ મતીને પાનાના મુલપથી પનાવદ
મેંકના મનને એનું આજુકું કે જેથી ને મેંક ને આર્જમાળાને
વત, વત વતથી અલદવ. લાગે. ચંદનના જેવી રીતના

ચંદનખાળા પાતાનો શ્રાવિકા ધર્મ જાગવી ધનાવહ શેઠના ઘરમાં રહેતી હતી. દાસીને અર્થ લાવવામાં આવેલી ચંદન-ખાળા શેઠને પુત્રીવત્ ચાંપતી. ધનાવહ તેણીની ઉપર પુત્રીને પ્રેમ રાખતો અને તે જાળા તેને પિતા સમાન ગણતી હતી.

એક વખતે મૂળા કોઈ પાટોચણને ઘેર ગયેલી હશે, તેવામાં ધનાવહ શેઠ ઘેર આવ્યા, તે વખતે ચંદનખાળા પિતાની જેમ તેનાં ચરણ ધાવા લાગી. ચરણ ધાવી વખતે તે રમણીની કેશવેણી ભૂમિ ઉપર પડવા લાગી, એટલે શેઠે તે પાતાના ઉત્સાહમાં લીધી હતી. આ વખતે મલિન હૃદયની મૂળા ત્યાં આવી ચડી. તે દેખાવ તેના જોવામાં આવતાં તે અસ્પર્શિની મૂળા વિચારવા લાગી કે, “અહા! શેઠ કેવા મોહિત થયા છે; કે એની વેણી સમારે છે. આ ઉપરથી મને ખાતરી થાય છે કે, “આ વિપયાંધ પતિ મને કાઢી મુકી અથવા ઝેરશી મારીને એનું પાણિમહણ કરશે.” હવે આ કાર્યમાં પ્રમાદ કરવો યોગ્ય નથી. જે માણસ વિપત્તિ વેણીને ઉગતાંજ મૂળમાંથી નખવટે છેદી નાખે નહીં, તેને મૂર્ખ જાણવા. આવા વિપરીત વિચાર કરી મૂળાએ ચંદનખાળાનો ઘાત કરવા નિર્ણય કર્યો.

બીજે દિવસે પ્રભાતઝળે ધનાવહ શેઠ પાતાના ઉદ્યોગને માટે દુકાને ગયો તે વખતે મલિન ભુલિવાળી મૂળાએ એક નાપિ-તને બેલાવ્યો. નાપિતની પાસે ચંદનખાળાના મસ્તકનું મુંદન કરાવી તેના કેશની તુંદર ચોલાનો તદન નાશ કરી દીધો. પછી તેના પગમાં બેડી નાંખી તે ઘરના ભૂમિચૂકમાં (લોંચરામાં) પૂરીને તાણું દીધું. મલિન હૃદયની મૂળાને કાંઈ પણ દયા આવી નહીં. તેણીએ પાતાના મનમાં એવો વિ-ચાર કર્યો કે શેઠશ્વને મારવામાં કાંઈ પાપજ લાગતું નથી.

કોઈ ચતુર સીંચ પુછ્યું હતું કે, હે સુલિંગન, શોક્ય સારી કે શુભી ? તેના ઉત્તરમાં કહ્યું કે “શુભી સારી કારણકે, શુભીનું કષ્ટ તો એકજવાર સહન કરવું પડે છે અને શોક્યનું કષ્ટ તો હમેશાં જાંઠગી સુધી સહન કરવું પડે છે.”

અહિં ભોંયરામાં પુરેલી સતી ચંદનબાળા તેના પવિત્ર હૃદયમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “મારે તો વીતરાગનું જ સરણ છે. મારાં પૂર્વ કર્મ વિપરીત છે. નગરમાંથી દુષ્ટ સુભટે પકડી, માર્ગમાં માતાનું મૃત્યુ થયું; વળી મારે ઘાટામાં પગુની જેમ વેચાણ પડ્યું; ત્યાં વેચ્યા ખરીદ્યા આવી. એક વાતે સાડું થયું કે, તેલીને હાથ હું ન ગઈ, અહિં જો કે છે તો દુઃખ પણ તે ગણકારવા જેવું નથી. તેમાં આજે તો ભાવ્યયોગે જહુ સાડું થયું કે મને આવું એકાંત સ્થાન મળ્યું. મરણકે, હું શાંતિથી ધર્મધ્યાન કરીશ. મારા મલિન આત્માને પ્રભુના ધ્યાનમાં યોજી પવિત્ર કરીશ. આ દુઃખી જીવનનો અંત આ શુભ ધ્યાનમાં આવશે તો આત્માનો જિહ્વાર થશે.”

આવું ચિંતવન કરતી ચંદનબાળા પદ્મપદમેષ્ટીનમસ્કારરૂપ નવકાર મંત્રનો જાપ કરવા લાગી. શુભધ્યાનમાં તરલીન થયેલી ચંદનબાળા અધકારવાળા ઓરડામાં શગિ દિવસ જાણતી નહોતી. તે મહાસતીને મણુ ઉપવાસ થયા. ધ્યાન અને તપસ્યાના પ્રભાવથી તેણીનાં કર્મ જાગી ઊઠી ગયાં હતાં.

આ અરસામાં વીરપ્રભુ આ ભારત ઉપર હમ્મસથપણે વિચરતા હતા. તેઓ પોપ વઢી પડેવેને દિવસે કાયાંબી નમરીની ખાદેર સમોસયા. ત્યાં પ્રભુએ એવો અભિગ્રહ કર્યો કે, “પગમાં લોદાની બેડી હોય, મસ્તક મુરેકું હોય, ત્રણ ઉપવાસ હોય, રૂદન કરતી હોય, રાજની પુત્રી હોય છતાં તે

શ્રીની પેઠે રહેલી હોય. અને કાંચરા વચ્ચે બેઠી હોય
 ૧૫૧ કોઈ સ્ત્રી એ મને લિસ્યા વેળા મરી ગઈ હોય તે
 અને સુપડાના ખૂણામાંથી અડદના બાકાંજી વોહોરાવે તો
 'રે પારલુ' કરવું, તે શિવાય કરવું નહીં " એવો અભિગ્રહ
 અને પ્રભુને મધ્યાહ્ન કાળે જોયરી કરના ચાર
 મ વીની ગયાં હતાં કોઈ ઠેકાણે એ કહિન અભિગ્રહ પૂરો
 નો ન હતો.

કૌશાંબી પતિ શત્તાનિક રાજાને મુગોત્ર નામે એક
 િત્રી હતો. તેને નંદા નામની સ્ત્રી હતી. આ બન્ને સ્ત્રી
 રૂપ જૈન ધર્મનાં પૂર્વ રાગી હતાં. ઉપરના અભિગ્રહને
 ધરણ કરી વિચરના વીરપ્રભુ તેમને ઘેર લિસ્યા લેવાને
 માલ્યા. પોતાનો ધારેલો અભિગ્રહ પૂર્વ નહીં થવાથી પ્રભુ
 ત્યાં દિવસ ઘણાં નિરાહાર રહેલા, તેથી તેમનું શરીર
 ધર્મના ધર્મ ગયું હતું. વીરપ્રભુને આવેલા જાણી મુગોત્ર
 નંદીની સ્ત્રી નંદા દૃઢપમાં આનંદ પામી પ્રામુક પદાર્થો લઈ
 પ્રભુને વોહોરાવા આપી. પોતાના અભિગ્રહ પ્રમાણે ન્યાં યોગ
 લેવામાં ન આવ્યો એટલે તેઓ લિસ્યા લીધા વીના ન્યાંથી આત્રી
 નીકળ્યા. શ્રાવકરમણી નંદા મનમાં ખેદ પામી અને તેણીએ
 પોતાના સ્વામી મુગોત્રને કહ્યું, પ્રિયપતિ, પ્રભુ કેમ લિસ્યા
 વોહોરાતાં નહીં હોય? મુગોત્ર શોકાતુર થઈ જોડયો-પ્રિયા,
 એ ધર્મવીર મહાનુભાવે કાંઈક ભારે અભિગ્રહ કરેલો જણાય
 છે. તેમનું શરીર આહાર વિના ગ્લાનિ પામેલું દેખાય છે.
 એ લાંબો કાળ તેમનો અભિગ્રહ પૂરાશે નહીં તો પ્રભુ
 અત્ય વિના કાળધર્મને પામી જશે. પતિનાં એવાં વચન સાંભળી
 નંદા ચિતાતુર થઈ ગઈ. નંદા એક પરમપવિત્ર શાવિકા
 હતી. કૌશાંબીપતિ શત્તાનિક રાજાની સણી મૃગાવતીની સાથે

કરૂં. મની સંવિકાનો પ્રભાવ અદ્યુત્ત દેવા છે. મનીના મનોરથ મરૂન થયા પિના રહેના નથી. આ અરસામાંજ ભારે અગ્નિ મદ ધારણ કરી બિજા અર્થે ફરના ફરના વીર ભગવાન ત્યાં આવી ચડ્યા. જગતના મદામોગી વીર પ્રભુને જોઈ ચંદન ગાળા દુદયમા અન્વંત કરી પામી. તે પવિત્ર મની કુમંગથી બેઠી થઈ ધર્મવીર મરૂનીરની પામે આવી ડબી રહી આ પ્રમાણે બોલી : -

હે ત્રણ જગતને વંદનીય પ્રભુ, હે કર્મ મોક્ષના આપનારા અને હે નર્વ ભાવ સમુદાય પર વિશ્વ મેળવનાર વીર પ્રભુ, તમે જયવંતા વનો. હે પ્રભુ, મારી ઉપર પ્રસન્ન થઈ આ શુદ્ધ અજા વોલેદારી મને ફતાર્ય કરો. સતી ચંદનગાળાની આ પ્રાર્થના નાખતી અને પોતાના ધારેલા અભિમુદમાં ફક્ત ફક્ત એક બાકી રહેલું જોઈ ભગવાન પાછા ફર્યા તે જોઈ ચંદનગાળાને ધારૂં રડ્યું આત્યું લેથી ભગવાને પાછા ફરી તપામ કરતાં ફક્ત જોયું, તેથી પોતાના ધારેલા અભિમુદ પ્રમાણે જરાબર મોગ જોઈ વીર પ્રભુએ તે બાકીનો શુદ્ધ આહાર મહાન કર્યો. પ્રભુનો આ ભારે અભિમુદ પૂર્ણ થવાથી અને મતી ચંદનગાળાની દુદન અને લાવનાથી મગન માર્ગે દેવતાઓએ બાર કોટી મુવર્ણની ત્યાં વૃદ્ધિ કરી. અને તે વખતે સતીના અરણ્યમાં રહેલી લોદાની બેટી મુવર્ણના આબુપણ રૂપે થઈ ગઈ. માથામાં નવીન કેસ આપી ગયા, આકાશમાં “અહો દાન અહો દાન” છનિ જ્ય ધ્વનિ થયો અને દિવ્ય હુંહુભિના નાદ થઈ રહ્યા.

આ અમત્કારીક ખબર કૌશાંબી નગરીમાં પ્રસરી ગયા. રાજા શતાતીક પોતે ત્યાં આવ્યો અને વૃદ્ધિ થઈ પડેલા બાર

કોટી મુવળું મહત્ત્વ દેના હતાઓએ તે મુવળુંનું સ્થામિત્ય તેમજ મંદનનાગાએ આપ્યું. અને દેવનાઓએ જણાવ્યું જે આ મંદનનાગા વીર જનવાનની પ્રથમ સાત્તી થયે તે વખતે આ દ્રવ્ય દાનમાં ઉપયોગ આવશે. જગતના ધર્મવીર મહાવીરને પારણું કરાવી એ સતી પાતાના આં જીવનનું આશ્રય ગણવા લાગી. અને પાતાને પૂર્ણ ભાગ્યવળી માનવા લાગી. દાન શાનાતીક, ધનાવદ અને બીજા પ્રતિષ્ઠિત ગૃહસ્થાની સમક્ષ એ મહામતી યોગ્યાં કે, જગત્પતિ વીર પ્રભુને પારણું કરાવવાનો આ મહાન લાભ મેળવવામાં મારા મુદ્દાની સાથે બીજા યોગી પણ હું આબારી છું. પહેલાં તો હું મૂળા દેવીને ઉપકાર માનું છું માતા પારિતીથી જે કાર્ય કર્યા નથી, તેવાં કાર્ય એ મૂળા દેવીથી સિદ્ધ થયાં છે. હે સદા શતાતીક, આ કાર્યમાં આપનો પણ પસાય છે. તે પછી પેલા મુલ-દનો પસાય છે, કારણકે, એ તેમજ અને વેશ્યાને ત્યાં વેચી દેતા તો હું આપે લાભ ક્યાંથી મેળવી શકત? પછી તેમનીએ ધનાવદને કહ્યું, પિતાશ્ર, તમે મારા પૂર્વજવના પિતા છે. કારણકે, તમારા પસાયથી મારા સર્વ પાપ દૂર થયાં છે.

આ ભારતવર્ષની જન સતી મંદનનાગાએ પાતાના પિતાની શાજ્ઞાની અંપાપુરીમાં રહી સારી કેળવણી લીધી હતી. તે કેળવણીના પ્રભાવથી તેનામાં ખીરજ, દક્ષતા અને પાર્શિકતા પ્રાપ્ત થઇ હતી. તે કેળવણીના પ્રતાપથી “અપકાર કરનારનો પણ ઉપકાર કરવો.” એ પવીત્ર નીતિનો પાઠ તે મહામતી શીખ્યાં હતાં. પેલા મુલદે અને મૂળાએ તેમની બાદ અપકાર કરેલા તોપણ આખરે તેમનીએ તેમનો ઉપકાર માન્યો. છેવટે તે મહાશ્યાએ ધનાવદ શેડને વિનાતિ કરી જણાવ્યું કે, ધર્મ પિતા, મારી માતા મૂળા દેવીને કોઈ પણ કહેતો નહીં.

ને વાન તે શેઠે સ્વીકારી હતી. હવે વીર પ્રભુ છ માસમાં ગાંધ દિવસ એણે પારણું કરી ત્યાંથી છીજે ચાલ્યા ગયા હતા. સતી ચંદનબાળા કેટલાક દિવસ સુધી ધનાવદ શેઠને ઘેર રહી હતી. તેણી મૃગા દેવીને માન આપી તેની આજ્ઞા સારી રીતે વર્તતી હતી. સતીને કત્તમ સ્વભાવ જોઈ મૃગા પાછળથી તેની કપર પ્રવ્રજ થઈ હતી અને તેની પાસે હાથ મારી પોતે શુદ્ધ શ્રાવિકા બની હતી.

એક વખતે ચંદનબાળાના સંસજવામાં આવ્યું કે, મહા-વીર પ્રભુને કેવળ જ્ઞાન ઉપજ્યું છે. આ ખજર જાણી તે સતી ધનાવદ શેઠ અને મૃગા દેવીની આજ્ઞા લઈ પ્રભુને વાંકવાને ગયા હતા. કેવળી પ્રભુને વંદના કરી ચંદનબાળાએ આરિત્ર લેવાની વાચના કરી, પ્રભુએ ‘આ સતી સર્વ રીતે યોગ્ય છે,’ એમ ધારી તેને આરિત્ર આપવાની હા પાડી. એટલે ચંદન-બાળા કાશાંબી નગરીમાં પાછી આવી હતી અને ત્યાં દેવતાઓ આપેલ બારે કોટી દ્રવ્ય સાત ક્ષેત્રોમાં ખર્ચાં ધર્મ પિતા ધના-વદ અને મૃગા દેવીની આજ્ઞા લઈ પાછી ફરીવાર પ્રભુ પાસે આવી, તેણીએ આનંદપૂર્વક દીક્ષા મહુણ કરી હતી. સતી ચંદનબાળાની દીક્ષાના ખજર જાણી ચનાનીક રાત્રની રાણી મૃગાવતીએ પણ દીક્ષા લીધી હતી.

એક વખતે વીર પ્રભુ તે જન્ન સાધ્વીએની સાથે કાશાંબી નગરીમાં સમાસયાં. ત્યાં અનેક દેવતાઓ અને અનેક સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાઓ પ્રભુના સુખથી ધર્મ સાંભ-ળવા આવ્યાં હતાં. ત્યાં ધર્મવીર મહાવીરે કત્તમ પ્રકારે ધર્મોપદેશ આપ્યો હતો. તે બધાં છેલ્લી ‘પારશીનુ’ વ્યાખ્યાન કરે થયું, ત્યારે મૃચ અને ચંદ્ર વિમાનમાં જેમીને પ્રવ્રજ ત્યાં

આખ્યા. તે મને જોઇ સાધ્વી ચંદનખાગાએ લાવ્યું કે, સંધ્યાકાળનો સમય થઈ ગયો લાગે છે પછી પોતે ત્યાંથી ઉઠીને નગરમાં ઉપાધયે ગયાં. અને મૃગાવતી સાધ્વી વખત ન જાણવાથી ત્યાંજ જોતી રહ્યાં. પછી જ્યારે મર્ચ ચંદ્ર પોતપોતાને સ્થાને ગયા, ત્યારે સર્વ ઠેકાણે અધકાર વ્યાપી ગયું, એટલે મૃગાવતી સાધ્વી ઉતાવળા ઉપાધયે આખ્યાં. ત્યાં સુતી ચંદનખાગાએ તેમને શીખામણ આપી, હે મહાનુભાવા, ઉચ્ચ કુળના એવા નમારે રાત્રિએ બાદીર રેવું કફે નહીં, એમ કહી પોરશી બહી સંધ્યાદે કરી મુતા. તેમને મુતા જોઈ મૃગાવતી પશ્ચાત્તાપ કરતાં ચંદનખાગાના પગ ચાંપવા લાગી અને હૃદયમાં પોતે કરેલા અતિચારથી આત્માને નિંદવા લાગી અને 'હુએ પછી હું આપું નહીં કહું' એમ કહી મિથ્યા કુટુંબ આપવા લાગી. સંધ્યાશ ઉપર મુનેલી ચંદનખાગાને મૃગાવતીએ ખમાવી પુછવા માંડ્યું, પણ તેણીને કાંઈ પણ પ્રત્યુત્તર મળ્યે નહીં. એવામાં તેણીને ઉંચી લાવના લાવનાં અકસ્માત કેવળ જ્ઞાન કંપન થઈ આવ્યું. સાધ્વી મૃગાવતી પિતાની જ્ઞાનમય દૃષ્ટિથી વિધને પ્રત્યક્ષવત્ જોવા લાગ્યાં. આ વખતે અધકારમાં આવેલ કૃષ્ણમર્ષ જ્ઞાનદૃષ્ટિથી દેખી મૃગાવતીએ સંધ્યાપર સૂતેલી ચંદનખાગાનો હાથ ઉપાડી એક તરફ કર્યો. કૃષ્ણમર્ષ ત્યાંથી પ્રસાર થઈ ચાલ્યો ગયો. ચંદનખાગા લાંબત થઈ બેઠી—સાધ્વી, નેં મારે હાથ કેમ ઉપાડ્યો? કેવળ જ્ઞાની મૃગાવતીએ ઉત્તર આપ્યો—સાધ્વીજી, તમારા હાથ પાસે કૃષ્ણમર્ષ આવેલો હતો, તેથી મેં તમારા હાથને દૂર ખસેડ્યો હતો. ચંદનખાગા આશ્ચર્ય પામીને બેઠી—સાધ્વી, આવા ગાદ અધકારમાં તમે કૃષ્ણમર્ષને શી રીતે જોયો? મૃગાવતીએ કહ્યું, 'જ્ઞાની' ચંદનખાગાએ જ્ઞાનદાર્શન થઈ પુછ્યું, ને પ્રતિપત્તિ જ્ઞાન કે અપ્રતિપત્તિ? મૃગાવતી મંદરવરે બેઠ્યાં.

“ અપ્રતિપાતિ જ્ઞાન” અહા ! એ તો કેવળજ્ઞાન, એમ કહી પવિત્ર સાધ્વી ચંદનબાળા સુવર સુંધારા પરથી બેસી યયાં અને તેમણે કેવળી સાધ્વી મૃગાવતીને મિથ્યા દુષ્ટત આપ્યું. તેજ વખતે હૃદયની નિર્મલતા પ્રગટ થતાં મહાસતી ચંદન-બાળાને પણ કેવળ જ્ઞાન શિખર થયું. બન્ને સાધ્વીઓ કેવળ જ્ઞાનના અપૂર્વ આનંદને અનુભવવા લાગ્યાં. છેવટે તેઓ આ પવિત્ર ભારત વર્ષ ઉપર પોતાનું પ્રભાવિક નામ ચિરકાળ સ્થાપન કરી સુદ્ધિ મારગને પ્રાપ્ત થયાં હતાં. આ પ્રમાણે આ ભારત વર્ષની જૈન મહાસતી ચંદનબાળાનું ચરિત્ર જૈન શાસ્ત્રમાં પ્રખ્યાત છે. એ મહાસતીના પવિત્ર નામને પ્રતિ-દિવસ આવશ્યક ક્રિયામાં જૈન પ્રજા અથવાપિ પ્રેમપૂર્વક સંભારે છે. આ સતીનાં ચમત્કારી ચરિત્ર ઉપરથી જાણાય છે કે, ચંદનબાળાની ઉપર પંડો મુલક અને મૃગા તરફથી અનેક દુઃખો પડ્યાં તોપણ તે મહાસતી પોતાના ધર્મથી અજાયમાન થયાં ન હતાં. તેમને પતિગૃહનો આનંદ તો મળ્યો નથી પણ જો તેઓ કોઈ સુશિક્ષિત પતિના ગૃહ-સંસારમાં જોડાયા હોત તો તેઓનો ધાર્મિક સંસાર એક નમુનાદાર યજ્ઞ બીજાઓને અનુકરણ કરવા યોગ્ય યજ્ઞ પડત. ત્યારે એ સતીને પેલા દુરાચારી મુલકે ભરખભરખાં વેચવા કાઢી તે વખતે તેણી વેચ્યાને ત્યાં ગઈ નહીં, એ તેમના શીળ-મતની ખરેખરી દૃઢતા હતી. તેની એ મોટી દૃઢતાને લઈનેજ દેવતાએ વેચ્યાનું નાક કાપી તેણીના શીળની રક્ષા કરી હતી. આ જૈન સતીના ચમત્કારી ચરિત્રને વાંચી તથા સાંભળી હરેક યાચિકાએ તેમાંથી એવો ઉત્તમ યોગ લેવાનો છે કે, કેળવણીથી સ્ત્રી જીવન કેવી ઉત્તતિમાં આવી શકે છે. ?

મનોરમા.

૧૦૦ ૦૦

આ પવિત્ર મની દેન ધર્મવીરોમા પ્રખ્યાત થઈ ગયેલા
 ૦૦ ૦૦ મુદર્શન ઝાંખી પત્ની હતી. તે રૂપમાં અને
 બુદ્ધિમાં અનુપમ હતી. જ્યારે તેણીનો જન્મ થયો ત્યારે એક
 નિમિત્તિઆશ્વ કહેણુ છે, આ જાણિકા નથી કહેવાયે અને
 નમસ્કિનપારી પિદાનોના મનને રમ્યાનપારી આનંદ આપનારી
 થયે. એ ૧૫૨મી તેજીના આષ્ટપિનાએ તેનું નામ મનોરમા પાડ્યું
 હતું. તેણીનો પતિ મુદર્શન એક બરજખંડમાં આપેલ રાંધા
 પુરીમાં રહેતો હતો. તેના પિતાનું નામ અર્ધદાસ હતું.
 અર્ધદાસ તે નમરીના રાજા રૂપિવાહનનો માનેતો હતો. રાજા
 રૂપિવાહન રાધાવેધ કરી અભ્યાસેથી નાથે એક નુંદર રાણીને
 પરણ્યો હતો. અર્ધદાસ યજ્ઞ ધર્મયાન અને ડ્રવવાન, કહે
 વર્ગો હતો. ધર્મના જ્ઞાન દાંત્રોમાં તેની સખાવન ઘાટી
 હતી. તેના પિતાને પત્તે ચાલી મુદર્શન એકે પણ જનતમાં
 ચાલી જવાનું નેમણી હતી.

તેની શ્રી મનોરમાએ ધાર્મિક અને સાંચારિક દેવતાની
 સંપાદન કરી મુદર્શનના આજ્ઞાસુચારને દીધાંયો હતો. તે
 અને રાંધની પરસ્પર પવિત્ર પ્રેમમાં મગ્ન થઈ મુખે કામનિર્ગ-

મિત્ર ઘરમાં નથી. હું કપટ કરીને તમને જોડાવી લાવી છું. તમારા મિત્રના મુખે તમારી પ્રશંસા સાંભળી આજ ઘણા દિવસથી હું આપનો સંગમ કરવા ઈચ્છું છું, તો હવે આ શરીર અને શય્યા આપને સ્વાધીન છે ઇચ્છા હોય તેમ કરો.” કપિલાના આવાં વિકારી વચન સાંભળી મુદર્શન વિચારમાં પડ્યો. મુદર્શનને વિચાર કરતો જોઈ કપિલા તેના અંગનો સ્પર્શ કરવા ધમી આવી એટલે ધર્મભૂતિ મુદર્શન જોડ્યો—મિત્રપત્ની મારાથી દૂર રહે. તમે પોતે પાપી ઘડ બીજને પાપી શામાટે કરો છો ? તમે મારે માતા તુલ્ય અથવા જ્ઞેન તુલ્ય છો. મુદર્શનનાં આવાં વચનો તે વિચીરી સીંઘે ગડવા નહીં અને તે મુદર્શનને બેઠી પડી. તથાપિ સુમકિન પારી મુદર્શનના મનમાં કાંઈ પણ વિચાર થયો નહીં. માતા કે જ્ઞેન આવી બેઠી પડે અને જે લાગણી હૃદયમાં થાય, તેવી લાગણી મુદર્શનના પવિત્ર હૃદયમાં ઉત્પન્ન થઈ. કપિલાને આનો વિચાર બરેલો આવેશ જોઈ મુદર્શન જોડ્યો જ્ઞેન, શામાટે આપી કાઢા કરો છો ? હું તો નપુંસક છું. આ છુટી વાત તમે કોઈને કહેશો નહીં. મુદર્શનનાં આવાં વચન સાંભળી કપિલા નિરાશ થઈ બેઠી—ત્યારે તમે પણ આ માફ નકાફ અચરણ તમારા મિત્રને કે કોઈને કહેશો નહીં. એમ કહી તેજીએ મુદર્શનને બેઠી રીપા. પછી સુમકિન પારી મુદર્શન પાંખાનું શીતરત્ન બચાવી ઘેર આવ્યો. તેણે તે વાત પાંખાની જો મનોરમાને પણ જણાવી નહીં. તેણે તત્કાલ એવા અનિશ્ચય કયો કે, “હવે મારે કદિ પણ કોઈને ત્યાં જેમ તેમ જવું નહીં.”

હવે મુદ્દ હૃદયને કપિલ બદાર ગામથી આવ્યો. તે પૂર્વની જેમ મુદર્શનને ઘેર આવવા લાગ્યો. મુદર્શનને તેને

તે વાત ક્યારે પણ જણાવી નહીં. પણ શ્રીઓના દુર્ગુણો વિશે ખીન્ન દૃષ્ટાંતો આપી તે તેને ખીન્ન રીતે સમજાવતો હતો.

તે અપા નગરીના રાજા દધિવાહનને જે અભયાદેવી નામે રાણી હતી. તેને કપિલાની સાથે પ્રેમ રહેતો હતો. કપિલા પોતાના પુરોહિતની પત્ની છે, એવું ધારી અભયાદેવી તેને સાદું માન આપતી અને તેણીની સાથે સાથે વિનોદ કરતી હતી. આથીકરીને તેણીના હૃદયમાં સદ્વાસને લઇને કપિલામાં જે દુર્ગુણો હતા, તે જ્યાં અભયાદેવીમાં આવ્યા હતા. સદ્ગુણ અને દુર્ગુણ સદ્વાસને લઇને આવે એ નીતિની કહેવન અભયાદેવીએ કપિલાના સદ્વાસની અંદરે જ નાચી પાડી હતી.

પ્રિય ખંડેનો તમારે હૃદયમાં યાદ રાખવું કે, " જેવી સંગત તેવી અન્તર" એ મહા વાક્ય અંદરેજ સત્ય છે. વિદ્યા અને કુશળી મુગ્ધોભિન યથેચ્છી મુંદરીઓ પણ કુસંગના યોગથી વિદ્યા તથા કુશળી બ્રહ્મ ધર્મ બન્ય છે. આરા કુશળી, આરા દેવબાવની અને આરા કેશવળી પામેલી શ્રીઓનેજ પોતાની સહીયર કે સખી બનાવવી એ વાત જાણી લક્ષનાઓને (શ્રીઓને) હૃદયમાં રાખવાની છે.

એક વખતે વસંતઋતુ આવતાં સમય દધિવાહન દિવાનમાં કૌશલ કરવાને નીકળ્યો. તે વખતે રાણી અભયાદેવી પોતાની સખી કપિલાને સાથે લઈ વાહનમાં બેસી ત્યાં આવી મુદ્દર્શન પણ પોતાની પવિત્ર સુત્રી શ્રી મનોરમા અને છ પુત્રો સાથે લઈને તેજ દિવાનમાં ફરવા આવ્યો. એક તરફ મુદ્દર્શન કરતો હતો અને બીજી તરફ મનોરમા પોતાના છ પુત્રોને લઈ ફરતી હતી. મનોરમા વિવિધ વસ્ત્રો વૃક્ષો, લતાઓ

અને બીજા કુદરતી દેખાવો પોતાના પુત્રોને આજખાવી રહ્યા હતા. પદાર્થોનું ઉત્તમ જ્ઞાન આપતી હતી. મુશિક્ષિત માનવ સદ્વાસથી તે પુત્રો પોતપોતાની વયના પ્રમાણમાં ધર્મ જ્ઞાનની સાથે પદાર્થજ્ઞાન પણ આરી રીતે મેળવતા હતા. અહા ! મુશિક્ષિત માતાથી સંતનિને કેવો જ્ઞાન થાય છે ?

ત્યાં સતી બાવિકા મનોરમા પોતાના છ પુત્રોને લઈ ફરતી હતી, ત્યાં અભયા દેવી અને કપિલાનું વાહન આવી અર્ધુન કપિલા મનોરમાને જોઈ પુછવા લાગી, દેવિ, આ સ્ત્રી કોણ છે ? અને આ પુત્રો કોના છે ? અભયાએ કહ્યું, કપિલા, એ મુદર્શન શેઠની સ્ત્રી મનોરમા છે અને તે પુત્રો પણ તેનાજ છે. તે સાંભળી કપિલાએ અભયાને કહ્યું, સખી, મુદર્શનને પુત્રો શી રીતે હોય ? તે નપુલક છે. અભયા આશ્ચર્ય પામી બોલી—“કપિલા નપુલક છે, એમ તે શી રીતે જણાયું ? પછી કપિલાએ પોતાને બધો વૃત્તાંત તેણીને કહી સંભળાવ્યો. તે સાંભળી અભયા હસીને બોલી—અરે મૂર્ખી, તને મુદર્શન ખદેખરી છેતરી કપિલા બોલી. “તું” કહે તે ખરું પણ એ મુદર્શન કોઈ રીતે અજાં યમાન થાય તેવો નથી. એ તારામાં ખદેખરી અનુરાઈ હોય તે તું એની સાથે ક્રીડ કર. અભયા ગર્વથી બોલી—“ત્યારેજ હું અભયા ખરી કે. ત્યારે હું તેની સાથે ક્રીડ કરું એટલુંજ નહીં પણ એને વશ કરું.” આ પ્રમાણે પ્રતિજ્ઞા કરી અભયા રાજ-ભુવનમાં પાછી આવી અને ત્યારથી મુદર્શન શેઠને મેળવવાના અનેક ઉપાયો હૃદયમાં ચિંતવવા લાગી.

અભયા દેવીને કપિલાના જેવી પંડિતા નામે એક બીજી સખી હતી. પંડિતામાં તેના નામ પ્રમાણે શુભ હતા. શુદ્ધિના આનુર્થથીજ લોકોમાં તેનું નામ પંડિતા કહેવાત હતું.

કે વખતે અબધા મુદર્શનને કેવી રીતે મેળવવો? એવા વિચારમાં
 ચેનાનુર ઘડ બેઠી હતી. ત્યાં પડિના આવી ચડી. પડિનાએ પછડું
 નખી, શી ચિંતા કરે છે? પછી સાળીએ તે વિશ્વામ્ પડિનાની
 આગળ પોતાનો અધો વૃત્તાંત જણાવ્યો. પડિના મુદર્શન મેડની
 દડના ને મારી રીતે બાળતી હતી. તેથી ને બાલી. મિય તખી,
 મુદર્શન મેડને ઘણા કરવો ધણા મુશ્કેલ છે. તેનાજ જેવી તેની
 શ્રી મનેન્દ્રમા છે. એ જાન્ને હપની દાવક ધર્મ કેપર દડ આપ્તા
 રાખનારું કરેવાય છે. કદિ મેડ પર્વત અગાયમાન થાય, પણ
 મુદર્શન મેડ દાગાયમાન થાય નેવો નથી. એ મહાનુભાવ સ્વદારા-
 મનોવ મનને ધારણ કરનાર છે. નેથી નેઓ આ વિશ્વની પર
 ધનિતાને માગ અને મેડન મમાન મેડ છે. પડિનાનાં આવાં
 વચન સાંભળી અબધા મનમાં મોવ પાતી પણ ને પાછી હિમન
 ધરીને બાલી- નખી પડિના. મમે નેમ કરીને માટે મુદર્શનને
 દાગાયમાન કરવો છે. એ આ કાર્ય નિષ્ફળ થાય તો પછી મારા
 દાનુય ઉપર પાત્રી ફેં છે. "અહા" કેવો દુષ્ટ વિચાર? કેવો
 કામાંપપાત્રો દુરામદ? જ્યારે આર્થ શ્રી આવા કુવિચાર લાવે
 અને બેઠીકરીને નેના અધિન ઉપર પાત્રી ફેં, ત્યારે આ અધમ
 કમિયાત્રીને ધર પુરૂપનો યોગ નહીં થાય તેને માટે પાતાન
 અધિન કેપર પાત્રી ફેરવાનું ફેલ છે, એ નેડીને કેવો મેડ!
 બેડેબડ પાત્રીને નેવી દુગધારી બિભાના અધિન કેપર ફેરડું
 છે." બેડે તખી પડિના. આ કાર્યમાં તારે અને મહાય કસ્વી
 પડી. કદિ તારથી શીધું કંઈ ન અને તો ઉપર અને ને યુક્તિ
 કરીને પણ તારે મુદર્શનને મન મેડેલમાં લવવો પડ્યો. પડિનાએ
 ને વ.નની દા કરી અને રજું- નખી, નિશ્ચિન મેડ પર્વને
 રિષમે દુડ કેપર કરીને મુદર્શનને અધિ લાવેલ."

એક વખતે ય.પ.પરીનાં કેન્દ્રીમહેન્દ્રમા આપ્યો,
 J. ૨. ૧

રાજ્યએ ૧૬૬ વખતથી નગરના મર્ચ લોકોને નગરની ખાંડ ઉત્તર કરવા જોતાં જ્યાં ને વખતે એકઠી અમયા રાખ્યાં માથું દુઃખવાનું જ્ઞાનું જાણી પડિતાની સાથે મેહેતમાં રહેને રિવમે મુદર્શન શેડ સજાની આજ્ઞા મેળવી દેવમંદિર કાઉન્સલ ધ્યાને રંવા દતો. પેલી અનુર પડિતા મુદર્શન શેડ માટે નીકળતા તેના જાણવામાં આજ્ઞું કે, મુદર્શન શેડ દેવાસયમાં કાઉન્સલ ધ્યાને રહેત છે. ને વાન જાણી પડિતાએ મુદ્દિ કરી. એક વજની પ્રતિમાને વાદન કાઉન્સલ મેમારી દેવમંદિરમાં લઈ ગઈ અને પાછી વાળની વખતે વાદનમાં કાઉન્સલ ધ્યાને રહેતા મુદર્શનને લઈ રાજીના મેલમાં રાખત લઈ ગઈ. મુદર્શન શેડે કાઉન્સલ પારી જોતાં ત્યાં મામી રહેલી અમયા જોવામાં આવી. અમયા જરા જુલો જાવી એકી મુદર્શન, તું મારી હંજા પ્રમાણે વર્ત. થકિ થઈ તમેજો મુદર્શન કાઉન્સલ જોયો નહીં. અમયા કોષ કાઉન્સલ “મુદર્શન, જો તું મારી હંજા પ્રમાણે નહીં જાત તારા આજ્ઞાને પાન કરીશ.” છતાં ને હક મનપારી મુદર્શન પાન માન કરી નહીં, કારણકે, ‘કરિ પ્રાણને અંગ થાય તો પાન પાતાના શીંગને અંગ ન કરે.’ એ મહામન ને ધર્મને વચન પડિત પાનું. જ્યારે હક મનપારી મુદર્શન માન નહીં, એટલે કપડી અમયાએ માટે જ્યારે જુમ પાડી કે, “ અકે. અપે, આ હક માનું શીંગ અંગ કરવા આજ્ઞો છે!” એક અંગ પુનઃ રજકો દોરી આજ્ઞા અને તેને જાંબી રાજ દિપિત નથી પાને જઈ ગયા. સજા મુદર્શનનું આ ચરિત જાણી મનમંદર પાની રવે. તેમજ મુદર્શનને પુણ્ય માંડ્યું, પાન પાતાના કોષ મનને અંગ થઈ એવું પારી તેમજ કાઉન્સલ જીવર આજ્ઞો નહીં. જ્યારે મુદર્શન નગરની કાઉન્સલ જાણે નહીં.

મટલે રાજાને તેનીયર અદેઅર શક આપ્યો, તેથી કોધાનુર થઈ
પ્રભુએ તેને શુભી ઉપર લઈ જવાની આજ્ઞા કરી.

મતી મનોરમાએ આ ખબર જાંબળ્યા. તેણીએ હૃદ-
માં વિચાર્યું કે, મારા સ્વામી કદિ પણ એવું કુકર્મ કરે
હીં. સ્વદાસ-તોષના મહામનને ધારણ કરનારા મારા
સ્વામી ઉપર કોઈએ ખોટું કલંક આદેશિત કર્યું છે. આણું
વેચારી એ મહામની કાયોન્મગં રહી. તેણીએ પાતાના
મનીષર્મના પ્રભાવને ચિત્તથી હૃદયમાં મંકર્ય કર્યો કે,
‘ત્યાદે મારા પૂજ્ય પતિનું વિમ નાશ થયે ત્યારે હું કાયો
મગં પારીશ.’ સુનીતાં આવાં મંકર્યથી આમનપતિ પ્રમુલ
થઈ ગયા.

પેલા રાજા મંવકે મુદર્શનને ગ્રામમાં ફેરવી મમયાન બુધિમા
લઈ ગયા. તેને શુભી ઉપર આદેશ્યા કે તરનજ ગ્રાસન
હેવનાએ શુભીને સ્થાને સુવર્ણનું સિંહાસન કરી નાખ્યું. આ
લખારી ખબર માંબળી રાજા દિપિવાહન ત્યાં આવ્યો. મુદ-
ર્શનને સિંહાસન પર બેસેલા એઈ ને આનંદાશ્રય થઈ ગયો.
આ વખતે આમનહેવનાએ કાંઈ સ્વદે કર્યું. “એ કોઈ અ.
પવિત્ર પુરૂષ મુદર્શન શેડનું અમુલ ચિત્રવગે તેના પ્રાણ સેવામાં
આવ્યો.” પછી રાજા દિપિવાહન મુદર્શન શેડને ખમાવી મોટા
તત્સવ સાથે તેને ધેડ લઈ ગયો. રાજાએ નિઠકય કર્યો કે,
આ મારી આંખ આ મહાન નરને ખોટું કલંક લગાડ્યું છે. મહા
મની મનોરમાના મનીષર્મની બાદે પ્રમંડા થઈ. પછી
પરમ સીતલવાન મુદર્શન શેડ મયમ લઈ કેવજ જાન ગ્રામ
કરી મોલ મુખને પાછા લગા. મની મનોરમા પત્ન અનુકર્મ
માની થઈ મુલ્લિપુરીએ પોતાંવી દુની.

એ રીતે એ પવિત્ર પતિ પત્ની સર્મિક અને માંનરિત

કેળવણીના પ્રભાવથી ગૃહસ્થાવાસનું અમૃત્યુ સુખ ઘણું કા
લોગવી આ ભારતવર્ષ ઉપર પોતાનું નામ અમર રાખી ગય
છે. તેમનું યથોપાસન જૈન પ્રજા અચ્ચાપિ કરે છે, અદા! ધન
છે, પવિત્ર દંપતી નમારી મહત્વનાને!!! આ દંપતીના અમ
તકારી અગ્નિ ઉપરથી ધાવિકાઓએ ખજા મમજી રાખવું કે
દુરાચાર અને દુરચારીના અંગથી સર્વદા દૂર રહેવું. અમય
અને કપિલા જેવી અધમઅજાનાનો અંગ કદિ પાવુ કર્યો નહીં

મુદત ને રેખામૂલ.

૧૯૨૭-૨૮

મતી મદનરેખા ભગ્નખંડમાં આપેલા મુદર્શનપુસ્તક સભા
 મ-પ્રીત્યના બાદ મુદતખાતુની સ્ત્રી હતી. તે મુદત
 ખાતુ મુદતના પદે હતો. મદનરેખા અરેખર મદનનીજ રેખા
 હતી. તેનીનું નાદર્શનમુદતનું. જેવુંતેનામાનાંદર્શનનું. તેવાંજ
 તેનીનામાં મુદત હતો. મદનરેખાને પિતાના પિતાને પર કરી
 બાળપણમાં પામિક અને માંસારીક કેળવણી નારી રીતે લીધી
 હતી. તેનીની મનોવૃત્તિ પામિક મદનરેખાની પામિક પવિત્ર
 થઈ હતી. દર્શનમાં મામયિક, પ્રતિકભાવ જગેરે આપવ્યક ક્રિયા
 કરી તે રૂચિપદમત્રી પેનાને કાલ નિર્મમન કરતી. તેનો
 પતિ મુદતખાતુ પત્નિ પતેજ પામિક વૃત્તિને હતો. જાને શાવક
 હતી દર્શનમાં આદર્શ પદમત્રી પવિત્ર પુસ્તકો વાંચી આખાને
 અનિશય આનંદ પમાડતો હતો.

કેડ જાને મદનરેખાના નેદર્શનનું સ્વરૂપ તેના જેઠ
 મનિરૂપ ર.જાના જેવાજ ર.જાના તે વિષયી ન.જાને મદનરે-
 ખાને ર.મ કરવાને દુષ્ટ હંદારો થયો. હતો. મનિરૂપ અને
 મુદતખાતુ જાને નરેદર જાણે હતો, પણ તેનીની રૂતિમાં
 પત્ની ગદ્યવત હતો. દર્શનમાં પામિક રૂતિ હતી નરે ખીજા-
 નમાં વિષયોથી મનિરૂપ થયેલી રૂતિ હતી. મદનરેખામાં

મોડ પામેલા મલ્લિરથે એક વખતે મહનરેખાને લોભાવવાને પોતાની એક વિશ્વામુ દાસીની માથે ચારાં ચારાં આખૂણે વસો, યુગ્મી પુણ્ય અને તાંબૂલ વગેરે વસ્તુઓની ભેટ મોકલી. નિર્મળ હૃદયની મહનરેખાએ ‘રાખનો આ પ્રસાદ છે,’ એમ નળી તેનો અંગીકાર કર્યો. પછી મલ્લિરથની પ્રેરણાથી તે દાસી ફરીવાર મહનરેખાની પામે આવી આ પ્રમાણે કહેવા લાગી ‘આપું તારેજ. તમારા પૂજ્ય જેડ મલ્લિરથ રાજા તમારા યુગ્મી તમારી કપર આમંત્રણ થયા છે, અને તેઓ તમને મળવાની ઇચ્છા રાખે છે. મની મહનરેખા શ્રીકેળવણીનો મહાપ્રભાક મેળવી શ્રીગૃધર્મનું માહ્યન્ય મારી રીને જાળવી દેતી. તે દાસીના આવા વચ્ચે જેવાં વચન માંજળી મનમાં ધણું ફાલ પામી નહીં. તેઓએ શાંત વચને દાસીને કહ્યું. દાસી, તારા પૂજ્ય જેડ મને આમંત્રણ મળવા ઇચ્છે છે? દાસી, તારા રીતે જાણી - બા, એમાં શું પુછે છે? જ નુર શ્રીએ નો પુરૂષની ઇચ્છા જાણી લેવી જોઈએ. દાસીનાં આવાં વચન નાંખતો મહનરેખાના હૃદયમાં તે વાત વધારે નુકસાન થઈ. પછી તેણે કહ્યું કે, દાસી, રાજા મલ્લિરથ તે મારા વડિલ જેડ થાય છે, તેઓ મારે પૂજ્ય ચિન્તાને ડેકાણે છે. હું તેમના કપુ જાતાની પત્ની પુત્રીવત્ત મું. યુલ્લિરથ જેવી શ્રીશાંતા પત્નિ અપુજ્ય તેની માથે લોભા લોભવવાની ઇચ્છા કરવા તમી આજવા ધર્મ ગુરૂ અને પરમેશ્વર મહાશીરે મનમને કહ્યું છે કે, “જલ કર્મની જનન રાગિઓ અકરી થાય છે ત્યારે જીવ નોંવેરવતું થાય છે.” દાસી, એવા શ્રીવેદ-માંથી મુજા થવાને કાલજ શ્રીજી જન છે. જગી મહારાજ મલ્લિરથને આતું ઉત્તમ પ્રસાદનું અનંતપુર છતાં તે આમંત્રણ નહીં જવને પચ્ચાને લોભવવાની ઇચ્છા કરે છે? દાસી, તારા

સજને કહે તે કે, એવી પાપ બુદ્ધિ ઊભી છે. હું શીજી મનને
પગનારી શાવિકા છું. મારા પ્રાણનાથ હયાન છતાં જે માણસ
મારા ઉપર કુદૃષ્ટિ કરશે, તે જરૂર મૃત્યુજ પામશે. અને જો
કદિ ને બળાકાર કરશે, તો હું શરીર આપવાને ગદગે તેને
મારા પ્રાણજ આપીશ.

જીવ-હિસા, અમન્ય વચન, પરદ્રવ્યદરણ અને પરસ્ત્રી
લેવન—એ ચાર વાના માણસને નરકના ડાર આમળા કાંઈ જાય
છે. તેમાં પણ રાજાએ તો એવી પાપ બુદ્ધિ કરવીજ ન જોઈએ,
કારણકે, વિશ્વમાં સર્વ લોકો તેનુંજ અનુકરણ કરે છે.
મતીનાં આવાં વચનો સાંભળી દાસીએ કાંઈ પણ પ્રત્યુત્તર
આપ્યો નહીં અને તેણીએ રાજાની આમળા આવી મદનરેખાના
ને બધાં વચનો કહી સંભળાવ્યાં. તે સાંભળી વિપરી રાજા
મલ્લિશ્વે વિચાર કર્યો કે, “જ્યાંમુધી મારે બાઈ યુગબાહુ
રૂયાન છે, ત્યાંમુધી મદનરેખા મારે વશ થશે નહીં; મારે
કોઈ પણ કપાયથી યુગબાહુને મારી નાખવો જોઈએ.” કામાંધ
પુરૂષે શું નથી કરતા? મદનરેખાએ વીચાર કર્યો કે આ
વાત મારા સ્વામીનાથને જો હું કરીશ તો બેડ લાઇને આપ
અમાં જગડા થશે તેમ સમજી તે મનમાં સમજી બેસી રહી.
હવે કર્મયોગે મદનરેખા સમર્પા થઇ. એક વખતે દાસે મુખે
મુતેલી તે સતીએ સ્વપ્નામાં પૂર્ણ ચંદ્ર જોયો. તે વાત
તેણીએ પાતાના પતિ યુગબાહુને કહી એટલે યુગબાહુએ
આનંદપૂર્વક જણાવ્યું કે, પ્રિયા, યોગ વખતમાં તને ચંદ્રના
જેવો તેજસ્વી પુત્ર થશે. પતિનાં આવાં વચન સાંભળી મતી
હૃદયમાં સ્નાનંદા થઇ. જ્યારે ગર્ભને ત્રીજો માસ થયો એટલે
મતી શાવિકાને દોહદ થયો કે, “હું જિનેંદગી પૂજા કરું,
ગુરૂને પ્રતિજ્ઞાબું અને ધર્મકથાનું શ્રવણ કરું,” આવો જન્મ

દોડત યથેસો જાળી યુગઆદુ ઘણોજ ખુશી થયો, કારણકે તે વિદ્વાન્ સુવરાજ બાલુનો હતો કે, “ગર્જાને વિષે પુણ્યવાન જીવ આગ્યો હોય તો માતાના ચિત્તને વિષે તારો મનોરમ કાપલ થાય છે.” એક વખતે વસંતઋતુમાં સુવરાજ યુગઆદુ મદનદેખાની માથે ઉઘાનમાં ફીટ કરવાને ગયો. ત્યાં આજો દિવસ જાણ વગેરેમાં ફીટ કરી રાત્રે યુગઆદુ શાંત થઈ નવ કાર મંત્રનો જપ કરતો એક કદલીગૃહમાં જઈને મુતો. આ વખતે દુષ્ટ હૃદયવાળા રાજ મલ્હિરથે વિચાર કર્યો કે, “યુગઆદુ એકસો ઉઘાનમાં ફીટ કરવા ગયો છે, મારે ત્યાં જઈને તેને મારી નાખવાનો આ કામ છે.” આવું વિચારી મલ્હિરથ જ્યાં યુગઆદુ અને મદનદેખા સુતાં હતાં, ત્યાં દાઘમાં ખડ્ગ સહને આગ્યો. મલ્હિરથ આવતાંજ યુગઆદુ જાગી ઉઠ્યો નતી મદનદેખા એક તરફ દૂર સૂતા કરી જાગી રહી. પોતાના જાંધુને ખડ્ગ માથે આવેલો એઈ મુદ્દાદૂધના સુત્ર આડુએ કહ્યું, જાંધુ, અચાનક અદિ ક્યાંથી? કપડી મલ્હિરથ માયા કરી બોલ્યો--“મારો ભાઈ એકસો કપવાનને વિષે રહે તે હીક નહીં” એમ મારીને હું આગ્યો છું. યુગઆદુને જ્યેષ્ઠ જાંધુને નમસ્કાર કરી કપડાર માગ્યો. પછી મલ્હિરથે યુગઆદુની માથે કરિયાન વાતો કરવા માંડી. હાલુવાર યુગઆદુને વાતે ચડાવ્યા પછી અચાનક ખડ્ગનો ધા કરી તેને મારી નાખ્યો. તે વખતે પોતે કપટ કરી ખુબો પાડી કે “પ્રમાદથી મારા દાઘથી ખડ્ગ પડી જવાથી મારા જાંધુ ધાધલ થયો” અને તે કપટ ઉદન કરવા લાગ્યો. આ વખતે સતી મદનદેખા તરતજ મનમાં સમજી ગઈ કે “આ દુષ્ટે મારા માટે કામાંધથી મારા પતિને મર્યો છે હવે અવસર ફરિયા કરવું” હીક છે ઉદન કરે કોઈ વખતે નહીં” આ વખતે યુગઆદુના અંગ

કે મુખેના ન્યા દોડતા આગ્યા. પાતાના મન મીને ધાયજ
 ઉ ભૂમિપર પડેલા જેડ ને મુખેના મનિદ્યને મન્યા નૈયા
 મુ ગયા. ને જમને ધાયજ થક પડેજ વનમાલેય પે નના
 ખેડોને માંદ મરે કવુ કે મને' નખેડો. એ માન નાંદાદ
 મુને માંદેના નડી. મને ના-વામા નેના દોષ નથી, પા
 માંદા મુખે કર્મોના દોષ છે. મરડા' કેવો દિવ્ય બાધુદમ'
 ની માંદતા! મને કેવી દુદયની પવિત્રતા' મુનમાનુ. માંદ
 છે, નાના અધિતને'

દુષ્ટ મનિદ્ય ન્યામી બની પાને ધાકેતુ દાય નિહા ધયેલુ
 માની મનમાં દુદયનાં ધેર આર્યો નયો. ધેર જતાજ તેને
 પ્રમાણક મરે દુષ્ટો અને તેથી ને દુરાચારી મનુજે મરડા
 મરે મર્યા. સીધાધર્મના કેવો અદ્યુન પ્રભાવ છે? પવિત્ર
 સતીની દાયર કુદિ કરનાર પામી પુરુષનુ એવ કયાથી ધાય?
 અનિ પાપ અને અનિ પુન્યનુ રૂપ આ દોષમાજ નાવર મરેડે

મુનમાનુને અંદરમાનાં એક પુન્યદોષ, નેના બલુવામા આગુ
 છે, માગ પિતાને માસ કાકા મનિદ્યે ધાયજ કરેડ છે. આ અગર
 માંદગી તે કુમાર પાતાના પિતાને લાગેડો ધા કુમાવાના અંપર્યા
 લઈ ત્યાં દોડી આર્યો. નાની મદનરેખા પાતાના પતિના અપ
 માન કાળ દોડી અંદરમાની ચિકિન્સા નડી કરતા ને મદનરે
 ખાએ ઉડતા આમ લેતા એવા પતિને કવુ. પ્રાણનાથ, તમે દુદ-
 યમાં જરા પડુ એક કરેડા નડી. તમારા દુદયને ધર્મ ધ્યાનની
 સામે જેડી દો. આ અવ કરેડા કર્મોથી મુટી મરેડો નથી. પ્રાણી
 આ ભવમાં કે મરણવમાં જે કર્મ કરેડે, તે તેણે અન્ય ભવમાં
 કરેલાં કર્મોનાં ગિમિત્તરૂપ ધાય છે. આપે મન, વચન કે કાયાથી
 જે કાંઈ દુષ્ટનુ કર્યુ દોષ તે મર્વને આપ નિંદેડે. અપુરુષો શત્રુ
 કે મિત્ર, મનિ કે ધાયાનુને વિષે કદિ પલુ મોદ કરતા નથી;

તેમજ પોતાની સ્ત્રી, પુત્ર કે વંશજને વિશે જરા પણ મોહિત થતો નથી, કારણકે, એ બધા આ અનંત સંસારનું કારણ છે એમ તે જાણે છે. પ્રાણનાથ, જે આપના મિત્ર હોય કે શત્રુ હોય સ્વજન હોય કે વચ્ચનહોય તેની નાથે આપ હામા કરો, અને તેમની પ્રવરણે ક્ષમા માગો... વળી આપે કોઈ વખતે તે કોઈ નિર્વચન, નારકીના જીવોને દેવતાઓને કે મનુષ્યોને દુઃખાગ્યા હોય, તેમની આપ હામા માગો; અને તેમની મામિત્રી બાથ જો અને તેમને પણ આપ હામા આપો. જે મુદ્દાપર આ જીવિત, વંશવત, વ્રકમી, રૂપ અને પ્રિય સમાગમ એ સર્વ પાવને અજાયમાન કરેલા સમુદ્રના તરંગના જેવા અસ્થિર છે ત્યાંપિ, જન્મ, જરા અને મૃત્યુ વગેરેથી મરત થયેલા પ્રાણીઓને આ લોકમાં એક જિનભાગિત ધર્મજ મરતુ થાય છે; એ ધર્મજ આપ મરતુ રહો. પ્રિયનાથ, આ જગતમાં મર્વ જન સ્વજન થયા છે, મર્વ જન દુર્જન પણ થયા છે; એક જીવ ૧૫૪ થાય છે, એક જીવ મૃત્યુ પામી છે, એક મુખ અનુભવે છે, તેનેજ દુઃખ પણ અનુભવતું પડે છે. પ્રાણપતિ, આપ જો નિહાંતના જાણો છો. મારે આ વખતે આપે તે વિષેના તત્ત્વોનું અનન રજૂ. આ અવગર આપણા પવિત્ર જીવનને મહા કમલને: છે, તેથી આપે વિર્વ સંભવું ને કાવરખતું ત્યજી દેવું કારણકે, એવી કોઈ જાતિ નથી, એવી કોઈ યોગિ નથી, એવી કોઈ સ્થાન નથી, કે એવું કોઈ કુલ નથી કે જ્યાં મર્વ જીવ અનંત વડ જન્મ્યા કે મૃત્યુ પામ્યા નહીં હોય. 'હું' એકકી જુ, મારું' કોઈ નથી, અને હું પણ કોઈના 'મેં' અદીતમત નથી તત્ત્વના આગમને શ્રીગણ...

તેજના અર્થાં દિવચનને:

હું મૃત્યુ પામી રહ્યો

આવી પવિત્ર સ્ત્રીઓને ગ્રહસ્ત્ર વાર ધન્ય છે. ધાર્મિક કેળવણી મેળવી મુક્તિન થયેલી સ્ત્રી શ્રાવિકાઓ પોતાનો અને પોતાના પતિનો ઉદ્ધાર કરી શકે છે, એ દાખલો સતી મનરેખાએ પોતાના જીવનમાં પ્રત્યક્ષ ગતાવી આપ્યો છે.

યુગઆદુ મૃત્યુ પામ્યો ત્યાંદે અંદ્રયશા અને મનરેખાએ પછો શોક કર્યો હતો. પછી સ્ત્રીએ પોતાના પુત્ર અંદ્રયશાને સમજાવી ઘર મોકલી પોતે વિચાર કર્યો કે, “હું મલિરથ મારા શીંગનો જંગ કરવા આવ્યો. હવે મારે કોઈ રક્ષક નથી, તેથી મારે હવે સ્વર્ગ અને મોક્ષના મુખને આપનારા શીંગમનની રક્ષા કરવી પડશે” એવું ધારી તે સ્ત્રી ત્યાંથી શુભ રીતે નીકળી ગઈ. જેનો પત્નો રામ મલિરથ અને અંદ્રયશા પણ મેળવી શક્યા ન હતા.

સ્ત્રી ત્યાંથી આગળ આશનાં એક મોટા જંગલમાં આવી સ્ત્રી. ત્યાં કોઈ જગાસય પાને આવેલા કદલીગૃહમાં સાત દિવસ રહી, તે વખતે તેણીએ એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. જે પુત્ર ધર્મમાં હતો ત્યાંદે તેણીએ સ્વપ્નામાં પૂર્વ અંદ્રને જોયો હતો. આવા બચકર જંગલમાં શીંગના પ્રભાવથી તે કુશળ ક્ષેમ રહી શકી હતી. એક દિવસે પોતાના બાળપુત્રના હાથમાં પોતાના સ્વામી યુગઆદુના નામની મુદ્રિકા મેહેરાવી તેને સ્નક'જગમાં પોતાની એક વૃક્ષની છાયામાં મુકી પોતે સુરેવરના તીર ઉપર વસ પાયા ગઈ. જેવામાં તે વસ પાવા કાંડા ઉપર જગમાં પેડી ત્યાં એક જગદસ્ત્રીએ આવી તેને પકડી જોરથી આક્રમમાં ઉઠાળી. તે વખતે કોઈ વિદ્યાધર નંદીપર દીપની યાત્રા કરવા આક્રમ માંડે હતો હતો. તેણે આક્રમમાંથી નીચે પડનાં તેણીને સીલી સીલી. તેણીના રૂપથી મોહિત થઈને તે વિદ્યાધર તેને વનાસ્વ પર્વત ઉપર લઈ ગયો ત્યાં મનરેખાને આનિ કુદન કરતી જોઈ

વિદ્યાધરે તેનું કારણ પૂછ્યું. ત્યાં નેત્રીએ પોતાના ગમે વૃત્ત
જલ્પાવી કહ્યું કે, હે દયાળુ પુત્ર, નમે મને જે હેઠાણેથી જાણ
છે. ત્યાં મારે બાળપુત્ર પડ્યો રહ્યો છે, તે મને કૃપા કરી જાણ
આપો. પછી કામી વિદ્યાધરે કહ્યું કે, મુંઢરી, જે તું મને પ
નરીકે અંગીકાર કર તો હું તારા પુત્રને જાણી આપું, અને વ
નારે દાસ થઈને રહું. ચતુર મદનદેખાએ પોતાના મનમાં વિચ
કર્યો કે. “આ વખતે હું અમય પ્રમાણે વર્તું નહીં તો પુત્ર
નાશ અને મારા શીળનો ભંગ થશે.” આયું વિચારી સતી વિ
ધથી જાણી—એક વાર મારા પુત્રને અહીં જાણો.” વિદ્યાધ
રે મોઢથી જલ્પાવ્યું, મુંઢરી. હું પેનાલ પર્વત ઉપર આવેલા રાજ
નગરના રાજા મલ્લિચંદ્ર વિદ્યાધરનો પુત્ર છું. મારું નામ મલ્લિ
પ્રભ છે. મારા પિતાએ મને રાજ્ય સોંપી ચારણ મુનિ
પામે શિક્ષા લીધી છે; માર્ગ કાલે મારા પિતા વિદ્યાર કરતાં કરતાં ન
શ્વર દ્વીપના દેવતાને વંદન કરવા ગયા છે. તેમની પાછળ
આજે જતો હતો ત્યાં તું મને મળી. હે રમણી, તું મ
વરીશ તો વિદ્યાધરના મોટા રાજ્યની રાણી થઈશ. મેં પ્ર
સિ વિદ્યાધી તારા બાળપુત્રની હકીકત જાણી લીધી છે
મિથિલા નગરીના રાજા પદ્મરથને ત્યાં તારો પુત્ર હતો
વનમાં તેનો તોફાની અન્ધ જેઠી જાણ્યો, ત્યાં તે ત
પુત્રને જોઈ તેને પોતાના નગરમાં જાણ્યો છે, અને તે
પોતાની પ્રિયા પુષ્પમાળાને સોંપ્યો છે. તે તેને પોતા
પુત્રની માફક ઉછેરે છે. તે સર્વ રીતે મુખી છે, તું તે
ચિન્તા કરીશ નહીં. હવે પ્રસન્ન થઈને મારો અંગીકાર કર
વિદ્યાધરનાં આવાં વચન સાંભળી તે સતી ચિન્તામાં પડી—અરે
હવે મું કરવું? મારે શીળની રક્ષા શી રીતે કરવી? આ પ્રમા
ચિન્તા કરતાં નેત્રીને પોતાના ગયાવનો કૃપાય મુંઢરી આજે

તેણીએ વિદ્યાધરને કહ્યું, “હે જેવર, તમે મને પહેલા નદીધર દ્વીપમાં લઈ જાઓ. ત્યાં મર્ચ દેવને નમસ્કાર કર્યા પછી ભોમ તું ઠરીશ, તેમ હું કરીશ.” તે માંબળી પ્રવત્ત થયેલા વિદ્યાધર એક સત્પુરમાં તેણીને નદીધર દ્વીપમાં લઈ ગયો. ત્યાં તેણેએ પ્રત્યેક ઝિનેમરને વંદના કરી, પછી તેણે મલ્લિચંદ્ર મુનીશ્વર પામે આપ્યા, ત્યાં તેમને વંદના કરી તેણે ધર્મ માંસળવા બેઠા. તે વખતે મલ્લિચંદ્ર મુનિ પોતાના જ્ઞાનથી જાણી ગયા કે, આ પુત્ર આ પવિત્ર સતીની સાથે અમર્ય કરવા પાડે છે. તેથી તેમણે પુત્રને અમર થાય તેવી રીતે ઉપદેશ આપ્યો, જે માંબળી મલ્લિપ્રબના હુદય ઉપર સારી અમર થઈ ગઈ. પછી તે ઉભો થઈ મહાનિષાને કહેવા શામે: કે, સતી, હવેથી તું મારી બેઠે છે. કહે તારા મો ઉપકાર કઈ? સતીએ સવિનય જવાબ્યું, બાઈ, તે મને આ નીર્ધવંદન કરાવ્યું. તે મારો મોટો ઉપકાર કર્યો છે; મારે તું મારા બાઈ છું. પછી સતીએ પોતાના પુત્રનું વૃત્તાંત જાણવાને મુનિને વિનંતિ કરી, મુનિએ કહ્યું, સતી, પૂર્વ પક્ષપર પ્રીતિવાળા બે રાજપુત્રો હતા. તેઓ પુત્રવના પ્રભાવથી દેવતા થયા હતા. તે માંહેસો એક ત્યાંથી અવધીને પદ્મરથ રાજ્ય થયો અને બીજો તારા પુત્ર થયો. રાજ્ય પદ્મરથને તેનો અથ જંગલમાં ખેંચી ગયો ત્યાં તેણે તારા પુત્રને જોયો. તેને લઈ પોતાની રાણી પુત્રમાળાને સોંપ્યો છે, રાજ્ય પદ્મરથ પૂર્વભવના સંબંધને લઈને તેની ઉપર ધણું રોષ છે અને તે હાલ મુખી છે.

આ પ્રમાણે મુનિવર મલ્લિચંદ્ર વાર્તા કરતા હતા, ત્યાં આકાશમાંથી એક તેજસ્વી વિમાન ઉતર્યું, તેમાંથી એક દિવ્ય સ્વરૂપવાળો દેવ ઉતરી મહાનિષાની પામે આપ્યો અને તેને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી ચરણમાં નમ્યો. તે પછી મુનીશ્વરને નમસ્કાર

કરી ધર્મ સાંભળવા બેસા. આ દેખાવ જોઈ વિદ્યાધર મલિ
પ્રબ આશ્ચર્ય પામી બોલ્યો—“દેવતાઓ પણ અનીનિને માર્ગે
ચાલે છે, ત્યારે અમારો શો દોષ? આ દેવે આ જ્ઞાનધારી મુનિને
મુડી આ સ્ત્રીને પેહેલી વંદના કેમ કરી?” તે વખતે જ્ઞાની મુનિ
બોલ્યા—અરે વિદ્યાધર! તું એમ બોલ નહીં. આ દેવ નિર્દોષ
છે. આ મહાનરેખાના સ્વામી યુગબાહુને તેના બાપ મંજીરએ
માયોં દત્તો. યુગબાહુનાં મરણ વખતે આ સતી સ્ત્રીએ પાતાના
પતિને ધર્મની આરાધના કરવાનો ઉત્તમ ગ્રાથ આપી તેને શુભ
ધ્યાન કરાવ્યું હતું. તે ધ્યાનના પ્રભાવથી યુગબાહુ મૃત્યુ પામીને
પાંચમે દેવસોકે ગયો છે અને ત્યાં તે ઇંદ્રનો મામાધિક દેવતા
થયો છે, તે અવધિજ્ઞાને કરી મહાનરેખાને પાતાની સુઙ્ગ તરીકે
આગળથી અર્પિત આપ્યો છે, અને તેથી તેણે પાતાની ઉપક્રમિની
નતીને પહેલાં નમસ્કાર કર્યો છે. સતી મહાનરેખાએ એને
ધર્મ પમાડ્યો. મારે તે તેની ધર્માચાર્યો થઈ, તેથી તે તેને
મુખે લીને વંદન કરવા યોગ્ય છે. મુનિનાં આવાં વચન સાંભળી
ને જુદિમાન વિદ્યાધરે દેવતાની કામ માગી, પેલા દેવતાએ
નતીને પુછ્યું, કે, ‘હું તારું મું પ્રિય કઈ?’ સતીએ નમ્રતાથી
જણાવ્યું કે, દેવ, મને તો જન્મ, જરા, મૃત્યુ, શત્રુને શેષકથી
રહિત એવું શેષમુખ પ્રિય છે, પણ તમે તે આપવાને સમર્થ
નથી. તથાપિ અને નિષિષ્ટા નગરીમાં હઈ જાઓ ત્યાં હું મારા
પુત્રનું મુખ જોઈ નંબમધર્મ અંગીકાર કરીશ. એ ઉપરથી
દેવતા નેને નિષિષ્ટા નગરીમાં હઈ ગયો. જે નગરીમાં મહિ-
ન્દ્ર પ્રજુના જન્મ, લીલા અને જ્ઞાનના ઉત્તમયો થયા હતા.
તે નગરીમાં યૈવની અંદર પ્રજુનાં દર્શન કરી તેઓ એક માણસની
જમે આવ્યો. સતી મહાનરેખા સાખીને પ્રજામ કરી આગળ
ગઈ એટલે ને મહાનરેખા નેને ધર્મવંદન આપ્યો. તે ધર્મ-

પદેશથી સતીનાં પવિત્ર હૃદયમાં ભારે અસર થઈ આવી. તે વખતે દેવતાએ કહ્યું. ભદ્રે, આહો હવે તમને રાજપુત્રનાં દર્શન કરાવું. તે સાંભળી જ્ઞાનવતી મહનરેખાએ વિચાર કર્યો કે, “પુત્ર કનેહ તે પણ આ સંત્રારના જામલુનો હેતુ છે, માટે હવે પુત્રના મોહમાં પડવું યોગ્ય નથી.”—આવું વિચારી મહનરેખા બોલી—ભદ્ર. હવે માટે મોહકારી પદાર્થનો ત્રાંઘ કરવો નથી. માટે તો જૈન સાધ્વીઓના ચરણનું જ શરણ છે. મહનરેખાનાં આવાં વચન સાંભળી દેવતા તેની રજા લઈ સ્વર્ગે ગયો. પછી મહનરેખાએ તે સાધ્વીની પાસે દીક્ષા લીધી અને તેણીએ સુમતા એવું નામ પાડ્યું હતું.

હવે મહનરેખાના બાળપુત્રને વનમાંથી લઈ જનાર પદ્મચ રાત્રને તે ભાગ્યવાન બાળકના પ્રભાવથી તેના રાજ્યવૈભવમાં મોટો વધારો થયો હતો. સર્વ શત્રુઓ તેને નમના હતા અને ભારતભૂમિમાં તેની કીર્તિ અંદરના જેવી પ્રકાશની હતી. તે પુત્રનું નામ તેણે નમિ પાડ્યું હતું. તેને ધર્મની, નીતિની અને કળાની સારી કેળવણી અપાવી ઘણો બાહોશ કર્યો હતો. ત્યારે તે તરૂણ થયો ત્યારે તેણે એક હથ્થર ને આડ મુંદર રાજકન્યાઓની સાથે તેને પાણિગ્રહણ કરાવ્યું હતું. પછી રાજા પદ્મચ પુત્રને રાજ્ય સોંપી જ્ઞાનસાગર સુરિની પાસે દીક્ષા લઈ તીવ્ર તપસ્યા કરી કેવળ જ્ઞાન પામી મોક્ષ મેળો હતો.

મલિન્દયરાજા સર્વ દશવાથી મૃત્યુ પામ્યા પછી તે રાજ્યના અધિકારીઓએ વિચાર કરી મહનરેખાના પુત્ર અંદ્રયશને રાજ્યાસન ઉપર બેસાડ્યો હતો અને અંદ્રયશ પોતાના પિતાની જેમ ધાર્મિક વૃત્તિનો હોવાથી તે રાજ્યનું નીતિથી સારી રીતે પાળન કરતો હતો.

એક વખતે મિથિલાપતિ નમિરાજની દક્ષિણામાંથી એક દુધી ગાંઠે થઈ છુટી થઈ નાહો, તે વિધ્વાટવીમાં આપ્યો. ત્યાં સુદર્શનપુરના રાજા ચંદ્રચર્યાના દાસમાં તે પડ્યો. તેણે તે દુધીને બળથી બંધનમાં તાપી પાતાને નગરે આપ્યો. બાતમીદારોએ આ ખબર નમિરાજને આપ્યા એટલે તેણે એક દૂત મોકલી ચંદ્રચર્યાને કહેવરાવ્યું કે, “તે દુધી પાછો આપો નહીં તો મુદ્દ થશે.” દૂતનાં એવાં વચન સાંભળી ચંદ્રચર્યાને ક્રોધ થયો અને તેણે દૂતને અપમાન કરી કાઢી મુક્યો. દૂતે તે બધી વાત નમિરાજને કહી એટલે તે નમિરાજ બપોરે કોપ કરી ચંદ્રચર્યા ઉપર ચડી આપ્યો.

સતી મહાનરેખા કે જે સુમતા સાધ્વી થઈ વિધ્વમાં વિધ્વરતાં હતાં, તેના બાળુવામાં આવ્યું કે, “પાનાના પૂર્વના સંજ્ઞા રના બન્ને પુત્રા પરસ્પર મુદ્દ કરવા તૈયાર થયા છે. તે બન્ને સહોદર બાંધુ છે, તેમના કલહમાં હજારો જીવોનો ઘાત થઈ જશે, મારે તે અટકાવવાને કાંઈ ઉપાય કરવો જોઈએ.” આવી વિચારી તે સતી પોતાના ગુફીજની આસા લઈ સાધ્વીઓના પરિવાર સાથે ત્યાં પાનાના પુત્રા મુદ્દની તૈયારી કરતા હતાં ત્યાં આવી, પ્રથમ તેણી નમિરાજ પાસે આવી અને તેણીએ મધુર અને સ્વત્વ વચનોથી તેને ઉપદેશ આપ્યો, કે, જે ઉપદેશે નમિના નિર્મળ હૃદયમાં સારી અસર કરી. પછી સાધ્વીએ તેને એકાંતમાં જઈ કહ્યું કે, “રાજા જેની સામે તું મુદ્દ કરવા આપ્યો છું, તે તારો મોટો ભાઈ છે.” નમિ વિચારમાં પડી ગયો અને તેણે સાધ્વીને પૂછ્યું, સાધ્વીજી, ચંદ્રચર્યા મારો ભાઈ શી રીતે થાય? પછી સાધ્વીએ તેનો સંબંધ કહી સંભળાવ્યો. હૃદયમાં ચકિત થઈ ગયેલા નમિને તે વાત ઉપર વિશ્વાસ આવ્યો નહીં, પછી તેણે પોતાની માતા પુષ્પમાળાને

પુછાવ્યું, ત્યારે તેણીએ પણ કહ્યું કે, એ ત્રત્ય વાત છે. તું નાસ્તીનો પુત્ર છું. એમ કહી તેણીએ નમિને મુદ્રાસહિત રત્નકંઠજા બતાવી. આવી સાળીની આપવાથી નિશ્ચય થયો હતો તે દુરામદી નમિ પોતાના માનની ખાતર મુદ્ધથી વિરામ પામ્યો નહીં, એટલે ત્રી મુત્રના ચંદ્રયશાની પામે મળ ને ત્યાં એને પણ તેણીએ ધર્મોપદેશ આપ્યો. ચંદ્રયશાએ ક્રોધથી પુછ્યું કે, સાચી. તમે આવા મુદ્ધના પ્રસંગે કેમ આવ્યા? એટલે ત્રીએ તેના ત્રીજા ભાઈનો બધો વૃત્તાંત કહ્યો. તે કપરથી ચંદ્રયશાએ પુછ્યું, “ને માદા ભાઈ ક્યાં છે?” સાચીએ કહ્યું. “આ તારા નગરને વાંટાઈને પડ્યો છે, તેજ નાદા એ ભાઈ.” આવી ખબર સાળીને ચંદ્રયશા ને તરફાળ ભાઈને મળવા ચાલ્યો. ભાઈ મળવા આવે છે, એમ જાણી નમિરાજ પણ સંમ્મામ નજી દઈને સન્મુખ આવી પોતાના બધેક જ્ઞાનાના ચરણમાં પડ્યો. એટલે મોટો ભાઈ તેને ઉભો કરી હૃદયથી બેટી પડ્યો. જન્મે બ્રાહ્મણના નેત્રમાંથી હર્ષના આંસુની ધારા ચાલી.

આમ જન્મે બ્રાહ્મણો હર્ષમહિન મળ્યા પછી ચંદ્રયશાએ મદાન કુન્સવ સાથે તેને પોતાના નગરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. જન્મે એ પોતાની પૂર્વ જનની સાચીને પ્રેમથી સંહન કર્યું. પછી ચંદ્રયશાએ આમંદુ કરી પોતાના જયુ નમિને પોતાનું રાજ્ય આપી દીક્ષા લીધી.

નાસ્તીપુત્ર નમિ ન્યાયથી રાજ્યનું પાળન કરવા ઊભો રાજ્ય કરતાં છ માન થયા, તેમાં તેના મદીરમાં અકરમાત્ દાદજીવર ઉપજ થયો. વૈદોએ ઘણા ઉપચાર કર્યા પણ તેમાં કંઈ પણ ફેર પડ્યો નહીં. એવામાં દાદજીવરની મૃતિ માટે

તેની રાણીઓ ચાંદન ઘસતી હતી, તે વખતે તેમના કંકણ
અણકારના શબ્દથી નમિને અનિ વેદના થવા લાગી. ત્યાં
રાજાએ કહ્યું, “આ કાનને કડોર લાગે તેવો કાકણ શબ્દ શેને
સંભળાય છે?”

મંત્રકોએ ચાંદન ઘસાવાની વાત કરી. પછી રાજાએ
કહ્યું, “તેમના હાથમાંથી એક એક કંકણ ઉતરાવી નાખો”
એમ કહ્યું એટલે રાજાને શાનિ વળી એમ કરતાં તેણે તેમના
બધા કંકણ ઉતરાવી નાખ્યાં ફક્ત મોલામ્યને માટે એક એક
કંકણ રહેવા દીધું. એટલે અવાજ થયો બંધ રહ્યો; એટલે
રાજાએ પુછાવ્યું કે, “દુષે રાણીઓ ચાંદન ઘસે છે કે નહીં?”
મંત્રીએ તે વાત જણાવી. તે ઉપરથી નમિએ વિચાર્યું કે
“અહા! આ મંત્રમા જેમ ચોછો પરિચય હોય તેમ શાંતિ
મળે છે મંત્રક એજ મુખનું કારણ છે. વળી જે હોય તે
ખડખડાય છે અને એકાકીપણામાં આનંદ રહે છે.” આવે
વિચાર કરતાં તેના હૃદયમાં વૈરાગ્યભાવ ઉપજી થઈ આવ્યો.
તેણે નિશ્ચય કર્યો કે, “જે આ મારો કાકણવર તરૂન શાંત
થઈ તે હું ચારિત્ર અંગીકાર કરીશ.” આમ વિચારી જોયો
તે મુઠ્ઠા ત્રણે તેવામાં તેનો કાકણવર શાંત થઈ ગયો. તેણે
સ્વપ્નામાં ક્રિસવણ હાથી અને મેરૂ પર્વત જોયો. જે સ્વપ્ના
એ તેના દાનનો અભાવ મૂલ્યનો હતો. પ્રાતઃકાળે ભક્ત
થયેલા નમિરાજાને અનિદ્રમરણ જ્ઞાન થઈ આવ્યું. “મેં
પૂર્વે ચારિત્ર પાળ્યું હતું, ન્યાંથી મૃત્યુ પામી હું પ્રાણુન દેવ-
સેનકમાં દેવતા થયો હતો.” આમ અનિદ્રમરણ થવાથી તેણે
પાતાના પુત્રને નાજ્ય આપી રીક્ષાવડણ કરી હતી. નમિ
રાજાની પરીક્ષા કરવાને દંડ પ્રાપ્તને કૃપે આવ્યો હતો, અને
તેને ધનદાન કરવાને કેટલાએક પ્રશ્નો પુછ્યાં હતાં, તથાપિ

એ સતીપુત્ર અગાયમાન થયો ન હતો. અને છેવટે દંડ તેને
ધન્યવાદ આપી આપ્યો ગયો. પવિત્ર સુયમને ધારણ કર-
નાર નમિમદ્ધર્ષિ અતે કેવળ જ્ઞાન પામી મોઝે ગયા હતા.

“પોતાના જન્મે પુત્રો ચારિત્ર શુદ્ધ સન્માર્ગ પ્રવચ્ચો
છે,” એ વાર્તા સાંભળી સતી મદનદેખા આશ્વીને હૃદયમાં
ધોળો આનંદ થયો હતો. તેણીએ પોતાના શુભનમાં ત્રી કેળ-
વણીનો આદેશ ગગકાદ બતાવ્યો હતો. પોતાનો જેક મલિ-
રથશાળ અને વિદ્યાધર નેની ઉપર કુબુદ્ધિ કરી આપ્યા હતા,
તેપણુ તે સતી પોતાના શીશનું રક્ષણ કરી શકી હતી. પોતાના
પતિ યુગગાદુનો અવમાન કાગ બાળી તેણીએ દહતો શખી તેને
પર્મનો બોધ આપ્યો હતો. એ કેળવણીનોજ પ્રભાવ હતો.
દૈકે જીન બાગાઓએ આ સતીના શુભનમાંથી શીશના મંર-
ક્ષણની અને આપણિ વખતે ધૈર્ય રાખવાની ઉત્તમ શિક્ષા શીખ-
વાની છે. મરણની પધારીએ પડેલા પતિ વા પુત્રને ધાર્મિક
બોધ આપવાનું અથવા પંચપરમેષ્ટીતા મહામંત્રનું સમરણ કરા-
વવાનું ખરું કર્તવ્ય બુદ્ધી વર્ધ મોટે સારે કુદન કરનારી, બેઅ-
રબી રીતે માથું અને છાતી કુટનારી અત્રગાઓએ આ વાત-
સર્વદા સમમાં રાખવાની છે. આ મદામની અનુક્રમે ચારિત્ર
પાળી સદ્ગતીને ગ્રામ થયાં હતાં.

દમયંતી.

આ પનિભક્ષા અને પવિત્ર સ્ત્રી કોશલ દેશના ધર્મ-
વીર રાજા નગની સ્ત્રી થાય છે, અને તે
વિહર્લ દેશમાં આવેલા કુંડિનપુરના ભીમક રાજાની પુત્રી થાય છે.
ભીમક રાજાની પત્ની પુષ્પવતીના ઉદરમાંથી તેણીને જન્મ થયો
હતો. જ્યારે તે ગર્ભમાં હતી ત્યારે તેની માતા પુષ્પવતીને સારાં
સ્વપ્નો દેખાયાં હતાં. તેણીને જન્મથીજ કોઈ પૂર્વના શુભ કર્મના
ઉદયને લઈ લલાટ ઉપર સૂર્યના જેવું તિલક હતું. રાજા ભીમકને
તે તિલકવળી પુત્રીને જોઈ થણા હર્ષ થયો હતો અને તેનું નામ
દમયંતી પાડ્યું હતું. માતા પુષ્પવતીએ પુત્રીની બુદ્ધિનું
આનુર્થ જોઈ તેને સારી કેળવણી આપી હતી. ધર્મશાસ્ત્ર
અને વ્યવહારશાસ્ત્રમાં તે ઘણી પ્રવીણ થઈ હતી. વિવેક,
વિનય, નમ્રતા અને મુશીસ વગેરે ઉત્તમ ગુણોએ તેણીનામાં
આવી વાસ કર્યો હતો. જેનું તેણીએ શિક્ષણ લીધું હતું,
તેનુંજ તે વર્તન કરતી હતી.

દમયંતી જ્યારે સાત વર્ષની થઈ ત્યારે ધાવિકાને કરવા
ચેત્ય એવી આવશ્યક ક્રિયા કરતા શીળી ગઈ હતી અને હમેશાં તે
એક નિદ્રાથી કરતી હતી. એક વખતે નિર્જીવ દેવીએ શ્રી
શાંતિનાથ ભગવાનની સુવર્ણપ્રતિમા દમયંતીને આપી કહ્યું

હતું કે, “રાજપુત્રી, કન્યાણને કરનારી આ પ્રતિમાનું તારે હમેશાં પૂજન કરવું. એનાથી તારા આ લોક તથા પરલોકમાં ઉદય થશે.” એ ઉપરથી દમયંતીએ એ પ્રતિમા લઈ ઘરઢેરા-સરમાં રાખી હતી અને તે રાજબાળા હમેશાં તેની ત્રિકાળ પૂજા કરતી હતી. સતી દમયંતી જ્યારે યૌવન વયને પ્રાપ્ત થઈ, ત્યારે તેના માતાપિતાને તેણીને યૌવ્ય પતિ ચોધી કાઢવાની ધિન્ના થઈ. તેની માતા પુષ્પવતીએ પાતાના પતિ ભીમકને કહ્યું કે, “સ્વામી, હવે દમયંતી કાલક થઈ છે, માટે તેણીને, કુપ ગુણને યોગ્ય એવો કોઈ રાજકુમાર ચોધી કાઢો. આ મુંદર પુત્રી કેળવણી પામેલી છે અને લંનધર્મના સદાચારને બાલુનારી છે, માટે તેણીને કોઈ યૌવ્ય વરને આપજો. નિર્ગુણ, મૂર્ખ અને દુરાચારી પતિને આપયો નહીં. જેવા તેવા પતિની સાથે આવી સદ્ગુણી પુત્રીને વિવાહ કર્યો તો તેણીનું બધું જીવન નિષ્ફળ જશે.” પુષ્પવતીનાં આવાં વચન સાંભળી રાજ્ય એડથો—મિયા, લખાઈ કહેણું યૌવ્ય છે. સદ્ગુણી સુતાને જ્યાં ત્યાં ફેંડી ફેંડી એ તેની હત્યા કરવા બરાબર છે. આજકાલ ભારતવર્ષ ઉપર તેને યૌવ્ય એવો કોઈ કુમાર દૃષ્ટિએ પડતો નથી. કદિ કોઈ હશે તો તે બાલુવામાં આવતો નથી, માટે આપણી વિદ્વાન પુત્રીને સ્વયંવર કરવો અને યૌવ્ય લાગે છે. કારણકે, એ સદ્ગુણિ-વાળી અને સાદા નરસા ગુણની પરીચક્ક છે, માટે તે પાતેજ પાતાને યૌવ્ય એવા પતિને ચોધી લે.

ભીમક રાજાના આ વચનને પુષ્પવતીએ અનુમોદન આપ્યું, પાછી રાજ્યએ સ્વયંવરનો મોટો મંડપ સ્વચ્છાની આરા સરી અને ભારતના રાજપુત્રોને આમંત્રણ કર્યું.

આ વખતે કોશલ દેશમાં નિષદ્ય નામે રાજ્ય રાજ્ય કરતા હતા. તેને લાવણ્યમુંદરી નામે સ્ત્રી હતી. તેને નજી

અને કુખર નામે જે પુત્રો થયા હતા. તેમાં નળી અને તેજસ્વી અને પરાક્રમી હતા. એ સમયે બીમક રાજાના કુલ વિશ્વસિ કરવાળી નિષદ્ય રાજા પોતાના જે પુત્ર નળી અને કુખરને લઈ સ્વયંવર ઉપર આવી પહોંચ્યા. બીજા પત્ન અને રાજાઓ તે સ્વયંવર મંડપમાં આવી હાજર થયા. બીમક રાજાએ મર્ગ રાજાઓને મામા જઈ લેડી લાવી આસન વિગેરેથી તેમને મલકાર કંપ્યાં. જ્યારે સ્વયંવરનો ત્રિવલ આગ્યો એટલે પ્રભાતે સર્વ રાજાઓ ઉઠ્યા પોશાકો પહેરી સ્વયંવર મંડપમાં હાજર થયા અને પાતપાનાને યોગ્ય એવા મુંદર આસનો ઉપર આવીને બેઠા. જ્યારે મર્ગ મમાજ બરાઈ ત્રયો એટલે રાજાની આજ્ઞાથી રાજકુમારી દમયંતી મુખામનપર બેઠી પાતાની સુખીઓની સાથે મંડપમાં આવી. તે વખતે રાજાઓએ ઉત્તમ અલંકારો ધારણ કર્યા હતા. તેવીજા હાલ ઉપર મુર્ચના જેવું તેજસ્વી નિશાન સ્થાપકતુ હતું. રાજાઓના રાજાઓના મમાજમાં ફરવા લાગી. પ્રતિહારિણીએ પ્રત્યેક રાજાઓને તેમના રેશ, વંશ અને ગુણોનું વ્યાન કરી આજ્ઞાઓ માંગ્યા. જ્યારે તેણી નિષધ પુત્ર નળી રાજાની પાસે આવી ત્યારે પ્રતિહારિણીએ તેના ઉત્તમ ગુણોનું વર્ણન કરી આજ્ઞાનું જે નાજીતેનીના હૃદયમાં અનિશય આનંદ થઈ આવ્યો અને તરતજ તેણીએ રાજકુમાર નળાના કંડમાં વસે માગ્યા આદેશનું કરી. દમયંતી નળાને વરી, એટલે જયજયકાર થઈ ગયો. પછી નિષધ મમાજને અને બીમક રાજાએ તેમનો વિચાર કર્યો.

વિચાર થતા પછી દમયંતીને મનાડે વળવળાં તેની માતા પુત્રાનીએ ધોદ્ધ આડે બેઠા આવ્યો હતો. જે બેઠા વાંચવાથી તે વખતે કુટીન ડાંચાઓને કેવી ઉચી કેળવણી આપવી તેના અંગત વાચકોના હૃદયમાં ખડા થયો છે. મ.ન. પુત્રાનીએ

પેલાની પુત્રીને અમૃત્ય જોષ આપ્યો હતો. કે જે દમય-
નીના હૃદયમાં કોતરાઈને રહ્યો હતો. તે જપા જોષમાંથી “પુત્રી,
તારે પતિને ધેર જઈ આવું, સસરા વિગેરે વડિલ વડનો વિનય કરવો
અને પતિને અનુકૂળ વર્તન કરવું.” આ મહાવાક્ય દમયંતીએ
દીધું મંત્રના જેવું ગળી હૃદય મંદિરમાં સ્થાપી રાખ્યું. નિષધ
રાજા દમયંતીને લઈ પોતાની રાજધાની નરહ વ્યાપ્યા. આગળ
જતાં મામને વિષે ધનું અપકાર થઈ ગયું, એટલે નિષધ રાજાને
ન્યાં ધે:ભવું પડ્યું. આ વખતે નિઠાવશ ધયેશ્વી પોતાની પ્રિયાને
નજો હતું, પ્રિયે, નિઠાનો ન્યાન કરી નારા નિહકનં પ્રગટ કર. કે
જેથી આ અપકાર નાશ પામે અને પ્રકાશ થઈ જાય. પતિની
આજ્ઞાને અનુમતી દમયંતીએ પોતાના સ્થાનના નિહકને પ્રગટ
કર્યું એટલે મુર્ચ્છામાન તેજથી મર્ષ સ્થાપ પ્રકાશમય થઈ રહ્યું;
ન્યાં કાપોન્મર્ષે રહેલા એક મુનિ તેમના જોષમાં આવ્યા. મુનિના
શરીરની આશે એક દાથી પાલળા શરીરને ઘમતે હતો, તેજાતુ
તે મુનિ પોતાના પ્યાનમાં અવગ દેખા હતા. તે એક રાજા
નિષધ, નજા અને દમયંતી વિગેરે આશ્ચર્ય પામી તેમની પામે ગયા.
મુનિને વંદના કરી આગળ જોશ પડી મુનિએ પ્યાનમુક્ત થઈ
તેમને ધર્મે પદેશ આપ્યો. પદેશ મમામ થઈ રહ્યા પછી નજા-
કુમારે વિનયથી પુછ્યું કે, “આ શુભપુત્રીના સ્થાન કેવલ જન્મથી
આવું પ્રકાશમાન નિહક ગાથી રહેશે?” મુનિવરજેઠ્ઠા—સર્વપુત્ર,
આ ભાગ્યએ પૂર્વભવને વિરે યે:વીશ ધિનેદર દી યે:વીશ
અગેશ રૂપે દર્શા અને તે નજાના ઉદયનમાં યે:વીશ પ્રભુએને
જીવથી યે:વીશ નિહક રૂપે દર્શા, તે પુત્રના પ્રજાવથી
તેજીના સ્થાનમાં આ મુર્ચ્છામાન તેજથી નિહક રહેતું છે.
જયે આ રાજાના આગળ જાનું દરજાનું” જગ થયો,
અને મતીપદ મજેદન કર્યો. મુક્ત મુખથી આશં વધન

માંલગી તેમણે આંગીત તપની પ્રશંસા કરી તે તપ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. નિવધ રાજા પુત્ર અને પુત્રવધૂને સર્વ પોતાની રાજધાનીમાં આજ્યો. ત્યાં તેણે મોટા ઉત્સવથી નગર પ્રવેશ કર્યો હતો.

જ્યારે નગરકુમાર યોગ્ય થયો એટલે ધર્મિષ્ઠ નિવધ રાજા નગરને કૌશલ્ય દેશનું રાજ્ય સોંપી અને કૃષ્ણરને મુવરાજ પરે સ્થાપી સંયમ સર્વ ચાલી નીકળ્યો હતો. અને ચારિત્ર ધર્મ પાળી તે સ્વર્ગે ગયો હતો.

ધાર્મિક અને સાંસારિક કેળવણી પામેલો નગર રાજા નીનિધી પ્રજા પાળન કરતો હતો. તેણે ચિરકાળ રાજ્ય કરી પોતાના બાકુ-બગથી ઘણા દેશોને સાધ્યા હતા. એક વખતે નગરનું રાજ્ય વૃદ્ધિ પામેલું બાળી તેના અનુચ્છ લાઈ કૃષ્ણરને કપટથી તેનું રાજ્ય સેવાનું મન થયું. નગર નિર્મળ દુહયનો હતો તેથી ભાઈના કપટને સમજી શક્યો નહીં અને તેથી કપટી કૃષ્ણરે નગરની સાથે જુગાર રમવાનો ઠરાવ કર્યો અને તે વાતનજે માન્ય કરી. સાંસારિક કેળવણી પામેલી દમયંતી જુગારને દુર્બલન બાલુતી હતી, તેથી તેણીએ અને બીજા નગરના હિતકારી મંત્રીઓએ વાંચાં છતાં પણ ભવિતવ્યનાને આધીન થયેલા નગર રાજાએ કૃષ્ણરની સાથે જુગાર રમવા માંડ્યો. આખરે તે પોતાનું બધું રાજ્ય જુગારમાં હારી બેઠો. જ્યારે નગર સર્વસ્વ હાર્યો ત્યારે કપટી કૃષ્ણરે કહ્યું કે, ભાઈ, હવે તું મારો દેશ તજી ચાલ્યો જા. કારણકે, પારકું ધન કે ભૂમિ ભોગવવાથી પ્રાણી નરકે જાય છે.

ન્યાયી અને ધર્મિષ્ઠ નગર રાજા પોતાના ભાઈ કૃષ્ણરને રાજ્ય સોંપી વનમાં જવા તૈયાર થયો, તે વખતે સતી-દમયંતી તેની સાથે આવવા તત્પર થઈ. નજે પ્રિયને સમજાવી કહ્યું કે, “તમે

દિવસના ગામમાં રહો. તમારાથી વનવાસનાં કષ્ટ ભોગ-
વાશે નહીં. દમયંતી ગ્વાનિ પામીને જોઈ—“પ્રાણનાથ, આ
મું જોડો છો? હું આપની અધીનના છાત્રી છું. આપ વનમાં
દુઃખ ભોગવો અને હું મહેલમાં ભોજ કરું, એ કેમ અને? પતિ-
પ્રાણ પત્નીએ પેતાના પતિને મુખમાં અને દુઃખમાં અનુચરતું
જોઈએ. શરીર અને છાયાનો જેવો સંબંધ છે, તેવો પત્ની
અને પતિનો સંબંધ છે. છાયા શરીરથી જુદી પડી શકતી
નથી. તેમ આ દમયંતી તમારાથી જુદી પડી શકશે નહીં. ‘દમ-
યંતી મહામહેલમાં રહી અને નગરાબલ વનમાં મરવ.’ આવાં
વિપરીત કૃતકરને આ કુટીન રાજકન્યા કેમ પસંદ કરે? જ્યારે
હું તમારાથી જુદી રહું તો મારા માતાપિતાને અપવિત્ર લાગે.
જ્યાંથી, હું બીજા કોઈ પાસે પિતા અને પુત્રપત્ની જેવી કેમ
પરંપરા માતાની પુત્રી છું. માટે આપના વિના મારાથી એકલો
માનવોલમાં રહી શકાશે નહીં. દમયંતીના આવા આશયથી
નગરાબલ તેને મારે કીમી હતી. બન્ને ધર્મી રાજકન્યાની
મજબૂતાને જોઈ વનમાં યાત્રી નીકળ્યાં. અને કપડી પૂજાર
રાજ્યનો પ્રવાસી થયો. મહાનુભાવ નગરાબલે સરવૃક્ષમાં
પેતાની પ્રિયાની માર્ગ ચાલવો દેવો. તેના પગમાં કાંટાં
પેડી ધરા, તેથી તેને બારે વેરના થતી હતી કોમળ ધર-
મુમાં મોઢાંના વચન. તે પગ બન્ને સ્ત્રી પુરુષ મદન કરનાં
દેવો. બધાં તે મારા પ્રમિત થઈ રહેતા હતાં દમયંતી કોઈ-
નુશની મીનના છાત્રમાં પતિના મરણ ચાંપતી અને પવન નામની
હતી. મારા પગ પેતાની પ્રિય નૃપિત થતી ત્યારે જાન લાવી
આપવું અને સુખ વચને પ્રાપ્ત રાજકુલ નેત્રી તેને સંતેષ
આપવું દેવો. એમ જન્મ કન્નડો નામના યજ્ઞે ત્યારે તે દેવની
કોઈ કન્યામૂલ્યો આ યજ્ઞ કરે તેમાં મહિ નિર્મલને જન્મ દેનાં.

આ પ્રમાણે તેમણે લખંકર જંગલમાં કેટલાએક દિવસો નિર્જન કયાં હતાં.

એક વખતે દમયંતી સરોવરના જળથી પોતાના પ્રિય પતિના ચરણનું પ્રસ્થાવન કરતીહતી, તે વખતે તે સતીની-સ્વામિ-ભક્તિ ભ્રેષ્ઠ નગરાજ મનમાં પ્રસન્ન થઈ વિચારવા લાગ્યો કે, અહા! કેવી પતિભક્તિ! કેટલા દેશની મહારાણી અને વિદર્ભ દેશની રાજકુમારી આવા ચોર જંગલમાં મારી સાથે બટકે છે અને મહા કષ્ટ વેઠે છે, તે હું કઠોર પુરૂષ નજરે ભેડું છું. અહો! કયાં આ પ્રવાળાના જેવી કોમળ પ્રિયા! અને કયાં આ વિકટ માર્ગ! કયાં મારું સમૃદ્ધિવાન રાજ્ય! અને કયાં આ દુઃખદાયક વનવાસ! પછી નગરાજએ વિશ્રામ લેવા માટે કોઈ સુંદર શિલાતળ ઉપર કેળના પત્રોની શય્યા રચી પછી બન્ને હંપતી તે ઉપર પંચપરમેષ્ઠીનું સ્મરણ કરી સુઈ ગયાં. દમયંતી નિદ્રાવશ થઈ ગઈ અને નજરે દુઃખના વિચારમાંજ નિદ્રા આવી નહીં.

ભવિત્યના બાળવાન છે. અને કર્મની શક્તિ અનિ-વાર્ય છે. વિચક્ષણ અને પ્રિયાના પ્રેમને બાળનારા નગરાજના હૃદયમાં આ પ્રમાણે વિચાર થયો. “અહા! આ પ્રિયા ખીચારી મારી પરમભક્ત છે, પણ તેણીને મારી સાથે વનવાસનું દુઃખ ભોગવવું પડે છે. અને મારે પણ તેની સાથે રહી વધારે દુઃખ ભોગવવું પડે છે, એક તો વનવાસ, તેમાં વળી દરિદ્રતા અને તેમાં પણ આ પ્રિયા સાથે છે, તે પગખંચન છે, માટે એણીને અદ્ધિ સુતી મુકી ચાલ્યો બાઉ.” અહા! પુરૂષોની કેવી કઠોરતા અને કેવી સ્વાર્થ મુદ્ધિ! દમયંતી જેવી પ્રેમવતી પત્નીને નિર્જન વનમાં મુકી ચાલ્યા જવું, તે કેવું અનુચિત કહેવાય? નજ જેવા રથાધર્મી રાજાને ને કામ કલંક આપનારું છે. પણ તેમાં નજને

નળે ધ્યાન દઇ અવલોકન કર્યું, ત્યાં એક સપને જગતોઃ જોયો, એટલે ધીર નગરાજ જોયો—અરે નાગ, તેં મારું નામ શી રીતે જાણ્યું? અને સર્પ છતાં તું મનુષ્ય વાળી કેમ જોઈ શક્યે? સર્પે ઉત્તર આપ્યો, મહારાજ, હું પૂર્વ જન્મે મનુષ્ય હતો, તેના મરકારથી હું મનુષ્યવાળી જાણું છું. વળી મને અવધિ જ્ઞાન પણ છે, તેથી આ બધું જગત હાથમાં રહેલું હોય, તેમ સ્ફુટ રીતે જોઈ શકું છું. વળી હું તમારો ઉપકાર કરનારો છું. નગ્ર મેં ક્યે—“ત્યારે તું આ મારા વચ્ચના પટ્ટવને અવલંબીને બહાર નીકળ્યો.” તે પ્રમાણે કરી સર્પ બહાર નીકળ્યો ને તરતજ તેને ઉદ્ધાર કરનાર નગર જન્મે કરડ્યો. જેથી નગરનું રૂપ કુબડું થઈ ગયું. પછી નગ્ર પોતાનું શરીર કુબડું જોઈ વેરાચ પામી દીક્ષા લેવાને તૈયાર થયો, એટલે પેલો સર્પ દિવ્યરૂપ ધારણ કરી કહેવા લાગ્યો. “હે વત્સ, હું તારો પિતા નિવધ છું. એક કરીશ નહીં. હું દીક્ષાના પ્રભાવથી બ્રહ્મ દેવલોકમાં દેવતા થયો છું. તારું દુઃખ જોઈ ઉપકાર કરવાને ત્યાંથી અહીં આવ્યો છું. મેં તને વિરૂપ કરેલો છે, એટલામાટે કે, તું એકલો હોવાથી સત્રુઓ તને ઉપદ્રવ કરે નહીં. તારા પૂર્વજન્મના કર્મને યોગે તને કેટલોક કાળ આપત્તિ રહેશે, પણ અંતે તને ત્રણ ખંડનું સત્ય પ્રાપ્ત થશે. યોગ્ય સમય આવશે ત્યારે તને દીક્ષા લેવાની હું સૂચના કરીશ હમણાં તો તું આ શ્રીરૂપ અને કંડીઓ લે. તે તું તારી પાને રાખજે. ત્યારે તને તારું મૂળરૂપ પ્રગટ કરવાની ઇચ્છા થાય, ત્યારે આ શ્રીરૂપમાંથી વસ કાઢીને અને આ કંડીયામાંથી આશ્રુપલ્લ કાઢીને શરીર ઉપર ધારણ કરજે, એટલે તારું મૂળ સ્વરૂપ પ્રગટ થઈ જશે. “આ પ્રમાણે કહી તે દેવતાએ ફરીથી જણાવ્યું કે, વત્સ, તું અહીંથી સુસુમાર નગરમાં જજે. નળે કહ્યું, મહાનુભાવ, એ નગરના રસ્તાની મને બબર નથી, પછી દેવતાએ

પેતાની દિવ્ય શક્તિથી નગને સુમુખાર નગરના શ્રીમાદા ઉપર
કુદ્રી દીધા, અને દેવ પેતાને સ્થાને ચાલ્યો ગયો હતો.

આ વખતે સુમુખાર નગરના રાજા દધિપર્ણને હાથી બંધન
નેથી તોફાન કર્યો હતો, ઘોઠો નેનાથી ગાય પાત્રી કોઠાહલ કરતા
હતા, તે વખતે નગે પેતાના પંચકમળી તે હાથીને વશ કરી
લીધો હતો. તેથી રાજા દધિપર્ણ તેની ઉપર ખુશી થઈ ગયો
હતો અને તેણે કુબડા રૂપવાળા નગને પુછ્યું કે, તું કોણ છે ?
તેણે કહ્યું, હું કૌશલનાનગરીનો રહેવાશી છું. તે નગરના રાજા
નગનો હુંડિક નામે રસોયો છું. તે ઉદાર મહારાજાની પ્રીતિને
હીધે તું સર્વ કળામાં પ્રવીણ થયો છું. વગી એ નગરાજા
સૂર્યની કૃપાથી સૂર્યપાક રસોઈ કરી બજે છે, તે હું પણ બજું
છું. હમયુ દુદેવને હીધે પેતાના બાંડૂ ખૂબરની સાથે જુનાર
રમવાથી પેતાનું રાજ્ય ઓછું પ્રિય હમયવીને સાથે લઈને એણે
વનવાસ અગીયાર કર્યો છે, એ કોણ કાણે કયાંય મૃત્યુ પામ્યા હશે ?

રાજા દધિપર્ણ નગના ગુણો સાંભળી તેની ઉપર રુચી બન્યો
હતો, તેથી તે નગની આવી વાત સાંભળી ધત્તો ખેદાતુર થઈ
ગયો હતો. એક વખતે દધિપર્ણ રાજાએ ઘણું આમહ કરી કુબડા-
રૂપે રહેલા નગની પાસે સૂર્યપાક રંનાઈ કરાવી. તે રસોઈ જમી
દધિપર્ણ તેની ઉપર ઘણું ખુશી થઈ ગયો અને તેને પાંચસો ગામ
બક્ષીસ આપ્યાં. પણ તે તેણે હીધાં નહીં. ત્યારે દધિપર્ણનેને ફરીથી
કહ્યું કે, “તને જે પ્રિય હોય તે માગી લે.” દયાધર્મી નગ-
રાજા બેઠ્યો—“રાજન, જો તમે મારી ઉપર પ્રસન્ન થયા હો તો
જેટલી પૃથ્વીમાં આપનું રાજ્ય છે, તેટલી પૃથ્વીમા ઉવડિસા,
માંસ અને મીઠરાનો અટકાવ કરો; કારણકે, એ બહુ પાપનાં
મળ છે.” રાજાએ તે વાત કબુલ કરી અને પેતાના રાજ્યમાં
ત્યાં વ્યસનોનો નિરોધ કરાવ્યો. પછી નગરાજા કુબડારૂપે રાજાનો
પ્રીતો રસોઈયો થઈ ત્યાં મુખે રહ્યો હતો.

એક વખતે નગરાજ એક સરોવરને તીરે બેઠો હતો તેવામાં કોઈ દેશાંતરથી આવેલો મુઆફર ગીત ગાતો ગાતો ત્યાં આવી ચડ્યો. તેણે કુખરને કહ્યું, “આ જગતમાં અનાય, નિર્વજ, દુર્બુદ્ધિ. અને આનંધવાતી માણસોની પંડિતમાં હું નગરાજને પહેલો મુકું મુકું,” જે કઠોર નજ પોતાની વિદ્યામુ, પ્રેમવાત્રી અને સતી શ્રીને વનમાં એકલી મુતી મુકીને જતો રહ્યો છે. કુખરે કહ્યું, બાઈ, તેં વાત તો સારી કાઢી. બાઈ, તું ક્યાંથી આવે છે? અને નગરાજનો વૃત્તાંત ક્યાંથી જાણે છે? તેણે કહ્યું, “હું કુંડિલપુરથી આવું મુકું અને તે નગની શ્રી દમયંતીની પામેથી એ વૃત્તાંત મેં સાંભળ્યો છે. કુખરે જોડ્યો—નજે દમયંતીનો ત્યાગ કર્યો—એટલે મુખીની વાત તો મેં સાંભળે છે, પણ નગરાજએ તેણીને તણ દીધા પછી મું થયું? તે વાતની મને ખબર નથી. મુઆફરે કહ્યું, “નગરાજ દમયંતીને તણને જતો રહ્યો, તે રાત્રિએ તે નિર્વંજ બાળાએ એવું સ્વપ્ન દીધું, કે, ‘હું આમરૂળ ખાવાની ઇચ્છાથી તેના વૃક્ષ ઉપર ચડી, પણ એટલામાં તો એક દસ્તીએ આવી તે વૃક્ષ ઉપરે નાખ્યું; એટલે હું ભૂમિ ઉપર પડી.’ આ સ્વપ્ન જોતાં જ પ્રભાતે જાગી ગઈ. ત્યાં તેણીએ પોતાના પતિ નગને જોયો નહીં, એટલે તેણીએ બાદે વિશ્વાસ કર્યો હતો. “અરે મારા પ્રિય પતિને કોઈ દેવ કે દાનવ હરી ગયું હશે?” આમ ચિંતા કરતી તે બાળાએ એવું રૂદન કર્યું કે, તેણીને જોઈને પામે રહેલા પક્ષીઓ પણ રૂદન કરવા લાગ્યા. એમ કરતાં તેણીને મૂર્છા આવી ગઈ, તે ધણી વારે વગી. જ્યારે તે સજ્જરમણી સૂચે તના થઈ એટલે પોને જોયેલાં સ્વપ્નનો અર્થ વિચારવા લાગી— “મેં જે આંખાનું વૃક્ષ જોયું, તે મારા પ્રાણપતિ, જગ તે રાજ્ય ક્ષત્રી, વૃક્ષને ઉજેગાર દસ્તી જોયો તે મારો કપડો દીવર ફાળર તેણે ફરી મને પછાડી ને એમ સૂચવે છે કે, મને

મદરા પતિને વિશેષ થયો." આણું વિચારી તે જાનવતી
 ખાલ પોતાના પૂર્વભવના કર્મનો દોષ કાઢતી હતી, તેવામાં
 તેણીએ પોતાના વસ્ત્રના છેડા ઉપર લખેલા અક્ષરો જોયા. તેની
 નીચે એમ પણ લખેલું હતું કે. "મિયા, હું તને કોઈ કાર-
 ભરણ વનમાં એકલી મુકીને જાઉં છું, તેમાં તું મારું કપલ
 મળીશ નહીં." આ વાક્ય વાંચતાંજ તે પતિબળા સતીએ
 વિચાર્યું કે, 'હું હજુ મારા પ્રાંતુરાના હૃદયમાંજ છું.' કોઈ
 કારણે મને અહીં મુકીને તેને જલ્પ પડ્યું છે. મારે હવે હું
 તેણે મુકેલે રસ્તે પિતાને ત્યાં જાઉં. કારણકે, પતિના
 શરણ વગરની મુદરીનું પિતાનું ઘરજ શરતુ છે." આણું વિ-
 ચારી એ પવિત્ર સાવિત્રા હૃદયમાં નવનુંજ સ્મરણ કરતી કું-
 ણિપુર બહી ચાલતી થઈ. પવિત્ર સતી દમયંતી એકલી વન-
 માં ચાલી જતી હતી. તેણીના સતી કર્મના પ્રભાવથી તેણીને
 કોઈ પણ પ્રાણી અંગરાયરૂપ ધર્મશક્યું ન હતું. પારધિ લોકો
 તેને માતા સમાન ગણતા હતા, સર્વો તેને બંજુલી માંત્રની
 વિદ્યા સમાન ભણતા હતા, દાથીઓની નજરે તે સિંહજી જેવી
 હેખાતી હતી. સિંહ વિગેરે શીકારી પશુઓ તેને મહાયજ્ઞ
 યના હતા. સતી ધર્મના પ્રભાવ દિવ્ય છે. એક શીંગરૂપ સદ-
 બુધને પારણ કરનારી મુદરીઓ ત્રણે લોકમાં કદિ પણ પરાભ-
 વને પામતી નથી. શીંગવતીની આગળ કુટનના બધા સ્થાવર
 જંતમ પડાયો હાન થઈને રહે છે.

સતી દમયંતી વનમાં આગળ ચાલી ત્યાં એક મોટો માથ
 તેણીના જોવામાં આવ્યો. મોટીચાર થઈ ત્યાં તો કુંટારાઓનું
 મોટું ટોળું તે સાથેને કુંટવા આવ્યું. જ્યારે તેઓ સાથેને
 અટકાવે ત્યાં સતી દમયંતી તેને નજીક આવી અને તેણીએ
 હૃદયમાંથી કુંટારાનો નાંક કંપો, એટલે કુંટારાઓ સાથેને પડતો

એક વખતે નગરાજ એક સરોવરને તીરે બેઠો હતો. તેવામાં કોઈ દેશાંતરથી આવેલો મુમાક્ષર ગીન ગાતો ગાતો ત્યાં આવી ગયો. તેણે કુખને કહ્યું, “આ જગતમાં અનાય, નિર્વજ દુર્નુદિ. અને આ-મધ્યાની માણસોની પંક્તિમાં હું નગરાજને પાંડેલો મુકે છું.” જે કહેર નગ પાતાની વિશ્વામુ, પ્રેમવાળી અને સતી માંને વનમા એકથી મુની મુકીને જતો રહ્યો છે. કુખડે કહ્યું, બાપ, તે વાત તો મારી કાઢી. બાપ, તું કંઈથી આવે છે? અને નગરાજનો વૃત્તાત ક્યાંથી બળે છે? તેણે કહ્યું, “હું કૃતિપુરથી આવું છું અને તે નગની સ્ત્રી દમયંતીની પામણી એ દુષ્ટાત મેં નાબળ્યો છે. કુખડે ગોડ્યો—નગે દમયંતીના ત્યાગ કર્યો. એટલે મુખીની વાત તો મેં માંગી છે, પણ નગરાજને નાનીને નજી રીધા પછી મું થયું? તે વાતની મને ખબર નથી મુમાક્ષરે કહ્યું, “નગરાજ દમયંતીને નજીને જતો રહ્યો, તે સતિએ તે નિરંજ બાળાએ એવું સ્વપ્ન દીધું કે, ‘હું આમરુણ બાવાની ઇચ્છાથી તેના વૃક્ષ કેપર ગયો, પણ એટલામાં તો એક દગ્ગીએ આવી તે વૃક્ષ ઉખેડી નાખ્યું, એટલે હું મુનિ કેપર પડી.’ આ સ્વપ્ન એવાંજ તે પ્રજાને બાંધી નખ. ત્યાં નેહીએ પાતાના પતિ નાને એવો નહો, એટલે નેહીએ ભારે વિચાર કર્યો હતો. “અરે મારા નિવ પતિને કોઈ દેવ કે દાનવ દગી થયું હશે?” આમ ચિંત કરતી તે બાળાએ એવું સ્વપ્ન કર્યું કે, નેહીને એટલે પાને રહે છે પડીતો પણ સ્વપ્ન કરવા જાત્યા. એમ કરતાં નેહીને મુખે આવી ઘડ, તે ઘડી વારે વડી. જ્યાંડે ને સજરખાવી અને જ્યાં ઘડ એટલે પાને એવેવાં સ્વપ્નને અર્થ વિચારવા જાતી — “મેં મેં અંજનું વૃક્ષ એવું ને મ.સ પ્રાણપતિ, હવ ને મ.સ રહતી. વૃક્ષને કેમજાદ દગ્ગી એવો ને મારો કપડો દેવ દેવ એવું કહી અને જાડ પી ને એમ મચ્યો છે કે, અને

મારા પતિનો વિયોગ થયો." આણું વિચારી તે જ્ઞાનવતી
માથ પોતાના પૂર્વભવના કર્મનો દોષ કાઢતી હતી, તેવામાં
તેણીએ પોતાના વચ્ચના છેડા કંપર લખેલા અક્ષરો જોયા. તેની
નીચે એમ પણ લખેલું હતું કે. "પ્રિયા, હું તને કોઈ કાર-
તુલ્ય વનમાં એકલી મુકીને જઈ છું, તેમાં તું માફ દ્રવ્ય
ગણીશ નહીં." આ વાક્ય વાંચનાંજ ને પતિભક્તા મુનીએ
વિચાર્યું કે, 'હું હજી મારા પ્રાણેશના હૃદયમાંજ છું,' કોઈ
કારણે મને અહીં મુકીને તેને જણું પડ્યું છે. મારે હવે હું
તેજે મૃત્યુચે રસ્તે પિયારને ત્યાંજ જઈ, કારણકે, પતિના
કારણ વચરની મુંદરીને પિયારું ધરજ ચરજ છે." આણું વિ-
ચારી એ પવિત્ર ધાર્મિકા હૃદયમાં નગનુંજ સ્મરણ કરતી કું-
ડિનપુર બહી ચાલતી થઈ. પવિત્ર સતી દમયંતી એકલી વન-
માં ચાલી જતી હતી. તેણીના સતી ધર્મના પ્રબાવથી તેણીને
કોઈ પણ પ્રાણી અંતરાયરૂપ થઈ શક્યું ન હતું. પારધિ લોકો
તેને માતા સમાન ગણતા હતા, સર્પો તેને લંબુડી મંત્રની
વિધા સમાન બાળતા હતા, હાથીઓની નજરે તે સિંહજુ જેવી
દેખાતી હતી. સિંહ વિગેરે શીકારી પશુઓ તેને મહાયજ્ઞ
મતા હતા. મુની ધર્મનો પ્રભાવ દિવ્ય છે. એક શીંગરૂપ સદ-
શુભને ધારણ કરનારી મુંદરીઓ ત્રણે લોકમાં કદિ પણ પરાભ-
વને પામતી નથી. શીંગવતીની આગળ કુટનના બધા સ્થાવર
જંતુઓ પડાયો દાસ થઈને રહે છે.

મુની દમયંતી વનમાં આગળ ચાલી ત્યાં એક મોટો માથ
તેણીના જોવામાં આવ્યો. યોગીચાર થઈ ત્યાં તો કુંડારાઓનું
મોટું ટોળું તે સાથેને કુંડવા આવ્યું. જ્યારે તેઓ સાથેને
અટકાવે ત્યાં મુની દમયંતી તેને નજીક આવી અને તેણીએ
હૃદયમાંથી કુંડારાનો નક કાઢ્યો, એટલે કુંડારાઓ સાથેને પડે.

સુકી ત્રાસ પામીને નાચી ગયા. ‘શીંગનો પ્રભાવ કેવો અત્યુત્તમ છે?’ સતીનો સમત્કાર જોઈ તે સાર્થનો સ્વામી વસંત ચંદ્રિય થઈ ગયો, પછી તે પરિવારવૃદ્ધિ તેણીની પામે આપ્યો, અને તેણીને કુળદેવી તરીકે જાણી વારંવાર નમન કરવા કહ્યો. સાર્થપતિ બે હાથ જોડી બોલ્યો—કલ્યાણી, આપ કોણ છે? આપા નિર્જન વનમાં અમારા પુણ્ય યોગે આપ ક્યાંથી આવકયા? સતીએ કિસ્સો આપ્યો, “સાર્થપતિ, હું વિદેશ ગયેલા નગ શાહની ઠાસી છું.” તે સાંજથી સાર્થપતિએ તેને આશ્રય કરી પોતાની જાહેન ગણી નાથે રાખી હતી. તે સાર્થઆગ આપ્યો. ત્યાં વપાંજનુ આવી એટલે ચાર માસ સુધી સાર્થ જઈ શકે તેવું ન હતું. તેને ખટુ દિવસ વિદલ થયો, એમ જાણીને સાર્થપતિને કથા વિનાજ દમયંતી એકલી આંગળા ઘાટી નીકળી હતી.

તે સિવાય આ પ્રભાવક સતીને એક ભયંકર રાક્ષસ મળ્યો હતો. રાક્ષસ હુલ્લુલુથી તેણીને વિશ કરવા આવતો હતો, પણ તે મનીએ તેને કહ્યું કે, “હર સ્ત્રેએ. જો તું મારી ઉપાસના કરીશ તો જગીને બરમ થઈ જશે. કારણકે, જન ધર્મના પ્રતાપી દેવતા મારી રક્ષા કરે છે.” સતીની પવિત્રવૃત્તિ અને સાદસ જોઈ તે રાક્ષસ નમ્ર થઈ બોલ્યો—મની, તારી ઉપર તું પ્રસન્ન છું, કહે, તારી શી ઇચ્છા છે? દમયંતી બોલી, “મારા પતિનો મારે ક્યારે મેળાપ થશે?” રાક્ષમે કહ્યું, “જાર વર્ષ પછી તારે તારા પતિનો સમાગમ થશે, અને તું સુખી થઈશ.” આ પ્રમાણે કહી તે રાક્ષસ પોતાને સ્થાને ચાલ્યો ગયો. પછી સતીએ તે વખતે અભિમદ ક્યો કે, “જ્યાંમુખી પતિનો મેળાપ થાય નહીં, ત્યાંમુખી મારે ત્યાંજ, રાત્રી વચ્ચે, પુણ્ય, આજુબાજુ અને વિષય—એ મર્ષનો ન્યાય છે.” અતિ દમયંતી,

ધન્ય છે તારી પતિબંધિને, નારા જેવી પતિબંધિ. આનિદાશીન
આ જનન મંત્રિ છે.

મની દમયંતી ત્યાંથી આવળા આવી ન્યા એક ગુફા આવી.
તે ગુફાને જોઈ તેનીએ તેમાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યાં આનિદાશી જેવી
દાસીએ મુક્તિકા વડે એક આનિદાશીની મુદ્રા પ્રતિમા બનાવી અને
પુષ્પ વગેરેથી તેની પૂજા કરવા માગી, અને નીચ તપસ્યા કરી
પ્રામુક દુઃખ વગેરેથી પારણું કરતી તે પવિત્ર રમાત્રી પંચપરમેષ્ઠી
નમસ્કારનું સ્મરણ કરતી કેટલોક સમય ત્યાં રહી. એવામાં
પેટા સાર્થપતિ વસંત અનુક્રમે પ્રવાણ કરતા ત્યાં આવી ઘડ્યો.
તેણે દમયંતીને જિનપૂજામાં લીધે થયેલી દીઠી પૂર્વની ઉપ-
કારી તે સ્ત્રીને આગળથી પ્રણામ કરી તોડું પુછ્યું. “આ કોની
પ્રતિમા છે?” સ્ત્રીએ કત્તર આપ્યો. “શ્રી આનિદાશી ભગ-
વાનની આ પ્રતિમા છે.” તેમણે કોળાદ્વય સાંભળી ‘અહિ
કોઈ માણસો છે’ એવું ધારી તે વનની આસપાસ રહેનારા કેટ-
લાઓક તાપમે ત્યાં આવી એકદલ થયા. સમકિતનં ધારણ કર-
નારી અને ઉઘી કેળવણી પામેલી એ ક્ષત્રિય બાળાએ જનધર્મ
વિષે એક વ્યાખ્યાન આપ્યું, જે વ્યાખ્યાન સાંભળી સાર્થપતિ
વસંત અને ખીજ તાપમેના હૃદયમાં આવી અસર થવાથી તેમણે
જનધર્મને અંગીકાર કર્યો અને સતી દમયંતીની તેઓ ભારે
પ્રશંસા કરવા લાગ્યા. તેવામાં અચાનક વણક અહીં આવ્યો
અને જોતજોત વૃદ્ધિ થવા લાગી. વૃદ્ધિના ઉપદ્રવથી બંધા સાર્થ,
સાર્થપતિ વસંત અને ખીજ તાપમે કંટાળી ગયા. તેમણે દુઃખી
ધર્મ જોઈ સતી દમયંતીએ પાળાનું સુવર્ણકુંડળ દાઢમાં લઈને
કહ્યું. “જો હું જનધર્મની પાળનારી સતી આવિષ્ઠ હોઈ તો
જિનશાસ્ત્રની અધિષ્ઠાત્રિકા દેવી આ વૃદ્ધિને બંધ કરે.” તત્કાળ
તે વૃદ્ધિ બંધ થઈ ગઈ અને બધાએ કાળમાં સ્વસ્થ થઈ ગયા.

તેઓ પરસ્પર વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “આ કોઈ સ્ત્રી રૂપે વન-
દેવી આવી છે પણ છે તેના મતીત્વને.” આલુ વિચારી તેમણે
જોધ ગામી ઝંનધર્મ સ્વીકાર્યો હતો.

આ સ્થળે ન.ધર્પતિ વચ્ચે એક મુંડર નગર વસાવી તેનું
નામ તાપસપુર પાડ્યું હતું. તે નવીન નગરમાં શાંતિનાથ
ભગવાનનું એક મનોહર મંદિર બંધાવ્યું હતું તે પવિત્ર નગ-
રમાં વિભગમતી નામના કુળપતિએ યશોભદ્રસુરિની પામે ચારિત્ર
મહુજ કર્યું હતું.

આ અરમામાં કૃત્તરનો પુત્ર સિંહકેસરી ગુરૂ પાસેથી પોતાનું
આયુષ્ય કેટલું બાકી છે, એ બાપી દીક્ષા લઈને ત્રિરિશિખર ઉપર
રહ્યો હતો. ત્યાં શુભ ધ્યાન કરતાં તેને કેવળ જ્ઞાન ઉપજ્યું
હતું. તે બગર બાપી સતી દમયંતી, સાર્ધપતિ વસંત અને
તાપપો તે કેવળીને વંદન કરવા ગયા હતા. ત્યાં કેવળીના
સુખથી તેમણે ધર્મોપદેશ સાંભળ્યો હતો. તે પ્રસંગે કેવળી
ભગવાને વસંત સાર્ધપતિ અને પેલા તાપમોને બોલ્યું હતું
કે, “આ દમયંતી મહાસતી છે અને અર્હંત પ્રભુની. પરમ
ભક્ત છે.” આટલું કહ્યા પછી તે કેવળી ત્યાંજ મુક્તિ પામ્યા હતા.

પછી સિંહકેસરીના ગુરૂ યશોભદ્રસુરિ કે જે ચારણ મુનિ
હતા, તેને દમયંતીએ પોતાના પૂર્વભવનો સંબંધ પુછ્યો, એટલે
તે મહાનુભાવે ઉત્તર આપ્યો કે, “એક મમ્મલુ નામે રાંભ
હતો, તેને વીરમતી નામે સ્ત્રી હતી. એક વખતે તેઓ પર-
ગામ જતાં હતાં, ત્યાં તેમને એક ઝંનમુની સામા મળ્યા.
મુનિ સામા મળ્યા એ અપશુકન થયાં, એવું બાપી તેમણે મુનિને
બાર ઘડી સુધી ત્યાં રોકાવ્યા. મુનિને ભણી વાર રોકવાથી કોપ
ચડ્યો. પછી પાછળથી બચારે તેમનો કોપ શમ્યો એટલે તેમણે

તેની પામે જઈને કામા માગી. મુનિએ તેમને ઉપદેશ આપ્યો. ઉપદેશ સાંભળી તેમણે લેનધર્મ અંગીકાર કર્યો અને દયા પાળવા માંડ્યો. મંમલુરાજા અનુક્રમે મૃત્યુ પામીને નાશ થયો અને તેની રાણી જે વીરમતી હતી, તે અણપદ પર્વત પર યાત્રા કરવા ગઈ હતી. ત્યાં તેણીએ યાત્રીશ પ્રમુને ઉદેશી કામો આંગેલની તપસ્યા કરી અને મુવર્ણનાં તિલકનાં દાન કરી તપનું ઉદાપન કર્યું. આથી ધર્મ પુરુષ ઉપાર્જન કરી મૃત્યુ મી; તું દમયંતી થઈ મું. તમે પૂર્વે મુનિને બાર ઘડી દાકયા મા, તેથી તમારા જન્મેની વચ્ચે બાર વર્ષનો વિયોગ રહેશે. મું સાંભળી રાણી દમયંતીએ ત્યાં પ્રભુની પૂજા કરતાં સાત નિર્ગમન કર્યાં હતાં. એક વખતે ત્રીજી દમયંતી પ્રભુની પૂજા કરી ખ્યાન કરતી હતી, ત્યાં કોઈએ શુશાના દાર આગળ પાડી કહ્યું કે “હે સ્ત્રી, મેં તારા પતિને અહિં પામેજ જોયો. હું હવે જલદી જઈ મું, કારણકે, મારા મારે બધા માર્ગ ભર્યો નહીં.” આ સાંભળી પતિપ્રેમી દમયંતી આરંભેલું ધન ધિરી ત્યાંની ચાલતી થઈ. પતિનાં દસનની આકાંક્ષાથી બાજા વનમાં એકથી પડી ગઈ; પણ મતીધર્મના પ્રભાવી તેણીને કોઈ વિગ્ર કરી શકતું ન હતું. આગળ જતાં તે એક દારામી મતી, તે તેણીના શીંગળા પ્રભાવથી સ્તંભી ગઈ. પછી તેની કામા માગી ચાલી ગઈ; ત્યાંથી આગળ ચાલતાં મદ્દામદીને સ્ત્રીજ નૃપ લાગી. તેણીએ ત્યાં નૃપાની પીડથી પામ્યો; ત્યાં તે સ્થળે નવી પ્રવટ થઈ. અદ્દા! શીંગળું મદ્દાત્મ્ય કેવું સમકારી છે? તે સ્થળની આસપાસ સ્તેનાર પ્રવસો તે નીચા જગતું પાન કરવાને આબ્દ અને મતીની કામા કરવા સમ્યક એમ કરતાં તેણીને ધનદૈવ નામના એક દસકને માર્ગ મળ્યો. તેની મારે મતી અચરકપુરમાં ચાલી

હાલ તે બાકી—“અરે! મને ધિક્કાર છે કે મેં મારી ભાણેજી
ઓળખી નહીં. પુત્રી, તે પળ આ-માને ગોપની રાખી શા માટે
મને છેતરી?” આ પ્રમાણે કહી ચંદ્રચંદ્રા સતીને પોતાના મેઢે
હમાં લાવી, ત્યાં મુગધી જાગૃતી સ્નાન કરાવી અને રેશમી વસ્ત્ર
પહેરાવી તેણીને પોતાની પાસે બેસાડી. પછી તેણીના માથા
જનુપાંજી અને ચંદ્રચંદ્રાએ તેણીને ગળા પૃષ્ઠાં પુછ્યો, જે તેણીએ
વિસ્તારથી કહી અંબાજાગ્યો; અને જે કહેનાં કહેનાં તેણીએ
નેત્રમાંથી પાનિ પ્રેમને સચવતી આંખુની ધારા છુટી હતી. તેણીને
મુખ ઉપરથી આંખુ છુછનાં છુછનાં રાગાએ કહ્યું કે, “જેન
ગોક કરીશ નહીં. કમની ગતિ વિચિત્ર છે.”

આ પ્રમાણે ચંદ્રચંદ્રા, જનુપાંજી અને દમયંતી પાન કરનાં
મેઢા હતાં. ત્યાં આકાશમાંથી એક રિચ નેજાથી પ્રકાશમાન ધનૈય રેશ
જાગ્યો. તેણે દમયંતીને વદન કરી કહ્યું, “હે ઉપકારી મતી, હું
તમારો આભારી પિતૃત્વ ધારક છું. તમારા કહેવાથી હીજા હાલ હું
સ્વમગ્ધાનમાં કાવોન્નર્તે રહ્યો હતો. ત્યાંથી મનુ પામી સ્વક
લોકમાં દેવતા થયો છું. આ જગ્યા તમારાજ પ્રમાદ છે. તમે
ધિક્કાર જવ પામે.” આ પ્રમાણે કહી તેણે ત્યાં માન કેટલી
મુવર્તુની વૃદ્ધિ કરી. અ.યો પ્રવશ પ્રભાવ બેઠાં, રાજા જનુપાંજી,
ચંદ્રચંદ્રાએ અને બીજા લોકોએ એ મહામતીની સ્તુતિ કરી
જનપતિ અંગીકાર કર્યો હતો. પછી બ્રાહ્મણ દરિમિયે જનુ-
પાંજી અને ચંદ્રચંદ્રાને વિનિ નિ કરી કહ્યું કે, “દમયંતી અર્ધિ
પત્નિ રથા છે, હવે તેનને તેમના છાંન્ધાનુર મનાવિતાને મળવ
માકલે.” તે ઉપરથી રાજા જનુપાંજી મતીને એક મારી મેના મારે
કુરિનપુર માકલી હતી. અતઃથી દરિમિયે વાપામતી આપ
વતી હવે પતેજા બીમરથ અને પુત્રવતી પ્રેમમયો પુત્રીની
માને આજ્યાં. મતી માનાવિતાના ચરણમાં પડી. પવિત્ર વિના

માયાનુ માના હપંનાં આંધુ ડાવી પાનાની બહારી દીકરીને
પડ્યાં. પુત્રીને ઘરે લઈ લઈ, ત્યાં તેમણે સાત દિવસ
વ કયો. દમયંતીએ પાનાના વનવાસનો વૃત્તાંત મર્યાદાથી
પિનાની આગળ કરી સંભળાવ્યો. પછી પુત્રીને આર્યા-
આપી બીમરાજએ તે હરિમિત્ર ગ્રાહ્યપુને પાંચસો ગામ
આપ્યાં, અને વગી કહ્યું કે. “ત્યાં નગરાલય આવશે
નંનં અર્ધ રાજ્ય આપીશ.”

એક વખતે દધિપર્ણ રાજ્યે બીમરાજને પાનાનો
ત્ર કરવા માટે એક દૂત મોકલ્યો. તે દૂતનો બીમરાજએ
સંપ્રદાય કર્યો. દૂતે પ્રસંગને લઈને વાત કરી કે,
હેવ, અમારા રાજ્ય દધિપર્ણ રાજ્ય પાંચ નગરાલયો એક
મેળેલો છે, તે ગૃધ્રપાક રસોઈ બજે છે, વગી હાથી ધોડાને
મા કરવા વગેરેની ઘણી કળાઓમાં તે ધણેજ પ્રવીણ છે.”
મા માંબગી બીમરાજએ દમયંતીને પુછ્યું, ત્યાં દમયં
મિલે કહ્યું કે. “ગૃધ્રપાક રસોઈ તેમના વિના બીજું કે.ઈ
તણું નથી; માટે એ કોઈ સુદિક્ષથી અથવા દેવનાઈ મંત્ર
વેદાથી પાનાની ભાષુનિ મેળવીને રહેલા તમારા જમ.ઈજ
દેશે.” પુત્રીનાં આજ્ઞાં વચન માંબગી બીમરાજએ એક દૂત.
ગ્રાહ્યપુને મિથાળુ આપી દધિપર્ણ રાજ્ય પાંચે મોકલ્યો. તેણે
કુવચ નામને લેધો ત્યાંજ તેના મનમાં ખેદ થયો કે. “કય.
મુજમદનીની જાતિ કરાવનારી દમયંતી! ને ત્યાં દેહધારી
ભામીના પુંજ રંગો મુંદર નગરાલય’ કયા આ કુરૂપી
કુવચે! હા! દમયંતીના સર્વ મનોરથ વ્યર્થ છે” તેને ખેદ
રસે એક દૂતે પુછ્યું—કેમ તમે આદેશવધી મનમાં ખેદ
રસે છે? પ્રશ્નને કહ્યું. “હું નદરાજ્યને પ્રશ્ન ૧૧. માટે ખેદ
સેા થય છે.” વગી કહ્યું. અને ગ્રાહ્યપુ ખેદ રસે નહો.

હવે તે બોલી— “અરે ! મને ધિક્કાર છે કે મેં મારી ભાણેજને બોળખી નહીં. પુત્રી, નેં પણ આ-માને બોળખી રાખી શા માટે મને છેતરી ?” આ પ્રમાણે કહી ચંદ્રયશા મતીને પોતાના મેહેલમાં લાવી, ત્યાં મુગધી જાગથી સ્નાન કરાવી અને દેશમી વચ પહેરાવી તેણીને પોતાની પાસે બેસાડી. પછી તેણીના માથા ઝતુપર્ણ અને ચંદ્રયશાએ તેણીને બધા વૃત્તાંન પુણ્યો, જે તેણીએ વિસ્તારથી કહી સંભળાવ્યો; અને જે કહેતાં કહેતાં તેણીના નેત્રમાંથી પતિ પ્રેમને મધવતી આંસુની ધારા ધુતી હતી. તેણીના મુખ ઉપરથી આંસુ લુછતાં લુછતાં રામએ કશું કે, “જેનું શોક કરીશ નહીં. કમંની ગતિ વિચિત્ર છે.”

આ પ્રમાણે ચંદ્રયશા, ઝતુપર્ણ અને દમયંતી વાત કરતાં બેઠાં હતાં, ત્યાં આકાશમાંથી એક દિવ્ય તેજથી પ્રકાશમાન યતો દે આવ્યો. તેણે દમયંતીને વંદન કરી કશું, “હે ઉપકારી સતી, તમારો આભારી પિંગાજી ચાર છું. તમારા કહેવાથી દીક્ષા હવે હું રમશાનમાં કાર્યોત્તમને રહ્યો હતો. ત્યાંથી મૃત્યુ પામી સ્વર્ગ લોકમાં દેવતા થયો છું. આ બધા તમારાજ પ્રસાદ છે. તમે ચિરકાળ જીવ પામો.” આ પ્રમાણે કહી તેણે ત્યાં સાત કોઈ સુવર્ણની વૃષ્ટિ કરી. આવો પ્રત્યક્ષ પ્રભાવ બેઠું, રામ ઝતુપર્ણ ચંદ્રયશાએ અને બીજા લોકોએ એ મહામતીની સ્તુતિ કરી નૈનધર્મ અંગીકાર કર્યો હતો. પછી બ્રાહ્મણ હરિમિત્રે ઝતુપર્ણ અને ચંદ્રયશાને વિનંતિ કરી કહ્યું કે, “દમયંતી અહિં યજ્ઞ રહ્યાં છે, હવે તેમને તેમના દર્શનાતુર માતાપિતાને મળવ મોકલો.” તે ઉપરથી રામ ઝતુપર્ણે ગતીને એક મોટી સેના સાથે કુંડિનપુર મોકલી હતી. અગાડથી હરિમિત્રે વધામણી આપવાથી હર્ષ પામેલા ભીમરામ અને પુષ્પવતી પ્રેમભર્યા પુત્રીન સાથે આવ્યાં. સતી માતાપિતાના ચરણમાં પડી. પવિત્ર પિતા

ને માયાળુ માતા હરેનાં આંસુ કાઢી પાનાની બહારી દીકરીને
ત્રી પગાં. પુત્રીને ઘેર લઈ જઈ, ત્યાં તેમણે સાત દિવસ
વેળાવ કર્યો. દમયંતીએ પાનાના વનવાસનો વૃત્તાંત મર્યાદાથી
પ્રતાપિતાની આગળ કહી સંભળાવ્યો. પછી પુત્રીને આપ્યા-
મન આપી બીમરાજને તે હરિમિત્ર પ્રાદ્યુને પાંચસો ગામ
વધીમ આપ્યાં, અને વળી કહ્યું કે. “ત્યારે નગરાજ અવગે
ત્યારે તને અર્ધ રાજ્ય આપીશ.”

એક વખતે દધિપત્નિ રાજ્યે બીમરાજને પાનાનો
મિત્ર કરવા માટે એક દૂત મોકલ્યો. તે દૂતને બીમરાજને
માટે સન્માન કર્યો. દૂતે પ્રસંગને લઈને સાત કદી કે,
“દેવ, અમારા રાજ્ય દધિપત્નિ રાજ્ય પાને નગરાજનો એક
મોહ્યો છે, તે સૂર્યપાક રસાઈ બાણે છે, વળી હાથી ધોડાને
વધ કરવા વગેરેની ઘણી કળાઓમાં તે યજ્ઞેશ્વર પ્રવીણ છે.”
આ માંભગી બીમરાજને દમયંતીને પુછ્યું. ત્યારે દમયં
તીને કહ્યું કે, “સૂર્યપાક રસાઈ તેમના વિના બીજું કોઈ
બાણું નથી; માટે એ કોઈ ગુરિદાથી અથવા દેવતાઈ મંત્ર
વિદ્યાથી પાનાની આત્મિ ગ્રેષ્ઠીને રહેતા તમારા જમાઈજ
કરો.” પુત્રીનાં આવાં વચન માંભગી બીમરાજને એક કુગળ
પ્રાદ્યુને મિશ્રણ આપી દધિપત્નિ રાજ્ય પાને મોકલ્યો. તેણે
પુણ્ય નગરને ક્રોધે; ત્યાંજ તેના મનમાં ખેદ થયો કે, “કયા
કુળદારીની જાતિ કરવાની દમયંતી! ને કયા દેહધારી
વાર્માના પુંજ રહેશે મુંદર નગરાજ! કયા આ કુટુંબી
જાતે! હા! દમયંતીનાં સર્વ મનેરથ બધાં છે! નેને ખેદ
રહે. બેઠું કુજડે પુછ્યું—કેમ તમે આક્રોધિત મનમાં ખેદ
રો છો? બાણે કહ્યું. “હું નગરજનો પ્રાદ્યુ છું. માટે મને
ખેદ થાય છે.” પછી કુજડે કહ્યું. મને પ્રાદ્યુ ખેદ થઈ નહીં.

આજ, હું તારો મન્કાર કરું એમ કહી નજ તેને પોતાના અવાસમાં લઈ ગયો અને સૂર્યાપાક રસોઈ કરી તેને જમાડ્યો. અને પોતાને પૂર્વ મળેલું આખૂણુ વગેરે તેને બેટ આપ્યું.

તે પ્રાદ્યલુ ત્યાંથી ચાલી વિદર્ભદેશની રાજધાનીમાં આવ્યો અંતે તેણે બીમરાજને અને દમયંતીને તે કુખડાની વાત કરી અને કયુ કે, મને તેણે નર્યાપાક રસોઈ જમાડી અને તે સાથે આખૂણુ અને કેટલુંક દ્રવ્ય આપ્યું છે. તે કુખડો મારી સાથે વાત કરનાં રૂઢન કરી જતો હતો. તે સાંભળી સતી દમયંતીએ લજ્જા છોડી પિતાને કયુ કે “પૂજ્ય પિતા, એ કુખડોજ તમારો જમાઈ છે. હવે તમારે વિચાર કરવાનો નથી. જો એક વાર તે અહિં આવે તો હું તેને બીજા કેટલાએક શરીરના આકારો ઉપરથી ઓળખી શકીશ.” પછી રાજા બીમે વિચાર કરી દમયંતીનો મિથ્યા સ્વયંવર કરવાનો વિચાર કર્યો. એક સાધારણ સ્વયંવર મંડપ રચાવી તેણે દેશદેશના રાજાઓને આમંત્રણ પત્રિકાઓ મોકલવાથી. એક દિવસે કુંકુમપત્રિકા આપી દધિપર્ણ રાજાની પામે પણ મોકલ્યા. તેમાં સ્વયંવર ગુરૂ પંચમીનો દિવસ લખી જણાવ્યો હતો. રાજા દધિપર્ણ તે જનપત્રિકા વાંચી વિચાર કરી બોલ્યો કે, “મુદ્દર્તનો દિવસ નજીક છે અને ઘણું દૂર જવાનું છે, તેથી પોહોંચતું મુશ્કેલ છે.” તે સાંભળી કુખડાએ કયુ, “સ્વામી, ચિંતા કરે નહીં. જો તમારી ત્યાં જવાની ઈચ્છા હોય તો જો પાંડવો રથ ભરી મંચવે. હું મારથિ થઈને જો મારી મંચ-શકિતના પ્રભાવથી હું તમને ત્યાં જવડી પોહોંચાડીશ.” કુખડાની દિનનાથી દધિપર્ણ કેટલીએક સામગ્રી સાથે રથ મંચવ્યો. કુખડો મારથિ થયો. તેણે અધન્ય કાનમાં મંચકહીને બેઠથી આકાશ માર્ગે જવાની મુકવા. માર્ગમાં એક રહેલું વૃક્ષ આપ્યું. તેને એક રાજાએ પુછ્યું કે, “આ વૃક્ષને કેટલું

ફર દુગ્રે? કુબરે કહ્યું, “તે આપજ ગણે.” પછી દધિપર્ણે તે
ઝાડનાં ફળ ગળી લીધાં અને કહ્યું કે તેનાં હજાર ફળ છે, તે
એક નગ ખુશી થઈ ગયો. પછી તે કુબરે દધિપર્ણને અશ્વવિદ્યા
શીખવી, અને દધિપર્ણે તેને ફળ ગળવાની વિદ્યા શીખવી હતી.

મહી સતી દમયંતીને તે રાત્રે સ્વપ્ન આવ્યું. તેણીએ
સુષાર પોતાના પિતાને કહ્યું કે, પિતાશ્રી, મહં રાત્રે મેં સ્વ-
પ્નમાં જોયું જોયું કે, “નિવૃત્તિ દેવીએ મને કહ્યું હતું કે કાશ-
લાપુરીના વનમાં મુકીઃ ત્યાં મેં એક રમાળ અને પાકેલા ફળ-
વાળું ઝાડ જોયું. તે ઝાડને કોઈ કમળ ઉપર ઝેડેલા પત્તીએ
પૂચી દપર પાડી નાખ્યું.” સ્વપ્નમાં વૃક્ષાંત્ર માલગી બીમ-
સખએ કહ્યું, વન્ને, તે કલમ સ્વપ્ન જોયું છે. એ સ્વપ્ન નને
એમ સૂચવે છે કે, નને તારા બનાંરનો વઝરી મેળાપ થશે.

પિતા અને પુત્રી બામ વાત કરે છે. તેવામાં તે દધિ
પર્ણ રાજાનો રથ નગરીની બાહરે આવી પહોંચ્યો. મર્ષ રાજા
એની સાથે એને પણ ફળાદિ આપ્યો. અને તેનું ચોખ્ખ
મનમાં રહ્યું. દધિપર્ણ રાજાને રમ્યાં સર્વપાક રમ્યાં થાય
છે, એ વાત માંલગી સતી દમયંતીએ કોઈ દાસીની મારફત
જિજ્ઞાસે પૂછાને તે મંગાવી. તે સ્વાદ કહી મનીને નિશ્ચય
થયો કે, “આ કુબરેજ નગરાલ છે, તે પોતાની વિદ્યાના
બળથી રૂપ ફેરવીને છાની રીતે રહેલ છે.” હવે સ્વપ્નરત્નો
વિષય સ્મરે: અને સમજ થયો, એટલે દમયંતી મુખામુખ
૧૫૨ લેખી મર્ષ રાજાએના મમાજમાં મહી. તેણીએ દરેક
રાજા એવા માંડ્યા, પણ નેત્રીના દુરયને કોઈ ફિરિર લગ્યો
નહો. ઉપરે જ્યારે તે દધિપર્ણની જાને રહેલ કુબરની ન-
હો. આવી એટલે તેણીએ સુખચિત્ર કરીને કુબરના હાથમાં
ગરમ ના ચરપિત કરી દીધી. તે જાણે કે:એને કો:લાક

ધધ રહ્યો કે, “રાજપુત્રી આવા મુંઢર રાજ્યોને ઊંડી કુખડને વરી, એ ઘણું અથોત્ય કર્યું.” પોતાના પ્રાણપતિને વયાં પછી સતી વિનયથી તે કુખડને કહેવા લાગી. “નેત્રમણિ હૃદયનાથ, મેં આપને યોગ્ય છે. આપનું સ્વરૂપ હવે પ્રગટ કરે. આપનો આશ્રિતોનાં કંઈપણ છે.” પ્યારીનાં આવાં પ્રેમભરેલાં વચન સાંભળી દયાળુ નગરાજએ પોતાનું મૂળ સ્વરૂપ પ્રગટ કર્યું. પ્રિયતમની મનોહર મૂર્તિ જોઈ પતિપ્રાણ સાધ્વીએ લગ્નથી નીચું જોયું. બધા લોકો ચકિત ધઈ ગયા. તે વખતે ભીમરાજએ આવી પોતાના જમાઈને આજ્ઞા આપ્યું. અને અંજલિ જોડી કહ્યું, “રાજ, આ મારું રાજ્ય તમારું છે. તેનો રૂચિ પ્રમાણે ઉપભોગ કરો, અમે તો તમારા આદેશને માનનારા છીએ.” રાજ હાથપાંખે પાણી આ વખતે નમન કરી બોલ્યો—“રાજેન્દ્ર, મેં અજ્ઞાનતાથી તમારી પામે સ્નેહનું નીચ કામ કરાવ્યું છે, તે મારો અપરાધ ક્ષમા કરો.” પછી ભીમરાજએ મોટા આડંબરથી નગરાજને મળવાની ખુશાલીનો મોટો ઉત્સવ કરાવ્યો. જે ઉત્સવ એક મામ મુધી ચાલ્યો હતો. આ અરનામાં સાર્થવાહુ ધનદેવ અને તાપસપુરનો દવામી ઋગુપર્ણ રાજ હમયંતીને મળવા આવ્યા હતા, તેઓને પોતાના ઉપકારી જાણી સતીએ તેમનું સાઈં મન્માન કરાવ્યું હતું.

આર્દ્રતપર્મના ઉપામક નજ અને હમયંતીના મેળાપની વાત વિશ્વમાં પ્રસરી ગઈ હતી. એક વખતે સતી રવામીની સમક્ષ પૂર્વ તથા નીનિની વાતો કરતી હતી, ત્યાં આકાશમાંથી એક દેવ આવ્યો. તેણે સતીને નમન કરી કહ્યું, લટ્ટે, તમને યાદ છે? હું તમારો પૂર્વનો આજારી છું, હું તાપસવનમાં તાપસ હતો. ત્યાં તમે મને પ્રતિજ્ઞા આપી સમક્ષ વચેદે બાર વન ચડણ કરાવ્યાં હતાં. પછી અનુક્રમે ચારિત્ર લઈ, મૃત્યુ પામી

હતો. પુત્રગુપ્તમાર જ્યારે યોગ્ય વયનો થયો ત્યારે સર્ગની મહાદ કર્મ નગરાજને તેને એક ચુલુચાન્ સજ્જુભારીની સાથે પરજાઓ હતો. પતિપ્રાણા દમયંતી જાળકને કેમ ઉછેરવા અને કેવી રીતે શિક્ષણ આપવું? એ વાત મારી રીતે જાણતી હોવાથી તેણીએ તેનું શિક્ષણ આપવાને કેટલીએક શાવિકાશાળાઓ સ્થાપી દતી.

નગરાજનો પિતા નિપથ જે મૃત્યુ પામીને સ્વર્ગમાં દેવતા થયો હતો, તેણે સ્વર્ગમાંથી આવી પોતાના પુત્ર નગને કહ્યું. “વંશ રાજ્યને અને નરક ગતિ છે. માટે હવે મંથમ પ્રદણ કર્યું. પિતાની મનવર્ણીથી નવે દીક્ષા લેવાનો નિશ્ચય કર્યો તે વખતે મતી દમયંતીએ વિનવિ કરી કે, “સ્વામી, મને પણ મંથમ લેવા દો. આવડક પતી નંમાર અને ધર્મ માથેજ મારું છે. ન નામંજી. વાત માન્ય કરી, પત્ની પુત્રને પોતાનું મનુદ્રિયાનુ નજવ નારી નવે દમયંતીની સાથે દીક્ષા લીધી હતી. નગરાજને પોતાના શ્રુતસાગર નામના ગુરુ પાને, જૈનસાધનો નાદે. અભ્યાસ કર્યો હતો.

કેઈ સંવત્સર નગને માટે કોંગા પણ લેખ છે કે, નંજી મતીરે મુદ્દનર દેવથી પાઠાથી નવમને વિશે શિક્ષિત થયો હતો. પતી નિપથદેવે આવીને તેને દેક કર્યો હતો, પણ તે જનકાર દમયંતીના અ.નન્નિ મળતો હતો.

નગનુનિ અને નામંજી દમયંતીએ પોતાની અ.રિતિવંશ ૩૧ નંજી રીત લીધી હતી. પવિત્ર નગરાજ ઉપરે અનંત નંજી રીતે તેને વિશે કુમેર નામનો દેવતા થયો હતો, અને દમયંતી પૂર્વત. પતિવ્રતિના પ્રભાવથી અને પતિ નરક નંજી અનંત રીતથી તે કુમેરની સીદક હતી. નામંજી અપીને વનુદેવની પત્ની અનંતની પત્ની અને તે મદાનની મ.જુર.માં

આ મેઘ સુદરી.

આ મળી વનિક જાનિના યજ્ઞ દત્તી. તેણીના પિતાનું નામ
 મહાદેવ હતું. મહાદેવ પહેલાં તે વડેમાન
 નામના ગામે રહ્યા. પણ જ્યારે તેની સ્ત્રી મરણ થઈ ત્યારે
 તેણીને જાગૃત્તી આપના દેવદત્ત યજ્ઞેના ને જગત્તી નર્મદા નદીમાં
 જાડી રચ્યા ગયે. હવે, અને આ નર્મદા નામે એક નગરી
 વસી રહી આ નગરી દેવો ને નગરીના આ મળીના જન્મ
 થઈ રહ્યા મહાદેવના પિતાનું નામ મહાદેવ હતું. અને
 મહાદેવ નામ પીરમળી હતું. તેને પીરમળ નામે એક કાળ
 દેવ નામે મહાદેવના નામે એક દેવ હતી.

જ્યારે મહાદેવની જન્મ થયે, ત્યારે મહાદેવ નર્મદાપુરીમાં
 રહે. નામ મહાદેવ થયે દેવો મહાદેવના કુટુંબમાં પદ્મપત્ની રહે
 અને પદ્મપત્ની રહે. પદ્મપત્ની પતિના મહાદેવના પ્રમાણે તેનું
 કુટુંબ રચ્યું હતું. મહાદેવ નર્મદાપુરીના મળીના નામે એક
 મળીના નામે મળીના હતું અને પીરમળ નામે નર્મદા નદીના નીચે
 રહે. મળીના હતું તે નર્મદાની કાંઠા. પિતાના નામે હતી. નર્મદામાં
 રહેલી રહે. મળીના નામે એક મળીના નામે એક મળીના નામે એક

છે. મારા જેવી ધર્મબ્રાહ્મીની પુત્રને મારો શ્યાવકજડે પોતાની પુત્રી શી રીતે આપે? આ પ્રમાણે પોતાની માતાને વિલાપ કરતી જોઈને મહેશ્વરદત્તે તેનું કારણ પુછ્યું—ઋષિદત્તાએ તેને પોતાના મનમાં હતું, તે કહી બતાવ્યું, તે સાંભળી મહેશ્વરદત્ત બોલ્યો—માતા, તું શામાટે અપયોજ કરે છે? તું મને મારા મામાને ઘેર મોકલ. હું ત્યાં જઈને મારા મોશાળીઆને વશ કરીને મારા મામાની પુત્રી નર્મદામુંદરીને પરણી લાવીને તને હર્ષ પમાડીશ.”

પુત્રનાં આવાં વચન સાંભળી ઋષિદત્તાએ તેને નર્મદાપુરીમાં મોકલ્યો. જે શેઠા રાજમાં નર્મદાપુરીમાં આવી પહોંચ્યો હતો. તે વખતે તેનો માદામદ (નાના) ઋષભસેન શેઠ પોતાના પુત્રને મળવાને નર્મદાપુરીમાં આવ્યો હતો. તેઓએ પોતાના મિથ્યાન્વી બાલોજ મહેશ્વરદત્તને જોયો, તે મિથ્યાન્વી હોવાથી તેના મોશાળીઆને ગમ્યો નહીં, પણ શેઠાજીને લઈને તેઓ જરા સંકાર ક્યો હતો. કારણકે, ઝંનશાસ્ત્રકારો લખે છે કે, “સર્વની માથે ઉચિતાચાર કરવો જોઈએ. ઉચિતાચારમાં મિથ્યાન્વે ગમ્યકાર્ય બેધાનું નથી.”

મહેશ્વરદત્ત માન અપમાન ગળ્યા વગર કેટલોક વખત પોતાના મોશાળમાં રહ્યો હતો. ત્યાં તેણે પોતાના કેટલાએક શુભૌષ્ઠી સર્વના મનને વશ કરી લીધા હતા. તેનો મામે મદદેવ, તેની મામી, અને મામાની પુત્રી નર્મદામુંદરી—એ બધાની તેની ઉપર ધણી મારી પ્રીતિ થઈ હતી.

એક વખતે મહેશ્વરદત્ત પોતાના માદામદ ઋષભસેન શેઠના કુન્ડમાં બેઠો હતો, વૃદ્ધ શેઠ પોતાના બાલોજને પવિત્ર પ્રેમની દૃષ્ટિથી નિરખતા હતા. સત્સુચાર પછી તે વૃદ્ધે આત્મ-પૂર્વક જણાવ્યું કે “વન્ન, નારઃ માગ્યા ને મિથ્યાન્વી છે,

તને તેના મિથ્યાત્વના શાસ્ત્રને અને જૈનશાસ્ત્રનો સંબંધ કવી બતાવી પોતાના જૈનધર્મમાં ઘણો કુશળ કરી દીધો. સતી નર્મદાના પ્રભાવથી મહેશ્વરદત્ત ખરેખરો શુદ્ધ આવક બની ગયો. મનીના પવિત્ર પ્રત્યે તેનું ગ્રહું જીવન નિર્મળ થઈ ગયું.

એક વખતે મહેશ્વરદત્તે શ્રીચંદ્રિન પોતાના વતનમાં જવાની સામરાની પામે આજ્ઞા માગી, કપભમેન અને સહદેવે ખુશીથી આજ્ઞા આપી એટલે મહેશ્વરદત્ત નર્મદામુંદરીને લઈ પોતાના વતનમાં આવ્યો. વિનયવતી નર્મદામુંદરી પોતાના પૂજ્ય મામૂ કષિદત્તાને નમન કરવા પગે પડી. મુશીકા નર્મદામુંદરીને જોઈ કષિદત્તા ઘણીજ ખુશી થઈ. પોતાની ધારણા પ્રમાણે મનોહી પુત્રવધુને અવલોકી કષિદત્તાને અપાર આનંદ થયો હતો.

કેળવણી પામેલી શાવિકાઓના પ્રત્યેક કુટુંબમાં કેટલો અધા જ્ઞાન થાય છે, એ વાતને સતી નર્મદાએ માત્રીન કરી બતાવી હતી. તેનીએ થોડા દિવસમાં તે પોતાના માસરાના મિથ્યાત્વની કુટુંબને જૈનધર્મમાં પૂરેપૂરું આસ્થિક બનાવી દીધું હતું. તેનીની મામૂ કષિદત્તાના હૃદયમાંથી જનધર્મની પવિત્ર ભાવના તદ્દન દૂર થઈ ન હતી, પણ આ પ્રભાવિક મનીએ તેને પાછી ઘણી મનોજ કરી હતી. માસરીઓના બધાં માલુમે મનીના પ્રભાવથી આવકધર્મને અંગીકાર કરી પોતાના જન્મને કૃતાર્થ માનવા હતા.

એક વખતે મની શાવિકા પોતાના ઘરના ગ્રામ કુપર જેસી તાંબૂલ વાવતી હતી. અને પોતાનું મુખ દર્પણમાં જોતી હતી, બવિનત્યત્તાને યેગે તેનીના મુખમાંથી તાંબૂલ પડી ગયું, તેજ વખતે કેઈ જનવતિ નીચે જતો હતો, તેની ઉપર તે તાંબૂલ પડ્યું. શુદ્ધ જનમુનિ શાંતિના ધારક હોય છે, પણ

પૂર્વ કર્મના યોગથી તે યતિના હૃદયમાં રોષ ઉત્પન્ન થઈ આવ્યો. તેણે ઉચે બેધું. ત્યાં ગોખમાં નર્મદાચુંદરીને બેઠેલી જોઈ. તેની યતિ કોષ કરીને બેઠેલો, “અમારો જેવા સાધુની આશાના કરવાથી તું તારા પતિનો વિયોગ પામીશ.” સતી, મુનિનાં યતન સાંભળી મનમાં ખેદ પામી અને તરતજ હેઠે ઉતરી સાધુના ચરણમાં પડીને બોલી—“મહારાજ, ક્ષમા કરો. હું દુર્ભાગીનિ છું.” અર્જુન પ્રભુની ઉપાસિકા છું, તે છતાં મેં રમાઈથી આ અચિનીત કાર્ય કર્યું છે. હે ક્ષમા નિધાન, હે પ્રસિધ્ધ, આપ મહાત્મા છો. મારે મારો અપરાધ ક્ષમા કરો. મુનિઓ શત્રુ ઉપર પણ કોપાયમાન થતા નથી, પાતાની ઉપર મોહ રાખતા નથી, અને સર્વની ઉપર સ્તનદષ્ટિ રાખે છે, મારે આપ મને આપેલો શાપ પાછો ખેંચી લેવો. મહારાજ, આપ મહાનુભાવ બલે છો કે. ઓંચોનું જીવન પતિ છે. તેના જીવિતનો આધાર અને મુખદુઃખનો સ્ત્રમભાગી સ્વામી છે. સતી શ્રાવિત્રીઓ ત્યાંમુખી સંસાર સાગરના બેલ સાથે અથડાય છે, ત્યાંમુખી તેમના જીવનરૂપ નાવનો નેતા અને નાયક પતિજ છે. વનિતાઓએ પાતાના જીવનમાં જે કાંઈ પણ મુખ મેળવ્યું હોય તો પતિની મેવા ભક્તિમાંજ છે. મહારાજ, કદિ આપને આ શાપ પાછો ખેંચવો ન હોય તો પતિના વિયોગ શિવાયનો બીજો શાપ આપો. આપ બલે છો કે, સતી શ્રાવિત્રી પતિપ્રાણ હોય છે. સતીનાં આવાં મધુર વચન સાંભળી તે યતિએ પ્રવ્રણ થઈ કહ્યું, હે મહાનુભાવી શ્રાવિત્રી, તારા પતિ-મનને ધન્ય છે. પુત્રી, તું ખેદ કરીશ નહીં. મનમુનિઓ કદિપણ શાપ દેતા નથી. વનશાસ્ત્ર કહે છે કે—“રાગદ્વેષને નાશ કરનારા મુનિઓ વંદન કરવાથી ખુશી થતા નથી, અને હીંસના કરવાથી ખેદ જામતા નથી; પરંતુ તેઓ ચિત્તને રમી-

નેજ વિચરે છે.” મેં જે કહ્યું તે શાપ નથી, પણ તારું ભવિષ્ય કહ્યું છે. કેહના કહેવાથી કેહને મુખદુઃખ થતું નથી એ તે સારાં નરસાં કર્મને ઉદ્ધરે સચેત્ર વિયોગ થયા કરે છે. કયો મુક્ત પુરૂષ પોતાના ઉપાર્જન કરેલા કર્મ ભોગવતાં એટ પામે ? આ પ્રમાણે ઉપદેશ આપી નર્મદામુંડરીએ કરેલા વંદનને સ્વીકારેલ સાધુ પોતાને માગે આશ્ચર્ય મળે.

સતી નર્મદામુંડરીએ આ વાત પોતાના પતિ મહેશ્વરદત્તને જણાવી—એટલે મહેશ્વરદત્તે કહ્યું કે, પ્રિય એવો એટ કરીશ નહીં. તારા જેવી વિદ્વાન અને ધાર્મિક રમણીએ ભવિતવ્યના એટ ન કરવો જોઈએ. પતિનાં આવાં ધીરજ ભરેલાં વચન સાંભળી તે વિનયી નર્મદામુંડરી એક નિષ્ઠાથી જૈનધર્મ પાળી મુખે રહેવા લાગી.

એક વખતે મહેશ્વરદત્તે વ્યાપાર કરવાને અર્થે દૂર આવેલાં ધવનદ્વીપમાં જવાને નિયાર મળે. તે વખતે સતી નર્મદા અતિ આશ્ચર્ય કરી તેની સાથે નિયાર મળે. મહેશ્વરદત્ત પોતાની પ્રિયને સાથે લઈ પાંજરા મૂકી ભરી વાહાણમાં બેસી સમુદ્ર માર્ગે આશ્ચર્ય બળે દેવની ધર્મની ઉત્તમ ભાવના ભાવનાં અને જળમાર્ગની કુટની યોજના બેનું સમુદ્રમાં આશ્ચર્ય. આગળ જતાં કેાંઈ પુરૂષનું મપુર લંબીત નર્મદામુંડરીના સાંભળવામાં આવ્યું. તે વખતે સતીએ કહ્યું કે. સ્વામી, સાંભળો, આ મપુર ગીત કેવું મજેનું નીત ઉપરથી જાનાર પુરૂષની જાણી દક્ષિણ જાણી છે. પતિએ કહ્યું, તે કેવી રીતે ? મતી બેલી—પ્રિયપતિ, મહેશ્વરદત્તે જાણાવથી એમ જણાય છે કે, જે પુરૂષ મપુર પાળી આ ગીત ગાય છે, તેનું શરીર સ્થામ છે, તેના હાથ, અને જાગ રહ્યું છે અને તે પુરૂષ મેટા સત્ત્વજો છે. તે પુરૂષને નમ્યાં મરતું વિન્દુ છે, છાતીમાં શંકળ છે, અને

તેનું વય બન્નીશ વર્ષનું છે. પ્રિયાનાં આવાં વચન સાંભળી મહેશ્વરદત્તના મનમાં શંકા ઉત્પન્ન થઈ આવી. તેની ઉત્તરજા શુદ્ધિ શંકાથી મક્કિન થઈ ગઈ. તેણે વિચાર્યું કે, આ સ્ત્રી તે પુરૂષ સાથે મૈથુન રમેલ છે. એ એમ ન હોય તો એ અદૃશ્ય પુરૂષના શરીરની સ્થિતિ શી રીતે જાણી શકે? આટલો સમય હું એણીને મહામતી બાળતો હતો, પણ આ તો કુળને કલંક લગાડે તેવી નીકળી. આવી કુબાચાંને છુવતી રાખવી તે યોગ્ય નથી. “કર્મની વિચિત્રતા કેવી છે? મહેશ્વરદત્ત જેવો દીર્ઘ વિચારી પુરૂષ શાલુમાં બદલાઈ ગયો.” પછી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ કુબુદ્ધિવાળી કામિનીને આ સમુદ્રમાં ફેંકી દઉં કે કદલીની જેમ તેણીનું મસ્તક છેડી નાખું? તે આવો વિચાર કરતો હતો, ત્યાં વાહાણનો ખારવો શઢ ઉપર ઉભો રહી ઝંચે સ્વરે કહેવા લાગ્યો કે, “વાહાણ ઉભું રાખો અને શઢ ઉતારી દ્યો. આ રાક્ષસદ્વીપ આવ્યો છે, ત્યાંથી અલ્પ ગળા વગેરે જે કાંઈ સામગ્રી લેવી હોય તે લઈ દ્યો.” પછી વાહાણ ઉભું રાખ્યું એટલે મહેશ્વરદત્ત કપટથી નર્મદામુંદરીને ઉતારી બંદરને કાંઠે આવેલા કોઈ જંગલમાં તેણીને લઈ ગયો. ત્યાં એક ત્રદાવર આવ્યું, તેના કાંડા ઉપર બંને બેઠા, તેવામાં નર્મદામુંદરીને નિદ્રા આવી. તે ભેઈ મહેશ્વરે વિચાર્યું કે, આ વિશ્વાસ કરી મુનેલી મુંદરીને મારી નાખવાથી સ્ત્રી હન્યાનું મહા પાપ લાગશે, માટે તેણીને અહિં છેડીને ચાલ્યા જવું, તે વધારે સારું છે, આવું વિચારી સતીને ત્યાંજ મુતી મુકી મહેશ્વર પાછો જંદર ઉપર આવ્યો, બીજા લોકો તેને તેની સ્ત્રીના ખજર પુછવા લાગ્યા, એટલે તેણે કહ્યું કે, આ વનમાં અમે ક્રીડા કરવા ગયા હતા, ત્યાં મારી સ્ત્રીને કોઈ વાઘ આવી ખાઈ ગયો. આમ કરી તેણે વૃથા રૂદન કરવા માંડ્યું. લોકોએ તેને ત્રમખાવી શાંત કર્યો. કપટી લોકો દર્પ અને

રહેા. તે સરલુરહિન મુંદરી પોતાની ચતુરાઈ બુદ્ધી ગર્હ. પોતાના
કેદનના પ્રતિધ્વનિ ગુફાઓમાં પડનાં સાંભળી તે જાંતિ પામી
ને નરક દોડવા લાગી. એવો કોઈ વનનો પ્રદેશ, કોઈ વૃક્ષની
પડા કે ગુફા ન હતી કે જ્યાં ને ક્યાં વિના રહી ન હોય. ! તેમ
કરનાં રાત્રિ પડી. આશ્વશમાં ચંદ્ર કળ્યો. તે ચંદ્રને જોઈ તે બાળા
એ. હી કે, — “હું પ્રેમરૂપી અમૃતથી પૂર્ણ એવા ચંદ્રરૂપ શ્વામી,
આ પ્રિયાને મુકી ક્યાં ચાલ્યા ગયા? ગયા નો ભલે પણ એકવાર
ફાનર આપી આ અધીરી અનગ્રાને આંત નો કરો.” આ પ્રમાણે
વિલાપ કરતી ને સુતીએ ને વનમાં પાંચ દિવસ નિર્ભયન ક્યાં હતા.
તેવા નિર્જન વનમાં શીગ્રધર્મના પ્રભાવથીજ તેની રક્ષા થઈ હતી.

સુતી નર્મદામુંદરીને વીરદાસ નામે એક કાકો હતો,
તે વ્યાપાર કરવાને ફરવા નીકળ્યો હતો. તે રાક્ષસ દ્વીપના
અંદર ઉપર ઉતર્યો હતો. તે વખતે ત્યાં ફરતી નર્મદામુંદરી તેની
નજરે પડી. પોતાની ભત્રીજાને જોઈ વીરદાસ તેણીની પાસે આવ્યો.
પોતાના કાકાને જોઈ સુતીએ ગાઠ કેદન કરવા માંડ્યું. ત્યારે
વીરદાસે તેણીને પુછ્યું કે, આવા અસપ્ત પ્રદેશમાં તું ક્યાંથી
આવી થતી? ત્યારે સુતીએ પોતાના કર્મનો હોય કાઢી પોતાની
બધી દફીકન જણાવી હતી. પછી વીરદાસે તેણીને પોતાની સાથે
દ્વીપી. વીરદાસ બર્બર દેશમાં આવ્યો. અને નગરની બાહર
એક નંબૂ નાંખી પડ્યો. અંતર દેશના રાજાને સારી ભેટ કરી તે
મળવા ગયો. રાજાએ તેનાથી પ્રસન્ન થઈ તેની જગાન માફ કરી
ત્યાં વેપાર કરનાં તેણે ઘણું દ્રવ્ય પેદા કર્યું.

તે દેશમાં હરિણી નામે એક વેરયા હતી. તેની ઉપર
રાજાની ધત્રી મેહરગાની હતી. તેથી રાજાએ તેણીને માટે
એવી અવધા કરી હતી કે, — જે વ્યાપારી ત્યાં વેપાર કરવા
આવે, તેની પાસેથી દર વર્ષે એકમો ને આઠ મોના મોરો તેણીએ

નહીં એટલે તેના મનમાં ઘણા પરિતાપ થયો. તેણે સેવકોને પૂછ્યું, ત્યારે સેવકોએ કહ્યું કે—“અમાને તેની ક્યાં ખબર નથી.” આ ઉપરથી વીરદાસે વિચાર્યું કે—“જે પુરૂષ નર્મદાને પહેલાં હરી ગયો હતો, તેજ પાછો ફરી ગયો હશે. હું અહિં હોઈશ ત્યાં મુખી તેતેણીને કદાપિ પ્રગટ કરશે નહીં.” આવું વિચારી વિરદાસ રાજની આજ્ઞા માગી પેતાના નગર તરફ ચાલ્યો, અનુક્રમે તે જુનુપુર (ભરૂચ) પહોંચ્યો. ત્યાં તેણે જિનદાસ નામના માણસને નર્મદાની શોધ માટે જર્મરફલ તરફ મોકલ્યો હતો.

વીરદાસ ગયા પછી પેલી વેંચ્યાએ નર્મદાને બોંધરામાંથી બાહર દાઢી અને કહ્યું કે. “મુંદરી. તું અહીં મુખેથી રહે અને અમારો ધંધો શીખી પરપુરૂષના મન રંજન કરી પુષ્કળ દ્રવ્યની માલિક થા. આ જગતમાં સર્વ પ્રકારનું મુખ સંપાદન કરવાને માટે આપણો જન્મ છે. જે સર્વ નારીઆતિમાં સર્વથી શ્રેષ્ઠ ગણાય છે.” વેંચ્યાનાં આવાં વચન સાંભળી શીંગરૂપ રત્નને રક્ષણ કરનારી નર્મદા બોલી—“તું વિચારીને બોલ. હું વેંચ્યા કુળની બાળિકા નથી, પણ આવક કુળની બાળિકા છું. ત્યાંમુખી મારા દેહમાં પ્રાણ છે, ત્યાંમુખી મારું શીંગરૂપ રત્નને હરવાને કોણ સમર્થ છે?” આ જગત શીંગના પ્રભાવને વશ છે. શીંગના તીવ્ર પ્રકાશની આગળ તારા જેવી દુષ્ણ સ્ત્રીઓ કાલુમાં અંધી પડી જાય છે. “નર્મદાનાં આવાં વચન સાંભળી વેંચ્યાને કોથ ચડ્યો. તરત તે સતીનાં કોમળ શરીર ઉપર પ્રહાર કરવા લાગી. આ વખતે તે પવિત્ર આવકરમળી પંચપરમેષ્ઠી મંત્રનું સ્મરણ કરવા લાગી. શીંગ અને મંત્રના પ્રભાવથી વેંચ્યાનું આયુષ્ય પૂર્ણ થઈ ગયું, અને તે તરત મૃત્યુ પામી ગયું. આ ખબર સાંભળે પડતાં તેણે નર્મદાને હરિણી વેંચ્યાનું પદ લેવાનું કહેવા મંત્રીઓને મોકલ્યા.

લેવી.” તે ઉપરથી હુરિણીએ વીરદાસ પામેથી પોતાનો કર દેવ એક દાસીને તેને બોલાવા મોકલી. વીરદાસ સ્વદારમનોષ મનને ધારણ કરનાર હતો, તેથી પોતે ત્યાં ગયો નહીં અને તેના કરનું જોડકું દ્રવ્ય હતું. તે દાસીની સાથે મોકલાવી આપ્યું. વેશ્યાની દાસી જ્યારે વીરદાસ પાસે આવેલા ત્યારે તેણીએ તેના નામમાં નર્મદામુંદરીને જોઈ હતી, તેથી તેણીએ આવી વેશ્યાને કહ્યું કે— “તે શેડ પોતે આવ્યા નહીં અને અપણાં કરનું દ્રવ્ય મારી નાથે મોકલાવ્યું છે. વળી તેમની માથે કોઈ સ્ત્રી છે, તે ઘણીજ મુંઢર છે.” તે માંબળી વેશ્યાએ દાસીને કહ્યું કે—“મારે દ્રવ્યનું કામ નથી, એ વીરદાસને અહિં બોલાવી લાવ્ય.” પછી દાસી જઈને ગમે તે યુક્તિ કરીને તે વીરદાસને લાવી. અતુર વેશ્યા વીરદાસને જોઈ તેને આહ્વાન કરવાને અનેક જાતના હાવભાવ કરવા લાગી, પણ તેથી દૃઢ મનવાળા વીરદાસના મનમાં કંઈ પણ વિકારી અસર થઈ નહીં. પછી છેવટ કંઈ કપટ કરવાને નિમિત્તે વેશ્યાએ વીરદાસના હાથમાંથી તેના નામવાળી મુદ્રિકા કાઢી લીધી. તે શુભ રીતે તેણીએ પોતાની દાસીને આપીને કહ્યું કે— “દાસી, તું આ વીરદાસ શેડને કંપારે આ. તેની સાથે આ વેશી સ્ત્રીને આ મુદ્રિકાની નીચાની બતાવી તેણીને અહિં લાવ્ય.” તે માંબળી કપટમાં કુશળ એવી તે દાસીએ ત્યાં જઈને નર્મદામુંદરીને કહ્યું—“શેડ અમારે ઘેર જોકેલા છે, ત્યાં તમને જલ્દી બોલાવે છે, નીચાની તરીકે તેમણે આ મુદ્રિકા મોકલાવી છે.” નર્મદામુંદરી પોતાના કાકાના નામની મુદ્રિકા જોઈ નિઃશંકપણે દાસીની સાથે વેશ્યાને ઘેર આવી. વેશ્યાએ પોતાના ઘરમાં આવેલા ભૂમિશ્રદ્ધ—માંવરામાં તેને સંતાડી લીધી. આ પ્રમાણે મુદ્રિકાએ પોતાનું ધાર્યું કરી પછી તે મુદ્રિકા વીરદાસને આપી. વીરદાસ પોતાનું સ્વદારમનોષ જન અભાગિન રાણી હવે પામતો બાહેર આવી પોતાને કંપારે આવ્યો. ત્યાં નર્મદામુંદરીને જોઈ

હો એટલે તેના મનમાં ઘણું પરિતાપ થયો. તેણે એવડાને પૂછ્યું, ત્યારે એવડાએ કહ્યું કે—“અમાને તેની ક્યાંક ખબર નથી.” આ દૃષ્ટથી વીરદામે વિચાર્યું કે—“જે પુરૂષ નર્મદાને પહેલાં દરી ગયો હતો, તેજ પાછો ફરી ગયો હશે. હું અહિં હોઈશ ત્યાં મુખી તેતેણીને કદાપિ પ્રગટ કરશે નહીં.” આપું વિચારી વિરદાસ રા. બની આજ્ઞા માગી પેાનાના નગર તરફ ચાલ્યો, અનુક્રમે તે જુજુપુર (બરૂચ) પાહોંચ્યો. ત્યાં તેણે જિનદાસ નામના માણસને નર્મદાની શોધ માટે જર્જરકૃત તરફ મોકલ્યો હતો.

વીરદાસ ગયા પછી પેટી વેચ્યાંને નર્મદાને બાંધનામાંથી બહાર કાઢી અને કહ્યું કે. “નુંદરી. તું અહીં મુખેથી રહે અને અમારા પધ્ધિ રીતી પરપુરૂષના મન રાજન કરી પુષ્કળ દ્રવ્યની માગિક ધા. આ જગતમાં સર્વ પ્રકારનું મુખ સપા-દન કરવાને માટે આપણા જન્મ છે. જે મર્વ નારીશતિમાં સર્વથી શ્રેષ્ઠ ગણાય છે.” વેચનાં આવાં વચન સાંભળી રીતરૂપ રત્નને રક્ષણ કરનારી નર્મદા બાલી—“તું વિચારીને બોલ. હું વેચના કુળની બાગિકા નથી. પણ કાવત કુળની બાગિકા છું. જ્યાંમુખી મારા દેહમાં પ્રાણ છે. ત્યાંમુખી મારું રીતરૂપ રત્નને દૂરવાને કોણ મર્યા છે?” આ જગત રીતગત પ્રભા વને વધ છે. રીતગત તીવ પ્રાચીની આગ્રા તારા લેવી હજી અંતે. કાનુમાં ગ્રંથી પડી વધ છે. નર્મદાનાં આવા વચન મંત્રબદ્ધ વેચનાને કોષ વડેના નરત તે મનીનાં કોમળ સીર ઉપર પ્રકાર કરવા લાગી આ વખતે તે પરિર આજ રીતરૂપ જેવજામિલી મંવનું રખણ કરવા લાગી રીત અને મંવનના પ્રભાવથી વેચનાનું આપુષ પૂર્ણ થઈ ગયું. અને તે નરત મંવન પડ્યો ગયો. આ બન્ને રચનાં વાળેતેણે નર્મદાને દલિલી વેચનાનું ડર લેવનું રીત. અર્થાત્તેને વિરદાસ.

મંત્રીઓએ આવી તેણીને વેશ્યાનું પદ લેવા પ્રાર્થના કરી. વખતે ચતુર જાવિકાએ મનમાં વિચાર્યું કે, “જો હું આ મંત્રીઓને ના કહીશ તો રાજા મારી પાસે આવશે અને માફ કરી મોકલે. મોહિત થઈ મારા શીંગનો ભંગ કરવા પ્રયત્ન કરશે તેથી આ વખતે કમુદ્ધ કરી પછી યુદ્ધિયાં શીંગડા પર નાની રક્ષા કરવી.” આવું વિચારી તેણીએ તે વાત માન્ય કરી. પછી મંત્રીઓએ તે વાત રાજાને જણાવી. એટલે રાજાએ તેણીને બોલાવાને મુખાસન મોકલ્યું. બોલે લોકો નર્મદાને મુખાસન પર બેસારી હરખાર તરફ ચાલ્યા. મંત્રીએ રસ્તામાં વિચાર કર્યો કે, “હવે શીંગના રક્ષણ માટે કેઈ યુદ્ધિ કરવી જોઈએ.” આવું વિચારી જ્યારે તેણીનું મુખાસન નગરની ગટર પાસે આવ્યું, ત્યાં તેણીએ મુખાસન ઉપરથી પડતું મુક્યું. અને તે ગટરની અશુચિયાં પાનાના બધા સરીર ઉપર લેપન કરી તે બાહર નીકળી અને પાનાના વચ્ચે ફાડવા લાગી તથા માથા ઉપર વારંવાર કુગ્ર નાંખવા લાગી. પછી થોડી વારે તેણીએ બ્યંતરીની જેમ દોડી દોકારા કરવા માંડ્યા. તેથી લોકો બધા પામી તેણીની પામેથી નાશી ગયા. આવા બમર મંત્રીઓએ રાજાને કહી. તે ઉપરથી રાજાએ તેણીને વગ કરવા મંત્રવંશીઓને મોકલ્યા, તેઓએ તેણીને બહુ મારવા માંડી. પણ શીંગરતના રક્ષણ માટે તેણીએ તેપણ મદન કર્યું.

વીરદાસે તેણીની શોધ માટે મોકલેલા પંડા જિનદાસ અર્ધા આવી ચડ્યો. તે સતી નર્મદાને માંડી ચલેલી જોઈ તેની પાસે આવી પુછવા લાગ્યો. સતીએ તેની નામ્ય આકૃતિ ઉપરથી જાણ્યું કે, આ ‘મુદ્ધ આવક છે,’ તેથી તેણીએ તેની સાથે એક તરફ જઈ વાત કરવા માંડી. જ્યારે સતીએ પાનાની સખ દફકત કરી એટલે જિનદાસ તેણીના ચરણમાં પડી બેઠો—“જેન, તમારા કાકા વીરદાસે અને જુગુપુરમાંથી તમારીજ એકાદને માટે

મહાથો છે. આજે અચાનક તમારો મેળાપ થઈ ગયો, તે મહાં થયું. હવે તમે આવીજ સ્થિતિમાં રહેજો એટલે રાજા તમને નગરની બાહર કાઢી મુકશે. પછી હું તમને બાહરથી ખંદર ઉપર લઈ જઈશ. પછી આપણે સ્વદેશ નરક ચાલ્યા જઈશું.” જિનદાસના કહેવા પ્રમાણે તેણીએ કયું પછી આ સ્ત્રીને ખાતરીનો વાગ્યા છે, એવું ધારી રાજાએ તેને નગરની બાહર કાઢી મુકી. જ્યાં પેલો જિનદાસ તેણીને મળી ખંદર ઉપર લઈ ગયો. માર્ગમાં તે મળીને સ્નાન કરાવી અને ઉત્તમ વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં પછી તેણીને વાહાણમાં બેસારી નર્મદાપુર લાવ્યો હતો.

નર્મદાપુરીમાં મળીનાં માળાંપાંખે સાંભળ્યું હતું કે, “નર્મદાને કાઢીને મારી નાખી છે અને ને પછી મહેશ્વરદત્ત કોઈ શ્રીશ્ચ સ્ત્રીને પરણ્યો છે,” નેએએ જ્યારે પાતાની પુત્રી જિનદાસની માથે શુભની જેઈ જ્યારે નંમના હૃદયમાં ઘણું દુઃખ થયો. તેણીના જન્મના સ્મરણ થયો મોટો દુઃખ થયો અને જિનદાસના દિલમાં સ્નાન પૂજા અને માધર્મિકામસ્થનો મહોત્સવ થયો. જિનદાસ પાત્ર મોટા માન માથે કેટલોક વખત નર્મદાપુરમાં રહી પછી વીરદાસની આજ્ઞા મળી પાતાને વન જંગલમાં ગયો હતો.

નર્મદામુંદરી પિતાને લઈ રહી મંનાર ઉપર વિરજા થઈ પરીપાશના દામ હરતી હતી. દમિયાં મચાઈ અને સાંકે સામાયિક લઈ પાતાની આધર્મી જેનેને મદજે.પ આપતી અને મનની આર.વના કરતી હતી. જાગ અવિશ્વાસને જે.પ થયે તેથી મુદ્ધમદાસ, ધર્મ તથા નીનિની વાળા કરતી પે.તમે વખત નિર્મમન કરતી હતી. નિર્મન મુકિયાતી નર્મદા મનેન મદ-વામથી નર્મદાપુરીની આજ, પ્રે.દ અને વડ અવિશ્વાસને પે.તે.તે.તે થયો હતો. શ્રી કે.વળેને મપુર રવર દા' નર્મદાપુ.

રની ધ વક નારીઆએ પેતાનું જીવન મુધારું હતું. આથી ત્યાંના નીર્ધરૂપ ચતુર્વિધ સંવને બાત્રી થઈ હતી કે—“સતી નર્મદામુંદરીએ જે રીતનું બાદે માદાન્ધ્ય જણ્યું હતું, તે તેણીની કૃતમ કેળવણીનો પ્રભાવ હતો.”

એક વખતે મળીના પ્રભાવથી વિદ્યમા તીર્થ નદીકે પ્રખ્યાત ધણેશી નર્મદાપુરીમા આર્યમુદસ્તિ ત્યાંમે આચાર્ય આવી ચડ્યા. તેમને વંદન કરવાને નર્મદામુંદરી પેતાના પિતાનું કુટુંબ સાથે સંકળે ગઈ હતી. આચાર્યે મંવને કૃતમ પ્રકારનો ધર્મોપદેશ આપ્યો. ઉપદેશ નમામ યથા પછી મળીના ઉપકારી કાકા પીર-દામે તે આચાર્યને વિનયથી પુછ્યું—“ભગવન! આ નર્મદાએ પૂર્વે એવાં શા કર્મ કર્યાં હશે? કે જેથી તેણીના પતિએ તે નિષ્કલંક છતાં તેની ઉપર કલ્પક લગાવ્યું? ને વળી તે દુઃખી થઈ?” તે સાંભળી જ્ઞાની આચાર્ય જવાબ—“વિદ્યાચળ નામે મોટો પર્વત છે, તેના એક દેશમાથી આ નગરની પામે આવેશી નર્મદા નદી નીકળે છે. એ નદીની નર્મદા નામે એક મિથ્યાત્વી અધિ-ષ્ઠાયિકા દેવી હતી. એક વખતે કોઈ મુનિ તે નર્મદા નદીને કાંઠે કાયોત્સર્ગ કરી રહ્યાં હતાં, તેને એ મિથ્યાત્વી દેવીએ ધણું ઉપ-સર્ગો કર્યાં પણ તે શાંત મુનિએ તેણીની ઉપર જરાપણ દેવ કર્યો નહીં. ઉવટે એ નર્મદાદેવી ત્યાંથી ચલીને આ નર્મદામુંદરી થઈ છે. ત્યારે આ નર્મદા ગર્ભમાં હતી, ત્યારે તેણીના પૂર્વના અભ્યાસને કીધેજ તેણીની માતાને નર્મદા નદીમાં ન્હાવાનો હોદ્દા થયો હતો. પૂર્વ તેણીએ સાધુને ઉપસર્ગ કર્યો હતો, તેને કીધે આ સતીને મિથ્યા કલંક લાગ્યું હતું અને તે દુઃખી થઈ હતી.”

ધર્મોચાર્ય આર્યમુદસ્તિના મુખથી પોતાનો પૂર્વભવ સાંભળતાંજ નર્મદા સતીને અનિશ્ચયજ્ઞ જ્ઞાન થઈ આવ્યું અને તે સાથેજ તીવ્ર વેરાગ્ય થવાથી તે મહાસતીએ આચાર્યની

પામે દીક્ષા ગ્રહણ કરી. પવિત્ર નર્મદા દેગવતી પામેલી હોવાથી આચાર્યે તેણીને નર્વ સાધ્વીઓમાં પ્રવર્તિનીનું પદ આપ્યું હતું. જે પદ મેળવી તે મહાત્મનીએ ઘણી શ્રાવિકાઓના અને સાધ્વીઓના ઉદ્ધાર કર્યો હતો. છેવટે કેમ તપસ્યા કરતાં તે નર્મદા સાધ્વીને અવધિજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું હતું, જે જ્ઞાનને સાચે ઉપયોગ કરી તે સતીએ ચારિત્ર ધર્મની મત્કી-નિને આ ભારતવર્ષ ઉપર ફેલાવી હતી.

એક વખતે સાધ્વી નર્મદા વિદ્યાર કરતાં ચંદ્રનગરમાં આપ્યાં હતાં. ત્યાં નેમણે શ્રાવિકાઓના સમાજ વચ્ચે એવી ઉપદેશ વાર્તા કરી કે, જેથી નંમની ધર્મકીર્તિ ચારે તરફ પ્રસરવા લાગી. તેમની સન્કીર્તિ સાંભળી તે સતીનો પૂર્વ પતિ મહેશ્વરદત્ત જે કે ત્યાં રહેલો હતો, તે સાધ્વીને નમન કરવા આગ્યો. તે સાધ્વીના મુખથી ધર્મવાર્તા સાંભળી ખુશી થયો. પછી તેણે વિનયથી સાધ્વીને પુછ્યું કે—“મેં મારી સ્ત્રીને કલકિન બાણીને નજી દીધી, તો તે કલકિન હતી કે નહીં?” સાધ્વીએ કયું, તે નો નિષ્કલંક અને સતી હતી. આ સાંભળતાં મહેશ્વરદત્ત પોતાના આત્માને ધિક્કારવા લાગ્યો. “અરે! અ મેં એ નિર્દોષ સતીને ઘણી દુઃખી કરી, તે બીચારીનું જંગલમાં શું થયું હશે?” મહેશ્વરદત્તને આમ દુઃખી થતાં જોઈ સાધ્વીએ કયું, “તે નારી સતી પ્રિયા હું પોતેજ હતી.” તે સાંભળી મહેશ્વરદત્ત જ્ઞાનદાશ્વર્ય થઈ ગયો અને પોતાના મનમાં ઘણાજ પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો. “ધિક્કાર છે મને! કે મેં નમને ભયંકર જંગલમાં એકલા તજી દીધા!! મારા જેવો બીજો કોઈ પાપિષ્ઠ નહીં હોય?” સાધ્વી બોલ્યા— “જ્ઞાન થયો, વૃદ્ધા બેઠ કરો નહીં, તેમાં તમારો દોષ નથી. નર્વ પ્રાણી પોતાનાં કર્મને અનુભવે મુખદુઃખ બોગવે છે.” આ-

હવે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, “સર્વ પ્રાણીઓ પૂર્વ કર્મની પ્રેરણાથી પ્રવર્તે છે તેમાં કોઈનો દોષ નથી, દોષ તો ફક્ત તેઓના આત્માનોજ છે.” પછી તેણે નર્મદામુંડરીની ક્ષમા માગી, તેણીના ગુરુ આર્યમુદસિનની પાસે રીક્ષા લીધી. પાછળથી કપિડતાએ પણ રીક્ષા લીધી હતી. મહેશ્વરદત્ત અને કપિડતા સર્વ કર્મનો ક્ષય કરી તે નર્મદા નદીના પવિત્ર તીર ઉપર સુષ્પિ પામ્યાં હતાં. ત્યાં દેવતાઓએ આવી નર્મદા મતી વિગેરે બધાનો મહોત્સવ કર્યો હતો. ત્યારથી લોકોમાં એ નર્મદાનું પવિત્ર તીર્થ વિખ્યાત થયું છે.

નામગ્રંથમાં નર્મદાનું તીર્થ મિત્યા-ચીઓને હરનમન થયું છે, પણ તે પ્રાચીનકાળે જનતીર્થ હતું. જૈનમતી નર્મદામુંડરીના પવિત્ર જીવનનો શીર્ષિકા એ તીર્થમાં સ્થપિત થયે હતો. તે મહાનતીર્થ પાતાળ જીવનમાં થતું મહત્ત્વ કરવા ચોક્કસ બતાવી આપ્યું છે. ઉત્તમ કેળવણી, મહાચરણ, પવિત્ર, સ્વામીપર દત્ત પ્રાંતિ અને અન્ય શીશ્યના એ વિગેરે સર્વ ગુણો નર્મદામુંડરીના જીવનમાંથી ઉદ્ભવેલા શીશ્યનાં છે. તે સાથે શીશ્યના પાત્રમાં તે મહાનતીર્થને શીશ્યનાં કર્યો હતી, તે અત્યંતિક હતી; તેમજ તેણીના પવિત્ર નદારી શકા લાવી તેણીનો ન્દર કર્યો, તથાપિ અખંડિત પવિત્રતા રાખી પવિત્ર નિદા કરી નહીં—એ મહાગુણ મન્દારીને અવગ્ય અનુકરણ કરવા ચોક્કસ છે. ધન્ય છે, નર્મદા મતી તમે કે તે શીશ્યના રત્નને નાચવવા હજિની વેગવવા તથા સમના પત્રવ મુખને પણ પિત્તારી કાઢ્યું!! કોઈ પણ જાણના લોકમાં કપડાઈ નહીં. અતે માપમાં જાણીએ અને માપમાં જરૂરનો ઉપરથી ઉપકર કરી તે આ જરૂર કોઈ માં અમર નામના મતી મંદ છે, ધન્ય છે અતે અવિષ મતીને!!!

રહેલો હોવાથી તે પોતાનો નાબંધ જાવું ન હતો. તેથી મીતાની મુંઝર છત્રી એક તે કામદેવથી વિદ્યજ થઈ ગયો.

પોતાનો પુત્ર જનકરાજની પુત્રી મીતા ઉપર મોહિત થઈ દુઃખી થયે છે, એ જાણ લાલી તેના પિતા ચંદ્રગણિએ સ્વપ્નાગતિ નામના એક દૂતને મોકલી જનકની પાસે મીતાનું માગું કર્યું. જનકે ચંદ્રગણિની માગણી આવી એટલે તેણે સ્વયંવર કરવાનો વેચાર કરી તે દૂતને કહ્યું કે, “મેં આ મહારી પુત્રી મીતાને દશરથરાજના કુમાર રામને આપવી ધારેલી છે, તોપણ હવે હું પ્રનિશા કરું છું કે, જે પુરૂષ મારી પાસે રહેલા વજ્રવર્ત્ત નામના જે ધનુષ્યને ઉપાડી એના ઉપર પલ્લુ ચઢાવશે તેને મીતા વાશે.”

અમ કહી તેણે સ્વયંવર મંડપ સ્થાપ્યો અને ને જાને ધનુષ્યને સ્વયંવર મંડપમાં મુકી અનેક રાજાઓને આમંત્રણ કર્યું.

ચંદ્રગણિ દૂતે જઈ ચંદ્રગણિને એ વાત જણાવી એટલે ચંદ્રગણિ સામંજાને લઈ જનકપુર આવ્યો. રાજા દશરથ પણ પોતાના પુત્રોને તેડી સ્વયંવર ઉપર આવી પહોંચ્યો. ખીજા અનેક રાજાઓ અને વિદ્યાધરોએ પણ એ મહોત્સવમાં ઉમંગથી જામ લીધા હતા. સ્વયંવરનો દિવસ આવ્યો એટલે મીતા ઉત્તમ વખાલકાર પેહેરી મંડપમાં આવી ઉભી રહી. પછી જનકની આજ્ઞાથી લુદા લુદા દેશના રાજાઓએ ધનુષ્યને પલ્લુ ચઢાવવાનો પ્રયાસ કર્યો, પણ તે બધા વૃથા થયો. તેઓ ધનુષ્યને તેના સ્થાનમાંથી ચળાવવાનું પણ કરી શક્યા નહીં. પછી દશરથના પુત્ર રામે ઉભા થઈ એક લીલા માત્રમાં એક ધનુષ્ય ઉપાડ્યું, ને તેના ઉપર પલ્લુ ચઢાવી કે, તુરંત મીતાએ તેના કંઠમાં વરમાળા આરેપણું કરી, એજ પ્રમાણે રામના નાના ભાઈ લક્ષ્મણે ખીજા ધનુષ્યને ઉપાડીને તેના ઉપર પલ્લુ ચઢાવી,

એટલે ત્યાં સહેલા વિદ્યાધરોએ પ્રવજા થઈને પોતાની અઢાર કન્યાઓ તેને આપી. આ વખતે રામના બાઈ બરતને પણ કનકરાજાએ પોતાની બદ્ધા નામની પુત્રી આપી હતી. પત્રી દશરથરાજા પોતાના પુત્રોને પગલાવી પોતાને નગર આવ્યો. ત્યાં સર્વ પ્રજા નરકથી આનંદ જનન થાયે તેમનો પ્રવેશોત્સવ કરવામાં આવ્યો હતો.

ત્યારે રામ મીનાને પરણી ગયો, ત્યારે ભામંડળને ભારે અપશોષ થયો હતો. તે પોતાની ઈચ્છા પૂરી ન થવાથી મનમાં પરિનાય પામતો ભામંડળ પિતાની સાથે આવ્યો હતો, ત્યાં આકાશવાણી થઈ કે, “હે ભામંડળ, એક કરીશ નહીં, તે સીતા તારી જ્ઞેન છે, અને જનક તારા પિતા છે, કેમકે તેને તારું હરણ કર્યું હતું, તેથી ચંદ્રગનિના ક્ષાધમા તું આવી પડ્યો છે.” એ સાંભળી ભામંડળ સીતાને જ્ઞેન જાણી અને જનકને પિતા જાણી પાછો વળ્યો અને દુર્વચી તેમને મળ્યો હતો. પછી પોતાની જ્ઞેન મીનાની ક્ષમા માગી અને પોતાના પિતા જનકરાજાની રજા લઈ ચંદ્રગનિની સાથે પાછો પોતાને નગરે ગયો હતો.

રામ પોતાની રાજધાનીમાં આવી મીનાની સાથે શુદ્ધમારનું ઉત્તમ મુખ લેતા હતા. મીનાએ સ્ત્રી ધર્મનું ઉત્તમ શિક્ષણ મેળવ્યું હતું, તેથી દશરથના રાજકુટુંબમાં તે ધણી માનેતી થઈ પડી હતી. અનેક દામ અને દામીઓ છતાં સીતા પોતાના પતિ રામની બને સેવા કરતી, તેથી તે પતિના પ્રેમનું પૂર્ણ પાત્ર બની હતી. ધાર્મિક અને સાંસારિક કેળવણી પામેલી મતી મીના દશરથરાજાના રાજ્યની સર્વ પ્રધામાં સારી કીર્તિ પામી હતી. તે નીલપરને દિવસે દરેક જિનાલયોમાં અને ધમાંલયોમાં પોતાની બને જતી અને ત્યાં અનેક બાળકો ધાર્મિક કાર્યો કરતી હતી. કેમકે પણ આવક દુગ્ધી જલુષ તો તેના ઉદાર કરવાને

તે પોતાનો હાર દાઘ લંબાવતી હતી. આથી સતી ત્રીતાના મેલેલ આગળ અનેક દુઃખી યનો આઘવ લેવાને આવતાં હતાં.

રામને કુદેથી નામે એક આરમાન માતા હતી. તેણીના હારથી ભરત નામે એક કુમાર થયો હતો કપટી કુદેથીએ પૂર્વે રાજ દશરથ પાસેથી એવું વચન લીધેલું કે, “તેણીના પુત્ર ભરતને રાજ્ય આપવું અને રામને વનવાસ આપવો.” આથી દશરથને ભરતને રાજ્ય આપવું પડ્યું અને રામને વનવાસ પ્રદાન કરવાની આજ્ઞા કરવી પડી. પછી સત્ય પ્રતિજ્ઞાવાળા દશરથ રાજ્યે ભરતને રાજ્ય આપી સત્યજૂનિ આચાર્યની પાસે રીક્ષા લીધી હતી. પિતાનાં વચનને પાળનાર રામ જ્યારે વનમાં જવાને નિયત થયા તે વખતે પતિબલિમાં પ્રેમવાળી મતી મીના આમંદ કરી તેમની માથે જવાને નિયત થયા. પિતાના બધું રામ જ્યારે વનમાં જતા તપર થયા એટલે બાનુબલિવાળા તેના નાના બાઈ ભરતને પણ માથે આવવા આમંદ કર્યા. રામે સ્ત્રીના અને ભરતને માથે લઈ જવાને જાગીર કર્યું.

રામ, ભરત અને મીનાને માથે લઈ વનમાં ગયા નેમલે દંડાદંડમાં બાંધી વન કર્યું, ત્યાં રાવણે કપટથી સ્ત્રીનાનું હાર કર્યું. તે કપટથી રામે મુદ્દ કરી, તેમાં રાવણને મારી મીનાને પછી બાંધી પાતાનું રાજ્ય પાતું નેમલું. પછી રાજ્ય તપર તેમની રામે પિતાના બાઈએને જુદા જુદા દેશ એવી આપ્યા હતા. એટલેક સમય રાજ્ય કર્યા પછી મીનાને ગર્ભ રહ્યો અને તેથી તેણીને અનેક પ્રસારના દોહર ઉપસ્યા થયા, જે તેણીના શિશુ પતિ રામે પૂરું કર્યો હતા. એક વખતે મતી મીનાનું જન્મનું નેત્ર અચાનક દૂરદૂરથી તેણીએ પિતાના પતિને તે વાત જણાવી, એટલે રામે પિતાની શિયાને ઘાંત કરવા મથકે થયેલે રહ્યો—“શિશુ, તમારું જન્મનું નેત્ર

ફરકથી, એ અપકુકન થયાં છે, તથાપિ તમે શોક નહીં કરત
 આવધાન રહેજો. જિનાલયેમાં દીપમાળા રચાવજો અને દીપ
 લોકોને વધારે જ્ઞાન આપજો. કારણકે, દેવમંત્રિ અને પ.ત.
 જ્ઞાનને પ્રમુખ માટે છે. પતિનાં આવાં આધ્યાત્મ ભરેલાં
 વચન સાંભળી નીતિથી કહ્યું. પ્રાણુનાથ તું આપન કહેવા
 પ્રમાણે કરીશ. આ અપકુકનથી મારા મરીતને અનિષ્ટ થાય,
 તેને માટે મને અપશોભ નથી, પણ તમારાથી વિશેષ
 થવાનો મને ભય રહે છે. કારણકે, પતિના સદ્વાસમાં રહેનારી
 શ્રાવિકાએજ પૂર્ણ મુખી ગણાય છે. પતિની ભક્તિમાં તહીન
 રહેનારી સી કદિ જંગલમાં હોય, નાની કુપત્રીમાં હોય કે
 બીજાં તમે તેવાં કદ ભરેલાં સ્થાનમાં હોય, તોપણ તે સર્વ
 કરનાં મુખી ગણાય છે. શિવાનાં આવાં પ્રેમી વચન સાંભળી
 રામ પોતાના હૃદયમાં ઘણા આનંદ પામ્યા હતા.

એક વખતે રામ આધ્યાત્મ આગળ બેસાડતા, ત્યાં કેટ
 લાએક લોકો આવી કહેવા લાગ્યા કે, “હે દેવ, માનુસો એમ
 કહે છે કે, કામી રાવણે જોત્તીને પોતાના આવાસમાં ૮
 માસ મુખી રાખી એવી સીતા સગી કેમ કહેવાય? હે રામ,
 જેમ તેમનું જિહ્વા પાત્રીમાં પ્રસરી જાય, તેવી રીતે આ લોકો
 પવાહ નગરમાં બધે પ્રસરી ગયો છે; માટે તે અમન્ય હોય
 નહીં.” તે સાંભળી રામ ક્ષણવાર બોલ્યો નહીં. પછી તેણે
 વિચારીને કહ્યું કે, “તમે કહો છો, તે ખરી વાત છે, એના
 લોકોપવાહ આણે ને મારો નહીં. તું કોઈ પણ શીતું અત્યંત
 અકાર્ય સદ્ગત કરી શકતો નથી.” એમ કહી તેણે લોકોને
 વિદાય કરી દીધા.

લોકોના સુખથી આવી વાત સાંભળ્યા પછી રામ રાત્રે
 નગર ચર્ચા એકને ફરક નીકળ્યા. એક માણીના ઘર પામે

આપી તે હજી રહ્યો, તે વખતે જાહેર જગ્યાં પરથી વાદ આવેલી
 પેનાની ઝાંઝો મેલીએ પાટુ મારીને કહ્યું. “તું અન્યાયગુપ્તી
 ક્યાં ગઈ હતી?” પેલીએ હસાર આપ્યો. “તમે તો રામ જેવાથી
 ખતુ બહુ વધારે જણાવે છે.” રામે તો રાવણના ઘરમાં રહી
 આવેલી સ્ત્રીનાને શુદ્ધ માની. અને તમે તો હું ઘડિયાર બીરો રહું.
 તે ખર્ચી શકતા નથી: તેનું શું કારણ?” મેલીએ કહ્યું, “હું રામના
 જેવો સ્ત્રીને આપી નથી કે તે મદન કરે.” આ વચન સાંભળી
 રામને હાડાહાડ લાગી ગયું. તેના મનમાં પ્રેમનું જે દહ બંધન
 હતું, તે ગ્રિયિયા થઈ ગયું. મની મીનાની પચિત્રતાના તેને વિચાર
 આવ્યા નહીં. પતિપત્નીનો વિયોગ કરનાર કર્મ ઉદય આવ્યું.
 સતીના પ્રેમથી અદિત્ય ધ્યેષ્ટા રામે વિચાર્યું કે. “સ્ત્રીને આપી ન
 એવા મને પિછાદ છે!” પછી રામે ધર આવી પાતાના ભાઈ
 લક્ષ્મણને એકાંતે બોલાવી કહ્યું, “લોકો સ્ત્રીનાને અસતી ગણે છે,
 માટે મારે તેનીનો ત્યાગ કરવો પડ્યો.” બાઈના આવા વિચાર
 જાણી લક્ષ્મણ બોલ્યો—“બપુ. એ વાત સંભવિત નથી. મારા
 પૂજ્ય બાપી સ્ત્રીના સતી છે. લોકોના કહેવા માત્રથી આપ સ્ત્રીનાનો
 ત્યાગ કર્યો નહીં, કારણકે, લોકો પાટુકા દોષ કહેવામાં
 બહુ રસીકા હોય છે. તેવા લોકોને રાજ્યમાં શિક્ષા કરવી
 જોઈએ. લક્ષ્મણનાં આવાં વચન સાંભળી રામે ન્યાય વિચારી કહ્યું,
 “ભાઈ લક્ષ્મણ, તું કહે છે, તે સત્ય છે, તારાં બાપી સતી છે
 ખરેખરી શુદ્ધ સત્ત્વ ધર્મિકા છે. તેનીએ વનવાસમાં સાથે રહી
 અપણને પાતાનો સતીધર્મ બતાવી આપ્યો છે, તથાપિ નીતિ
 શક્તિ લખે છે કે, જો કદિ શુદ્ધ કાય હોય. પણ જો તે લોક
 વિદ્વદ્દ હોય તો તેને તજ દેવું” રામનો આવો દહ નિઃશય લક્ષ્મ-
 ણથી ફરવાઈ શક્યો નહીં. છેવટે રામે પાતાના સેનાપતિને
 બોલાવીને કહ્યું કે, “મેનાપતિ, તું મીનાને વનમાં મુકી આવ.

તેમી માસ કર્મયોગે આ જનાવ જન્મે છે. જ્યેષ્ઠ મને નિશ્ચય થયો છે. હામ અને લાઝમનું ચિરકાળ વિજયવંત વર્તો." આ પ્રમાણે કહેનાં મનીના નેત્રમાંથી અશ્રુધારા ચાલવા લાગી. પછી તેણીએ મેનાપનિને કહ્યું કે, "કપરના માસ વચ્ચેનો તમારા વાતને સંદેશાક્રમે કહેજો."

સનીનાં આવાં વચન માંબગી મેનાપનિ ગળગળો થઇ ગયો. તે મનીના વચનમાં નમન કરી પોતાના આત્માને નિદનો ત્યાંથી પાછો ફર્યો.

મેનાપનિના જવા પછી સ્વલકી પંચપરમેષ્ઠીનું કમરણું કરતી જંગલમાં રહી હતી. વિપત્તિ વખતે કુટીલ વનિતાએ કેવી રીતે વર્તવું જોઈએ? એ વિષે સતી માફ જાન થકાવતી હોવાથી તેણીના હૃદયમાં દિમનનો પ્રકાશ પડતો હતો. અને તેથી તે શ્રીગ સાચવવાના ઉત્તમ વપાય હૃદયમાં ઓપતી હતી. અને પોતાના કર્મનો દોષ કાઢતી એ વીરરમણી જંગલમાં આમ તેમ ફરતી હતી.

જંગલમાં મનીધર્મનો પ્રભાવ અદ્ભુત છે. શ્રીગને સંરક્ષણ કરવાનું મહાત્મન ચમત્કારી છે. તે મહાત્મનની આગળ કોઈ દિવ્ય કે માનવી શક્તિ ચાલતી નથી. નતી મીના એ મહાત્મના પ્રભાવથી જંગલમાં નિર્ભય થઈ ફરતી હતી. તેવામાં પુંડરીકપુરનો વજ્રજંઘ નામે રાજા ત્યાં આવી ચડ્યો. વજ્રજંઘ પવિત્ર હૃદયનો હતો. સતીને જોનાંજ તેના હૃદયમાં દયા ફરપા થઈ, પછી તે મીનાને પોતાની ગદેન સમાન ગણી પોતાના નગરમાં લઈ ગયો. અને પોતાના એક શુદ્ધ મહેલમાં તેણીને મર્યાદાથી રાખી હતી.

આ તરફ મેનાપનિ સીતાને વનમાં મુકી સમગી પાસે

વગી હાથમાં તેણી મગજાં છે, તેથી એણીને સુમેનશિખર જ્વાનેઃ
 દોહુદ ઉપજાય છે, માટે ત્યાં જ્વાનું જ્વાનું કઢી તેણીને
 કઈ જાહે અને તેણીને મંગાને સામે તીરે મુકીને આવજો.”
 ‘તેથી અ.જ.’ એમ કહી મેનાપતિ રથ લઈ ચીતા પામે આવ્યો.
 અને કહેવ. જા.યો કે. “સ્વામિનિ, મહારાજ રામની આજ્ઞાથી
 હું આપને સુમેનશિખર તીરે લઈ જવાને આવ્યો છું, માટે આપ
 રથમાં વિરાજમાન થાઓ.” સ્ત્રીના દોહુદને વચ્ચે થઈ એ વાત
 સ્વીકારી તરત તૈયાર થઈને રથમાં બેઠાં. મેનાપતિ ચીતાને
 રથમાં બેસારી એક બયાનક અરણ્યમાં લઈ ગયો, ત્યાં તેણે
 સતીને વિનયથી જણાવ્યું. “હે સ્વામિનિ. તમારા પતિ મહા-
 રાજા રામે તમને અહિં તજી દેવાનું મને કહેતું છે, આપું
 કામ કરનાર. મને પિયાર છે. પણ હું કિંકરજન શું કરું?
 ધણીની આજ્ઞા હુકમ હોય તોપણ સેવકને કરવી પડે છે.”
 મેનાપતિનાં આવાં વચન સાંભળી સતી સ્ત્રીનાં મૂર્છા આવી
 ગઈ. અને તે રથમાંથી બાહરે પડી ગઈ. કણ્ણવારે મૂર્છા
 ઉતરી એટલે સતી વિરૂપ કરવી બેઠી—“સ્વામી, આપના
 પવિત્ર હૃદયના પ્રેમરૂપ અમૃતને ગરો શું એકદમ મુકાઈ ગયો?
 અથવા શું આ પાપિણી સ્ત્રીએ આપને કાંઈ ભારે અપરાધ કર્યો?
 અચાનક આપું આમ કરવાનું શું કારણ છે? કદિ એ આપને લોકા-
 પચાદનો ભય હોય તો, આપે ત્યાં લોકોની સમક્ષ મારી પરીક્ષા
 કેમ ન કરાવી? એમ કહ્યું હોત તો તે તમારા ક્ષત્રિયકુળને
 ઉચિત હતું: આ તો તમે દયાધર્મી થઈ નિર્દય લોકોના અવળી
 ગણાય. કારણકે, તમે તમારી સગવડો પ્રિયને વનમાં એકલી
 મુકવાની આજ્ઞા કરી છે. તોપણ હું આપને લેશ માત્ર વિગ્રહારી
 નહીં થઉં; કારણકે, આર્દ્રશ્યામના અવ્યસથી હું બહુ પુ-
 કે. મુખ અમુખ કર્મ ઉદય આવ્યા વગર મુખદુઃખ થતાં નથી.

કદવાસનું કદી નારી કેળવણી પાઠ્યા હતા. રાજ વચ્ચેથી
પણ નેમને કળાશાસ્ત્રમાં મુદી માર. પ્રવીણ જનાન્યા હતા.
કામ અને કળાઓને અભ્યાસ કરી ને જાને બાઈ જાગવાનું
અને શરવીદ થયા હતા. રાજ વચ્ચેથી પોતાની પુત્રી શરિ
કળા કે જે સારી કેળવણી પામી હતી તેથીને સવની માથે પર
જાવી. તે શિવ.ચ બીજી પણ જાતીએ રાજકુમારીઓ રામના
લગ્ન પુત્ર સવને વરી હતી. તેના બીજા બાઈ કુશને મારે વચ્ચે
જે બાદતરવામાં પ્રથમ નિ પામેલા પૃથુરાજની મુંદરી પુત્રીનું
માનું કર્યું, પણ પૃથુરાજને કુશના કુલ વંશ અપવા વિના
પોતાની પુત્રી આપવાની ના કરી એટલે તેણે સવ તથા કુશને
માથે લઈ પૃથુરાજની રજા વચ્ચે કરી ને મુદમાં સવ કુશ
પૃથુરાજને નન્ય નરિત દશાની દીધા. નન્ય માથે પૃથુરાજને
નારી જોવા જોઈ જાને બાઈઓ કહેવા ગાયા કે, “પૃથુરાજ,
અમારા જેવા વંશજોને જોઈને તમારા જેવા કન્ય વંશજો
કેમ નારી જાય છે? જરા કબા રહો. અને અમારું મીઠું ભુલો.”
જે પછી નેમનું એકું અન્નાધાર્યુ વીર્ય કોળી પૃથુરાજ પુત્રી
શયો, અને તેણે વચ્ચેથીને મળીને કર્યું કે, “આ કુમારિના
અજ-પરાક્રમ જોઈ મેં અમનું કુશ જાણ્યું છે.” આ વખતે
અકસ્માત્ આશામંથી નારદમુનિ આવી ચડ્યા. નારદને
પ્રશ્ન કરી વચ્ચેથી રાજાએ પુછ્યું, “આ જાને કોના
બાળકો છે?”

નારદ જોડ્યા—રાજેન્દ્ર, લોકોના અપવાદથી જય પામી
સમે પોતાની નગરો સી સીનાને વનમાં તજી દીધી હતી. જે
સની સીનાના આ જે પુત્રો છે. તે સાંભળી કુશ જોડ્યો
હે મુનિ, રામે તે માઈ કર્યું નથી. પછી સવે પુછ્યું, મુનિ
રાજ, જે રામની નારી અર્ધથી દેદલે ફર છે? તેના કન-
જા.—૧૨

રમાં નાનદ મુનિ જોડ્યા અને નગરી અહીંથી હમો ચોજન
હર છે.” એટલું કરી નારદમુનિ ચાલ્યા ગયા. પછી કુશનું
ઉત્તમ કુળ જાણી પૃથુરાજએ પેતાની કનકમાળા નામની
કન્યાને કુશની સાથે પરણાવી. પછી વચ્ચર/ધ ને બન્ને લાઈ
એાને સંને પાતાને નાથે આજ્યે.

સવ અને શશિકાળ. તથા કુશ અને કનકમાળા—એ બન્ને
જોડીને જોઈ મતી મીના ખુશી થઈ ગયાં. તેમના જોવારણા
લઈ મતીએ તેમને હૃદયની આશીષ આપી. પછી પોતાના
મામા વચ્ચર/ધની આજ્ઞા સંઈ બન્ને બાઈ કેટલુંએક નૈન્ય લઈ
મીના માતાની આજ્ઞા સંઈ અયોધ્યા નગરીએ આજ્યા. તેમને
નૈન્ય સાથે આવેલા જોઈ રામ અને સદમલુ કોપાયમાન થઈ
તેમની સામે યુદ્ધ કરવા સામા આજ્યા. અને અયોધ્યા નગ-
રીના મીમાઝ ઉપર તેઓની વચ્ચે ભારે યુદ્ધ થયું. પરાક્રમી
લવ કુશે રામની સેનાને હીનદશાએ પોહોવાડી દીધી, એટલે
લક્ષ્મણે કોધાનુર થઈ કુશની ઉપર ચક્ર મુકયું. પણ ચક્ર તો
સતીના કુમાર કુશને મઠસલા કરી પાછું લક્ષ્મણ પામે આવ્યું,
એટલે રામ તથા સદમલુ ખેદ પાતી વિચારમાં પડ્યા કે,
“શું આ નવા બળદેવ અને નાશયલુ ઉત્પત્ત થયા હશે?”
એટલામાં તો નારદમુનિ આકાશમાંથી આજ્યા અને રામ અને
લક્ષ્મણ પ્રત્યે હમીને જોડ્યા—“અહો! તમને હર્ષને બદલે
ખેદ શેનો થાય છે? પોતાના પુત્રથી પરાજય પામયો એ શું
હર્ષદાયક નથી? એ વિચિત્ર છે. આ બન્ને સતી મીનાના ઉદ-
રથી ઉત્પત્ત થયેલા આપનાજ પુત્ર છે તેઓ મુદનું પહાનું કરી
તમને માણવા આજ્યા છે. તમારું ચક્ર તેને કાંઈ કરી શક્યું
નહીં, એ નિશાની છે; કારણકે એ ચક્ર એક ચોત્રના
પુરો ઉપર ચાલી શકતું નથી.” નારદના આવાં વચન સાંભળી

રામ અને લક્ષ્મણે શુદ્ધ પાનું મુક્યું. એટલે વિનયવાન એવા
અને કુમારોએ આવી પિતાને અને કાકાને માનના કયા પિતાએ
અને કાકાએ તેમને સ્નેહથી અતિગત આપ્યું. રામના દાંડે-
રામ વાતોર્ય રસ આપી ને. એ વખતે અને નેન્યમાં
આનંદ વર્તાઈ રહેતો હતો.

પછી રામની આસાથી સુઘોષ અને વિખીલું આવી વાત
જાહેરે કહ્યું કે, ‘મની મીનાને અયોધ્યામાં લાવે’ પછી
લક્ષ્મણ પાત્ર પોતાની પુત્ર્ય આર્જાની પામે આવ્યા અને પ્રભાત
કરી બેઠ્યા—‘પૂજ્ય માતા. તમે આવી નગરને પવિત્ર કરો.’
મીના હર્ષનાં આંશુ લાવી બોલ્યા ‘‘આઈ લક્ષ્મણ. હું શુદ્ધ
ધ્યા વિના નગરમાં પ્રવેશ નહીં કરું. મેં પાંચ દિવ્ય કરવાની
પ્રતિજ્ઞા કરી છે. પહેલા દિવ્યમાં હું જાળના અગ્નિમાં પ્રવેશ
કરીશ; બીજા દિવ્યમાં અગ્નિનું પાન કરીશ; ત્રીજા દિવ્યમાં
તપાવેલા તેલમાંથી કોઈ કાંઈ કરીશ; ચોથા દિવ્યમાં હું તોળા
બીજા અને પાંચમા દિવ્યમાં એકલી અન્ધારી કુળ મહાત્મ્ય કરીશ.
આ પ્રમાણે પાંચ દિવ્ય કરી આજે મતીત્વ પ્રગટ કરી અને
હોડાપવાદને દૂર કરી હું મારા પતિની સતીપ્રતિ દેલાવીશ.’’ આ
વખતે રામ પોતાની મિયા પામે આવી હલા રહ્યા. સતીએ
પ્રેમપૂર્વક પતિને પ્રભાત કયો. સતીનાં હર્ષનથી અંતરમાં
આનંદ પામતા રામ બોલ્યા—‘‘મિયા. તમે શુદ્ધ સતી છો.
ભારતવર્ષની સતીઓમાં સુખ્ય છો; તમારે પાંચ દિવ્ય કરી શુદ્ધ
ધ્યાની જરૂર નથી. ચાલો નગરમાં પ્રવેશ કરો.’’ પણ મીનાએ
તો એ પાંચ દિવ્ય કરી બતાવ્યા પછીજ નગરમાં પ્રવેશ કર-
વાની હા પાડી. મતીનો આગ્રહ એઈ રામે એક યોગ્ય પ્રમાણ
ખાઈ બોલવીને તેમાં ખેરના અંગારા પૂરાવ્યા. પછી સીતા
તે ખાઈની પામે આવી અને સર્વ લોકોની સમક્ષ જીવ્ય સ્વરે

જોડ્યાં- “જે મેં માત્ર શીજ લેશ પણ ખાંડિત કુરુ હોય
 આ અમિની બાઈ મને સળગાવી દેજે નહીં તો તે મને
 સમાન થઈ પડશે.” એમ કહી નવકાર મંત્રનું ધ્યાન કર
 મતી મીના નવની સમગ્ર પાતાને પમે આડી તે બાઈની પ
 તીર ગઈ. સવ પ્રેક્ષકે. સાનંદાશ્ચર્ય થઈ ગયા. સતીએ સવ
 પાતાના સતીધર્મને બારે ચમકાર દર્શાવી આપ્યો. જન
 શાસનના પ્રભાવિક હોય તેની રક્ષા કરી. ‘ધન્ય છે સતી આવી
 સીતાને’ એમ અપોધ્યાનો પ્રત્યર્થ ઉચ્ચ સ્વરે કહેવા લાગે
 સતીની આવી અદ્ભુત શુદ્ધિ જોઈ રામના મનમાં બારે પદ્મા
 ત્વપ થયે. રામે વિચાર્યું. “અદા! મેં આવી પવિત્ર મનીને
 મૃથા મંકટમા નાખી.” પછી સીતા શુદ્ધ થઈ પતિની પમે
 આવી પ્રાપ્ત ન કરી કબી રહી. રામના નેત્રમાંથી અશ્રુની ધાર
 આસની જોઈ નવીએ કહ્યું, “હે જગદીશ સ્વામી, તમે ‘મેં
 આને કારણે વનર દુ.ખ કીધું’ એમ વિચારી દુઃખી થશે
 નહીં. મારા કર્મયોગજ દુઃખી થઈ શકે. આ અમિમાં પણ
 તેવાજ પે.મે રહી રહ્યા. પણ તેનાથી મારા હૃદયમાં રહેલા
 આપેજ મને રાહરી છે. અહુ.’ કેવી પતિભક્તિ! કેવો
 શુદ્ધ પ્રેમ! નીના. ધન્ય છે તને! તારા જેવી આવીકા મની
 થોજ બા. બારનમુમિ વિમુગ્ધ છે. પછી બીજા લોકો કહેવા
 લાગ્યા કે “જનન્ય આરોપના બધથી સીતાએ અમિને પે.તાના
 અપનાની બાઈની બાપી તે બામિ પણ તેના શીતનઃ પ્રત્ય
 વધી શીતન થઈ નયો. એજ આ નોતનું મનીપત્ન બતાવી
 આપે છે.”

પછી મીનાને બીજા દિવસ કરવાની જરૂર રહી નહીં, તે
 વામાં ત્યાં ચતુર્થાની શ્રી શીતચંદ્રમુદિ આવી ચડ્યા. તે વખતે
 રામ મીના વનરે બધા તેમને વંદન કરવા નયઃ ધર્મ માંબરવા

જનના દેખનાં આવું ખોટું આજ આપે છે, એ કેવી વાત કહે
 વાય? એ કે મારા મનમાં તો કાંઈ નથી, પણ આથી જિન
 શાસનની મોટી દીક્ષા થઈ છે.” આવું વિચારી તે સાધુએ
 પ્રતિજ્ઞા કરી કે, “જ્યારે મારે માથેથી એ કતક ઉતરશે, ત્યારે
 હું આદારપાળી મદલ કરીશ.” એમ કહીને તે સાધુ ઇથે-
 ત્તર્ગ રહ્યા. તે વખતે તે મુનિના ચારિત્રના પ્રભાવથી શાસન-
 દેવીએ વેગવનીના ઘરીરમાં નેણોને ગ્રિહા કરવાને માટે તીવ્ર
 વેદના મુકી. નેથી નેણીને એવી બારે વેદના યવા લાગી કે તે
 મુખથી પણ બાકી રહી નહીં. પછી શાસનદેવી અદ્ય રહી
 બોલ્યાં કે, “આ વેગવનીએ તીવ્ર તપસ્યા કરનારા એવા મુદ્ધ
 મુનિને વૃથા કતક દીધું છે, એ સાધુ તદન નિર્દોષ છે. અને
 આ વેગવની કહે છે: નેણીને હું મારી નાખીશ.” આ પ્રભાવે
 શાસનદેવીની વાણીથી ભય પામી વેગવની સર્વ કોડોની સમક્ષ
 બોલી કે, “હે મુનિ, હું તમને વંદન કરું છું; મેં પાપીણીએ
 તમારી ઉપર વૃથા દોષ મુક્યો હતો.” આ પ્રભાવે વેગવની
 બોલી અંતરે શાસનદેવીએ તેણીને સ્વસ્થ કરી. પછી તેણીએ
 ને સાધુની વારંવાર ક્રમા માગી તેમની પામે દીક્ષા મદલ કરી.
 દીક્ષા લીધા પછી તેણી તીવ્ર તપસ્યા કરી પે ને કરેલા કર્મને
 માટે હુક સમક્ષ પોતાની નિદા કરતી મૃત્યુ પામી સ્વર્ગ ગઈ. ત્યાંથી
 સ્થળીને જનકરાજને ઘેર નું સ્ત્રીના યજ્ઞને અવનરી મું. નું તારા
 પાપને સમ્યક્ રીતે આલોચા વિના મૃત્યુ પામી તેથી તને આણું
 કતક ગ્રાસ થયું હતું. મુનિનાં આવાં વચન સાંભળી રામ, સ્ત્રીના
 વગેરે સર્વરાજકુટુંબમાં ધર્મની ભાવના વિશેષ વૃદ્ધિ પામી. અનુ-
 ક્રમે સ્ત્રીના સતીએ વસત્યથી દીક્ષા લીધી હતી. સ્ત્રીના સાધીએ
 મારી રીતે ચારિત્ર પાળી ભારતની શાવિકાએને સાદો યોધ
 આપ્યો હતો. સ્ત્રીના સારી રીતે સંયમ પાળી મૃત્યુ પામી બારમા

અચ્યુત દેવલોકમાંથી યઈ હતી. જ્યારે રામ સંસારના મોહમાં લીન હતા, ત્યારે પોતાના ઉપકારી પતિનો પૂર્વોપકાર યાદ કરી મીનાએ દેવલોકમાંથી આવીને રામને પ્રતિજ્ઞા આપ્યો હતો. એ સતી મીના અનુક્રમે મોક્ષમાર્ગની અધિકારી થવાની છે.

સાધર્મિ જ્ઞેનો, આ જીનશાસનની મહાસતી ત્રીનાનાં આદિત્ર ઉપરથી તમારે ધણે જોધ લેવાનો છે. પતિની મુદ્ધ બદ્ધિ અને શીત્તની રક્ષા—એ જ નરવો ઉપરજ ત્રીતાનો સતી-ધર્મ ટકી રહ્યો હોય. રામે લોકાપવાદથી બચ પામી સગર્ભા-વસ્થામાં તેનીનો ત્યાગ કર્યો હોય, તથાપિ મહાનુભાવા ત્રીનાએ પતિ નરક પોતાનો તેવો ને તેવો પ્રેમ જારી રાખ્યો હતો. એ તેની પતિબદ્ધિ કેવી ઉત્તમ હતી? અહ્હા! કેવો પતિપ્રેમ? કેલું સીતાનું સતીત્વ કે પોતાને અનેક દુઃખો આવી પડ્યાં, પતિનો વિયોગ થયો, અનાદર થયો વગેરે અનેક આપત્તિઓ આવી પડનાં છતાં પોતાના મુદ્ધ પ્રેમને મલિન થવા દીધું નહીં; તેમજ શીત્તમન કદિ પળ ભંગ થવા દીધું નહીં. ધન્ય છે ક્ષત્રિય શાવિકા નારા મનીધર્મને!! આવી સતી શાવિકાઓ જે દેશમાં ઉત્પન્ન થઈ આવક મંત્રારને દીપાવે છે, તે દેશને અને ને સંધને દુષ્કાર વાર ધન્ય છે. વળી આખરે તેનીએ શાવિકામાંથી સાધ્વી થઈ આદિત્રધર્મને દીપાવી બ્રહ્મવંશમાં જીનશાસનને દીપાવ્યું છે. એ મની શાવિકાથીજ રઘુવંશના નિવૃત્તરૂપ રામ વિજ્ઞાન થયા છે અને તે રામરાજ્યની મોટી ઊર્જિત મેળવવાને આ ભારતભૂમિપર આવ્યશાળી થયા છે. અહો શાસનદેવ! આ ભારતભૂમિ ઉપર રામ અને મીનાના જેવા પવિત્ર મનનાં જોડાં ફરીવાર પ્રગટ કરવા દુઃખ દુઃખ; એજ અમારી નમ્ર પ્રાર્થના છે.

મુનંદા-નંદા

~*~

આ પવિત્ર સ્ત્રી મગધદેશમાં આવેલા રાજગૃહનગરના પ્રખ્યાત ગાંધ એલિફન્ટની સ્ત્રી થાય છે અને બુદ્ધિવાનોમાં પ્રખ્યાત થયેલા અભયકુમાર મગ્ધીની માતા થાય છે. એલિફ રાજા તેના પિતા પ્રમેનજિત રાજાના એ પુત્રમાંથી એક પુત્ર હતો. તે ધર્મો પુરુષવાન, ભાગ્યવાન અને આદ્યધર્મમાં આસ્થિક હતો. એક વખતે રાજા પ્રમેનજિતે પિતાના એ પુત્રમાં રાજ્યને લાયક કયા પુત્ર છે? એમ જાણવાને પુત્રની પરીક્ષા કરી તેમાં એલિફ પમાર થયો હતો, તથાપિ એલિફને તેના પિતાએ આદર આપ્યો નહીં. તેથી તે એકલો હાથમાં ખર્જ લઈને રાત્રે યાત્રી નીકળ્યો હતો. તે વખતે ચતુર એલિફે ધર્મનુજ્ઞ શરણુ લીધું હતું. નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કરી યાત્રીનાં એલિફને માર્ગમાં સર્વ પ્રગરના અંતરાય દૂર થઈ જતા હતા. એક વખતે ફરતો ફરતો એલિફ એકાત્રદશ નામના શહેરમાં આવી ચડ્યો. તે વખતે તેણે કેટલાએક સમન્વિત રાજા નેશ્વરી પાતાનાં વસતી ગાંધે જાંધ્યાં હતાં.

આ નેશ્વરી નગરમાં સ્ત્રી મુનંદાનંદા જન્મ થયો હતો. તેના પિતાનું નામ ધનાવત્સ ગૌડ હતું. મુનંદા જાગૃત્યથી

પણી ધર્મિક, ધર્મિક અને જુદીવાળી હતી. તેણીએ માતૃપિ-
તાની હઠ્ઠાઈની સારી કેળવણી લીધી હતી. ધનાવહ રોકે સોજા
લીકનો અને આશ્નિક રતો. તેના નામથી જનજાતના કરીયા-
લાની એક સારી દુકાન ચાલતી હતી. તે નીતિમાન અને પ્રમા-
ણિક હતો. ધર્મ અને પ્રમાણિકતાને આધાર ન આપે તેવી રીતે
વેપાર કરવાથી જે કાંઈ મળે તેમાં તે નંદોપ માની રહેતો હતો.
તે છતાં તે હમેશાં હંધામી રતો.

એણે પાંચાના વચનના હંધા માથે રતોની જાંડવાળી તે
ધનાવહ રોકની દુકાને જઈ ગયા. ત્યાં તેણે સજીવર વિદ્યામ
કેળા. ત્યાં તે તે દુકાને ધણું આહુકો આવવાથી ધનાવહને મોટો
જાલ થવા માંડ્યો. તે એક ધનાવહ મનમાં વિચાર્યું કે, “ આ
કોઈ નવો માણસ પુરુષવાન લાગે છે. તેના બેઠવાથી મને
દુકાનમાં ઘણું વિક્રય થાય છે. મોટે હુ’ તેનો કાંઈ સન્કાર કરું.”
આજુ’ વિચારી ધનાવહ એણે કહ્યું, બપોર, આ દુકાનમાં જન-
જાતની સીએ છે, તેમાંથી તમારી હઠ્ઠા હોય તે સીજ લઈ
રથો. આ દુકાન તમારીજ છે. આ પ્રમાણે કહેતાં ધનાવહને
ખીજ વાત થઈ આવી—“ આજ રાત્રે કોઈ દેવતાએ મને સ્વ
પ્નામાં આવી કહ્યું હતું કે. સવારે જાત ધરી દિવસ ચડ્યા પછી
આજની ધરીએ પૂર્વ દિગ્ગામાંથી કોઈ લીસ વર્ષની વયનો પ્રવેત
વચવાળો પુરુષ તારી દુકાને આવશે. તે તારી સર્વ આપત્તિને
દૂર કરશે. એ સ્વપ્ન પ્રમાણે જરૂર તે વખતે અને તેવાજ
આ પુરુષ આવ્યો છે, મોટે જરૂર આ કોઈ સન્કારી પુરુષ લાગે છે.”

ધનાવહ રોકનાં આવાં વચન સાંભળી એણે જોડ્યો—
“ રોક. તમે મારી હંધર આટલો જાણ રોકે કેમ કરો છો ?
જે તે તમારો સ્વજાવજ એવો હશે.” રોક હસીને જોડ્યો—
“ આ સંભારમાં નવને પાંચાના અર્થ પ્રિય જાય છે, પારકો

અર્થ કાંઈ પ્રિય હોતો નથી.” ત્યારે શ્રેણિકકુમાર બોલ્યો—
 “તમારે પોતાનો શો અર્થ છે? ત્યારે શેડે પોતાના સ્વમાન
 વાત કહી અને પછી કહ્યું કે, ને હવે એવું સ્વમ આપી વિજ
 ણીની પેડે અંતર્ધાન થઈ ગયો. પછી પ્રભાતે ફરીને મે વિ
 ચાર્યું કે. (આ સ્વમ તો ઉત્તમ છે.) પછી જેવો મમય થયો
 તેવાજ મેં આપને તેવાજ સૂચણ મુખવાળા જોયા.”

ધનાવદ્ધ શેડનાં આવાં વચન સાંભળી શ્રેણિકકુમાર વિચા
 રવા લાગ્યો કે. “આ શેડ ભોળો લાગે છે. તે કાંઈ પણ છાતું
 રાખતો નથી. પછી જેમ જેમ તે સ્વમાતું સ્વરૂપ કહેતો
 ગયો, તેમ તેમ કુમાર મનમાં કાતુક પસવા લાગ્યો, એટલામાં
 તે કુમારની દિગ્દિગ્દાનમાં એક વસ્તુ ઉપર પડી, તે જોઈને
 તેણે શેડને પુછ્યું કે. ‘એ શું છે?’ શેડે કહ્યું. તે પૂજા છે. તેની
 વાત સાંભળી. એક કોઈ બીજા બંદરનું વાહાણ હતું, એ
 લોકોએ તેને સમુદ્રમાં જતું પકડ્યું અને અહીં લાવીને તેમાં
 દ્રવ્યથી ભરેલું તે વાહાણ અને મોઝું. એ એવો નાશી ગયા,
 પછી રાત્રને ખગર પડી એટલે રાત્રએ માફ ગર્વસ્વ હંડમાં
 લઈ લીધું અને મારી શેડની પદ્મી પણ સહ લીધી. વાહાણમાં
 જે કરીવાલું બંધુ હતું. તે સહ લીધું. પછી વાહાણની નીચે
 પૂજા ભરેલી હતી તે જોઈ રાત્રએ કહ્યું કે, આ પૂજા તેને આપે
 કે, જેની દ્રવ્ય પછી તે આતું કામ કરે નહીં. મારા જેવા
 આગરહાર શેડીએને માથે બધાં રાત્રએ આ પ્રમાણે કર્યું. પછી
 મેં વિચાર્યું કે, “માફ થતો નથી, દ્રવ્ય જે આ પૂજા પણ ફર
 કરીશ તે લોકો મારી હાંમી કરશે, તેની મેં વિચારીને સ્વ
 માત્માં દુકાન પામે થતો કચરો થાય છે, તેથી કેટલીક પૂજા
 મેં દુકાન આગળ નાખી અને કેટલીક દુકાનમાંજ રહેવા લીધી.”
 ધનાવદ્ધનાં આવાં વચન સાંભળી શ્રેણિક બોલ્યો—“અરે જે

માણસ વસ્તુનું સ્વરૂપ જાણતો નથી, તે શ્રાવાસ્તે કય વિકય (ખરીદી અને વેચાણ) કરે છે? તે આંલગી ધનાવહુ જોડ્યો—
“લોકો તો મારી હાંમી કરે છે, અને આપ પણ મારી હાંમી કરો છો, ત્યારે હવે મારી શી ગતિ?”

શેડને આપો દુઃખી જોઈ દયાશુ ઇલેક્રિક જોડ્યો—શેડ, તમે છતી લક્ષ્મીએ આમટે શોક કરો છો? તમારું તે વાહાણ ક્યાં છે? શેડ જોડ્યો—તે તો ગંગાનદીને કાંઠે પડ્યું છે. કુમાર જોડ્યો—“ભદ્ર, જો તે વાહાણ ગંગાનદીને કાંઠે પડ્યું હોય તો તમે જઈ તેની રક્ષા કરો. આ તમારી દુકાનમાં જે પૂજા પડી છે અને તે વાહાણમાં જે પૂજા હોય તે ઉંચી વસ્તુ છે. તે પૂજા છે તે ધનજ છે. તેમાંથી કોટીગમે દ્રવ્ય પેદા થાય તેવું છે. ત્યાં-મુખી તે પૂજામાંથી ધન થાય ત્યાંમુખી તમે મારી પાસે જે રત્નો છે, તેનાથી વેપાર કરો. હું દેશાંતરે જઈ પાછો આવીશ.” ધનાવહુ જોડ્યો—“આપ શું જોલો છો? એ તો કદિ પણ મને નહીં. આપના આગમનથી મને ધણો લાભ થાય છે. આપનાં વચનોએ મને આપનિરૂપ અમુદ્રમાંથી ત્યાં છે. જો તમે અહીંથી દાઢ્યા લાવો તો પછી દેવતાએ કહેલાં વચન નિષ્ફળ થશે અને આપની છુદ્દિના પ્રયત્ન વિના મારે તો પૂજાની પૂજાજ રહેશે. આપ કદપવૃક્ષ સમાન અહીં આવીને કેમ જતા રહો છો? આ પૂજામાંથી જે લાભ થયો, તે આપણે બન્ને અઘ્યામઘ વહેંચી લઈશું. જો આપ એમ નહીં કરો તો હું ગંગાનદીના પ્રવાહમાં પ્રપાપાત કરીશ.”

એલેક્રિકે કહ્યું, “જો તમે મારા આગ્રા, પિના, કુજ અને ગ્રામ વિષે કંઈ નહીં પુછો તો હું અહીં કેટલાક દિવસ રહીશ.” ધનાવહુ જોડ્યો—“હું કંઈ પણ નહીં પુછું, આપ મુખે રહો. મારે આપને પુછવાનું શું કામ છે? મારી વસ્તુ અને આપની

બુદ્ધિ. આપ બુદ્ધિના જગતી આ વસ્તુ મુજેથી લેશો. જે મુઠ્ઠા આપણે તે આપણે અરથોઅરથ બહેલી લઈશું.” આ પ્રમત્તે કહી ધનાવદ્ધ એલિકને પાતાને લેર તેડી ગયો. અને ત્યાં તેણે તેનું આનિય કરવા માંડ્યું.

ધનાવદ્ધની પુત્રી મુનંદા એલિકને જોઈ વિચારમાં પડી. તેના પવિત્ર હૃદયમાં પ્રેમનાં અંકુર ઉદિત થઈ ગયાં. એલિકનાં રમીન ધનાંજ તેણીએ વિચાર્યું કે, “આ કોઈ સુલક્ષણ કુમાર દેખાય છે, તેની બન્ધ આકૃતિ ઉપરથી તેની ધાર્મિક, ઉદાર અને રચાળ કૃતિ દેખાઈ આવે છે. વળી આ પવિત્ર પુરૂષને જોનાર મારા મુદ્ધ હૃદયમાં પ્રેમની વિકસી લાગણી પેદા થઈ છે, તેથી તેને. અને માટે પૂર્વનો અંગ્રાધ દેખાય છે. આજ મુખી ધના પુરૂષે જોવાના આવ્યા, તથાપિ કોઈની ઉપર મારી આવી નહીં. કૃતિ થઈ નથી. જો આ પવિત્ર કુમાર માટે બન્ધો થાય તો મારા પૂર્વ પુણ્યનો ફલ થાય.” આલું વિચારી તે બાજુ પાતાની નાનાને લેવા લાગી માતા, તમારી પાસે કહેવું તે યોગ્ય નહીં. તથાપિ ન તરથી કયા વિના રહી શકાય તેમ નથી. માતાએ કહ્યું, વસ્તે જે કહેવાનું હોય તે મુજેથી કહે. કાપડ વડની પુત્રીની માથે માતાએ નખીઆવથી વર્તેનું જોઈએ; તેથી નું મરમ છેડીને કહે. મુનંદા લજ્જાથી બોલી—“માતા, આપણે ઘર જે મુદ્ધ અનિયિ આવેલ છે, તે મને મર્વ રીને ધર્મિક પવિત્ર અને નાપાક લાગે છે, તેના મનાત્ર અને યોગ્ય પુરૂષની માથે માટે વિચાર કહે તો હું તમારો મોરો ઉપકાર માનીશ. વળી કૃત્તીન કન્યાએ જે પુરૂષને મન વચનથી વરે છે, તે પુરૂષ ધિત્રાય ત્રીજ પુરૂષને વરતી નથી.”

મુનંદાનાં આશં વચન માંજથી તેની માતા રીમ કડીને જોઈ—પુત્રી, નું કેવળથી પામેલી નું, તે છર્મ આવાં નિ-

લેજ વચન કેમ જાણે છે? વિવાહની વાતમાં છેકરી કે છેક-
રાએ પાન આપવું ન જોઈએ. તે વિચાર અને કર્તવ્ય વહિવ-
નું છે. ત્યારે છેકરાં આ પ્રમાણે પાનાની ઇચ્છા પ્રમાણે જો-
લનારા થાય ને? પછી વહિવની નપાંદ. શી રીતે રહે? જોન
નું મેંદા કુળમાં જન્મેલી. જન્મ આવું કેમ જાણે છે? તારી
જાતભણુ પ્રવૃત્તિ ક્યાં ગઈ?

ગુનગા જોડી—માતા, એમ ન જાણે. કેળવણી પામેલી
કુલીન કન્યા વિપરીત માંને જાણે નહીં. કાંઈ પણ પુરૂષ અર્થ
રીતે યોગ્ય જાગે તો કન્યાએ પાનાનો રૂચિ દર્શાવવી એમાં
શો કાંઈ છે? વિશ્વમાં સ્વયંવરની રીતી અર્થથી એક ગણાયેલી
છે. માતા, આથી મારા શીંગને માટે ગ્રંથ જાણ્યો નહીં. માટે
શીંગ મેરૂપર્વત મમાન નિર્દેશ જાણ્યો માતા, મારે માટે
મનમાં ખીજે કાંઈ પણ વિચાર જાણ્યો નહીં. હું આવક કુળ-
ની કુલીન કન્યા છું. આંધાંમઃ એકનાથી પ્રખ્યાત ગણાતી
આવકકોમનું મને પૂર્વ અભિમાન છે. વળી હું તમારા જેવી
મુશ્કિલિન અને કુલીન માતાની પુત્રી જ. જા, દરેક મારે નંદકથ
સિદ્ધ થઈ મુકયો છે. જે પતિ મેં મનમાં ધાંધો છે, તેજ મારે
આ જન્મમાં પતિ થાઓ. નહીં તો દરેક મારે સંયમનુંજ મરણ
છે. જો એ પતિની સાથે સંસારનો માર્ગ નહીં મળે તો પછી હું
મારા જીવનને સંયમના પવિત્ર માર્ગ ઉપર જઈ જઈશ. આ
પ્રમાણે માતા અને પુત્રી વાતચીત કરનાં હતાં. તે વખતે ત્યાં
આવી ચડેલા ધનાવદના સાંમગરમાં તે વાત આવી ગઈ. ધના-
વદુ ઘરમાં આવીને જોડ્યો—આ એક વર ઘર આવ્યો છે
અને આ પુત્રી પણ વિવાહ યોગ્ય થઈ છે, જો એ જાનેનાં લગ્ન
થાય તો તે લગ્ન સમાગમચંદ્ર અને કુટુંબી, મૂર્થ અને રત્નપ્રેમી,
કામદેવ અને રતિ, દુર્લભ અને રૂપા, અને ઉદ્ધ અને ઉદ્ધાગીના

સમાન શોખ વાંત થઈ પડે. એ કેહું અંતર્ય ન થય તે. અ
યોગ ધર્મોચ્છ એવું છે. આ જાગૃતમાં એટલી ચાંકા છે કે, તે
કુમારે પોતાનું નામ, કામ. કુળ — જોત્ર કે કાંઈ પણ નહીં પુછ
વાનો હસાવ કરેલો છે. તેથી આપમે નેનાં ચુલુ ઉપરથી કુળની
પરીક્ષા કરી નેને જાન નાનું પદ આપવાનું છે. તે શિવાય બીજી
કાંઈ થઈ શકે નેમ નથી.”

પિતાનાં આ વચન નાબગી મુનંદા લગ્ન થઈ જોડી—
“ પિતા, એના નામ, કામ, જોત્ર કે કુળ પુછવાની જરૂર નથી.
આપે મને કેળવણી અપાવી છે, ને કેળવણીના પ્રભાવથી મારામાં
કુળ, શીળ અને ચુલુની પરીક્ષા કરવાની શક્તિ પ્રાપ્ત થઈ છે, એ
ઉપરથી હું કહી શકું છું, કે, એ કુમાર ખરેખર કુલીન, ધર્મિક
અને મુશીલ છે. મિય પિતાજી. આપ બીજી કાંઈ ચાંકા લાવી,
તમારા સુવિચારને ફેરવશો નહીં. એ મને તે અંગીકાર કરે તો
તેની સાથે મારા લગ્ન કરો, નહીં તો મને દીક્ષા અપાવો.” પુત્રીનો
આવો નિશ્ચય જાણી ધનાવદ્દ શેઠ ખુશી થયો અને પોતે તે કાર્ય
કરવાને હૃદયમાં નિશ્ચય કર્યો.

પછી એલિકને જોડાવી તેની સાથે સ્નાન કરી, દેવપૂજા
કરી તેઓ બન્ને સાથે એસી મિષ્ટાન્ન લગ્ન્યા, લગ્ન્યા પછી ચિત્ર-
શાળામાં જઈ ધનાવદ્દે એલિકને વિનયથી જણાવ્યું. ‘એ આપને
અરૂચિકર ન લાગે તો મારે કાંઈક કહેવું છે.’ એલિકે કહ્યું,
‘આપને રૂચે તે કહે.’ પછી શેઠે કહ્યું, ભદ્ર, આ મારી પુત્રી
મુનંદાને આપ પરણે. એ બાળા તમનેજ વરી ચુકી છે. એ
તમે તેનો અંગીકાર નહીં કરો તો તે ચારિત્ર લઈ પોતાનું જીવન
નિર્ગમન કરશે. બીજા પુરૂષને નહીં વરે.

ધનાવદ્દનાં આ વચન સાંભળી એલિકે હૃદયમાં વિચાર્યું કે,
“ આ કન્યા વિદ્વાન અને ધર્મિષ્ઠ છે, મારે પરણવાને યોગ્ય છે.

તેની તોણીની માદે માટે ભાદે પ્રનિહા છે, તેથી તે સુની છે." આલું
 હયમાં વિચારી કન્યાની પરીક્ષા કરવાને તેણે કહ્યું. એક, તમારી
 પત્ની ઘેલી લાગે છે, તેજેને જેને હજારો નેને તેને વરગે તો પછી તેની
 પૂર્વેની પંક્તિમાં ગણના થશે. નામ. ૬ મ. કુળ, ગાત્ર વગેરે જાણ્યા
 વેન: વરને વરવાની વાત કરે છે તો સમજવું કે, એ ઘેલી થઈ છે.
 આ સંભળી કુમારીકા સજ્જત છે: પી બેઠી - " બહે એનેજ વરીશ.
 તજહંસનું કુળ કોણુ પુછે? નેમનું કુળ નો ઉત્તમજ હોય તેમની
 આગીજ કુળાચારને જાણી આપે છે." મુનંદાની આની દૃઢતા જોઈ
 પ્રેમિક હૃદયમાં ખુશી થયો. " ખરેખર રાજહંસી માનવ સદાવર
 કપરજ રૂઝિ ધરાવે છે ખીજ નહીં: તેમ આ સુની જાણા માદે
 વેપેજ આમજ છે." આલું ચિત્તથી કુમારે દસતાં હસતાં કહ્યું.
 કે કુમરિકા, હું તને વફે તેમાં તને શેા જાજ છે? હું વિદેશી છું
 પરીમાં બહી ને ધરીમા ખીજે. મારે મેજાપ વદળની છાયા
 જેવા છે. મુનંદાએ કહ્યું. - "આપનું વચન સત્ય છે. વાદળને
 આધારે ચંદ્ર અને સૂર્ય છે, વાદળને આધારે વપાંદનું પૂર છે,
 વાદળને આધારે તારા મંડળ છે. અને સર્વ શ્રાક પલ
 વાદળને આધારે છે, તેમ હું પણ અ.પને આધારે છું. મારે
 દૂપા કરી મારે હાથ મહલુ કરે." પ્રેમિકે ફરીથી કહ્યું, "જાણ
 શ્રાવિકા, લાંબો વિચાર કરજે. મારી સાથે તારો વિવાહ સ્વ-
 માના જેવા થશે. કારણકે, પાણિમહલુ ક્યાં પછી તરતજ
 હું વિદેશમાં આવી નીકળીશ. જેની સાથે લગ થયાં હોય તે
 પુરૂ જાદે આલી નીકળે તો પછી વિવાહિન વનિનાની શી
 ગતિ થાય?" મુનંદા બેઠી - "મારે નિશ્ચય આપ વલણ
 નહીં હો. હું તો દીક્ષા લેવાનોજ નિશ્ચય કરી બેઠી હતી. તે-
 વામાંજ તમે આવી ચડ્યા તમને જોવાંજ મારી મનાવૃત્તિ
 મંસારમાર્ગેના સ્વાદ દેવા નન્યર થઈ છે. હવે મેં જે મા-

એમાંથી એક માગની નિશ્ચય કર્યો છે. કાંતે આપને દા...
 એવું કરવો અથવા તો નાંચમ એવું કરવો. કદિ આપ મને
 પરણીને જના રહેજો. તો હું ઘેર રહી ખુશીથી રીંગવ
 પાળીશ. આ માગ આચિકા રીંગવતનું માદાન્ય જાણે કે
 સી કેમવાલીન મદાનાવનું મથન કરી એ રીંગવનને પચાં
 કરી રહીશું કે રીંગવની આચિકાઓના અરિયા વાંચ્યાં છે
 મનને સમજાવે કે તેવા રીંગના અમકારો માગ મુકયમ
 સ્થાપિત થયેલા છે.

મુનદન જાવા જવન નાજગી, એલિક ખુશી થઈ ગયે...
 નાજગી તેનું ધનાવદ કેડને કમુ કે. “આજનો મુખ વિષમ
 છે અને નાજગી ઉમ વગા ઉમમ છે. આપને જે ફોને તે
 કો. ” માનના મુનમાથી આ વચન નીકળવાંજ ધનાવદને
 દર્શના પા રચા નહીં તેનું વગન કમચપૂર્વક મુનદને
 એલિકની નજી પહોંચી.

એક વચને એલિક ફૂગન ઉપર બેઠેલા છે, તેવામાં નક
 રમ. પાંચ વચનનો ન.ન.વ એલિકે ધનાવદને તેનું કારણ
 પુછ્યું. નાદે તેનું ઉત્તર આ પો કે. “એક દેવનદી ન.ધ
 સાર્થવદ ધાત્રી વડનુચા જમી નવાજ.ય પોડીયા માથે અર્ધ
 અપેકે છે. તેની પામે એક પહેલે પોપદ છે, તે છ છ
 મરિનને છેડે આવે છે અને પીડાને ડીએ. નાદે તે પોપદ
 વાચુજ દર્શક છે, નક વચને દવનદિએ તે પોપદને પુછ્યું.
 “તેજમનુરી કયા છે?” નાદે પો.પદે કમુ. “તે દાડ એક
 નકમાં, છે. તે ઉપરથી તે ન.ધવદ નક કાપે અર્ધી માપેકો
 છે. તે રચાને એક વડં અજવા મેવો. અસમે તેને અજ
 વાનું કમુ પુછ્યું, નાદે દેવનદિએ કમુ. “તેજમનુરી ને
 દીએ ડીએ.” પરી રચાને પેનજા મંચોએ.તે એકની પુછ્યું.

ત્યારે મંત્રીઓએ કહ્યું, અહીં તેજમનૂરી ક્યાંઈ હોય એમ લાગતું નથી. ત્યારે રાજા બોલ્યો—“જે નગરમાં દરેક વાતની વસ્તુ મળે નહીં, તે શહેર કહેવાય નહીં, તે તો ગામડું કહેવાય.” એમ કહી રાજા ખેદ કરવા લાગ્યો. પછી મંત્રીઓ કહ્યું, “આ શહેર મોટું છે, કદિ કોઈના ઘરમાં તે હોય, માટે પડક વગડાયો.” આપું વિચારી રાજાના આ દેશથી મંત્રીઓ આ પડક વગડાવે છે.

ગેડનાં આવાં વચન સાંભળી શંભિકુમાર બોલ્યો—“ગેડ, મારા કહેવાથી અને મારીપર વિશ્વાસ રાખી તમે જઈને પડકને હાથ અડાડો. તે ઉપરથી ધનાવહુ ગેડે પડકને સ્પર્શ કર્યો; એટલે રાજાના મેવકોએ રાજાની પાસે જઈને કહ્યું, “ધનાવહુ ગેડે પડકને સ્પર્શ કર્યો છે.” તે સાંભળી રાજા વગેરે તથા હમણાં લાગ્યા કે, “એના ઘરમાં તો પૂજારી રહી છે; શીશુ કાંઈ ધન તો રહ્યું નથી; માટે એ તો મોટા થયો જણાય છે. માટે જે તે પૂઠ દેખાડ્યો તો આપણું નગરનું માન્ય જશે.” પછી રાજાએ ધનાવહુને પાનખાની પાસે તેડાવ્યો. રાજાના મેવકોને આવનાં જોઈ ધનાવહુ કુમારને કહ્યું, ‘શું કરવું છે?’ આ રાજાના મેવકો બોલ્યા. શંભિકુ બોલ્યો—“તમે જરા પણ બય રાખશો નહીં. આ રાજવશીકરણ મંત્રિ છે, તે ગાંઠે બાંધીને ત્યાં લાગે. એ મંત્રિના પ્રભાવથી જ્યારે રાજા ખુશી થાય ત્યારે તમારે પુષ્કળ દ્રવ્યે કરીને પણ આ શહેરની માંડવી માગવી, તેજ તમને તેજમનૂરી આપશે.”

કુમારના કહેવાથી તે રાજા કદાં રાજાની પાસે ગયો. રાજાને પ્રભુમ કર્યો, તેટલામાંજ મંત્રિના પ્રભાવથી રાજા તેની ઉપર ખુશી થઈ બોલ્યો કે, “આપણે આ ધનગેડને માંડવીનું કામ માંડવું છે, કદિ થયારે ધન મળે તેપણુ એ કામ એના

હાથમાંથી લઇને ગીચને મોંપવું નહીં.” આ પ્રમાણે થોડે માંડવી તે મળી, પછી રાજ્યએ કહ્યું, “ગ્રેડ, આ દેવનંદિ સાર્થવાહને જે ભેટએ તે અપાવજે.” ત્યારે ગ્રેડે કહ્યું, “આ સાર્થવાહને જૂની તેજમતૂરી ભેટએ છીએ કે નવી?” એ સાંભળી રાજ્યએ ખુશી થઈ કંથો પોચાક આપી ધનાવહનું સન્માન કર્યું અને પછી તેની સાથે દેવનંદિ સાર્થવાહને ગ્રેડ દેયો. ત્યાં દેવનંદિને ઐલિંક કુમારનો સમાગમ થયો. પછી કુમારે સાર્થવાહને તેજમતૂરી બતાવી કર્યું કે, “અગ્નિમાં એક ગડિયાણું તેજમતૂરી નાખી તેમાં બે એક ભાર—વીશ તોણ ત્રાંજુ નાખવાથી તે બધું સુવર્ણ થઈ જાય છે.” તે સાંભળી સાર્થવાહ ખુશી થઈ ગયો. પછી તેને તેજમતૂરીની વાનગી બતાવવામાં આવી તે જોઈ સાર્થવાહને બેજાતબના રાજાની અને તેમાં વનના ધનાવહ જેવા શેડીઆની પ્રશંસા કરી.

પ્રસન્ન થયેલા સાર્થવાહ પછી પોતાની સવાસાખ પોડયો, જેમાં રત્ન, સુવર્ણ, કપડાં, વસ્ત્ર, ચંદન, કપૂર, કસ્તૂરી વગેરે ધણું કીમતી કરીવાળાં ભેટલાં હતાં, તે ધનશેડના આંગણમાં લઈ આવ્યો. તે ભેટ ઐલિંક અને ધનાવહ સંકિત થઈ ગયા. દેવનંદિએ બધી પોડયો શેડને મોંપી કઈ તેના બદલામાં જે ખુશ હતી તેજ તેજમતૂરી હતી તે લઈ કરી હૃદયમાં આનંદ પામ્યો. પછી ધનાવહ, દેવનંદિ અને ઐલિંક એ ત્રણે જણે જિનાલ-યમાં જઈ દ્રવ્ય અને ભાવ બન્ને પ્રકારની પૂજા કરી સારી ભાવના ભાવી હતી. છેવટે દેવનંદિ રાજાની પાસે ધનશેડની નયઃ ઐલિંકની ભારે પ્રશંસા કરી અને તેઓની રજા લઈ પોતાના વનન તરફ પાછો ગયો હતો. રાજા પણ ત્યારથી ધન-ગ્રેડ ઉપર ઘણું પ્રસન્ન થયો. અને ને ધનશેડને બારે માન આપવા જાગ્યો.

સેલિકના પુણ્યપ્રભાવથી ધનાવદ્ધ બેલાતડનગરમાં મોટે ધનાજી થઈ ગયો. અગતિન ચાચકો, ગુપ્તિજનો, કવિઓ અગતિન વિદ્વાનો ધનાવદ્ધની પાસે આવવા લાગ્યા. કુમાર સેલિક પાસે મોટો શ્રીમંત બની ગયો. તેણે જ્ઞાન ક્ષેત્રોમાં દ્રવ્યનો ઉપયોગ કરવા માંડ્યો, આથી તેની ધર્મકીર્તિ આદે તરફ પ્રગટ થવા લાગી. અને તે છોકરામાં ગોપાળ એવા નામથી ઓળખાવા લાગ્યો.

મુની મુનંદા પિતાને પર રહેતી પણ તેનું અપનર્યાસ બુદ્ધિ હતું. સેલિક તે સ્થાનમાં મુનંદાને મળ્યો અને બન્ને પાસે વિવિધ પ્રેમનો અનુદા આપીને અનુભવનાં હતાં. એમ કરતાં મુનંદા અને સેલિકને આપે રહેતા જે વર્ષ ચીતી ગયાં. કેટલાક વર્ષો પાસેથી મુનંદા એકાંત પતિના જાનનો, રમ્મનો અને મેનો આપીને હાથ અધિકારીવનને દુનિયા કરતી હતી. જોકે તે કપકાદી અધિકાર મુનંદા પાતાના પિતા અંત પતિના પતને આપીને કપકાદી કરતી હતી. બાળ અધિકારીને લેખ આપવામાં આપીએને આપીને કરવામાં અને અધિકારીની નિર્ધન નાઈએને કદાર કરવામાં તે પાતાની ઉત્તમ ઉદારતા દર્શાવતી હતી. જગી દેવ. ધર્મ અને મુક નરક બધી રાખી તે જાળથી કુલ્યો કરવામાં તે લેખ ઉત્તમ ધારણ કરતી અને તે કરીને ધર્મનો મદાન ઉલ્લેખ કરતી હતી. પવિત્ર દુદ્યો પિતા ધનાવદ્ધ મોટા મુનંદાને સર્વ પ્રકારની સહાય આપીને મુનંદા તે સહાયનો લાભ લેવા જાત જાત મુકનો નાપાત થાય તેવાં કાર્ય કરતી હતી. કોઈ કોઈવાર એ મહામુની અધિકારીને સમજાવે કોઈ કોઈ નેમાં કનક પ્રકારનો ને. આપ તેવાં બાળનો કરતી અને પ્રત્યે પ્રત્યે નાઈમિત્તના નરક પ્રકારના કરી ધર્મને પ્રમાણ વધારતી હતી.

જરાજર ખાત્રી કરી આપી એટલે તેણે તે વાત માન્ય કરી પછી
પુત્રને લેવાને તે ઘણો હિન્કારિન થયો અને કેટલીએક સમસ્યા
આપી પોતાના એક ચતુર મેવડને જતાનટ મોકલ્યો. તે રાજ-
મેવડ જતાનટ આપી ઇલિકને મળ્યો અને તેણે તે સમસ્યાઓ
સંચકા આપી. સમસ્યા વાંચ્યાંજ નેને પિતાને મળવાની ઉત્કંઠા
થઈ આવી, પછી તે પોતાની સ્ત્રી મુનંદાની પાને આવી તેણે
સ્વકેશ જવાની રજા માગી. ત્યારે મુનંદા જાણી -પ્રાંજીશ. હું
પણ આપની સાથે આવીશ. આપના વિના ક્ષણમાત્ર પણ રહી
શકીશ નહીં. આર્થ કાવિકાએ પિતાના વૈભવવાળા ઘરના
કરનાં પણ પતિના સામાન્ય ગૃહને ઈંગે છે. ને તું આપની સાથે
રાજધાનીમાં રહેવા કેમ ન ઇચ્છું? ઇલિકે કહ્યું, મુંદરી, અત્યારે
મારાથી તને સાથે લઈ જઈ શકાય નહીં. આ વખતે તારે
અલ્લિજ રહેવું. પતિને મુખ ધાય નેમ વત્તેવું, એ સતી સ્ત્રીને
ધર્મ છે. પતિનાં આવાં વચન સાંભળી મુનંદાએ ને વાત કબુલ
કરી. પછી તે સદગુણી બાળાએ સ્વચ્છાશી જણાવ્યું કે, પ્રસ-
વથી જો પુત્ર ધાય તો નેનું શું નામ પાડવું? ઇલિકે જોડ્યો—
પ્રિયા, ને તારા કત્તમ દોહદથી દેશના પ્રાણિને અભય કર્યા હતા,
નેથી તે પુત્રનું નામ અભયકુમાર પાડજો. મુનંદાએ ફરીથી
પુછ્યું, સ્વામી, કહિ આપ મને વિશ્વંબથી મળે અને તમારા
પુત્ર સમજાવો થઈ નેના પિતાનું નામ હામ વગેરે પુછે, ત્યારે
મારે શું કરેવું? પછી ઇલિકકુમારે ચિત્રશાળાના પાટલ ઉપર
નીચે પ્રમાણે ખરીથી અક્ષરો લખ્યા:—

રાજગૃહ મામ, ગોપાળનામ, અને
ધવલોરે ઘર.

આ પ્રમાણે અક્ષરો લખી પ્રિકને પ્રમથી બેટી ઇલિકકુમાર

અભયકુમાર પોતાની માતા સુનંદાની સાથે રાજગૃહનગ-
રીના ઉદ્યાનમાં આવી હતી. તે ઉદ્યાનમાં પોતાની માતાને
રાખી અભયકુમાર એક કુવા પામે આવી હતો. ત્યાં લોકો-
એ નેને કહ્યું. “આ ખાલી કુવા ઉપર ઉભા રહી જે તેની અંદર
રહેલી મુદ્રિકા કાઢશે, તેને ઇલેક્ટ્રિકશન અર્ધુરાલ્ય અને પ્રધાનપદની
આપવાનો છે.” તે પછી અભયકુમારે સર્વ લોકોની સમક્ષ લીધું છાણ
કાપી તે મુદ્રિકા ઉપર નાખ્યું; અને તેની ઉપર અગ્નિ બચી, એટલે
પેલું છાણ ચાર ઘડીમાં મુકાઈ ગયું. અને તેની સાથે મુદ્રિકા ચોટી
ઝડી, પછી પામેના બીજા કુવામાંથી નીકળે તેમાં પાણી આવ્યું,
તે પાણીથી કુવા કાંડા મુકી ભરાઈ ગયો, એટલે મુકાઈ ગયેલું
છાણ ઉપર તરી આવ્યું, પછી તે મુદ્રિકા કાઢી તેણે પાસણ કરી.
આ અમનકારથી બધા લોકો આશ્ચર્ય પામી ગયા. તેમણે તે વાત
જાણીને જાણી. ત્યારે રાજા ઇલેક્ટ્રિક ઘણો ખુશ થઈ ત્યાં આવ્યો.
અભયકુમારની મંદર આદૃતિ એક ઇલેક્ટ્રિકશનને અનિહ્ય થયો.
રાજાએ કુમારને પુછ્યું, “તું કાણ છે? અને ક્યાંથી આવ્યો? મું?”
અભયકુમાર વિનયથી જાણ્યો - મદારાજ, હું એક મુનાફર છું
અને જોનાતનગરથી આવું છું. રાજાએ આનંદથી પુછ્યું,
“તું કોનો પુત્ર છે?” કુમારે કહ્યું, હું રાજાનો પુત્ર છું. તે સાંભળી
હૃદયમાં તુલ્ય એન્ટિક દર્શાવીથી પુછ્યું, “જોનાતનગરમાં
ધનગોળી પુત્રી વિષે તું કંઈ જાણે છે?” કુમાર જાણ્યો, —હા,
તેણીને એક પુત્ર થયો છે અને તેનું નામ અભયકુમાર પાડેલું છે.
રાજાએ ઉત્કંઠાથી જાણ્યું, “તે કેટલા વયનિહ્ય છે?” કુમારે કહ્યું,
“તે ઉમરમાં અને રૂપમાં મારા જેવો જ છે.” રાજાએ ફરીવાર પુછ્યું,
“તારે જોને એવો પરિવશ ક્યાંથી?” કુમારે જાણ્યું, “મારે તેની
માથે પાટી મેચી થઈ છે, તેથી તેના ચિન્હ હું જણાવવા રહી શકું
નથી.” રાજાએ કહ્યું. “જે એમ હોય તે તું તેને મુદ્દિને અંદર

પ્રભાવિત્ત ચમત્કારોથી આર્યપ્રજને ચક્રિત કરી હતી. અને સતી મુનંદાના સતીધર્મને જગતમાં પ્રખ્યાત કર્યો હતો.

છેવટે ધર્મવીર અસયકુમારે દીક્ષા લઈ પોતાના જીવનને મુધાયું હતું. અને તે મોક્ષનો પૂર્ણ અધિકારી થયો હતો.

સતી મુનંદાએ પોતાના પતિ શ્રેષ્ઠિકના મહુવાસમાં રહી ગૃહવાસનું અંત્યું સુખ ભોગવ્યું હતું. તેણીએ કેળવણીના બાળથી પોતાના સ્ત્રી જીવનને કાંચી સ્થિતિમાં મુક્યું હતું. પંડિતોની અને દાનશીલ એવી તે શીશવતી મુંદરી પતિભક્તિ અને પ્રજુભક્તિ કરી આ વિશાળ વિશ્વમાં વિખ્યાત થઈ હતી. જનજાગૃત્તિને બોધ આપવામાં અને અનાથ, અપંગ અને નિરાશ્રિત એવા સાધર્મિઓની સેવા કરવામાં તેણીએ પોતાના જીવનનો પાછલો ભાગ નિર્ગમન કર્યો હતો. એથીજ તે સજ્જતમણી જન-ધર્મની મહાસતીઓના મંડળમાં ગણાતી હતી. ધન્ય છે એ અસયકુમાર જેવા વીર પુત્રની માનને!

સાધર્મી માતાઓ, અને જ્ઞેનો, તમે આ મહાસતીનું નિર્મળ ચરિત્ર વાંચી તેણીની પામેલી ધાર્મિક વૃત્તિનું અને પતિ-ભક્તિનું શિશુ સ્વપ્ન તમારા આંધાર જીવનને કાંચી સ્થિતિમાં મુકો. અને પતિભક્તિરૂપ દૃષ્ટાન્તનાનું સદા મેવન કરો.

1-21-54

• 11. 11. 2019

100

inde

[illegible]

— 41 —

www.elsevier.com/locate/jmb

MS. 20

4. 2. 1.

1992

• **Wiederholungsfragen**

Figure 1

2004

તુલ્યમાં કોનરી રાખ્યો હતો. ભટ્ટાના આવવા પછી ગોબદ્ર
શેઠના પદમાં વૈભવ અને શક્તી વૃદ્ધિ પામ્યા હતા. ગોબદ્ર
ભટ્ટા તેની કેળવણી પામેલી સ્ત્રીના નરવાનમાં રહી ધણો મુખી
હતો. ગોબદ્ર સમગ્ર નગરીના રાજ્ય ક્ષત્રિયોના માનિતો થઈ
નગરશેઠની પદિનો અધિકારી બન્યો હતો. ગોબદ્રશેઠ અને
ભટ્ટા શેઠાણીની ધર્મક્રાંતિ આ વિશ્વના વિભાગ પદ ઉપર પ્રભવી
ગઈ હતી.

એક વખતે શીશવની ભટ્ટા નગરમાં ઘડ નેણીએ સ્વપ્નામાં
ગાતાનું શેર ભેળું. અને અનુક્રમે તેણીએ પુત્ર પ્રસૂયો. ધાર્મિક
ગોબદ્રશેઠે તે કપરથી તે પુત્રનું નામ શાગિભદ્ર પાડ્યું હતું.
શાગિભદ્ર ત્યારે યોગ્ય વયનો થયો. ત્યારે તેના માતાપિતાએ
તેને મારી કેળવણી કેવા નિશાળે મુક્યો હતો. બુદ્ધિમાન
શાગિભદ્ર શાળા વખતમાં સર્વ કળાઓનો પારંગત અને સારો
વિદ્વાન થયો હતો. શાગિભદ્ર યાવન વયને પામ્યો ત્યારે તેના
પિતાએ તેને બચ્ચીશ સ્ત્રીના પરણાવી હતી. તે બધી સારા કુળ-
વાન મુદરશાની પુત્રીઓ હતી.

શાગિભદ્રની પ્રવૃથ્ઠ મંપતિ ધણી બારે હતી. તેના તેજ-
સ્વી મહેરા કેપર પૂર્વ પુ.પનું મહા તેજ આગકનું હતું. પ્રવૃથ્ઠ-
વાન શાગિભદ્ર તે બંદેશ સ્ત્રીઓની સારે એક મુંદર મહેરામાં
રહેતો હતો. અને તેમાં રેવણના જેવું દેનમ ચિત્ત સુખ
ભાવવતું હતો. શાગિભદ્રની સમૃદ્ધિનું વર્ણન વનસ્પતિપ્રણે-
ત્રક પ્રકારે કરે છે. જેનું દર્શનનું શાગિભદ્રનું પ્રવૃથ્ઠ મંપતિ-
પરિ મળેલું છે.

શાગિભદ્ર ત્યારે મુદરશાની રવાને થયેલ થયે એટલે
તેનો પિતા ગોબદ્ર શેઠ વૈભવ દેવતા રવાની મહાપરેશનની

પામે દીક્ષા લઈ ચાલી નીકળ્યો હતો. ગોબરે ચાલતી વખતે પોતાની સતી સી બદાની રચા લીધી હતી, તે વખતે મતી બદાએ જે વચનો કહ્યાં હતાં, તે દરેક શાવિકાએ હૃદયમાં કોતરી રાખવાં યોગ્ય છે બદા બોલી હતી કે, "પ્રાણનાથ, આપ પરસોડાનો પવિત્ર માનં મુધાગ્રા પ્રવર્તો છો, પણ આ આપની આશ્રિત અધ્યાત્મનાં ગો વિચાર કર્યો ? આપ જાણો છો કે, મતી શાવિકાનો પરમ આધાર પતિ છે. પતિ વગરનો મૃદુલવ્રત તેને ઋમગાન જેવો મૃન્ય છે. પતિ વગરની પત્નીએને ધર્મ નાથવંતો ધણેજ મુશ્કેલ છે. પતિપ્રાણ શાવિકા મને તેટલા ધન નાથન કરે તથાપિ મને કૃત મેઝવવાનું ઉત્તમ નાથન પતિની બક્ષિત છે પ્રાણપતિ, આ શરણુરક્ષિત શાવિકાને માથે લઈ બાંધો. હું તમ આપની નાથે નાથી થઈ પરસોડાનું નાથન કરવા તૈયાર થઈશ."'

પતિ બદાના આવા વચન સાંભળી ગોબર મોઝ બોલ્યો-
 "તારી, રાંધે નિભવ નહીં. શાવિકા જેવા મનુષ્ય પુત્રની નાથે નહેવડી રાંધે મુઝા થશે. પુત્રવતી સ્ત્રીએને પતિનું અનુમતન કરવું યોગ્ય નથી. તમારે તમારા સતીધર્મનું મને શાવિકા જેવા મનુષ્યનું શરણુ છે. આપનું અન્નેના જવાબી મૃદુલવ્રતમા તપ્તીન થયેલા પુત્રને ખેડ થશે. પ્રિયા, ધેડો કાળ દુઃખ. તમા નહીં જિન બનવ તની બક્ષિત કરો. તમારે મમય આપે તારે તને ચાવિના પવિત્ર માર્ગને અંગીકાર કરવું."

પતિનાં આવાં વચનને આજ્ઞારૂપ મતી બદા શાવિકાની માથે રદી હતી. મનુષ્યનું શાવિકા પાતાની માનનું બદુ મન કર્યું અને પૂર્વ પુણ્યના પ્રમાણથી પત્ની મમુદિને રાંધેલી રોમ બેઠકવતો હતો.

એક વખતે જનન લક્ષ્મીના ધર્મી શાગિભદ્રે સવાલાખ સો-
 નેવાના રનક'બલ કે જેને રાજા યેલિક પણ ખરીદ કરી
 શાપો ન હોય તે ખરીદ કર્યા, તે સાંભળી યેલિક પણ
 અદ્યેય પાત્રી શાગિભદ્રને ઘેર તે રનક'બલ દ્રવ્ય અપી લેવાને
 નિક મેવકને મોકલ્યો. તે મેવકને ભદ્રાએ કયું કે, રાજાસેવક,
 જે તે રનક'બલના સંગ કટકા કરી માત્ર પુત્ર શાગિભદ્રની
 બત્રીશ મીઝોને વહેંચી આપ્યા છે અને તે બધા ખંડ તે
 વડુઓએ પણ હાથ પગ પાડેને તે વડે પત્ર તરીકે નાંખી
 દીધા છે. મારે એ સલાનેતેની જરૂરદેવ ત્યાં ખંડ પડ્યા છે તે
 જઈ બહો. રાજાના મેવકે તે પાત્ર આપી રાજાને કદી અટલે
 માત્ર ધણુજ અદ્યેય પાત્રી ગયો, પત્રી તેણે શાગિભદ્રને
 આપ્યા એક મેવકને મોકલ્યો. તે વખતે ભદ્રાએ હૃદયસાચું
 કે, મારા પુત્ર ક્યાં પણ જાહેર નીકળે નથી. તે ૧૫૨થી
 માત્ર યેલિક પેનાની અને શાગિભદ્રને ઘેર આપ્યો હતો. તે
 વખતે યેલિકના માનને મારે શાગિભદ્રના મહેલ આગળ
 ગમ્મદિ મારે મોટી નંધરી દરવાજા બાગી હતી, જે એક રાજા
 યેલિક માનદાએયે થઈ ગયો હતો.

માત્ર યેલિકને એક વાનખુવનના બેનારી ભદ્રાએ પા-
 નાના પુત્રની પાને આપી હતું કે. પુત્ર યેલિક તને મારા
 આજ્ઞા ને. લક્ષ્મીના ભાઈ વિશ્વનાથ નમ્ર દેવ રહેલ. શાગિ-
 ભદ્રે માત્રને કહ્યું, અન્ના, તેની પાને જે પેચકાનું દેવ તે
 ખરીદ કરી રહે. માત્રા લક્ષ્મીને ને.કી વસ્ત્ર, તે દેવ પેચ-
 નારી પેચરી નથી, પણ તે મત્રથ દેવના અધિપતિ અપ્પો
 રાજા યેલિક છે તે તને મત્રથને અપેક છે. માત્રની બધી
 વાતે માંભળી શાગિભદ્રના મનમાં પેદ રહે કે. મુ. મારે દેવ
 ૧૫૩ થઈ પત્રી છે ને.કી પા. પે.ન દેવિત્રવાત અને વિશ્વ

છે, હવે હું આ કાવાના બોગ વિલાસ નદી બોગવું. હવે તે શ્રી વીરપ્રભુની પામે જઈ દીક્ષા લઈશ.”

પછી માતાની આજ્ઞાથી મુકોમજ શાગિભટ્ટ રાજા એલિફ પામે આગ્યો અને તેણે વિનયથી રાજાને પ્રણામ કર્યો. રાજાએ તેને આજિમન થઈ પોતાના બોગમાં બેસાડ્યો. તેટલામાં શાગિ ભટ્ટના મરીરમાંથી મુગ'થી પમીનો નીકળવા માંડ્યો. તે જોઈ રાજાએ તેનું કારણ પુછ્યું, એટલે મતી મુલકાએ કયું—મહા રાજા, આ કોમજ પુત્રના પિતા દીક્ષા લઈ મુનુ પામી દેવ સોકે તથા છે, ત્યાંથી તેઓ પોતાના પુત્રના ઉપર રોદને સીધા મનપાછિત વિચ્ચ વરતુઓ મોકલે છે. તેથી તે દમજાં મનુષ્યના ગ'ધને સીધા પલો ફલેશ પામે છે. તેથી તેને પમીનો વળે છે. માટે એને તમે જાણી જા. પછી રાજા એલિફે શાગિભટ્ટને છોડી દીધા, એટલે કંઈમાં મુકાએલો છુવ જેમ મુજિમ્મિ જાય, તેમ તે પોતાના મહેલને માનમે માગ આગ્યો ગયો.

મતી નદ તેવંતરી દરી તેમજ તેલીનામાં રાજાભજિ નંદરી દુગ નખનુ મજન કરનાર અને પ્રજના જનમાત્રની રક્ષા કરનાર રાજા પ્રજાને બહુ માન કરવા પેગ્ય છે, એમ તે નારી રીને નમજતી દુગી વધી પોતાના રવનેવાથી પતિ મેલક મેડને નમજાતથી નારી રીને નખતાર રાજા એલિફ પેગ્યને ઉપકારી છે, એ પણ તેની જાતની હતી. આથી જડાએ એલિફ નખનુ બહુ માનથી જાનિ'વ કરવા માંડ્યું. જાને રજાન કમલી ઉંચા પ્રજરનાં બાજન જમાજાં, જે બાજન રાજા એલિફ પોતાના મહેલમાં ફરિ પણ જમ્યો નહોતો. પછી જડ એ રાજાને ઉંચી જાતને વિચ્ચ પેગ્યક આપ્યો. જેને એલિફ મનપાછિત ચકિત થઈ ગયો. હવે, પછી “ક્યાં મ.કે મુજ

અને ક્યાં આનું મુખ!" એમ જાને વચ્ચેના અંતર વિંધ વિચાર કરતો કરતો તે એલિઝ પોતાના દરબારમાં આવ્યો હતો.

એક વખતે ધર્મશોધ નામે એક જ્ઞાની આચાર્ય રાજ-
મુદનગરના ઉચ્ચાનમાં આવી ચડ્યા. તે જાણે બાણી શાગિભદ્ર
તેમને વાંદવા ગયો. મુકને વાંદવા પછી તે તેમની સન્મુખ બેઠો
એટલે પદોપકારી મૂરિએ તેને ધર્મદેશના આપી. દેશનાને અંતે
તે વિદ્વાન મૂરિએ જણાવ્યું કે. "મૂક પુરુષ આ સંસારની
શરણ સ્વપતિને સ્થિર માની તેમાં એવા આસક્ત જાને છે
કે, જેઓ હાથેગીમાં રહેલા ગંગતા જાળની જેમ પોતાના કીલ્મ
થતાં આયુષ્યને પણ દેખતા નથી." આ વચને પુણ્યશર્ણી
શાગિભદ્રના હૃદયમાં ભાર અસર કરી. અને તરતજ તેણે સંયમ
લઈ આત્મસાધન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. શાગિભદ્રે આચાર્ય-
ને વિનયથી જણાવ્યું. "મહાનુભાવ, આપના ઉપદેશનાં વચને
મારા હૃદય ઉપર આદી અસર કરી છે. આપનાં તે વચનો
મારા જીવનના છેલ્લા ભાગને મુધારવામાં કારણભૂત થયાં
છે. હયાનિધિ, હું મારી માતાની આજ્ઞા લઈને આપની પાસે
ચારિત્ર લઈશ." આ પ્રમાણે કહી શાગિભદ્ર પોતાની માતા
ભદ્રાની પાસે આવ્યો, તેણે નમન કરી માતાને કહ્યું—“માયાજી
માતા, હું ધર્મશોધસૂરિ પાસે ધર્મ સાંભળીને આવ્યો છું, તેમની
દેશના વાણી સાંભળી મારા હૃદયમાં વેરાચ્છ ઉપજ્યો છે, તેથી મારી
રીક્ષા લેવાની ઇચ્છા થઈ છે. માટે મને આજ્ઞા આપો.” માતાએ
કહ્યું, પુત્ર, તારું શરીર મુકોમળ છે, અને ચારિત્રનો આચાર કડિન
છે, તેથી ચારિત્રના પરિપક્વ તારાથી નહીં સહન થાય. દિવ્ય વૈજ-
વના ઉત્તમ વિજ્ઞાસને ભોગવનારો તું ચારિત્ર ધર્મના કદમય
આચારો શી રીતે પાળી શકીશ? શાગિભદ્રે બોલ્યો—માતા,
મારી વેરાચ્છ બાવનાએ મને ચારિત્રના કદને સહન કરનાર બનાવી

હીધા છે. જે પુરૂષો મુખની સાલચથા ત્રાતા કપ નથી કરતા, તેઓ અરેખર કાયર ગણાય છે. જેમ બાળક અસુસતાં યશ્ને છે કે, હું મારી માતાના દત્તનને ધાવું છું, એ જાંતિ છે; તેમ આ મંત્રારમાં માલુસોને મુખની જાંતિ ખરી રીતે જ્ઞતાં એ મર્મ દુઃખમયજ છે. પુત્રનાં વૈરાગ્ય બરેકાં વચનો સાંભળી ચારિત્રના માહુઅથને બહુ ભદ્રિક દયભાવની ભદ્રા કાર્જ જોતી નહીં. જ્યારે માતા કાંઈ જોતી નહીં, એ કપરથી તેની આજ્ઞા છે, એમ માની શાગિ પોતાની જત્રીશ સ્ત્રીઓની પામે આપ્યો હતો. ત્યાં તેણે એક એક સ્ત્રીને પ્રતિજોધ પમાડી દરેકનો ત્યાગ કર્યો અને માત ક્ષેત્રમાં પોતાની વિપુલ સમૃદ્ધિનો સદુપયોગ હતો. શાગિભદ્ર જ્યારે જત્રીશ સ્ત્રીઓનો ત્યાગ કરવામાં રોકાઈ એટલે જાણી ધમધામ આજ્ઞા સ્ત્રી ચીરમ્બુને હાથે તેની ધવાની છે, એવું જાણી ત્યાંથી વિદુર કરી ચાલ્યા ગયા હતા.

શાગિભદ્રને એક નાની જ્ઞેન હતી, તે ધના શેડને પરણાવી હતી. તેણીએ પોતાનો બાર્ડ શાગિભદ્ર દીક્ષા લેવાનો એવા ખચર સભાધ્યા દત્ત. તેથી તે મનમાં અફસોસ કર્યા કરતી હતી. એક વખતે તે પોતાના પતિ ધના શેડને માથે તેજ નાખી હતી, તે વખતે તેણીની આખમાથી આંમુનું દીપું પડ્યું, તે શેડના ખભા ઉપર પડ્યું તે જાણી ધના શેડે પોતાની પ્રિય રૂઝન કરવાનું કારણ પૂછ્યું, એટલે તેણીએ ઉત્તર આપ્યો, “મહાનાથ, મારો મુકુમાર જ મુ શાગિભદ્ર દીક્ષા લેવાનો છે, તેથી તેને એક એક સ્ત્રીનો ત્યાગ કરે છે, મારી માયાજી ભદ્રા માતા જોના વિ કેમ રહી શકશે? તે સંભારતાં મને આંખમાંથી આંમુ આવ્યાં.” સાંભળી ધના શેડે કહ્યું, અરે! મું તારો બાર્ડ એવા સત્તરદિત કે, જે દમેશો ફક્ત એકજ સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકે છે. તે માંબ

ફે દાસ્યમાં જોતી—“સ્વામીનાથ, કહેવું મોહ્યું છે પણ કરવું
 હક્યું છે.” પ્રિયાનું આવું દાસ્ય વચન નાંબળી પના ગ્રેડે કહ્યું,
 બ આજથી મારે આઠે સ્ત્રીનો ન્યામ છે.” પેતાના પતિનું સાચાં આવું
 વિવિધ હેતુનું મન દેખી શાગિલકની જોડન લયબીન થઈ ગઈ.
 નને લીધે માત્ર સ્ત્રીઓ પણ ત્યાં આવીને કહેવા લાગી કે, એ
 થી મૂર્તિ કે, એનું કહેવું નાંબળી આપને આમ કરવું ન થઈ.
 પછી શાગિલકની જોડન જે દાસ્ય જોડી જોતી સ્વામી. મેં આપને
 જે કહ્યું, તે દાસ્યમાં કહ્યું છે. મારી મૂખમાં તમ્મ નહીં જોવા મારી
 પં કામા કહે. હવે હું ફરીવાર આપનો એવા અપરાધ નહીં કરું.
 મ્મ પના જેવા હયાતુ અને કનમ પુરુષોએ એમ કરવું ન થઈ.
 છતાં એ આપ મંથન મહત્ત્વ કર્યો તે અમે પત્ર તમારી માથે
 આવીશું, કારણકે, પવિત્ર સ્ત્રીઓ પાતાના પતિને ન્યામ કરી
 મરતી નથી.

સ્ત્રીઓમાં આવા વચન નાંબળી તેમને ધન્યવાદ આપી
 પના કે શાગિલકની પમે આપે અને તેને કહેવા લાગ્યો. અરે
 શાગિલક! તુમિ કેમ આવા કાચર છે ? કે જે એક એક
 જોઈ જાય છે. તેનાં એકજ વખતે નયની સ્ત્રીઓનો ન્યામ
 કરી દીધા. મોટે ભાગે આપણુ અને મારે યીજા લઈએ.

કેવ.માં ત્યાં આજનાં જેવાર નિરિ ઉપર સ્ત્રી વીરભગવાન
 મહાપ્રયાગે શાગિલક તથા પના ગ્રેડે દાન દઈ પ્રભુ પમે જાડને
 આદિત લઈ લીધું. પના અને શાગિલક અને મહાવીર ભગ-
 વાનુ મધિ નિય વિહાર કર્યાં જાન જેવથી જલદીન થયા દાયા.
 એક વખતે તે જાને મુનિ વીરભગવાનની મધે કાલજ્વલનરીઓ
 આવી યજ્ઞ ન્યં થાયા કેટલા તેમને જાંન કરવા અવચલ: અ-
 તોરે દિવમે મ. મહાપ્રભુનું પ. રૂપું હતું. એટલે તે જાને એ. મિ-
 શને મરે જ્યાં પ્રભુને જાંન કરી પુત્ર્યું—પ્રભુ, આજે અ-

દીધો છે. જે પુત્રપો મુખની લાલચથી મનના કષ્ટ નથી મંદુન કરતા, તેઓ ખરેખર કાયર ગણાય છે. જેમ બાળક અંધુડે સુંસતાં બસે છે કે, હું મારી માતાના સ્તનને ધાવું છું, એ જેમ જાંતિ છે; તેમ આ સંસારમાં માણસોને મુખની જાંતિ છે; ખરી રીતે જોતાં એ સર્વ દુઃખમયજ છે. પુત્રનાં આવાં વૈરાગ્ય બરેજાં વચનો સાંભળી આશ્વિનના માદાગ્ર્યને જાણનારી ભદ્રિક સ્વભાવની ભદ્રા કંઈ જોડી નહીં. જ્યારે માતા કંઈ પણ જોડી નહીં, એ ઉપરથી તેની આજ્ઞા છે, એમ માની શાગિભદ્ર પોતાની બત્રીશ સ્ત્રીઓની પામે આગ્યો હતો. ત્યાં તેણે નિન્ય એક એક સ્ત્રીને પ્રતિજ્ઞા પમાડી દેડકનો ત્યાગ ક્યો હતો, અને માતૃ હસ્તેમાં પોતાની વિપુલ સમૃદ્ધિનો સદુપયોગ ક્યો હતો. શાગિભદ્ર જ્યારે બત્રીશ સ્ત્રીઓનો ત્યાગ કરવામાં રાક્ષસો એટલે જાની ધમધોય આચાર્ય શ્રી વીરપ્રભુને હાથે તેની દીક્ષા થવાની છે, એવું જાણી ત્યાંથી નિહાર કરી આશ્ચર્ય થયા હતા.

શાગિભદ્રને એક નાની ગેદન હતી, તે ધના શેડને વેર પરજાવી હતી. તેણીએ પોતાનો બાઈ શાગિભદ્ર દીક્ષા લેવાનો છે, એવા ખબર સાંભળ્યા હતા, તેથી તે મનમાં અફસોસ કયાં કરતી હતી. એક વખતે તે પોતાના પતિ ધના શેડને માથે તેણે નાખતી હતી, તે વખતે તેણીની આંખમાંથી આંસુનું ટીપું પડ્યું, તે ધના શેડના ખભા ઉપર ટપક્યું. તે જાણી ધના શેડે પોતાની પ્રિયાને રૂઠન કરવાનું કારણ પૂછ્યું, એટલે તેણીએ ઉત્તર આપ્યો, “પ્રાણનાથ, મારો સુકુમાર જ પુ શાગિભદ્ર દીક્ષા લેવાનો છે, તેથી તેનિચે એક એક સ્ત્રીને ત્યાગ કરે છે, મારી માયાશુ ભદ્રા માતા એના પિતા કેમ રહી શકશે? તે મંબારતાં મને આંખમાંથી આંસુ આવ્યાં.” તે માંબળી ધના શેડે કહ્યું, અરે! શું તારો બાઈ એવો સન્ધરહિત છે કે, જે દમેશાં કુળ એકજ સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકે છે. તે માંબળી

તાથી દાસ્યમાં જાણી—“સ્વામીનાથ, કહેવું મોહકુ” છે પણ કરવું
 દાહકુ” છે.” પ્રિયાનું આપું દાસ્ય જનન માંબળી થતા એકે કહ્યું,
 “બા આજથી મારે આઈ સ્ત્રીનાં નામ છે ” પે તાના પતિનું આદરમાં
 સ્ત્રીનું સેવાનું મન દેખી શાગિબદની જોડન ભયભીત થઈ ગઈ.
 અને ખીણ માન આંચે પલુભાં આવીને કહેવા લાગી કે, એ
 સ્ત્રી મૂખે છે, દેવનું કહેવું નાંબળી આપને આમ કરવું ન ધટે.
 પાડી શાગિબદની જોડન જે દાસ્ય જોડી જાણી સ્વામી, મેં આપને
 જો કર્યું, ને દાસ્યમાં કર્યું છે. મારી મૂખાંદ નરક નહીં જોવા મારી
 પદ કામા કરી. હવે તુ દહીવાર આપને એવે બપર, પનહીં કહ્યું.
 આપના દેવા દયાનુ અને કનમ પુરુષોએ એમ કરવું ન ધટે.
 છતાં જો એ પ મંથમ મદ્યુ કર્યો તો એમ પાપુ નમારી માથે
 નાંબળી, કામજુકે, પશિત સ્ત્રીના પાનાના પતિને ન્યામ કરી
 મારી નથી.

સ્ત્રીઓના કાયા જનન નાજી જેમને ધન્યવાદ આપી
 થતા એક શાગિબદની પમે આજમે અને જેને જોવા લાગ્યો. અરે
 શાગિબદ! તમે કેમ આવા કાવર છે ? કે જે એક એક
 સ્ત્રીને તમે જો. મેં તો એક જ વખતે નપાંથી સ્ત્રીઓનો ન્યામ
 કરી દીધો. મારે આજે આપણુ જન્મે મારે દીક્ષા લઈએ.

એવ. માં આં આજા જેમ. રે દિવિ કપર થી વીરભવન
 રાજાસરં શાગિબદ તથા થતા એકે દન દઈ મળુ જ. મેં જાને
 શાગિબદ જાં સીધું. થતા અને શાગિબદ જન્મે મદ્યુદેવ ભગ-
 વન નાથે નિચ વિદાર કરતા હાલ એવથી બહુમુન થતા હતા.
 એવ જાને ને જન્મે મુનિ સોમજરવનથી ન. જે રાજાસરં નાંબળી
 આવી મદ્યુદેવ નાંબળી એ. જે નેમને જાંદન કરવા આજવાદ. આ
 જાંદો દિવમે મ. ન. ક. જાંદનું જાંદનું હવું. એવે તે જન્મે એવિ-
 ર. ને મારે જાંદનું જાંદનું જાંદનું કોની પાપુ—મળુ, આજે એ

મારું પારણું કોને હાથે યશે? પ્રભુએ કહ્યું, આજે તમારે જન્મે શાગિભદ્રની માતાને હાથે પારણું યશે. આ પ્રમાણે સાંભળી તેએ સતીભદ્રાને ઘેર આજ્યા. સતી ભદ્રા તે વખતે પોતાના ધ્યાનમાં હતી, “આજે હું શાગિભદ્રને વંદન કરવા જઈશ” એવા નિશ્ચયમાં ત્યાંની ધયેલી મનીનું ધ્યાન તે મુનિઓ તરફ ગયું નહીં. ત્યાં ભદ્રા સાધુની મન્મુખ થઈ નહીં, એટલે તે જન્મે મુનિ પાછા વળી ભદ્રાના ઘરની બાહર નીકળી ગયા. નગરના દરવાજા સુધી ગયા ત્યાં તેમને હાથમાં દહીં લઈને આવતી એક વૃદ્ધ સ્ત્રી માત્રી મળી. સાધુ સ્વરૂપ શાગિભદ્રને જોતાં એ વૃદ્ધાના સ્તનમાંથી દૂધ ઝરવા લાગ્યું. તેથી તેણીએ પ્રેમપૂર્વક તે મુનિઓને પ્રામુક દહીં પોહારાઓ તે લઈ તેઓ જન્મે વીરપ્રભુની પાસે આજ્યા. શાગિભદ્રે પ્રભુને વિનયથી જણાવ્યું. ત્યાંથી આપ કહેતા હતા કે, તારી માતાને હાથે પારણું યશે પણ એમ ન થયું તેનું શું કારણ? વીરવાણી કહિ પડ્યું. અત્યંત ધન્ય થતી નથી. પ્રભુ બોલ્યા—ભદ્ર, મેં કહ્યું છે, તે મતલબ છે. સાંભળો—

પૂર્વે શાગિશ્યામ નામના એક ગામમાં ધન્યા નામે એક વિધવા સ્ત્રી રહેતી હતી. તેને સંગમ નામે એક પુત્ર હતો. તે સંગમ હમેશાં ગામની સ્ત્રીઓમાં ઘેર આરવાને જતો હતો. એક વખતે ઘેર ઘેર ઉત્સવ હોવાથી ખીરનું બોજન રાખાતું તો તેમને નવા બોજનની ઇચ્છાથી પોતાની માતા પાસે આવી ખીરનું બોજન માગ્યું. તેની ગરીબ માતાએ કહ્યું, બેટા, આપણે ગરીબ છીએ, તેથી આપણે ઘેર ખીરનું બોજન ક્યાંથી હોય? તે સાંભળી સંગમ રોવા લાગ્યો. તે ઉપરથી ચાર પાંચશબ્દો તે વાત જાણી, તેથી એકે દૂધ આપ્યું, બીજાએ ચોખા આપ્યા, ત્રીજાએ સાકર આપી અને ચોથીએ ઘી આપ્યું. તે લઈને તે વૃદ્ધાએ ખીર જનાવી સંગમને આપી. છેકથી તે ખાવા બેઠો, તેટલામાં કોઈ

એક મુનિ માર્ગશ્રવણને પારણે તેને ઘેર આવ્યા. ત્રાંમ મે
 નપરથી મુનિને ખરેખર પાત્ર જાણી માને બાવ લાવી તે ખીર
 મુનિને વેંહોરાથી દીધી. ઉત્તમ પાત્રને દાન દહને તે ગરીબ
 બાળક ઘણેજ રૂપે પામ્યો. મુનિ પણ તે શુદ્ધ આદાર લઈ
 પાતાને આશરે આવ્યા ગયા. તેવામાં તેની માતા ત્યાં આવી,
 તેણીએ પુત્રનું પાત્ર જાણી જોઈ “મારે બુખ્યો બાળક તે ખાઈ
 ગયો હશે” એવું ધારી બીજી બાકી હતી તે બધી ખીર
 તેને પીરમી. બુખ્યો બાળક તે પીરમેલી ખીર કંઈ મુધી આવી
 ત્યાંમુધી ખાઈ ગયો. તેમાંથી અછતું રહી જાંડા થઈ આવ્યો
 અને બીજે દિવસે તે મૃત્યુ પામી ગયો. તે મંત્રમનો જીવ
 મુનિને દાન આપવાના પ્રભાવથી તું શાગિલદ્ર થયો નહીં. તારી
 પૂર્વજવની માતા મૃત્યુ પામી અહીં અવતરી છે, તેણીએજ
 તને દહીં વેંહોરાનું છે.

આ પ્રમાણે પાતાનો પૂર્વજ સાંભળી શાગિલદ્રને ઘણેજ
 જોષ થયો, તે પછી પના ચેક અને શાગિલદ્ર જન્મે ધી વીર
 પ્રભુની આજ્ઞા લઈ વેંહાર પર્વન ફરર ગયા અને ત્યાં અન
 શન લઈ શુભ ધ્યાને કલા રહ્યા. પછી રાત્રી લડા વીર
 ભગવંતની પામે આવી તેણીએ વંદના કરી પ્રભુને પૂછ્યું—
 સ્વામી, આજે મારે ઘેર પના અને શાગિલદ્ર ભિશાને અર્થ
 કેમ ન આવ્યા? તે સાંભળી પ્રભુએ તેણીને જાનેલી હુકીકલ
 કરી સંભળાવી. તે સાંભળી મની લડા ખેડ પામી પાતાની
 વહુઓ સાથે વેંહાર પર્વન ફરર આવી. ત્યાં તેણીએ ઉચ્ચ
 સ્વરે રૂદન કરી કહેવા માંડ્યું, “પુત્ર, હું ખરેખર નિભાંબી
 કરી કે, તું મારે ઘેર આવ્યો, તે છતાં મેં તને જાણ્યો નહીં.
 હું માનુલકન પુત્ર, આ દુઃખી માતાને એક વાર તારું મુખ
 જાણ્યું.” આ પ્રમાણે લડા રૂદન કરી કહેની હતી, તેવામાં
 ઐશ્વિક રાજા ત્યાં આવી ચડ્યો. તેણે લડાને રૂદન કરતી જોઈ
 તપસ્વી શાગિલદ્રને કહ્યું, પર્મવીર શાગિલદ્ર, તું માનુલકા

સુલકા

• - - - •

૧૯૨૫-૨૬

આ મુતી વમંતપુર નગરના રાજા જિનદાસજીના મુખ્ય પ્રધાન
જિનદાસજી પુત્રો થતા હતા. તેણીએ પાતાની
માતા તત્ત્વમાસિની પામંથી સારી કેળવણી લીધી હતી.
તત્ત્વમાસિની એ અદેઅર તત્ત્વમાસિની હતી. તેણી જનધર્મના
તત્ત્વજ્ઞાનમાં સારી પ્રવીણ હતી. તેનો પતિ જિનદાસ પણ એક ઉત્તમ
આવક કહેવાતો હતો. જિનદાસ અને તત્ત્વમાસિની એ બન્ને
ઉત્તમ પ્રકારના આવકદાંપની હતાં. તેમના આવકદાંસાર વમંત-
પુરના સુધમાં સુધથી એક ગણાતો હતો; કાશુકે. આવકના
જાદ્યાર તેઓ એક રીતે પાળતા હતા.

આવા ઉત્તમ. ધર્મિક અને જ્ઞાત્યારી માતાપિતાના
સદ્ગુણમાં રહી ઉઠેલી મુબદ્દા સારી કેળવણી અને
સદ્ગુણી બને તેમાં શું આશ્ચર્ય?

ધર્મિક અને સાંસારિક કેળવણીમાં પ્રવીણ થએલી મુબદ્દા
બન્યાં મોટી ધર્મ તથા તેણીના પિતા જિનદાસને વિના થવા
લાગી. તેણે પોતાની પ્રિયતમી સંમતિ મેળવી નિઃશય કર્યો કે,
મુબદ્દાને કેટલું મહેકિતિ જનધર્મી પુરુષને આવડી. આવી

આવકબાગા મિથ્યાત્વીના હાથમાં ન બાથ, અને તેની છંદ વૃથા ન થાય, તેને માટે તેણે પૂરેપૂરો વિચાર કર્યો હતો.

વસંતપુરમાં જૈની અને મિથ્યાત્વી બન્ને પ્રમદ રહેતી હતા તેથી કેટલાએક જૈનીઓ પોતાની પુત્રીઓને મિથ્યાત્વીને આપતા, તેથી તે મિત્વારી આવકબાગાઓ પોતાના ધર્મથી બળતી જતી હતી. નમસ્તિ પારી આવકની મુતા મિથ્યાત્વી પતિ પત્ની થાય એ કેવો અનર્થ? કેવો અનાચાર? અને કેવો કુરીવાજ? શુદ્ધ આવકકુળની કન્યા મહિન મિથ્યાત્વીના મહિરમાં પ્રવેશ કરે એ સ્વર્ગની દેવીને નરકના મહિરમાં પ્રવેશ કરવા જેવું છે. તેવું અનુચિત કામ કરનારા માત્રાપો પાતાનાં પવિત્ર મંતાનોને વટલાવે છે અને પાતે તેઓની દુર્ગતિનું કારણબુદ્ધ થાય છે. આ બધું જિનદાસ સારી રીતે મમજતે હતો અને તેથીજ તેણે પોતાની પુત્રી સુમદ્રા આવક પતિને આપવી એવો નિશ્ચય કર્યો હતો.

એક વખતે અંબાનગનીનો સંહવાત્રી જુહદાસ નામે સો વેપારી વનગપુ મ આવી ચડેલો. તે જુહદાસ બ્રાહ્મધર્મને માનનારો અને જનધર્મનો દ્રેષી હતો. એક સમયે જુહદાસ જિનદાસન ઘર આનંદ ઘરને નીકળ્યો, તે વખતે સુમદ્રા તેના જોશમાં આવી. તે બાળાચારિત્ર ધારી મુંઝર હતી. તેનીનામાં સારી અને મદનુકુળ બન્નેનું નારાય પ્રકાશી રહ્યું હતું. સંદ્રના જેવું સુખ, મૃદુલાત્વ અને વિશાળ નંદા પ્રસન્નતા મળને આકર્ષે તેવો હતો. સુમદ્રાને જોયજી જુહદાસે કોઈને પુછ્યું કે, “આ દેવાંગના જેવી મુંઝર કન્યા કોની છે?” તેને ઉત્તર મળ્યો કે, “તે અમારા સંજના પ્રધાન જિનદાસની સુમદ્રા નામે પુત્રી છે. એને પિતા જિનદાસ આ કન્યાને કોઈ જનધર્મી પતિનેજ આપવાનો છે.” એ માંજથી જુહદાસે વિચાર્યું કે, “નાર જનધર્મી

યદને પલુ દોઈ રીને આ-મુંદર કન્યા પ્રાપ્ત કરવી. એ મુંદર
 આપાને સંપાદન કરવા હું રૂનપર્મ મંજાથી આને બળવામાં
 તથા તે ધર્મની કરાવીમા કુશળ બનું." આયું વિચારી મુદ્દાન
 કપર ધર્મ જતી દોઈ રૂન નાથુ પામે તથા અને ત્યાં તેને આવક
 ધર્મની સમાચારી રીતી લીધી. પછી તો તે આવક રૂંચા જતી
 નિરંતર જિતમંદિરમા દેવદર્શન લાય તથા રૂપાચયમા માયુ
 પામે મર્મ સાંભળવા પલુ લાય. રોડ વાને આવ મુશ્કાવરને
 દોઈને પેલા મેલું જિતદાને તેને પેલાને ત્યાં જિતપૂજા માટે
 મે.લાએલ દંભી મુ'દાને પલુવા આવી જિત પ્રતિનાની વાતા
 પૂર્વક મશાલના કંઈ ચંદનકમળ વગેરેની તેની પૂજા કરી.
 પૂજા રૂપાની પડતી જોઈ મર્મ જિતદાને તેની રૂપર પ્રવસ
 પછે મેલું. પછી નેરથી તેને પેલાને ત્યાં લે.જન કરવા જે
 માયું. જોજન પીરજતી વખતેને કપરે આવક રૂંચા લાગે.
 "કમ દોઈ વગેરે બીજી વિગત માં કપરની તથી. નારં દું મી
 વગેરે પહેલી વિગત તથા પછવાલ વગેરે બીજી વિગત મદલુ
 રીયા. વળી મારે દાક પલુ લેજ અંધ છે." આ પ્રમાણે
 રોગો તે દંભી આવકથી જિતદાને ત્યાં મે.લિત થઈ ગયા. તે
 વાને જોગ પ્રધાને વિચારું છે. "મર્મ મુજદાને ત્યાં આવ
 રવાની પ્રાપ્ત થાય ત્યાં વગરે રતમ. રાત્રીકે, રૂનપર્મ પાજ
 નાર, રાત્રીક, વિનથી. વગર રાખનાર, મર્મ હવ રૂપર દયા
 લાવનાર, મરક રૂપાથી, રૂપરૂપવાન અને રૂડીયાળો આવો
 જમલું માર્યો મુકેક છે." આયું વિચારી જિતદાને મુજદાને
 મર્મપ તેની માથે કરવને નિરૂપ રૂંચા. પછી મુદ્દાને જતી
 રૂંચા દોઈકે જિતદાને તેને મે.લિત મે.લથી કપુ. જડ. આપ મુદ્દ
 યવક અને મુજદા છે. તેથી મરી મે.કની મે.ક રૂંચાને મર્મપ
 મુજદાને મારે કરવની મર્મ રૂંચા છે. રૂડીને મુજદા મર્મપ

સરખો અને ચંદ્રને ચંદ્રિણીના સંજંઘ સરખો એ સંજંઘ યવા-
થી હું મારા મનમાં પૂર્વ સંતોષ માનીશ. તેનાં આવાં વચન
સાંભળી બુદ્ધદામે તે વાતનો હા કરી એટલે જિનદામે મોટા ઉત્સ-
વથી મુબદ્દાનું તેની નાથે ખાજિમહલ કરાવ્યું.

મતી મુબદ્દા જાણતી ન હતી કે તે એક મિથ્યાત્વી પતિને
વધી છે. બુદ્ધદામને શુદ્ધ શ્રાવક જાણતારી મુબદ્દા તો પોતાને
ધન્ય માનવા લાગી. અને પોતાનું અવિદ્યા જીવન સાર્યક કર-
વાની નવી નવી આશાઓ બાંધવા લાગી. પવિત્ર હૃદયની
મુબદ્દા પતિ ઉપર શુદ્ધ પ્રેમ ધારણ કરી ‘ભવિષ્યમાં પોતાનું
જીવન કેવી રીતે મુધરે’ તેને માટે સાસ સાસ વિચારો કરવા
લાગી.

બુદ્ધદામને કે. . . દિવસ નુધી વસંતપુરમાં રહ્યો અને
તેમને વ્યાપ રમા . . . લાગી ન પાડતી કરી. “ પોતે ઉપરી શ્રાવક
બની શ્રાવકની એક નુંદર કન્યા પરણ્યો” એવું ધારી બુદ્ધદામ
હૃદયમાં મધોજ્જ આનંદ પામ્યો અને પોતાનો મનોરથ સિદ્ધ
થવાથી પોતાની રાજકીય ને હૃદયના વારંવાર ધન્યવાદ
આપતા હતા.

એક વખતે બુદ્ધદામ પોતાને વન અપાનગરીમાં જવને
પોતા ન નન્દ નવરાની આજ્ઞા માગી. મુબદ્દા પોતાને સાસ-
રે જવા નૈવાર ધમ્મ એટલે તેની માતા વત્તમાસિનીએ તેણીને
નીચે પ્રમાણે બોધ આપ્યો. “હેન મુબદ્દા, તું કેશવણી પામેલી
એક શ્રાવક કન્યા છે. મેં મારી અદ્વિત પ્રમાણે તને જે બોધ
આપ્યો છે, તે બોધ તે તારા મુખિશિષ્ય હૃદયમાં કોઈ રી-
તે છે, તથાપિ સાસરે જતી મુતાને સહજોષ આપ્યો એ
માતાની પવિત્ર ફરજ છે, એમ ધારી હું તને કહેવા ઉચ્છા-
રણું છું—” પુત્રી, તું સાસરીયામાં જઈને તારા પિતાની અને

ધારી માતાની કીર્તિ વધારજે. ત્યાર પછિ ઉપર શુદ્ધ પ્રેમ રાખજે, શુદ્ધ હૃદયથી તેની મેવા કરજે અને તેની આજ્ઞાનાં વચનને માન આપજે. જ્યેન સુખદ્રા. તું આરી રીતે મમજે છે કે, સમકિન ધારી શાવિકાઓએ મન, વચન અને ક્રયાથી શ્રીગની રક્ષા કરવી જોઇએ. શ્રીગની રક્ષા કરવાથી શાવિકાઓ-ને મળી તથા માધ્વીનું પવિત્ર પદ મળે છે. અદ્ભુતી જ્યેન, સાસુ, મસરા, જેદ, જેદાણી અને બીજા જે ઘરમાં વસિલ હોય તેમની સેવા કરજે અને તેમની સાથે મયાંદાથી વર્તજે. કોઇની સાથે વૈર કરીશ નહીં. નર્વની નાથ નર્વ રાખજે. હુમેશાં પદે. પકાર કરવામાં ન-પર રહેજે અને શુદ્ધ બ-વથી જિનબ-વનની ભક્તિ કરજે.”

પ્રેમાની માતા નત્વમાત્રિનીના આવા ઉપદેશવચન સાં-ભળી સુમત્રા હૃદયમાં ધાંત્રાજ દુર્ગ પામી. અને માતાનો ભારે ઉપકાર મનમાં આવવાથી તેણીના નેત્રમાંથી પ્રભાધુની ધારા વાહી—સુમત્રા અદ્ભુતિન કહે જોતી —“માતા. તમે મારા કેવા ઉપકારી છે. ? એ વાતનું વાળન મારાથી થઇ શકે તેમ નથી, હું તમારી શાવિકાવિન આભારી છું. તમે મને જાણ વચથી હિતરી જોતી કરીને અને ઉત્તમ પ્રકારની કેળવણી આપીને મારા જીવનને સુધાર્યું છે. અજાનકેપ અંધકારમાં પડેલી અજાણ અજાણોને જ્ઞાનનો પ્રકાશ દરી તેમાંથી ઉદાર કર-નારી માતાઓને ધણી ધન્યવાદ ધટે છે. પૂર્વના પુરુષને યોગેશ્વ તેવી માતાઓજ મળે છે. માતા, હું હવે આપના પવિત્ર સંદ-વાનમાંથી જુદી પડું છું. આ વિદ્યાથી પુત્રીને ધર્મ કરણીમાં સંભારજે અને કોઇવાર તેને નમ્રદે પવિત્ર દર્શન આપજે.”

આ પ્રમાણે કહી સુમત્રા માતાપિતાને પડે જાતી. પછી બુદ્ધદાસ સુમત્રાને સાથે લઇ નાંગી વિદ્યથ યથે, તે કેટકેક

રિતમે મ'પાનગરીમાં આવી પોહ્યાંયો. થોડી સંમી. અને આવીશ મુખદાને ત્રણ આવેલા મુદ્દામને જાણી તેના માતા-પિતા થોડાજ દર્પ પામ્યાં. મુદ્દામને આવી પોતાના માતા-પિતાના મરણમા નમસ્કાર કર્યો અને મુખદાએ પણ મામુ અને નનરાનો વિનય કર્યો.

લીજે રિતમે મુખદા નિયત પ્રમાણે જી કનાન પંગેની જિતમડિરે જઈ ન્યા બાવળી પ્રવુના કર્ગન કરી, ન્યાથી રિતમુનિને નાકાન કરી પોતાને મર માણી. મામુએ મુખદાને પુછ્યું : "તું કયા નહીં હતી? મુખદાને નાચ ન્યા માતાજી ને જિતમડિરમા કર્ગન કર્યા અને ક્યાધમે જનકુરને કાના કર્યા હતા? તે માંબળી માનુ જાણી —

પ્રમાણ મુખદાને કહ્યું : "આપણા મંડુકેય મુદ્દામને, ન્યા ને મુખદા ને પાન કર્યું. લીજે ક્યાંક જવું નહીં." નાનકડાજ મુખદા નકિત થઈ ગઈ. નેણીએ રિતમું કે, "પણ જ વિષદીન થવું. જો! તું ક્યાં જી આ બનારે જમણ ન જઈશી ન ન. વિત્તાને કેવળી મને પડી જીવી. આ સોકો ન. પડે કે હવે મુખદા? જો થવાનું હોય ને માથો, મદારે તે માથા પવિત્ર થવને કદિ પણ મિડ્યા નથી. જે નમકિતને મુદ્દા માન મને મર્યો છે, ને મ.તેથી તું કદિ પણ જીવ થવાની નથી. મુદ્દા આવડની પુત્રી પાન મ'કેટ માંપે નેણાનુ આવક થર્મથી પનિત થતી નથી. તું પીંગાપિત્રા મુ, કદિ પણ નાક થર્મથી મુખવીર નહીં. જ્યારે મુખદા કવધ મંદી જીવ થવ તે પડી જિતમડિર વિત્તાને અને નનરા. પિત્રી માપને મેટ જેમે મામલોવત, મને મરુથ કરો, અને આ છેવટ મેટી અનિદને બારે મંકેટમાંથી મર્યાવે.

જ. પ્રમાણે વિચાર કરી મની મુખદા ને નિરંતર નિયત નિયમ પ્રમાણે જિતમડિરે જઈ ર.થી મુખ

દ્રાની આવી વર્તણુક જોઈ તેની મિથ્યાત્વની સાચી મનમાં આવે તેમ જોશની અને તેજીને ધબ્બીજ પચવની હતી. આખરે તે સતી શ્રાવિદાને પોતાના ઘરની બહાર જુદે ઘર રાખી. ત્યાં પશુ સતી મુબદ્દા જિનેદ્રની પૂજા કરતી તથા જન સાધુઓને વહોરાવતી-અને એક નિષ્ઠાથી આદ્યધર્મની શુદ્ધ આરાધના કરતી હતી.

એક વખતે કેઈ જિનકરથી મુનિ કે જેઓ શરીરની પીત્તકુલ સુશ્રુષા કરતા નથી તેવા મુનિ માસકપણના પાર-ણને માટે મુબદ્દાને ઘર વોહોરવા આવ્યા. તેમને વોહોરાવના તેજીએ તે મુનિની વ્યક્તિમાં કંઈ કશું પરેતું જોયું; તે જોઈ સતીએ વિધાર્યું કે, “જે આ કશું મુનિની આંખમાં વધારે વખત રહેશે તો આ મુનિ પોતાની આંખ જોઈ લેશે.” એમ ધારી મુબદ્દાએ યજ્ઞના પૂર્વક મુનિની આંખમાંથી પોતાની છામથી તે કશું કાઢી લીધું. દેવયોગે મુબદ્દાના કપાળમાં તાણું નિસક હતું. તે યજ્ઞના કપાળમાં પડી ગયું. તે વખતે મુબદ્દાની સામુએ તે નિસકવાળા સાધુને જોયા. તરતજ તેણે પુદ્ગલાસને જોશાઓ અને કહ્યું કે, “જે, આ તારી સ્ત્રીનું કેતું નહાઈ ચલ્યું છે. તે સાધુમાં હુબ્ધ થઈ છે.” જોડલામાં તો તેજીના સામ્રાણું બધું કુદુંબ એકદું મગી ગયું અને તે કહેવા લાગ્યું કે, “પુદ્ગલાસ, આ તારી સ્ત્રી સ્વચ્છંદે વર્તનારી કુશીલા છે, એ આપણા કુળને કલકિત કરશે.” સર્વનાં આવાં વચન સાંભળી પુદ્ગલાસ મુબદ્દાની કપર નિરનેહ થઈ તેજીને નિરકાર કરવા લાગ્યા. તે સાંભળી મુબદ્દાએ વિનયથી વ્યભાવ્યું, “આપે ધર્મમાં છળ કરી મને છેતરી છે. તે છતાં હું આપ-ની વિરક્ત થઈ નથી. તેમજ મેં માત્ર શીખરણને સુમાર્યું નથી. આપ મ.સં મિશ્રણ છો, માત્ર દેવ, સંત અને ધર્મના

નિવારમાંજ હું આપનાથી મુદી પડું છું. મેં જે પેલા સાધુને
કરેલું છે, તે મારા ધર્મની વિરુદ્ધ કર્યું નથી; છતાં આપના આ
કુટુંબીઓ અનુચિત ગોણે છે તો મ્હારે હવે શું કરવું?" આ
પુત્રની નેત્રીએ મનમ પામળા કરી કે, "જ્યાંમુખી આગનદેરી મને
આ રીતે ત્રી મના તરીકે જ્ઞાનુભી હું માત્ર પાત્ર મુદી
નહીં પડી. પેલાને જોઈને કદીક વાર પડી મની મુખડાના
આવિષ્કાર પ્રભાવથી આગનદેરી પ્રગટ થઈને જોતી—"હો મુખડા,
તારા કાર્યો-અર્થ પૂરે કવે." તે સાંભળી મુખડા કાર્યો-અર્થ
પૂરે કરી જાતી. હા, હા, માત્ર કલક કનાકા, વીરચામ-
નની માગિત પાત્ર તથા કવક આનેપિત યાવ, એ આગનની
હીંચાણ કોઈક વાર દેલી-અર્થ નથી, કાલે નાચરે તું કવ-
ક નાચરે નાચરે નાચરે નાચરે, આ કાર્યનાં કદી જે જોતું, તે
પ્રગટ થઈ નહીં જાય. આ નમાનું કદી આગનદેરી અંગર્થે
મર્જ નહીં અને નહીં મુખડા દુરધના હર્ષ પામી.

[illegible]

આથી જવાબી તેઓ વિવશી થઈને જની રહેવા લાગી. આથી રાજા જિનયમુને બારે ચિંતા થઈ પડી. તેણે વિચાર્યું કે, શું મારા નગરમાં કોઈ મનીષી નહીં હોય? હવે શું કરવું?

અહીં મુબદ્દાએ પાતાની સાસુને કહ્યું, “જે તમારી દરજ્જા હોય તે હું જગતે દરવાજા ઉઘાડું.” તે સાંભળી મા-સૂએ કહ્યું, “એક વાર તો તે કુત્તરને દસ કિન દર્શ્ય છે: હવે તારે વધારે શું કરવું છે?” તારાજેથી કુશીલા શું કરવાની છે? મનીષીએ વિ-નયની કહ્યું, “માતા આપેલે કહ્યું તે પ્રમાણ છે. પણ હું મુશીલા છું કે કુશીલા એ વાતના હમણાજ નિર્ણય થશે” એમ કહી મુબદ્દા મનીષીને પદદત્તે, દપર્શ કર્યાં. ત્યારપછી વનનપુરના હલ્લે પુરૂષા અને સ્ત્રીઓની વચ્ચે શીઘ્રવતી મુબદ્દાએ સામનરેલીના પ્રભાવથી કુવામાંથી કાઢે તાંતો આગલી વડે જગા કાઢતું અને તે નગરના દારને છાંંડ્યું, એટલે તાકાગ તે દાર કચડી મળ્યું. આ અમ-કાર જોઈ મર્વ લોકો આશ્ચર્ય પામી ગયા અને મુબદ્દા જાતીને બારે ધન્યવાદ આપવા લાગ્યા. એવી રીતે મુબદ્દાએ નગરના ત્રણ દાર ઉપાડી દીધા. ત્યારપછી પોતે ઉચ્ચે સ્થરે કહ્યું, “હવે આ નગ-રમાં જે કોઈ બીજી જાતી સો હોય તો તે યાત્રી પાતાના દાર ઉપાડે.” તેનાં આ વચન સાંભળી રાજાએ તપાન કરાવી પણ કોઈ સ્ત્રી તેવી નીકળી નહીં અને તે નગરના દારને કાપાડી શકી નહીં. હજુમુખી યોગ્ય નગરદાર બાંધ રહેત છે. આથી રાજા વગેરે બધા કોકો અમ-કાર પામી ગયા અને મુબદ્દામનીને તેમણે જાતકવનિથી વધારી લીધી.

મુબદ્દાનો આવો દિવ્ય અમ-કાર જોઈ તેની મામૂએ હબા થઈને તે-ફીની યામ માત્રી. જિનયવતી વટુરો પાતાની સાસુને પગે જાતી કહ્યું કે, “પૂજ્ય માતા, આપે મનમાં તે વિષે દોષ કર્યો નહીં. સર્વ વાંત કર્મને આધીન છે. મુબદ્દાનું કર્મ પ્રા-

ત્રીને અનેક જાતની મુખ મુખ પ્રવૃત્તિ કરાવે છે.” મતીના આપ મુખ વિચારાઝાતી મર્વ ખુશી ખુશી થઈ ગયા અને જૈનધર્મ ઉપર તેમની વિશેષ આદરના દંડ થઈ.

નવે મુખક્રાંતિ પેતાના આમરાના મિત્રપાત્રી કુટુંબને સતતમ મતરી પ્રધુ નેઆ જાયા મુખ હૃદયથી આલંકાર્ધર્મની કેપાનના કરવા આપ્યા. તે આથે સંપાત્તમરીના જીમ માત્રા નેાડુ કોકો જૈનધર્મના પરમરાત્રી થઈ ગયા.

જેવે મતરી મુખક્રા નાનારને મુખારી કોઈ જૈનમુનિ પામે કી.ત. ને ના રી થઈ હતી તેણે પેતાના શારિત્રીયતમાં અનેક શરિત્ર આના ઉત્કાર કેવો હતો. તે મદાનની મુખક્રાના નેાડુ થા અને; જેવે ની શાવિકાઓએ માંમારિક તપા પદાર્થ અને ને ને ની હતી. થન્ય છે એ પવિત્ર મતરીના અવતરને

રાજિમતી

—૩૬—

આ પવિત્ર સતી નંમિનાથ પ્રભુનાં પત્ની થ.વ છે. તેમ-
નો જન્મ મધુરા નગરીના રાજા ઉમ્મેનને
થયો હતો. તેમની માતાનું નામ પારિણી હતું. રાજિ-
મતીનો જન્મ અષ્ટમિના વિમાનથી થયેલો હોવાથી હતો.

પવિત્ર રાજિમતીનાં પાતાની માતા પારિણીની પાસેથી
જરી કેળવણી મંપાદન કરી હતી. તે સિવાય બીજા ઉચ્ચ શિ-
ક્ષા પામેથી વિવિધ જ્ઞાનના કળાઓ તે શીખી હતી. રાજા ઉ-
મ્મેન રાજિમતીને ઉચ્ચ કેળવણી આપવાને ઉત્કૃષ્ટિત હતો. પા-
તાના સંતાનોને નાહું શિક્ષણ આપવું, એ માતાપિતાની પવિત્ર
દુશ્વર છે, એ વાત ઉમ્મેન અને પારિણી જાને રાજકુળની
ચારી થીતે જાણનાં હતા. આથી તેમણે રાજકુમારી રાજિમ-
તીના હૃદય ઉપર કેળવણીકેષ દૃષ્ટતાની શીતળ છાયા પ્રસ-
રવાથી દીધી હતી.

જે માતાપિતાઓ પાતાનાં સંતાનોને વિદ્યાથી વિમુખ રાખે
છે, તેઓ તેમના ખર્ચબચા ચતુરો છે. સંતાનોને શિક્ષણ રહિત
રાખવા તે તેમની જાવહિયા બદાબર છે. તેવી જાવહિયા કર-
નારા માતાપિતા એક પાતળી કંઠેવાય છે. દ્રવ્યહિયા કરવાથી
પ્રાણના વિગોચની ભેટી હાનિ થાય છે, પણ તે મરનાર પ્રાણી
જન.—૧૧

આ સંસારની વિટંબલામાંથી મુક્ત થઈ જાય છે. પણ ભાવ-
હિંસા કરવાથી તે પ્રાણી જ્ઞાનરહિત રહે છે અને છવે ત્યાંમુખી
અજ્ઞાનતાના મોટા કદને અનુસર્યા કરે છે. તેથી જે બાજક કે
બાજિકાને જ્ઞાનરહિત રાખવા એટલે કેળવણીથી વિમુખ રાખવા
તે તેમની ભાવહિંસા કરવામાં આવેલી છે, એમ સમજવું. ભા-
વહિંસાથી સંતતિનો ધાત કરનારા માળાપો ખરેખરા દોષપાત્ર
અને સ્વકર્તવ્યથી બ્રષ્ટ બને છે.

રાજા ઉમસેન અને રાણી ધારણી તેવાં ધાતકી ન હતાં.
તેઓ પોતાનાં સંતાનને વિદ્યાદાન કરી તેમના છવનને મુંદર બ-
નાવવા તત્પર હતાં. તેથી પવિત્ર રાજિમતી એક મુશિશિલ
બાળશ્રાવિકા બની હતી. કેળવણીના પવિત્ર પ્રભાવથી તેના હૃદ-
યમાં સારા સારા વિચારો પ્રગટ થતા હતા. અને સ્વધર્મ ઉપર
પૂર્ણ દૃઢતા વધતી જતી હતી.

રાજિમતી બાલ્ય વયમાંથી યૌવન વયમાં પ્રાપ્ત થયાં ત્યારે
તેણીનામાં સદ્ગુણ અને શરીર બન્નેનું અનુપમ સૌંદર્ય ખીલી નીક-
ળ્યું હતું. મનોહર મુખમંડળ ચંદ્રમંડળની સાથે સ્પર્ધા કરતું
હતું. નયનની ચોભા દિગ્ધ હતી. લલાટ આડમના ચંદ્રના
જેવું ચગકતું હતું. અપર ઉપર રક્ત કાંતિની ગ્રંથ પડતી હતી.
તેમાંથી મૃદુહાસ્યની ચોભા દિગ્ધતાને ધારણ કરતી હતી. મસ્તક
પર આવેલી કેશવેળી કૃષ્ણ સર્પની કાંતિ અને આકૃતિને અનુસર-
તી હતી. આ પ્રમાણે દેવકન્યાની સાથે સ્પર્ધા કરનારી રાજકન્યા
રાજા ઉમસેનના દરબારમાં લાડ પામતી મોટી થઈ.

એક વખતે ઉમસેન રાજા કેટલાએક ચાહવોને લઈને દ્વાર-
કામાં આવ્યો. તે વખતે તેની સાથે રાણી ધારણી તથા રાજકુમા-
રી રાજિમતી સાથે આવેલાં હતાં. રાજિમતીનું અનુપમ સૌંદર્ય
ખીલી નીકળ્યું હતું. શારીરિક અને માનસિક બન્ને પ્રકારના સૌં-

દર્શથી રાજમતી વિશેષ શોભાયમાન દેખાતી હતી. તેણીનું સંદર્ભ જોઈ દ્વારકાના લોકો ચક્રિત થઈ જતા અને તેણીના ગુણ અને રૂપની ભારે પ્રશંસા કરતા હતા.

દ્વારકામાં રાજ સમુદ્રવિજય રાજ્ય કરતા હતા. તેમની શિવાદેવી નામે રાણીના હૃદયથી જન્મેલા નેમિકુમાર યોગ્ય વયના થયા હતા. નેમિકુમાર ભવિષ્યના જિન ભગવંત હતા, તેથી તેમનામાં ખુદ્ધિ, ધૈર્ય, વિનય, વિવેક, ગાંધીર્થ અને પરાક્રમ વગેરે સદ્ગુણો સ્વભાવથીજ પ્રાપ્ત થયા હતા.

એક વખતે પોતાના કુમાર નેમિનાથને યોગ્ય વયના જોઈ તેમની માતા શિવાદેવીએ કહ્યું, “પુત્ર, હવે તું યોગ્ય વયનો થયો છું, માટે કોઈ રાજ્યકન્યા સાથે વિવાહ કર્ય.” રાજપુત્ર નેમિનાથે વિનયથી પ્રત્યુત્તર આપ્યો—“માતા, ધીર થાઓ. જ્યારે યોગ્ય કન્યા મળશે ત્યારે હું વિવાહ કરીશ.” આ પ્રમાણે કહી નેમિકુમાર પોતાની માતાને ખુશી રાખતા પણ વિવાહની ઇચ્છા કરતા ન હતા.

એક વખતે નેમિકુમાર પોતાની સમાન વયના મિત્રો સાથે ફીડા કરતા થી કૃષ્ણની આયુધશાળામાં જઈ ચલ્યા. ત્યાં રક્ષકે વાર્યા છતાં પણ તેમણે કૃષ્ણના સુદર્શન ચક્રને હાથમાં લઈ કુંભારના ચાકની પેઠે ફેરવ્યું અને કમળના નાગવંશી પેઠે ધનુષ્યને અર્ધુ નમાવ્યું. તે પછી ખડા હિંમતી થઈને નાદ કર્યો. તે નાદ સાંભળી કૃષ્ણ ચિંતાતુર થઈ ગયા અને સ્તબ્ધ વચ્ચે બોલ્યા કે, “આ શાળ કેણે ફુંક્યો? એ શાળ ફુંકનારનું મૃત્યુ નજીક આવ્યું તારે છે.” આ પ્રમાણે કહી તેણે મુદની તૈયારી કરવા હુકમ કર્યો, તેવામાં કેળું પુરૂં આવી ખજર આવ્યા કે, “એ સર્વ નેમિકુમારે કર્યું છે.” તે સાંભળી હૃદયમાં આશ્ચર્ય પામી કૃષ્ણે વિચાર્યું કે, “ત્યારે તો નેમિકુમાર વામુદેવ થશે હું નહીં” તેવામાં

નેમિકુમાર તેમની પામે આવ્યા. કૃત્તે તેમના બાળની પરીક્ષા કરવાને કહ્યું કે, “ભાઈ નેમિકુમાર, મને તમારું જાણ થતાં છે.” પછી કૃત્તે પોતાની ભુજા ઉઠી કરીને કહ્યું કે “આ મારી ભુજાને નમાવો.” નેમિકુમારે કમળના નાળાની જેમ તેની ભુજા નમાવી દીધી. પછી નેમિકુમારે પોતાની ભુજા ઉઠી કરી કૃત્તને તે નમાવવાનું કહ્યું. કૃત્તે પોતાનું સર્વ જાળ તેને નમાવાને એકડું કર્યું. એક વાનરની પેઠે તે ભુજા પકડી હાંચિત્ત ખાધા, છતાં તે પ્રભુની ભુજાને લેશ માત્ર પણ નમાવી શક્યા નહીં, એટલે કૃત્તનું મુખ નિસ્તેજ થઈ ગયું. તે પછી કૃત્તના મનના આચાર કે, કલે મારું શસ્ત્ર જ્યાં મેકું, શસ્ત્રયોગ અધિપતિ તો નેમિકુમારજી થશે. કૃત્તને આવી વિતા કરતાં જોઈ તેમનું કાંઈ જાણી નહીં. જાતબદ્ધ થોડા—તાતા પાંધુ, નિં ૥ ૩ નહીં. નેમિકુમાર શસ્ત્રયોગ અર્પી નથી. જાતબદ્ધ આમ કહ્યા છતાં પણ કૃત્ત નિગ્રહ મયા નહીં, તે વખતે કોઈ દેવ તાલો આપાશમાં રહી કહ્યું “ ૩ ૩ ૩ નેમિકુમારનો બધા સાખીયા નહીં, એ મહાત્માના કુમાર જાતબદ્ધમાં દિશા પ્રદર્શ કરશે.” આ દિવસ માણી નામ ૥ કૃત્તના જ્યાં જ્યાં, ત્યાંપિ દુરદર્શન શંકા ધારણ કરતાં મનમાં વિચાર કરતાં ગામ્યા. “એ નેમિકુમારને પર જુલિએ તો દુરિતનું જાળ કાઢે એમનું જાણ” આમ મગજ તેને કષ્ટ કરવાને પોતાના મનિષ્ઠના આચાર. કૃત્તે જાતબદ્ધની લક્ષની જેમ પાંધીએને પાંધીની નાવના કમી કે, “નમારે મને તે જુજિ કમી નમાના દીસ નેમિકુમારને મુંદર રૂપર પ્રીતિ વાળા કરવા, કે જેથી તેને સિદ્ધ કરવાની કૃતિવાદા થઈ જાય.”

જેવના પતિની મૃત્યુથી કૃત્તની રમણીએ નેમિકુમારને સંધે હાઈ જાણકાર કરવા થઈ હતી. જાતબદ્ધ કરતી ને બીજોયે

નેમિકુમારની મજરી કરવા માંડી અને શુભારનાં મધુર વચનો કહી નેના હૃદયને રસિક બનાવવા માંડ્યું, તથાપિ પૂર્વના પવિત્ર સંસ્કારના બળથી તેમના હૃદયમાં લેશ માત્ર પણ વિકાર થયો નહીં. સંયમના રંગથી રંગાયેલા તેના આત્મરસિક હૃદયમાં સંસારનો ચિદ્રુતિ રામ જરા પણ કિરિત થયો નહીં. તેઓ વલન નિર્વિકારી રહ્યા.

જ્યારે નેમિકુમાર કૃષ્ણ પત્નીઓના હાથલાવ, શુભાર ચેષ્ટા અને રસિક વાર્તાના પ્રવાહમાં તણાવા નહીં, એટલે તે ચતુર રમતીઓ તેને વિનાંતિપૂર્વક કહેવા લાગી—દીધરજી, તમે વિવાહ કેમ કરવા નથી? તમારા જાણં બગીચા હજાર કન્યા પરણ્યા છે, તો તમે એક કન્યા પણ કેમ પરણી શકતા નથી? એ તમે સ્ત્રીના પેટ ભરવા ખાતર વિચાર કરતા હો તો તમારો જાણં યુદ્ધ ઠ શો, વળી પૂર્વે તીર્થંકર વિવાહિત થયા હતા. આપણાજ વંશમાં મુનિમુનત જિનેશ્વર થયેલા છે, તેઓ રમણીય સજ્જન્યા સાથે પરણ્યા હતા. આવી આવી યુગ્મિની વાનો કરી કૃષ્ણની રમણીઓએ પોતાના દીધર નેમિનાથને પરણ્યા માટે ઘણા કાલાવાલા કયાં. જ્યારે ભગવાને મીન પારણ કર્યું ત્યારે નિવેધ નહીં કરવાથી માન્યુ આમ ધારી તે સ્ત્રીઓએ હર્ષનાદ કરી પોતાના સ્વાગી કૃષ્ણને જણાવ્યું. કૃષ્ણે નેમિનાથના વિચારની વાત જાણી ઘણા ખુશી થઈ સમુદ્રવિજય તથા શિવાદેવી માતાને જણાવી પોતે નેમિનાથ માટે કન્યાની તપાસ કરવા લાગ્યા. તેવામાં સત્યભામા બોલી—પૂજ્ય સાસુજી, મારે દેવાંગના જેવી રૂપવતી સંજિમવી નામે જ્ઞેન છે. તે પોતાના સંહર્ષથી અપમુદાઓની સાથે સ્પર્ધા કરે છે. તે સાથે તેણીએ ધાર્મિક અને સાંસારિક કેળવણી સંપાદન કરેલી છે. મારા પિતા હિમસેને તે જાળાને સારી કેળવણી આપી એક નમુનાદાર સારિકા બનાવી છે. તેણીના સહુગુણોની સુવામ મારા પિતાના બધા રાજ્યમાં પ્રસરી રહેલી છે. તેની સાથે અમારા દીધર નેમિકુમારનો વિવાહ

કરો. એ જન્મે સ્ત્રી પુત્રની જોડી જૈન વર્ગમાં સારી પ્રતિષ્ઠા પામશે. સત્યભામાનાં આવાં વચન સાંભળી શિવાદેવી પ્રસન્ન થઈ ગયાં. પછી તરતજ તેમણે એ વાતો કૃષ્ણને જણાવી. કૃષ્ણ હૃદયમાં સંતોષ પામી દ્વારકામાં આવેલા ઉપમેન સભાની પાસે આવ્યા અને પોતાના ગંધુ નેમિકુમારને માટે રાજકન્યા સન્નિભનીની માગણી કરી. મયુરપતિ તેથી પ્રસન્ન થયો અને તેણે પોતાની પુત્રી સન્નિભનીનો નેમિકુમારની સાથે સંબંધ કર્યો. આ ખગર સાંભળી દ્વારકા નગરીના સર્વ લોકો ખુશી થયા હતા.

કૃષ્ણ પોતાના કાકા નમુદ્રચિન્ત્ય અને બીજા વૃદ્ધ પાદવો બોલાવી કબ્રોના શુભ દિવસ આવળુ શુદ્ધ છડનો નક્કી કર્યો. જન્મે વર કન્યાના ધરમા વિવાદની સામગ્રી તૈયાર કરવામાં આવી. લગ્નનો દિવસ આવતા દ્વારકાપતિ નમુદ્રચિન્ત્ય કૃષ્ણ, બાળદેવ અને બીજા પાદવ કુમારો તથા જાંબૂવતી, સત્યભામા વગેરે સ્ત્રીઓની મોટી જાન ભોડા કાઢાડાડથી ઉપમેનને જુનારે આવી પહોંચી. સૌભાગ્યવતી નુ દરીઓ વિવાદના ગીતો ગાવા લાગી. ગર્વ રથોએ આનંદ ન તજ વત્તણ રથે. નેમિનાથ મંગળ રથમાં બેસી સાસરીયાના મૃદુ પામે આવ્યા. તે વખતે પ્રભુએ સારથિને પુછ્યું, આ મૃગુમારેનું સુંદર મૃદુ કોનું છે?

સારથિએ આગળીવડે દશોનીને કહ્યું, ‘એ તમારા મમરા ઉપમેન સભાનું ધર છે.’ આ વખતે રાજકુમારી સન્નિભની રાજા-મહેડના જાજ ઉપર બેસી નેમિપ્રભુને નિરખવા લાગી. તે કેળવણીથી રાજકન્યા પ્રભુની મનોહર મૂર્તિ જોઈ હૃદયમાં પ્રસન્ન થઈ ગઈ. તેણીએ વિચાર્યું કે, ‘મારું ધન્યભાગ્ય છે કે જે આ પવિત્ર ૨૧૩૫ સ્વર્ગીને વરી હું મારે ધર્મ તથા સંસાર મુખારી કરીશ. આજ મૃગુચન્ પતિને વરી હું મારું અવિઘ્નવનને મૃત્યુ કરીશ. આ વખતે સન્નિભનીની મણીએ પરસ્પર આનંદ વાળો

કરવા લાગી—“સખી જો, આ મુંદર વરને વરી રાજમતી ઝો-
બાઅવતીઓમાં સિદ્ધમણિ ગણાયો. આવા ત્રિલોકપતિ મુંદર
વર કોઈ બાઅવતી બામિનીનેજ પ્રાપ્ત થાય છે.” બીજી અંદ્રાનના
બોલી—“વિધિએ રાજમતીનું રૂપ રંભાથી પણ અધિક કર્યું છે,
જો આમાંથી વિધિ વિરહ કરાવે તો પલુંજ અનિદ થાય.” ત્રીજી
ચતુરા બોલી—“બહેન, એવી વિષરીત વાતો બોલ નહીં. સર્વ
કામ નિર્વિખ થયો.” કોઈ ધાથી ચતુરા હસતી હસતી બોલી—
“સખી, રાજમતી, આ ચાદવોની જાનમાં તારો પતિ કયો તે
જાનાવ્યો. જો તું મને કાંઈ ધન્યામ આપે તો હું તને તારો પતિ
નેમિકુમાર બતાવું.” કોઈ બીજી બાળા બોલી ઉઠી—“બહેન, તું
શું જાતાવતી હતી? આપણાં કુંવરી સાહેબે, તો તેમને ક્યારના
એળખી લીધા હશે. જો, આ તેમના વર ચાદવોની જાનમાં સર્વધી
જુદા પડે છે. જાણે પાતાળ કુમાર, કામદેવ કે મૂર્તિમાન પુણ્યનો
રાશિ હોય તેવો આ રાજકુમારીનો પતિ નેમિકુમાર કેખાય છે.
બહેન, તું અરેખર બાઅવતી છું. નહીં તો આવા જિનેશ્વર પતિ
ક્યાંથી મળે?”

આ પ્રમાણે ઉમ્મસેનના રાજમહેલના ગોખ ઉપર સખીઓનો
વાતોલાય થયો હતો તે વખતે નેમિકુમારનો રથ જ્યાં મહેલના
આંગણમાં આવ્યો, ત્યાં પશુઓનો મોટો આર્તનાદ નેમિકુમારના
સાંભળવામાં આવ્યો. તે સાંભળી દયાળુ પ્રભુએ સારથિને પુછ્યું
અરે સારથિ, આ દારૂળ સ્વર કોનો છે? સારથિ બોલ્યો—સ્વામી,
આપના વિવાહ પ્રસંગે ઉમ્મસેન રાજા મોટી મીઠજાની આપવાના
છે, તેમાં આવેલા મીઠખાનોને જમાડવા માંસને મારે આણેલાને
એકદા કદેલા પશુઓનો એ કડ્ડામય સ્વર છે. તે સાંભળતાંજ દ-
યાળુ નેમિપ્રભુ અકિત થઈ ગયા. “અહા! વિચિત્ર ચિત્તવૃત્તિવાળા
એ ધાતડી પુરોનાં ચરિત્રો સવળ કરવા પણ અયોગ્ય છે, કે જેઓ

પોતાના ઉત્સવને અર્થે જતુઓ આથે નિધારણ વર બાંધે છે. આવા ઘાતકી વિવાહમાં મારે ભાગ લેવો ન જોઈએ. એ અનુચિત કાર્યના આરંભનું નિમિત્ત કારણ થવું, એ મહાપાપ છે, માટે આંચો વિપરીત વિવાહ કરવાનું કાંઈ જરૂર નથી.”

પ્રભુ આંચો વિચાર કરતા હતા, તેજ વખતે ગોખ ઉપર ઉભેલી રાજકન્યા રાજિમતી પોતાની સખીઓ પ્રત્યે બોલી—“સખીઓ, માફ દક્ષિણ નેવ ફરકે છે એ મું હશે? એક તરફ આ આનંદ મંગલ વર્તોડ રહ્યા છે, ન્યારે મારી તરફ આવઃ અનિષ્ઠ નિમિત્ત શામાટે થતા હશે?” રાજકન્યાનાં આવાં વચન સાંભળી સખીઓ બોલી—“રાજકુમારી, ચિંતા કરો નહીં. આપનું અનિષ્ઠ દૂર થ. આ મામનદેવ આપને સહાય કરશે.”

આ વખતે નેમિકુમારે સારથિને કહ્યું, કે મારે રથ અદ્વિધી પાછો વાળ. આવા હિંસા ઉત્સવમાં ભાગ લેવાની મારી ઈચ્છા નથી. જ્યાં સર્વ જીવની રક્ષા થતી હોય, જ્યાં શુદ્ધ માર્ગની પ્રફુલ્લ થતી હોય, અને જ્યાં નિર્દોષ કાવેનો સમારંભ હોય, ત્યાંજ અમારી પ્રવૃત્તિ હોય છે.

આ પ્રમાણે કહી નેમિકુમાર તે પશુઓના રથાનમાં આવ્યો અને તેના સાચવનારા પુરૂષોને કહ્યું. સેવકો, આ શું કરો છો? આ નિરપરાધી પ્રાણીઓને શામાટે મારો છો? તેઓને છોડી મુકો. નેમિનાયનાં આવા વચન સાંભળી સેવકોએ તત્કાળ પશુઓને છોડી મુક્યાં. “પશુના રૂધિરથી છંટાએલો મણસ દુર્ગતિમાં તથ્ય છે. આવા હિંસા પ્રધાન વિવાહરૂપી વિષ વૃક્ષની મારે જરૂર નથી.” આ પ્રમાણે કહી નેમિનાથે સારથિને રથ પાછો વાળવા જણાવ્યું, જેથી રથ પાછો વાળી આગળ આવવા લામ્યા. તે વાત શિવાદેવીના જાણવામાં આવવાથી તેમણે પોતાનો રથ પ્રભુની પાછળ હંકાર્યો અને પ્રભુને ઉભા રાખીને પુછ્યું, “વત્સ, તારે એ

પશુઓના માંસના બોજનનું પ્રથમ શું કામ છે? તારે ક્યાં એ બોજન કરવાનું છે? તારે તો પાણિચક્ષુ કરવાનું કામ છે. બહાલા પુત્ર, એવી ૯૬ કરીશ નહીં. તારું વિવાહ મંગળા બેઠું હું મારા નેત્રને શીતળ કરું.”

માતાનાં આવાં આશંકી વચન સાંભળી નેમિકુમાર નસનાયી બેઠા—મતી, મને આશંકુ કરો નહીં. મારા હૃદયના વિચાર ફરી ગયા છે. હવે માનુષી સ્ત્રી ઉપર મારું મનજ નથી. મારી ધનછા સુશ્લિષ્ટી વધુને વરચને કંઈકિત છે. માયાગુ માતા, જો તમે મારી ઉપર પુત્રચાત્મક રાખતા હો તો મને આ પીડા-દારી બવપાશના ગાઢ બંધનમાં નાખો નહીં.

માતા ચિરાદેવીએ ઘણી રમઝમ કરી પણ નેમિકુમારે માન્યું નહીં તેઓના હૃદયને સિદ્ધાંત કોઈની ફેરવી શકાયો નહીં; કારણકે, એ મહાનુભાવે તે વખતે આ સંમરના મયાવી અને દુઃખ રૂપ સ્વરૂપને અવલોક્યું હતું. અને અન્ન ગાથન કરવામાંજ પોતાના હૃદયની કૃતાર્થતા માની હતી.

નેમિકુમાર જનમાંથીજ પછા વતી ગયા. એ વાત રાજકુમારી રાજિમતીના બાળપણમાં આવતાં નેત્રીના હૃદયમાં બાકે ચિંતા હોવા થઈ ગઈ. પોતાનું હમિયું અંગ ફરક્યું હતું, એ વાતમાં તેના મનને વધારે શકિત બનાવી લીધું હતું. તે વખતે રાજિમતી કંઈ સ્વદે કહેવા લાગી—અરે નેમિકુમાર, શું આપ, પૂર્વ નીકળ્યા. તમે એ સુશ્લિષ્ટમણીમા આસન્ન થયા છે, તે રમણી મારું સિદ્ધ પુરુષને પુત્રનારી ગણિતરૂપ છે. જો તમને મન એ સુશ્લિષ્ટમણીમાં રમી રમું હોય તો આપો પરજુસ આવવાને. આરંભ કરીને તમે મારી વિદંબના શામલે કરી? આ સમયે નેત્રીની સખીએ કહેવા લાગી—“મિત્ર સખી, જેની ઉપર તું આમજી મરું છે. એ નેમિકુમાર પ્રેમ વચરના છે. એવા પ્રેમ

‘રંદિત પુરૂષની ઉપર પ્રીતિભાવ શામાટે દર્શાવે છે? જ્ઞેન, એ વાત ઓરી દે. આપજે તારે માટે કોઈ બીજા વરની શોધ કરીશું.’ તે સાંભળતાંજ સતી રાજીમની આરોપ કરી બોલી—“રાખી, એ શું બોલો છે? હું તો એનેજ વરી ચુકી છું. કદિ સૂર્ય પશ્ચિમ દિશામાં ઉદિત થાય, તો પણ હું નેમિશિયાય અન્ય પતિને વર નારી નથી. કદિ એ મહાનુભાવ પ્રિયનો હસ્ત તિલાકુમ્ભમે મારા હસ્તની સાથે ન મળ્યો તો હું દીક્રા મમથે એનો હસ્ત વાશીરૂપ સાથે મારા મસ્તક ઉપર મુકાવીશ. જ્ઞેનો, તમે કદિ પણ આવા વિપરીત વિચાર મારી આગળ જણાવ્યો નહીં. મન, વચનથી વહેલો પુરૂષ તે પતિજ છે. જે શુદ્ધ શ્રાવિકા હોય તે પછી બીજા પુરૂષને પતિપદ આપનીજ નથી. સતી શ્રાવિકાઓ એજ મહાનગથી ભારત ઉપર વિખ્યાત થઈ છે. દ્વયે આ મારા શરીરનો સાવજીવિત તેજ માલિક છે. આ ભયંકર સંસારમાં મારે તેનુંજ શરણ છે.” રાજીમનીનો આગો નિશ્ચય ભણી તેની મળીઓ સાનંદાચર્ય થઈ ગઈ અને એ રાજીમનીને ધનૌજ ધન્યવાદ આપવા લાગી.

‘નેનિકુમાર વિરજા થઈ પાછા વળ્યા’ એ ખબર ભણી રાજા સમુદ્રચિજય પણ જ્યાં નેનિકુમાર હતા, ત્યાં આગ્યા. તેમણે કહ્યું,—હે નિર્મળ અંતઃકરણવાળા, પુત્ર, તું અમારો મનોરથ સફળ કર્યો. અને હાની પામેથી અરધું છે કે, તું આ ત્રણ જગતને. દ્વામી જિનેશ્વર છે, ભવિષ્યમાં તારો પ્રભાવ દિવ્ય અને હેઠોતર છે. આ અનંત સંસારના દુઃખો પ્રાણીઓને તું મક્કન ઉદ્ધારક છે. વત્સ, વિચાર કરેલ નમારી પેદેલાં પ્રવર ધરેલ જાતભાદિનીવંરે પત્નિ પરણીને પરમ પદ પામ્યા છે.

વિદ્ય મમુદ્રચિજયનાં આવાં વચન સાંભળી નેનિકુમાર, જેમણે—વિદ્યજી, અત્રા અત્રાવંમાં મનેશ્વરમાટે આમદ કરે છે?

સતી સમાગમમાં અસંખ્ય જાતુઓનો ઘાત થાય છે. મારા હૃદયમાં એ અકાર્ય કરવાની તદ્દન ઈચ્છા નથી. પિતાએ પોતાના બાળકને રાજી રાખવા બોલ્યો. તો મેં મને તમે અવિવાહિત રાખ્યો તો હું વધારે રાજી થઈશ. મારા સવિમ્બ હૃદય ઉપર વૈરાગ્ય બાવનાની એટલીબધી અમર થઈ ગઈ છે કે, મને આ સંસાર તુલ્ય લાગે છે. આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિથી બદલા આ સંસાર તરફ મને ઘણો નિરંતર છુટે છે.”

આ સુમતે કૃષ્ણ આવી અડ્યા અને તેમણે વિનંતિપૂર્વક કહ્યું, “હે સર્વોત્તમ જાતુ, એકવાર પ્રસન્ન થઈને માતાપિતાના મનોરથ પૂરા કરો. માતાપિતાને પ્રસન્ન કરવા એ મુખ્યત્વે કર્તવ્ય છે.” કૃષ્ણનાં આવાં વચન સાંભળી નેમિકુમાર બોલ્યા—બ્રહ્મા બાપ, હવે વિશેષ આમહુ ન કરો મેં મારા જ્ઞાનથી જોટલું ભેળું હાતું તેટલું થઈ ગયું છે. હવે હું દીક્ષા શિવાયળીબુંકશું કરવાનો નથી, માટે પ્રસન્ન થઈ આજ્ઞા આપો.

નેમિકુમારનો આવો દૃઢ નિશ્ચય બોઈ સમુદ્રવિજય, કૃષ્ણ કે કોઈ પણ પછી બોલ્યું નહીં. નેમિપ્રભુ પાછા પોતાને ઘેર આવ્યા. વિવાહની બધી તૈયારીઓ વિરીલ્ય થઈ ગઈ. સતી રાત્રિભતીએ કંઠમાં ધારણ કરેલી મંગળમાળા તેમની તેમ રહી, અને વિવાહ પ્રસંગે એકકું થયેલું સાજનમહાજન પોતા-પોતાને ઘેર આડ્યું ગયું.

અહિં ઘેર આવેલા નેમિપ્રભુહૃદયમાં ઉત્તમ ભાવના ભાવતા હતા. તેવામાં લોકાંતિક દેવતાઓએ આવી કહ્યું, “હે કંઠર્પ ઉપર વિજય મેળવનારા અને સર્વ પ્રાણીઓને અભય આપનારા સ્વામી, આપ જગતના કલ્યાણને માટે તીર્થ પ્રવર્તવો.” આટલું કહી તે દેવતાઓ ચાલ્યા ગયા એટલે સંવેગથી રંગિત થયેલા નેમિપ્રભુએ વાર્ષિક દાન આપવા આંડ્યું. સૂર્યો-

દયથી એક પારથી થાય ત્યાંમુખીમાં પ્રભુ એક કોટ ને આડ લાગે
સોનેયાનું દાન કરના હતા. એવી રીતે એક વર્ષ મુખી દાન
આપી દયાળુ પ્રભુએ ગિરનાર પર્વતના સહસ્રાશ્રવનની નીચે દીક્ષા
ગ્રહણ કરી. પવિત્ર હૃદયવાળા પ્રભુએ ત્યાં કાકુમ્મગ. ક્યાને રક્ત
મોનવન ધારણ કરી આપન દિવસ મુખી છક અડમાદિ તપસ્યા
કરી. પંચાવનમે દિવસે ત્યા સર્વ કર્મને ક્ષય થનાં તેમને કેવળ
જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હતું.

સતી રાજિમતીના અણુવામાં આગ્યું કે, નેમિકુમાર દીક્ષા
લઈ ગિરનાર પર્વત ઉપર રહ્યા છે, આથી તેણીએ તેમની
પાછળ પાતાનું જીવન સાધ્વીરૂપે નિર્મમન કરવા નિશ્ચય કર્યો.
તેણીના પવિત્ર હૃદયમાં નેમિકુમાર ઉપર જે પતિરૂપે પ્રેમ હતો
તે ગુરૂરૂપે ધર્મ ગયો. ગુમારસ બદલકર્મને જાહિરસ બની
ગયો—“ નેમિનાથ, મારા ગુરૂ છે, મારા દેવ છે અને તારક છે.
આ લયકર સંસારમાં મારે હવે તેમનું જ સરણ લેવાનું છે. એ
સરણાવગત વતસલ જનવાન મને નિર્ભય કરે.” આ પ્રભાવે
ઉત્તમ ભાવના ભાવની મતી રાજિમતી આ અસાર સંસાર
ઉપર વિરજા ધર્મ ગઈ હતી.

સતી રાજિમતી હૃદયમાં જાહિરસ ધારણ કરી એક વખતે
ગિરનાર પર્વત ઉપર નેમિપ્રભુને વાંદવા ગઈ. પ્રભુનાં દર્શનથી
તે મહાસતીના હૃદયમાં અતિ આનંદ ઉત્પન્ન થયો. તેણીના
રોમેરોમમાં જાહિરસને પ્રવાહ વહેવા લાગ્યો. આ વખતે પ્રભુ
સર્વ પ્રાણીઓને ધર્મદેશના આપતા હતા. દેશનાની અંદર
પ્રભુ આ સંસારને જંગલની ઉપમા આપી વર્ણવતા હતા. તે
મહાનુભાવ બોલ્યા કે, “લગ્ય પ્રાણીઓ, આ સંસાર એક લય-
કર જંગલ છે. આ સરીર છે તે પશુ ઇંદ્રવાળું ઘર છે.
કાળ એક બગવાને લુંટાવે છે; માટે મોહરૂપ અધમરવાળી

સાત્રિને રિયે ધ્યાનરૂપી ખડું, વિરિનિરૂપ દાગ અને રીગરૂપી કપડા તથા સાવધાન રહી ચતુર્યો સ્થિર રાખી તમે જાગતા રહેજો.” આ ઉપદેશવાળી ઝાંબાળી મુઠી સરિમતીના હૃદયમાં સારી અસર થઈ ગઈ. તે મહાનુભાવા નરત્ર ગેડી થઈ બે દાય બેડી પોલી—સ્વામી. હું આપની શ્રદ્ધા આવી છું, માટે કૃપા કરી મને દીક્ષા આપો. અને આ લંચાદધિમાંથી મારા ઉદ્ધાર કરો.

“આ મહારાજની ઘણી પવિત્ર અને ને આદ્ય મનીમં-દશમાં એક અગ્રકાર થયો.” એવું પારી પ્રભુએ નેને દીક્ષા આપી હતી. તે વખતે ત્રીજા દેવકાંતે બન્ન આવીને પત્નિ દીક્ષા લીધી હતી.

સતી સરિમતીએ પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી -એ વાત દ્વારકામાં દેશના લોકો પગા આલેખ્યા પામ્યા અને એ મહા-સતીને ધન્યવાદ આપતા હતા. અને સરિમતીના જીવનની મુધારણાનાં દર્શનો પોતાની પુત્રીઓને શિક્ષારૂપે દર્શાવતા હતા.

સરિમતીએ સત્ક્રિયા મટી પરમ સાત્રી થઈ હતી. તે-નીને વંદના કરવાને તેનાં માનપિતા પરિષદ નામ આપ્યાં હતાં. પિતા કમરેને પોતાની પુત્રીને આપીરૂપે વંદના કરી જતાંયુ છે, “સાધવીજી, હું તમારા પૂર્વ જન્મનો ધન્યવાદ છું. અને તમે મારા પ્રિય જાતન છો. તો મારે તમને સ્વદેશી જિનંતિ કરવાની છે કે, તમારા નિમિત્તે હવે અહીં મું કર્મજ્ય છે? ને કૃપા કરી જાણવો. તમે આ મંચાએ ન્યાય કરી નિર્ણય માર્ગના ઉપાયક થયા છે. હવે તમને કાઈ વ્યવસ્થા આગવિક પદાર્થની ઉપર ધ્યાન નથી, તથાપિ મારી જોડથી તમ વિનંતિ છે કે, મારા આ વિશાળ સંજય વૈવરને કોઈ રીતે મુખ ઉપાય થયે હોય તે મને જોષરૂપે દર્શાવો.”

સાંગાડી જિનાના આવાં વચન સંભળી રાજિમતીએ શાંતિ પૂર્વક જણાવ્યું, “ સહેનું, એ તમારા હૃદયમાં સારી ભાવના કે શ્રદ્ધા હોય તે તમની સમજ હરનીનો મદુપયોગ કરજો. આરૂંત આજમા ક્યાવિજ્ઞા માન છેત્રોમાં દ્રવ્યનો વ્યય કરજો. તેમા ખાનડાને ‘સવિકાશ્વતનુ’ વિગેય પોષણ કરજો કે કારણકે એ કોવભાષી એ ના પાનની કંપનિ છે. જ્ઞાનરૂપ જગમી સારી રીતે નિચન ધર્મેયુ આચિરકેવ જે કૃણદ્રુપ ધરો તો તે માંથી ફલવળ અને કોવકાએકા મહુઃ કૃણ મંગલિન થઈ શકશે. તે મેંવની પુષ્ટિ માંડ સાચકરુનાઝાણાએ, અને સા-વિકાશાગાએ પાવન રુએ પવિત્ર કુએ.ને અને મુકામીએ જિનાંતિ હની પેમની રમેથી મ પા જાએકએ.ને માટે હાથ આપાવએ નાંદાવડ કુનાર તેમને વચાવએ અને તેમજ આ વદુદવના નનનુ રાહી નાંદા વચએ.”

આવાં રાજિમતીના આ વચને, નજર ફરમેને પ્રદણ કર્યા અને તે પ્રમાણે પ્રવર્તન જગની તેમજ, નતીની પાને પ્રનિશા કરી, જે માનવી નાંદાની નાંદા જેમની પેતાના હૃદયમાં ધર્મજ્ઞ આનંદ પાની રૂપ

કેદકોક નમવ રીયા પડી નતી રાજિમતી પેઃ વખતે નેત્રિનાથ પ્રમુને વંદન રુએ વિચ્છાન પર્વત કપર જતાં દતાં; તેમમાં માર્ગમાં વિપરુષ્ટિ હા નાંદા, તેથી નેમના રમે. ભીંજયાં, તેથી ને વંચા મુદવજને એઃ મુકે નાંદા, અને ત્યાં જઈને નેમજે પેતાના મર્ગ રમેઃ જુદા જુદા મુકે રીયાં. આ વખતે નેત્રિનાથ પ્રમુને કપૂ બાંડે રમેનિ નાંદુ પ્રધનથી તેમજ મુકામાં કાંદે મર્ગે પાને કોંકા દતા. ત્યાં તેમજ પેતાની પ્રાનુ પત્ની રાજિમતીને વચ વદિત રીતી. નન મનીરુદ્ધ ટિરીમુકુ કતાંજ રમેનિ કાંદ માનુર કાંદ રચા. તેને કેવુ છે અને કેવડ વેચમાં છે, એ વચ

તેમના વિકારી હૃદયમાં વિરમીત થઈ ગઈ. તેમનું હૃદય વિકારના
બળમાં પૂર્ણ રીતે આગ્રહ થઈ ગયું. તરતજ મની સજિમનીની
દિલે વિકારી મુનિની હથે પડી તરતજ મનીએ પોતાનાં
તમે પહેરી લીધાં અને મનુનિક પથાપાથ કરવા માંડ્યા.
પછી તરતજ તે સ્ત્રી હૃદયે વહના કરી હજાર રૂપાં ભેટકે
કામી રથનેમિ સ્વેકલ જાણી તેણીની આ પ્રમાણે પ્રાર્થના કરવા
લાગ્યા—“સાધવી સજિમની, તમારું આર્યિક માધ્ય જોઈ મને
મોહ તથા મહન જન્મે હ-પથ થયેલ છે. હે ભગવામિની,
મારી સાથે ભોમ ભોમવાં અને મારી કંઠા પૂજું કે. સુંદરી.
તમે સાધવી થયાં છે, હે વાન આ વખતે મનમાં લાવ-
ગ્રોજ નહીં. અને તે વિષની ચિના પળ રાખ્યાં નહીં. કારણકે,
ગુણવંશમાં ભોમ ભોમવાં. પછી ફરી આપણે તુલ્ય અવસ્થામાં
મન આંગીકાર કરીશું.”

સ્તિરસની દેવદાસ. રથનેમિનાં આ વચનાં સતીને વજ
ધાન જેવાં લાગ્યાં. તેણીની પવિત્ર મનોવૃત્તિને ૧૧ ધારણ કરી
સતીએ પોતાના પવિત્ર હૃદયમાં વિચાર્યું કે. “અહા! વિષયનો
પ્રવાહ કેવો બળવાન છે? કામી પુરૂષ સમગ્ર જની કૃત્યાકૃત્ય
જાણતો નથી. આદેવ શ. સ્વકાર પાકાર કરી કહે છે કે. ‘આ
જગતમાં જે નેનાંધ પુરૂષ છે તે પોતાની આગળ રહેલી દુસ્થ
વસ્તુને જ જોઈ શકતો નથી. પણ જે સમગ્ર પુરૂષ છે, તે જે
પોતાની પામે હોય તેને જોઈતો નથી અને પામે ન હોય
તેને જોઈ છે.’ આ રથનેમિ પણ તેવીજ રીતે સમગ્ર થયા છે, તે
મહનના મહાવેશમાં પોતાના સ્વરૂપને તદન બુટી ગયો છે. તે
જાણતો નથી કે, આ સાધવી કોણ છે? કોની પરિવૃદ્ધિ છે?
અને કોના હાથની દીક્ષિત છે? અહા! કર્મની કેવી વિચિત્રતા?
અકસ્માતે કુળના સ્વેકલ જાણીથી ઉત્પત્ત થયેલ જન્મે બંધુ વિવિધ

પટે છે અને મહાતાપની લીધે વેદના ભોગવતી પડે છે. વળી મુનિકા કે, જે એકેન્દ્રિય છે, તે (લાલ રંગ) વાળી હોય છે તો તેને હંતા સાથે મિશ્રિત કરી પાખાણથી વાટવી પડે છે. અરે મહાભાગ, આવી પાપ જીવિથી દૂર રહો. હું એક સાધવી અને વળી તમારા પૂર્વના પવિત્ર સંબંધથી યુક્ત છું. તમે જે હુ-વંકય બોલો છો, તે નરકની ગતિને આપનારાં છે. અમારી સા-ધ્વીઓની વાત તો એક તરફ રહી, પણ જે સંસારી છે, તેઓ પગે જો કુદૃષ્ટિથી પરસ્પરને અવલોકનારા છે, તો તેઓ નરક ગતિના અધિકારી થાય છે. પોતાના પ્રચંડ પરાક્રમથી જગતને પરાભવ કરનારાં રાવણ પણ પરસ્પર સાથે પ્રેમાસક્ત થવાથી કુળનો હાથ ફરી નરકગાની થયો છે.’ તમારા પવિત્ર બંધુએ ત્યાગ કરેલા ભોગાદિકને ભોગવવાની તમે ઇચ્છા કરો છો, એ કેવી વિપરીત વાત? મર્યાદાને ઉલ્લંઘન કરનારા તમારા જેવા મુનીને મરણજી આજીં છેલ્લે રથને મિતમે અને હું કોણ છીએ? તેનો વિચાર કરો. હું ભોગદાર તુલિ કુળના રાજા ઉચ્ચેનની પુત્રી છું અને તમે અધિકૃત તુલિ કુળના રાજા સમુદ્રવિશ્વયનો પુત્ર છો, તેથી આપણ બન્ને ઉત્તમ કુળમાં જન્મેલા છીએ. વમેલા વિપને પાછું ચુપ્તી ન લેનારા અધિક કુળમાં જન્મેલા સર્પોની જેમ આપણે ત્યાગ કરેલા ભોગને પાછા એડણ કરનારા ન થઈએ. તેથી હું યાદવ કુમાર, તમે નિશ્ચિત થઈ સર્વ પ્રકારના દુઃખને નિવારણ કરનારા સંયમનું આચરણ કરો. અરે રથને મિ, તમે તમારી કુદૃષ્ટિને મુદૃષ્ટિ કરો. અને અમારા પદમગ્નિક તથા અશુભિ શરીર ઉપરથી મહાદેવ-પણાનો વિકારી બોલુ છોડી દો. એ તમે જે જે સ્ત્રીઓને કુદૃષ્ટિથી અવલોકો છો તો તે સ્ત્રીઓમાં ‘આ સારી, આ વધારે સારી અને આને હું મેનું.’ એવો લાલ તમારા મહિન દ્વંદ્વમાં ઉત્પત્ત થશે અને તેથી વાણુથી પ્રેરણેલા અને મૂળ બંધાયા વગરના વૃક્ષની જેટ નમણાં આ-ગા અસ્થિર થઈ જશે. અર્થાત્ સર્વ દુઃખને હાથ

કરનારા સંયમ યુગ્મરૂપ તમારું મૂળ પ્રતિબદ્ધ થશે નહીં, તેથી એ મંત્રાર સમુદ્ધમાં પ્રમાણરૂપ પવને પ્રેરેલા તમો આમ તેમ શરૂ કર્યો કર્યો.”

મગી રાજિમતીના આવાં વચન સાંભળી રથનેમિ પ્રભુદય ધડકાયા. તેમના હૃદયમાં લગ્ન-વની ભાવના ઝલતી થઈ આવી. મગીના નરપથનોએ તેમને મેલ નિહામાંથી જામત કરી હીપાં. તે વાર વાર પોતાના ધોન પાતળો પડેલા તપ કરવા લાગ્યા. પત્રી તરતજ રથનેમિ મગી રાજિમતીના નરણુમાં નખી પડ્યા. અને અંજલિ બેટી, બોલ્યા—મહાનગી, આ મહાપાત્રીનો તમે ઉદાર કર્યો છે. આ અસ્તિત્વપ્રદ મુનિને તમે તમારા મનોભાગથી તારી હીપાં છે. મારા અંશજ અને વિહારી મનને તમે સ્વસ્થ કર્યું છે; તેથી તમે માન્ય ગુરૂને ન્યાન છે.

રથનેમિના આવા નમ્ર વચન સાંભળી સગી રાજિમતીએ તમને પચ્ચપાદ આપેલા અને પાંચ પત્રી ને ગાંધી પોતાને વધારાએ આપ્યાં તથા.

સગી રાજિમતીએ ફેટકાક નમ્ર અસ્તિત્વપ્રદમાં રહી વિવિધ પદોપકાર કર્યા હતા. અનેક અવિદ્યારોને પ્રતિજ્ઞા આપી તેથીએ નમ્રનાં ભોગવના નું હતું. છેવટે મર્વ કર્યોના થય કરી એ મહાનગી નેમિનાથ પ્રજાના નિર્વાંજ પદોત્તમ મુક્તિપામિની થયા હતા.

મગી રાજિમતીનું શુદ્ધ નિર્ભર અસ્તિત્વ ભાગ્યવર્તની જેમ પ્રજાનાં નરવરે. મર્વ જેન મગીનાં મારા રાજિમતીનું જીવન અસ્તિત્વ મર્વ અવિદ્યારોને અનુરૂપીય નિર્ભર ભાગ્યવર્તીય મર્વ છે. અવિદ્યાર ૭૧. વિદ્યારિય વનિદ્યાર જેમ મર્વ વિદ્યારિય વેલેલી તેથી પતિવ્રતિ, દેવમકિનમાં રૂપાંતર થઈ તેથીને પદમ પદ અપભ્રંશની થઈ પત્રી હતી. પચ્ચ છે એ મહાનગીને.

મીંધેદ તી.

—
 આ સતી મિત્રાવતી નગરીના રાજા હરિષેણની પુત્રી હતી. તેણીની માતાનું નામ પ્રાંતિમતી હતું. રાજા હરિષેણ જન ધર્મનો પૂર્ણ રાગી હતો. તે સર્વે ઉનારવાનો મહામંત્ર બાળતો હતો. તે મહામંત્ર નેત્રે કોઈ મહાનુભાવ કુળપતિ મુનિ પામેથી સંપાદન કર્યો હતો. અને તે મંત્રના પ્રભાવથી તેનો પ્રીતિમતીની સાથે પવિત્ર સંજ્ઞા બેઠાયો હતો. સતી કપિદનાનો જન્મ અને વિવાહ વિચિત્ર રીતે થયો હતો, જે વૃત્તાંત નીચે પ્રમાણે છે:—

આ બરનકેતવના મધ્ય દેશમાં રથમર્દન નામે નગર છે. તેમાં હેમરથ નામે એક ન્યાયી રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને મુ. ચરણ નામે મુંદર રાણી હતી. તે પાતાના અનુપમ મૌંદર્યથી હેવાંગનાનો પણ પરાભવ કરતી હતી. તે મહારાણીના કદરથી કુન્દકરથ નામે એક કુમાર કલ્પજ થયો હતો. તેણે અનુક્રમે ધર્મકળામાં કુશળ થઈ બીજા બોહોતેર કળા સંપાદન કરી હતી.

એક વખતે રાજા હેમરથ સભાસ્થાનમાં બેઠો હતો, ત્યાં કોઈ જન આવ્યો. ડારપાળે રાજાની આજ્ઞાથી ફતને ગાંદર પ્રયંશ કરાવ્યો. જન નમ્રતાથી પ્રભાસ કરી બેઠ્યો—નદારાન્ત, હું કાવેરી નગરીના રાજા મુંદરપાણિનો ફત છું. રાજા મુંદરપાણિને

વસુદા નામની રાણીથી રૂકિમણી નામે એક સુંદર કન્યા ઉત્પન્ન થયેલ છે. તે રાજકન્યાને તેના પિતાએ ઉત્તમ પ્રકારની ધાર્મિક અને સાંસારિક કેળવણી આપી છે. રાજકન્યા યૌવનવતી થતાં અમારા રાજાએ પોતાના વૃદ્ધ મંત્રીની સલાહથી આપના કુમાર કનકરથની નામે તેણીનો વિવાદ મંજૂર કરવાને વિચાર કર્યો છે. તેથી આપ કૃપા કરી ને વાતનો સ્વીકાર કરશો. અને તેને માટેજ ખાસ નવે આપની પામે મોકલ્યો છે. ફત્તાં આવાં વચન સાંભળી રાજા હેમરથ ખુશી થયો અને પછી બીજેજ દિવસે પોતાના કુમાર કનકરથને ને રાજકન્યા પરણવાને મોટા મૈન્યની સાથે મોકલ્યો.

કુમાર કનકરથ મોટા નૈન્ય નામે કુચ કરી કાવેરી નગરીને માર્ગે ચાલ્યો. આમજ રજાં નંખ્યાકાળ થયો એટલે રાજકુમારે માર્ગમાં નૈન્યનો દાવ નંખાવ્યો. લેવામાં કનકરથ રથથી ઉતરી સિંહાસન ઉપર બેઠો ત્યાં કોઈ દને આવી કહ્યું, રાજકુમાર, તમારે આ માર્ગે આવવું ન જોઈએ. આ પ્રદેશનો સ્વામી અરિમદન નામે રાજા છે, તેમણે મારે મુખે કહેવરાવ્યું છે કે, તમે મને કયા તિના મારા દેશમાં કેમ આવ્યા? છતાં જો આવ્યા તો યુદ્ધ કરો. ફત્તાં આવા વચન માંભળી કુમાર કનકરથ આવેશથી બોલ્યો—હા, હા, તારા રાજાને કહે કે તું યુદ્ધ કરવાને તૈયાર થઈ આવ્ય. તારા ક્ષાત્રી ખરજ ઉતારવાને હું તૈયાર છું. વળી કહેજે કે, ગરૂડ જેમ સર્પને હાળે છે, તેમ આ રાજપુત્ર ને હણવાનેજ અર્ધિ આવ્યો છે. ફતે રાજકુમારનાં તેજ વચનો આવી અરિમદન રાજાને કહ્યાં. તે માંભળતાંજ અરિમદન અતિ ક્રોધાનુર થઈ ગયો અને તરત મોટું સૈન્ય લઈ કુમાર કનકરથની ઉપર ચડી આવ્યો. બન્ને મહાવીરોની મેનાઓ સામગ્રામી આવી અને તેમની વચ્ચે લડકર

સુદ્ધ ચાતુર્ય: વાજિવેળા ગ્રાહ્યથી અને ચતુરવેળાના મહાના-
 હારી મહાજ વિશ્વ ગ્રાહ્ય રાજુ અને નારમય થઈ રહ્યું. ઉચ્ચે
 કુમારના મહાવીર શ્રાદ્ધાએ જાણના વર્ષાદ વર્ષાથી અદિમ
 દેવ રાજાના નિર્નિકાને નસાવી મુક્યા. પછી મુરલીદ દેવદરે
 પમાના હરી રાજા અગ્નિમદનને રાજાની દેવ હરી લીધા. દેવ
 હાર દિવસ નાથી પાનાની પાને દેવ મળી મળી મળાની અને
 પાનાની મળા: મળાની લેને કૃષ્ણથી મળી મળી મળાની
 મળા અગ્નિમદનને આ પમાજય થય.થી દેવદરમાં પેન.વ્ય રાખ્યા
 થયે. પાનાના પુત્રને મળાને. અર લેાની મુદ્ પાને દીધા
 લઈ ને મળાને થઈ મળી નીકળે. અનુક્રમે અગ્નિ પગી
 મળે દેવે: રાજ હરી ને મહાનુજા અગ્નિ પડેને પ્રાપ્ત થયે.

[illegible]

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

મહિન સશ્વામાં નિદ્રા લેવ. ગયો. જ્યારે પ્રાતઃકાળ થયે
એટલે કનકરથે નિત્ય ક્રિયા કરી પ્રયાણનો દંડો વગાડ્યો.
સર્વ સંનિકો સજ્જ થઈ ત્યાંથી આગળ વાજવા લાગ્યા. અનુ-
ક્રમે કનકરથ સર્વ સંનિકોની સાથે વાજતો પેલા મરાવદની પાસે
આવી પહોંચ્યો. ત્યાં મળ્યો પગલ કરાતી રાજકુમાર મરાવદની
આરાપારના વનમાં ફરવા લાગ્યો. ત્યાંના વનને વિષે ભમનાં
ભમનાં કનકરથે પેલી સ્ત્રીને કીધી. તે મુંદરીને અવલોકતાંજ
રાજકુમાર હૃદયમાં અકિત થઈ ગયો. અને વિચારવા લાગ્યો
—અદ્ધિ! આતું સ્ત્રીન મન્ય લોકમાં હોય નહીં. મુંદર તે કોઈ
દેવાનના દેવો! સ્ત્રી રમણીયના! કેનું અનુપમ લાવણ્ય! આ
પ્રમાણે રાજકુમાર ચિતવતો દેવો. ત્યાં તેના કેટલાક સંનિકો
પાછળ આવતા દેવા, તેથી તે મુંદર જાણા અદ્યથ થઈ ગઈ.
રાજકુમાર તેથીને આમનેમ મોખવા લાગ્યો. તેવામાં એ
વિશ્વ વિમાનના જેવું મુંદર ચિતાજ્વલ જેવામાં આવ્યું. “કદ
ચિત એ સ્ત્રી આ મંદિરમાં ગઈ દેવો” એમ ધારી તેણે કી
ત્યની અંદર મંગલ કંપો; તેમાં એ મુંદરી તો એવામાં ન આવી
પણ ત્યા સ્વપ્નદેવ બનવાની મુંદર પ્રતિમા એવામાં આવી
પ્રતિમાના દર્શનથી રાજકુમારનું હૃદય પ્રમત્ત થઈ ગયું. તે
આવથી તે પ્રતિમાનું પૂજન કર્યું. પૂજન કર્યા પછી રાજકુમાર
બનવાની નીચે પ્રમત્તે રતુનિ કરી:—

અનન્ધ નુભવના અને નવે નુભવથી કંદમાં મેલતામાં
એકાદે જાજનજિનેયર, તર્લ જયજંગલ વતો. આજે આપના કરો
નથી મ.દાં તેજો મદ્દાળ થયાં. આપની પૂજા કરવાથી મારા કરો
કમળ મદ્દાળ થયા. આપને પેદન કરવાથી મ.કે મદ્દાળ મદ્દ
થયું અને આપની રતુનિ કરવાથી મારી વાણી મદ્દાળ થઈ.”

આ પ્રમત્તે રતુનિ કરી રાજકુમાર વારંવાર પ્રમત્તે પ્રમત્તે

કરતો હતો, તેવામાં ન્યાં ઢાંગી ઢાંગી જતાવાળો અને પૂરથી મગિન દેખાતા ગરીબાળો એક વૃદ્ધ તાપસ આગ્યો, અને તેની સાથે પેટી મુંદર કન્યા પુષ્પનો કાંઠેથી હાથમાં લઈને ન્યાં આવી. તે મનેદર બાગિકા એકપણ ભગવાનની પૂજા કરી: પૂજન કર્યા પછી બહાર નીકળતાં નેત્રીએ કનકરથ રાજકુમારને જોયો. તેનો મુંદર દેખાતો એક બાગિકા પ્રવેશ થઈ અને હૃદયમાં વિચારવા ઢાંગી કે, અહો! મું અહીં મું, મું, કે ન્યાં આગ્યો! અથવા ત્રાસન કામદેવજ પાને અહીં આગ્યો જણાય છે.

રાજકુમાર ઈચ્છતી બહાર નીકળવા ગયો. ન્યાં પેટો વૃદ્ધ તાપસ તેના જોવામાં આગ્યો. રાજકુમારે આનંદાદાયક થઈ ને તાપસને વંદના કરી. તાપસે પુછ્યું. “તું કોણ છે? અહિ ક્યાંથી આવ્યો મું?” અને તાકે નામ મું?” તે કપરથી રાજકુમારે પોતાનો અવસ્થાવંશ તાપસને કરી જતાગ્યો. નેદલામાં પેટી મુંદર બાગી પુનઃ તેના જોવામાં આવી. રાજકુમારે વિનયથી પુછ્યું, મહાનુભાવ. આ જિનાલય કોણે ગંધાગ્યું છે? અને આ કન્યા કોણ છે? તાપસ જોયો—રાજકુમાર, એ કથા મોટી છે, તે કેવપૂજા કર્યા પછી તને કરી મંબગાવીશ. આ પ્રમાણે કરી તે વૃદ્ધ તાપસે જિનપૂજા કરી બહાર નીકળી કુમારને કહ્યું કે, “ભદ્ર, મારે ક્યાંકે આવો. ન્યાં તું તમને નર્મ થત કહીશ.” પછી કુમાર ને મુનિના આશ્રમમાં ગયો. તાપસે તેનું યથા યોગ્ય આનિય કરીસ્વયં થઈ નીચે પ્રમાણે વાર્તા કહેવા માંડી:—

મિત્રાવતી નગરીમાં હરિષેષુ નામે એક રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને પ્રિયહરના નામે પટરાણી હતી. તેણીના ઉદરથી અજિતસેન નામે એક પુત્ર થયો. એક વખતે એમ બન્ધુ કે, રાજાએ પોતાની અંગગામીમાંથી એક વિપરીત

પૃથ્વીનાપમે હાથ લાંબો કરી કહ્યું, રાજકુમાર કનકરથ એ રા-
જા હરીપેલે આ રૂપબદ્ધેવલગવાનું મુંદર મદિર કરાવેલું છે. પછી
જ્યારે રાજા હરિપેલે કુલપતિની પામેથી રજા લઈ જુદો પડ્યો, ત્યા-
ં કુલપતિએ તેને વિધાપદ્ધાર મંત્ર આપ્યો હતો. રાજા એ
મંત્રનો પ્રયોગ લાતી મહોત્સવ મહિત્ત પોતાની મિત્રાવતી નગ-
રીમાં આપ્યો હતો.

એક વખતે મિત્રાવતીપતિ હરિપેલે સભામાં બેઠો હતો તેવામાં
કોઈએ ત્યાં આવીને કહ્યું, “ સ્વામિનુ સ્વસ્તિમતી નગરીના રા-
જા પ્રિયદર્શનને વિદ્યુત્પ્રભા રાણીના હૃદયથી પ્રીતિમતી નામે
એક પુત્રી ઉત્પન્ન થઈ છે. રાજાએ નિઃસંતાન હોવાથી એ પુત્રીનો
જન્મોત્સવ મોટા આટંબરથી કર્યો હતો. તે મુંદર જાળા યોગ્ય
વયની થઈ છે. કમંચોએ તેણીને હમણાં સર્પ દંડ થયો છે. તે સ-
ર્પનું વિષ કોઈ રીતે પદ્મ ઉતરતું નથી. રાજા, રાણી અને સર્વ પરિ-
વાર આક્રંદ કરી રૂંધે છે. ના ખમે સાંભળ્યું છે કે, આપ સર્પના
વિષને ઉતારી શકો છે., માટે આપ કૃપા કરી તે વિષ ઉતારો તો
મહાનુ ઉપકાર થશે.”

તે સાંભળી હરિપેલેના હૃદયમાં કયા આવી, નરનજ તે વેગવતી
હાથિણી ઉપર બેઠી સ્વસ્તિમતી નગરીમાં આપ્યો અને ત્યાં જઈ
વિધાપદ્ધાર મંત્રથી પ્રીતિમતીનું વિષ ઉતારી દીધું. તે મહોત્સવથી
હર્ષ પામેલા પ્રિયદર્શન રાજાએ પોતાની પુત્રી પ્રીતિમતી હરિપેલે રા-
જાને આપી. રાજા હરિપેલે તેને પરણી આટંબર મદિર પોતાની
નગરીમાં આપ્યો. અનુક્રમે સંસારગુણભગવતાં પ્રીતિમતીના હૃદ-
યથી એક પુત્ર ઉત્પન્ન થયો. રાજાએ તેનું ધીર એવું નામ પાડ્યું.
એવામાં હરિપેલેને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થવાથી તે જાળ પુત્રને રાજ્ય સોં-
પી પોતે તપસ્વીયન મરુણ કર્યું. તેની સ્ત્રીએ પણ તપસ્વિનું યન
અંગીકાર કર્યું. જાને રાજદંપતી, નગરમાંથી બાહર નીકળ્યા તે

સમયે પ્રજાજનો તેમને જનાં જોઇ રૂદન કરવા લાગ્યાં. ૨.
સર્વને સમજાવી પાછાં વાગ્યાં. પછી તેઓ અને તાપસવેશ ધારણ
કરી વિશ્વભૂતિ કુલપતિના આશ્રમમાં રહ્યા અને તેમની મેવા પૂજ
કરવા લાગ્યા.

આ અરમામાં જોવું અન્યું કે. પ્રીતિમનીને શુદ્ધસ્થાવરમાં
ગર્ભ રહેલો તે ગર્ભ પાંચમે મામે અર્ધી તપસ્વિ અવસ્થામાં પ્રગટ થયો.
તેથી તે સર્વ તાપમીઓમાં શરમાવા લાગી. જોકે વખતે ચિંતા
નુર તાપમીને નેતા પતિએ પૂછ્યું, માધવી, તું મદાચારમાં કીન
છે, તે છતાં તને આ ગર્ભ ક્યાંથી રહ્યો? પ્રીતિમની શરમાતાં બોલી
સ્વામી, મને શુદ્ધસ્થાવરમાંજ ગર્ભ રહ્યો છે, પણ આપણાં મં-
થમમા અંતરાય થવાના બયથી મેં તે વાત પ્રગટ કરી ન હતી.
તાપમી પ્રીતિમનીના આવા વચન સાંભળી હરિવેદે ખિન્ન થતો
કહ્યું, “ તાપમી, આ બનાવ આપણા તાપમનને કલંકિત કરશે
અને આપણને તપશ્રેયમાં પિષ્કાર બનાવશે, માટે પ્રજાતે આપણે
અર્ધીથી બીજે રથને જઈને રહીશું ” આવો વિચાર કરી તે તા-
પસદાપતી પ્રજાતે ત્યાંથી ગુમ રીને ચાલ્યા અને કોઈ ગુમ રથ
નમાં જઈને રહ્યા.

આપે પ્રજાને તાપમીએ તેમને રીડાં નહીં એટલે તે વાત શુદ્ધ
મુનિને જણાવી. શુદ્ધ મુનિ તેમની શોધમાં પાછળ મવા, જ્યાં
તેઓ ગુમ રીને રહેલા તે શુદ્ધના જોવામાં આગ્યા. શુદ્ધ મુનિએ
હરિવેદને પત્ની મદિત પાછા આવવાને કહ્યું, ત્યારે મન્યવજ્ઞા
હરિવેદે કહ્યું, “ શુદ્ધ સ્વામી, મારી પત્નીને શુદ્ધસ્થાવરમાં
ગર્ભ ગેદા હતો. તેથીજે તાપમી રીડા વખતે મને તે વાત ન
કહી, તેથી હવે અમે અમરું કલંકિત મુખ કોઈને બતાવી શકી-
એ નેમ નથી, માટે અને કોઈ બીજે રથને મેવા છાત્રીએ છીએ.”

હરિવેદ તાપમનનાં આવાં વચન સંભળી શુદ્ધ કુલપતિ બોલે,

‘બદ્ર, તેની શામાટે ચિંતા કરેા છે ? જુદાસ્થાવાસમાંજે બન્યું’
કાય, તેથી આ અવસ્થા શી રીતે દૂષિત થાય ? તમારે પરસ્પ-
સારી રીતે શીજા પાળવું, તેમાં તમારો શો દોષ ? એતો પૂર્વે
રેલા કર્મનું વિલસિત છે.” વૃદ્ધ મુનિનાં આવાં વચન સાંભળી
ત.પસદ પત્ની પાછાં વળ્યાં અને તેઓ પોતાનાં કર્મને નિંદતા
વસુભૂતિ કુલકરની સેવામાં તેજ આશ્રમમાં રહેવા લાગ્યા. એમ
ત્રણ વાર માસ વ્યતીત થયા એટલે નવમે માસે પ્રીતિમતીને એક
પુત્રો પ્રસવી. એ જ્વિઓના આશ્રમમાં જન્મી એ ઉપરથી તેણી-
ના પિતાએ એનું નામ જ્વિદત્તા પાડ્યું. જ્વિદત્તા જન્મ્યા પછી
પ્રીતિમતીને સૂતિકાદોષ લાગુ પડ્યો અને તે દોષાદ્ય દિવસમાં મૃત્યુ
પામી મર્ય.

માતા વમરની જ્વિદત્તા તેણીના પિતાના લાલનપાલનમાં
રહી ઉછરવા લાગી. હે રાજકુમાર, એજ આ મારી પુત્રી જ્વિ-
દત્તા છે. એ પ્રભી રૂપવતી હોવાથી ‘કોઈ વનમાં ફરવાર કહિ
એલીને લા’ જશે’ એમ ધારીને જ તેને અદશીકરણ અંજન
આપ્યું છે; તેથી કોઈવાર તે અદશ્ય રહે છે ને કોઈવાર દિગોચર
થાય છે. એ હું તેનો પિતા અને આ મહારી પુત્રી તે અલશ્ય રહેલી
છતાં અત્યારે દિગે પડી છે.

રાજકુમાર કનકરથ તે સમગ્રીજ જ્વિદત્તાને એઈ રાગી થઈ
ગયો. એટલામાં તે જ્વિએજ રજું, હે કુમાર, તમે મારા અતિથિ
થયા છો. તમારી પરાજાગનમાં જેમ વિનમિએ ભરને પોતાની
પુત્રી આપી હતી, તેમ હું આ મારી પુત્રી જ્વિદત્તા તમને આપું
પું. સગી જ્વિદત્તા એ રાજકુમારની સાથે પોતાનો સંજય એ-
વાને ખુશી હતી. તેથી તે પણ તેની ઉપર રાજવતી બની હતી.
રાજકુમારે તે વાત જ્ઞાન કરી. પછી જ્વિએ કનકરથ અને જ્વિ-
દત્તાનો ત્યાં વિવાહ કર્યો. કુમાર કનકરથ જ્વિના આગ્રહથી કેટલાક

યયો ૧૩' અને મારા શરીરને વિષે વૃદ્ધત્વની અનિવેદના થયા કરે છે, તેથી હું હવે અગ્નિમાં પ્રવેશ કરીને મૃત્યુ સાધી લઉંશ." પિતાના આવા વચન સાંભળી સતી મર્ષિતા પિતાના ચરણમાં નમી પડી, પિતાજી, આપનો સદાનો વિયોગ મારાથી સહન થઈ શકશે નહીં. મારે પિતૃમૃદુ—પીયર કે મોશાજી—જે છે, તે જાણુ આપના શરીરની સાથે છે. જ્યારે આપ અગ્નિમાં પ્રવેશ કરે તો પછી આ મર્ષિતાને પિતૃમૃદુનો ક્ષ્માવે ક્યાંથી મળશે ? પુત્રીના આવા વચન સાંભળી તે વૃદ્ધ તાપસે જણાવ્યું, જેલ, મારા મરણનો શોક કરીશ નહીં. આ વખતે તારું મુખ જોઈ શાંતિ મેળવી મૃત્યુ પામવાથી મને જે મુખ થશે તે મુખ મને હવતાં મળવાનું નથી. પછી મુનિએ ગદગદ વાણીથી કુમારને કહ્યું,—"હે ક્ષિતિવત્સવરાજ-કુમાર, તમારા જેવા ધાર્મિક અને વિદ્વાનને વધારે શું કહેવું ? તથાપિ પુત્રીના વાતસત્યને જોઈતું કરું છું કે, આ મારી પુત્રી મારા આશ્રમમાં રહી તાપસ કુળના ઘણાં લોક પામી છે, તેથી તમે તેનું કદિ પણ અપમાન કરશો નહીં. એ મારી પુત્રીવનમાં વસવાથી જોઈ છે. તે જોઈ છતાં મેં તમને સોંપી છે. જેમ મૃમતી નાભિમાં ગયેલી પૂજ પજુ મુમતી થાય છે, તેમ તમારા જેવા શુભ વાન્ પતિના સહવાસથી એ પણ શુભવતીજ થશે."

વૃદ્ધનાં આવાં વચન સાંભળી કુમાર જોઈયો—મહાત્મા-આવ, અગ્નિના યોગથી મારાનો ત્યાગ કરે નહીં. કારણકે, આત્મહત્યા કરવાથી દુર્ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે. વૃદ્ધે વિનયથી જણાવ્યું, 'વત્સ, ગમેતે હોય પણ મરણસાધન કર્યા પિતા મારાથી વ્યાજે તેમ નથી. આટલું કહી તે વૃદ્ધ તાપસે પોતાની પુત્રી, જેમાઈ અને મુનિની આજ્ઞા લઈ પંચપરમેષ્ટીનું રમરણ કરતાં કરતાં અગ્નિમાં પ્રવેશ કર્યો. પિતાના મૃત્યુથી પિતૃભક્તા મર્ષિતાએ ઘણાજ વિલાપ કર્યો. પોતાની પ્રિયને અતિ વિલાપ

કરતી એણે સતુર કુમાર કનકરમે તેણીને બોધવચનથી સમજાવી. પાત્રી કેટલાક દિવસલાં સ્વી કનકરમે અપિદતાને લઈને પોતાની રાજ્યાની સ્વમર્દન નગરમાં પાછો આગ્યો. રાજ દેમરમે મોટા જામવળી તરવપૂને નગર પ્રવેશ કરાગ્યો. સ્વમર્દન નગરની તત્કાલિન પ્રજા પોતાના જાતરાત્રી અને જાતરાકાળીના રમણ કરી અન્યત્ર નગોષ પામી.

આ અરમાનાં કાનેરી નગરીના પતિ મુરરપાણિ રાજાને ખબર પડી કે, કુમાર કનકરમે માનને વિષે અપિદતાનું પાણિપ્રસૂ કરી કાંઈ વાતો છે. અને પોતાની પુત્રી રુકિમળીને પરણવા આગ્યો નહીં. પાત્રી ને વાતો પોતાની રાણીને જણાવી અને રાણીએ તે વાતો પોતાની રુકિમળીને કહી. સતુર રુકિમળીએ પોતાની માતાને કહ્યું કે, “હું તને ને પુજા કરીને અપિદતાનો પરણવ કરીશ. ૫૫/૪૪૮ નેજા પતિને પચ્છીશ.” પુત્રીના આવા વચન માંજથી માતાનું દુઃખ સ્વસ્થ થયું.

૫૫૮૫ની રુકિમળી મુશ્મલા નામની કોઈ પેદિતીની અજિ કનક લાગી. જાગત વચ વહેતેના કાનથી નેજીને કહ્યું જાણ્યો. એક કાલે પ્રવજ કાનેરી મુવનાર્મ રુકિમળીને કહ્યું કે, “તારી જે કોઈક દેવ ને કહે. હું તારી ઉપર પ્રવજ કાર્ય કરું.” રુકિમળીએ કનક આગ્યો. પેદિતી, જે તને મારી ઉપર પ્રવજ કાર્ય હો તેજ નમ્મની વિદ્યા પ્રજાવળી કહ્યું કહે કે, જેથી મારી કેન્દ્રકાલિદેવના કાર રુકિમળીને અને કનકરમે અહીં આવે. પેદિતી હમ્મ કરી એકી નાં વાને, જિજિવ વહે. કુમાર કનકરમે પેદિતી કહેજા અહીં આવે. એ હું કહીશ.” આ પ્રમણે કહે ને પેદિતી સ્વમર્દન નગરમાં આવી.

કહી અપિદતા પેદિતી પતિ કનકરમેની મારે કાંઈ નુકસાન નહીં. તરીકે મારકુંડાને કુમાર કનકરમે

કોમળ હૃદયને હરી લીધું હતું. રાજ્યાધિકાર ઋષિદત્તા પ્રતિ-
સ્વિસ નિત્ય નિયમ પ્રમાણે વર્તતી હતી. તે પતિની આજ્ઞા
વિના એક પગતું પણ ભરતી ન હતી. ઉત્તમ પ્રકારના ભક્તિ-
શાસ્ત્રી તે પતિની મનોવૃત્તિને અનુસરતી હતી. તે સાથે
પોતાના ધર્મને બાધ ન આવે તેવી રીતે પ્રવર્તન કરતી હતી.

એક વખતે રાત્રિનો સમય હતો. સૂર્યની ગેરહાજરીનો
લાભ લઈ અધિકાર વિસ્થના પ્રત્યેક બાગમાં પ્રવર્તી રહ્યું હતું.
આ સમયે રૂકિમણીએ મોકલેલી પેલી સુલસા યોગિની સ્થ-
મર્દન નગરમાં આવી હતી. તેણી પોતાની પરમ ભક્ત્યા
રૂકિમણીનું કાર્ય સાધવાનો ઉત્તમ લાગભોની હતી. તે યોગિ-
નીએ અવસ્થાપિની નિદ્રા મૂકી કોઈ મનુષ્યનો ગુપ્ત રીતે વધ
કર્યો. વધ કરીને તે યોગિની કનકરથ કુમારના મેદલમાં પેડી.
તે વખતે સતી ઋષિદત્તા પોતાના પતિની સમીપે સુષે સૂતી
હતી. રાજકુમાર પણ શિયાળા પ્રેમના યેનમાં નિદ્રિત થયે
હતો. કપડી યોગિનીયે આ સમયનો લાભ ભેદ તે બન્ને
દંપતીની ઉપર અવસ્થાપિની નિદ્રા મૂકી પછી તે પેલા વધ
કરેલા મનુષ્યના શરીરનું રક્ત અને માંસ લઈ જ્યાં ઋષિ-
દત્તા સૂતી હતી, ત્યાં આવી. ઋષિદત્તાની મુંદર આકૃતિ ભેદ
યોગિની હૃદયમાં ચિંતવવા લાગી—“અહા! કેવું અનુપમ
સૌંદર્ય! કેવું શાવળ્ય! કેવું સતીપણું! નેજ! આવી મુંદર
રમણીને પ્રાપ્ત કરનાર કુમાર કનકરથને ધન્ય છે.” આ પ્રમાણે
ચિંતવી યોગિનીએ તે ઋષિદત્તાના મુખ ઉપર રૂધિરનો દોષ
કરી તેણીના શ્વેશીયા ઉપર એક મોંઠસનો કડકો મૂકી દીધો.
પછી અવસ્થાપિની નિદ્રા હરી લઈ યોગિની ન્યાંધી ચાલી ગઈ.
સમય થયો એટલે માણસો બગી ઝડ્યા. તેઓમાંથી એક
જણનો પાન થયેલો ભેદ તેમણે મોટો કોલાહલ કરી મૂક્યો.

તે ઉપરથી કુમાર જાગી ઊડ્યો. તેણે પોતાની પ્રિયા સાથું જોયું, ત્યાં તેણીનું મુખ ક્રુધિરથી ખરડાયેલું જોવામાં આવ્યું. પછી ઓશીયા તરફ જોયું ત્યાં માંસનો કડકો જોવામાં આવ્યો. રાજકુમાર ચકિત થઇ ગયો અને ભયથી વિચાર કરવા લાગ્યો. જોવામાં લોકોએ રાજા હેમચંદ્રની પાસે આવી ફરીયાદ કરી—
“સ્વામી, કોઇ પુરૂષ અથવા સ્ત્રીએ રાત્રે અમારા એક માણસનો ઘાત કર્યો છે.”

આપ ન્યાયી અને પ્રજાપાળ રાજા છે; તેથી તે ખુનીને શોધ કરી નિર્મલ કરો. રાજા બોલ્યો—આવું કુરકામ કોઇ રાક્ષસ કે રાક્ષસીથી થવું જોઇએ. માટે જાઓ તેનો તપાસ કરો અને જો તે પકડાય તો તેને શિક્ષા કરો. રાજાની આવી આજ્ઞા લઇ તે લોકો તેની તપાસ કરવા લાગ્યા.

આ બધી ખબર કુમાર કનકરચના બલુવામાં આવી એટલે તે ઉંડા વિચારમાં પડ્યો. “શું મારી પ્રિયા ક્રુધિતા રાક્ષસી હતી? તેણીએ મનુષ્યનો ઘાત કર્યો હોય તેમ લાગે છે. અરે! જો તેમ હોય તો ધર્મજ વિપરીત કહેવાય! વળી આ વાત સંભવે કેમ? મેં નીતિ શાસ્ત્રમાં સાંભળ્યું છે કે, ‘સુંદર રૂપ એ નિર્દોષતાનું સૂચક છે.’ આવી રમણીય આપૃતિવાળી વનિતા આવું વિપરીત કામ કેમ કરે? અરે દેવ! આ શું કર્યું? મારી પ્રેમની પાત્ર પત્ની ઉપર આવું કલંક કેમ આવ્યું? આ પ્રમાણે રાજકુમારે હૃદયમાં ધણું સંકટપ ચિંતન કર્યા પછીએ નિર્દોષ જાણાને જગાડી. પવિત્ર શુદ્ધસતી સત્વર જાગત થઇ. તેણી પોતાના પતિની આગળ શર-માઇને ઉભી રહી. અને વિનયથી બોલી—પ્રાણનાથ, આ અપરાધી અજાણને દામા આપો. આપની પેહેલા જાસત થઇ ઉઠવાનો મારો ધર્મ છે. તે આજે પ્રમાદને વશ થઇ અત્યાર સુધી સુઈ રહી તે હું મારા ધર્મથી જાદ થઈ છું. રાજકુમારે ઉત્તેજીથી પૂછ્યું, પ્રિ-

યા, તું શુદ્ધદૃષ્ટ છે; તથાપિ મને તારા માટે એક શંકા આવી છે, તેથી જે પૂછું છું, તે તું શુધ્ધાવીશ નહીં. રૂપિદત્તા સંજ્ઞાંત યદ્ય જો-
લી—“સ્વામી આપને શી શંકા છે? આપનાથી કાંઈપણ શુધ્ધા-
વીશ નહીં. આપ નિઃશંક યદ્યને કહેા.” “જાગ્ય, તું કોઈ રાત્રની
પુત્રી છું કે રાક્ષસી છું?” પતિનું આવચન સાંભળતાંજ અધિદત્તા
અકિત યદ્ય ગઈ. અને તે ભય જ્ઞાંત યદ્યને જોલી—સ્વામી, આમ પુછ-
વાનું શું કારણ છે? કુમાર જોલ્યો—“તારા મુખ ઉપર રૂધિર
ખરડાંબીડું છે અને તારે જોરીશો તારા માંસનો કડકો છે, તે
ઉપરથી મને લાગે છે કે, તે કોઈનો ઘાત કયો છે.” તે સાંભ-
ળતાંજ અધિદત્તાએ મુખ ઉપર હાથ ફેરવ્યો, ત્યાં રૂધિર દેખાયું
અને જોરીશાની પાસે માંસનો કડકો પણ જોવામાં આવ્યો.
તે જોતાંજ ભામિની વિશેષ ભયજ્ઞાંત યદ્ય ગઈ. પછી તે પવિત્ર
કામિની કંપતી કંપતી જોલી—“આર્યપુત્ર, કદિ હું પૂર્વભવમાં
માંસ હુન્ધ હોઉં તો કોણ જાણે? પણ આ ભવમાં તો મારે
સર્વથા માંસને નિષેધ છે. આ વિષે હું કાંઈ પણ ભણતી નથી.
મારા કર્મયોગે કોઈ વૈરીએ આ કામ કરેલું લાગે છે. હું
સર્વથા નિરપરાધી છું, તે છતાં જો આપને મારે માટે શંકા
હોય તો મારા નિઃશંક કરો, કારણકે, દુષ્ટ હોય તો સરેલા
અંગની પેઠે દંડ વસ્તુને પણ ત્યજી દેવી જોઈએ.” સતીના
આવા નિર્દોષ વચન સાંભળી કનકરચના હૃદયની શંકા દૂર યદ્ય
ગઈ. તે શાંત સ્વરે જોલ્યો—“પ્રિયા, તું સર્વથા નિર્દોષ છે.
હૃદયમાં જરાપણ ખેદ કરીશ નહીં. તારા જેવી પવિત્ર પત્ની
ઉપર મેં શંકા કરી તેને માટે ક્ષમા કરજો.” પતિના આવા
વચન સાંભળી અધિદત્તાનું પ્રેમી હૃદય પ્રસન્ન યદ્ય ગયું. પછી
તરતજ તેણીએ પોતાનું મુખ પોઈ નાખ્યું. અદૃશ્ય રહેલી
યોગિનીએ જાણ્યું કે, હજુમુઘી અધિદત્તા નિર્દોષ રહી છે.
એથી તેણીએ બીજે દિવસે પણ કોઈ એક અનુપ્પનો વધ કરી

રૂધિરથી તેનું મુખ ખરડયું અને ઓશીશા ઉપર માંસનો ક-
ડકો મૂક્યો. તથાપિ રાજકુમાર કષિદતાના પ્રમથી વિમુખ
થયો નહીં. એવી રીતે યોગિની તો નિરંતર આર્થા કષિદતાને
તે પ્રમાણે કલંકિત કરવાને અકેક મનુષ્યનો વધ કરી તેણીનું મુખ
ખરડવા લાગી. આખરે આ બધંકર ખુનામરપ્રીધી લોકો ત્રા-
સ પામી ગયા. લોકોનો બધંકર ત્રાસ ભેઈ રાજા હેમરથે
પાતાના મંત્રીઓને બોલાવીને કહ્યું કે, મંત્રિઓ, આ શું છે ?
તમે આ વિષેનો પૂરતો તપાસ કરો. પ્રભની મદાપીડા ભે-
ઈ તમારા હૃદય કેમ કંપતા નથી ?

મંત્રીઓએ વિનયથી કહ્યું, મદારાજ, આ કામ કોઈ મનુષ્યનું ન-
થી પણ કોઈ પાખંડી કે રાક્ષસનું છે. આપ આજ્ઞા આપો તો અ-
મે નગરમાંથી સર્વ પાખંડી લોકોને બહાર કાઢી મૂકીએ. તે ઉપ-
રથી રાજાએ નૈનમુની શિવાય બીજા તપસ વગેરેને નગરની બાહરે
કાઢવાની આજ્ઞા આપી.

કપટવતી યોગિની મુલસા આ સમયનો લાભ ભેઈ ખુમરીતે
રાજાની પામે આવી અને તેણીએ રાજાને જણાવ્યું, “ રાજાજી, આ-
જે કોઈ દેવતાએ મને સ્વપ્નામાં કહ્યું કે, રાજા જે પાખંડીઓને બા-
હરે કાઢે છે, તેઓ નિર્દોષ છે, પણ રાજાના પુત્રની વધુ કષિદતા જે
વનમાં ઉછરેલી છે, એજ રાક્ષસી છે અને આ બધંકર ખુનામ-
રપ્રી તેના ધીજ થાય છે. જો રાજા તે વાત ન માનતા હોય તો તેણે
ખુમરીને રાત્રે તપાસ કરવી.” યોગિનીના આવા વચન સાંભળી
રાજા વિસ્મય પામી ગયો. અને તે બોલ્યો કે, હું આજેજ તો-
ની તપાસ કરીશ. આ પ્રમાણે કહી તે અધમ યોગિની ચાલી ગ-
ઈ. આ બખને રાજકુમાર પાતાના પિતાને પ્રજ્ઞામ કરવા આવ્યો
હતો, તેણે પણ તે યોગિનીની વાત સાંભળી લીધી. વિચેરી રાજા
કુમાર પાતાની નિર્દોષ નારીને માટે ચિંતા કરવા લાગ્યો. “કષિ-

હતા શુદ્ધ ધાર્મિકા સતી છે. તે છતાં જો આ વાર્તા સત્ય હરશે તો મારી પ્રિયાનો દોષ પ્રગટ થશે. પછી મારે શું કરવું ?” આ પ્ર-
ભાણે ચિંતાનુર થયેલા કુમારને રાજાએ આજ્ઞા કરી—“વત્સ, તું અહિંજ રહેજે. તારી પત્નીની યેદા મારે ભેવી છે.” પિતાની આપી આજ્ઞા થતાં પિતૃભક્ત રાજકુમારને ભારે ચિંતા ધર્મ પ-
ડી. તેણે વિચાર્યું કે, એક બાબતે પિતાની આજ્ઞા કે જે મારે દંડકંપન કરવી ન ભેઈએ, અને બીજી તરફ તે નિર્દોષ સ્ત્રીને મારું દુઃખ થશે. “એક બાબતે સિદ્ધ અને બીજી બાબતે નહીં નેતું નને થયું છે.” એવામાં રાજાએ તેા ઋષિદત્તાના મેહે-
લાની આજ્ઞાપાત્ર પત્નીના મેવકોને ગુસ્તરીને બેસાયાં. જ્યારે રાત્રિનો પ્રભય થયો, એવંજ પેટી મુલસા યોગિની આવી, નેણે આવી ઋષિ-
દત્તાનું મુખ રૂપિરથી ખરડયું અને માંત્રનો કડકો તેણીને આશીર્થ્યે મૂક્યો. પછી તે દુરાચાર ગુસ્તરીને ત્યાંથી આઢી મર્ધ. તે દુષ્ટાનું આ અરિત રાજના મેવકોના એવામાં આવ્યું નહીં અને તેમણે ઋષિ-
દત્તાનું મુખ રૂપિરથી ખરડાયેતું ભેયું. પછી આવીને તેમણે તે વાત રાજાને જણાવી. તે ઉપરથી કોપાનુર ધર્મ રાજાએ રાજકુ-
મારને ઠપકો આપી કહ્યું, “મારે અવિચારી પુત્ર, તેં ભલ્લનાં છતાં આપી દુરાચાર રાજાનીને કેમ અગ્રીકાર કરી? અહિંથી દૂ-
ર જા. તારું મલિનમુખ બનાવ નહીં. મારે રાજાની પત્નિ, તેં મારા ઈજ્જત કુળને કલકિત કર્યું.” પિતાના આજ્ઞા દુઃખવનો માંભળી રાજકુમાર ખિન્ન થઈ જાયો—“પિતાજી સાદસ કરે નહીં આ સર્વ મિથ્યા છે, તમારી વધુ સર્વ રીતે નિર્દોષ છે. એ ઋષિકુળમાં ઉગેલી શુદ્ધ ધાર્મિકા છે અને તેણીના અરિત ઉપર પૂર્ણ પ્રતીતિ છે. પૂજ્ય પિતા, મરી ઉપર દોષ લખે નહીં; પરંતુ શમા કરે.” કુમારે આજ્ઞા વિનીત વચનો કહ્યા, તથાપિ રાજાનો દોષ માંન થયો નહીં. તે વિરોધ કોપાનુર વધુ જોડ્યો—“અત્યુત્ત, તારા અચર ચિત્તને એ રાજાનીએ બનાવ્યું છે અને છે. તે આ

પ્રત્યક્ષ જોયું તે શું સત્ય નથી? તેમ છતાં જો તને પ્રતીતિ ન હોય તો તું પોતે જઈ તેની તપાસ કર્ય.” પિતાની આજ્ઞા મતાં કનકરથ બેઠો થયો અને તે પોતાની પ્રિયા કપિહત્તાની પાસે આવ્યો. તેણે પોતાની રક્તમુખી રમણીને ફરીવાર પૂછ્યું, “ પ્રિયા, આ શું છે? તારું દુઃસ્વપ્નિત તો નથી? મારા પિતા પ્રકોપિત થયા છે. સતિ કપિહત્તા બિદ્ધવદને બોલી—માણેશ, આ વિષે તું કાંઈપણ બજાવી નથી; તે છતાં આપને વેહેમ હોય તો મને બારે શિક્ષા કરો. ” આ પ્રમાણે કુમાર અને કપિહત્તા વાત કરતાં હતાં, ત્યાં નગરનો-કોટવાળ કેટલાએક મારનાર માણસોને નાથે લઈને ત્યાં આવ્યો અને તેને રાજકુમારને પ્રણામ કરી જણાવ્યું- કે, “મહા રાજાએ આપના રાણીને બાનથી મારવાનો હુકમ કર્યો છે, તેથી તે રાણી તમે અમારે સ્વાધીન કરો.” પિતાની આવી આજ્ઞા સાંભળી પિતૃબક્ત રાજકુમાર દ્રવ્ય હોયો રહ્યો અને કોટવાળ સતિ કપિહત્તાને કેડ કરી લઈ ગયો. સતીના પ્રેમમાં મુગ્ધ થયેલા રાજપુત્રના નેત્રમાંથી અશ્રુધારા ચાલવા લાગી. મારાઓએ કપિહત્તાને બાંધે ‘ આ રાક્ષસી છે ’ એમ બહેર કરી નગરમાં ફેરવી અને સર્વ નગર જનની સમક્ષ તેણીનો બારે તિરસ્કાર કર્યો.

પવિત્ર કપિહત્તાએ પોતાના શીંગ ધર્મથી અને શ્રીકૃષ્ણવર્ણ વડે સંપાદન કરેલા સદ્ગુણોથી નગર જનની પ્રીતિ સંપાદન કરી હતી, તેથી લોકો તેણીની એ સ્થિતિ જોઈ ધણાં શોકાતુર થતાં હતાં. એ કપિહત્તા રથમર્દન નગરની નારીઓને શ્રીકૃષ્ણવર્ણનો મહાન્ લાભ આપતી હતી આવક પ્રતી બાળિકાઓની પરીક્ષા લઈ ઉત્તમ પ્રકારનું ઉત્તેજન આપતી હતી. તે દરેક પરંદિવે સાધર્મિ વાસત્ય કરી ચતુર્વિધ સંઘની સારી સેવા કરતી હતી. પોતાના પ્રેમી પતિ કનકરથની પામે પણ શ્રીકૃષ્ણવર્ણને ઉત્તેજન અપાવતી હતી. આ-

ધી સતી ઋષિદાસને મારાઓના મંડલમાં બાંધેલી જોઈ સર્વ સ્ત્રીઓ કાંઈ સ્વદે આકંઠ કરવા લાગી : ‘આ સતી કુશળ રહેલો’ એમ શેરીએ શેરીએ ધાવિકાઓના મુખમાંથી આશીર્વાદના ઉદગાર નીકળતા હતા. સતી ઋષિદાસને મારાઓ રમશાન બૂમીમાં લઈ ગયા. તે વખતે સૂર્ય અસ્ત પામી ગયો. રમશાનની બચકર બૂમિમાં એ સતીને ઉભી રાખી નિર્દય મારાઓ—એ તેની પર પ્રહાર કરવા માંડ્યા. નેઓના પ્રચંડ પ્રહારથી ઋષિદાસ મૂંઝાત થઈ બૂમિ ઉપર પડી ગઈ. અને તે કાલવત્ એટલા રહિત દેખાવા લાગી. એ ઉપરથી તેણીને મૃત્યુ પામેલી જાણી શરૂ મારાઓ પોતાના સ્થાનકે આવ્યા ગયા.

રમશાનની બચકર બૂમિમાં પડેલી ઋષિદાસ ઘણીવારે વનના શીતળ પવનથી સ્વસ્થ થઈ. પોતાના કમને નિદાની કુબી થઈ, એ બાળા આમનેમ ભમવા લાગી. ત્યાંથી આગળ જતાં જ્યાં પોતાના પિતાને આશ્રમ હતા, ત્યાં આવી પોતાની પૂર્વ પરિચિત બૂમિને જોઈ તે બાળાને પોતાના સ્વર્ગવાસી પિતાનું સ્મરણ થઈ આવ્યું. જે સ્થાને તેણીને પિતા અગ્નિ પ્રવેશ કરી ભરમીભૂત થતા હતા, તે સ્થાને જોતીને તે માત્ર સ્વદે વિલાપ કરવા લાગી—“હે પિતા! તમે ક્યાં છો? આ તમારી અદાથી પુત્રી અતિ દુઃખમાં આવી પડી છે, તેની મ્હાળા થયો. હે તાત ! ત્યાં તે સમયે તમે મૃત્યુ પામ્યા, ત્યાં આ મિત્ર પુત્રીને સાથે કેમ ન લઈ ગયા? હે પુત્રીવત્સલ ! અહીં આવી તમારી દુઃખી દીકરીને દર્શન આપો. હે દયાળુ મુનિ ! તમે પ્રજાત થઈ દીન, અસરણ અને એકાદી એવી આ બાળાને આવી આશ્વાસન આપો પિતાજી. આ મૃત્યુ વનમાં આ દુઃખણી દુહિતા આપના વિના કેવી પાસે પોકાર કરે?”

આ પ્રમાણે પિતાને દેશીને વિલાપ કર્યા પછી, તે પવિત્ર સતી પોતાના પતિને દેશી જાણી—“હે શવ! તે”

જિનપૂજા કરી પુણ્યના રાશિ સંપાદન કરતી હતી. ધાર્મિક ક્રિયામાં રક્ત યજ્ઞ એ સતી હૃદયમાં સારા સારા વિચારો લાવતી અને ભારતવર્ષની જૈન જાળાઓના ઉદયના માર્ગનું મનન કર્યા કરતી હતી. તેણીના ભાવિક હૃદયમાં જૈન પ્રવ્રતાના ધાર્મિક અને સાંસારિક ઉત્તતિના વિચારો સુખ્યો કરતા હતા. તે સાથે શ્રાવિકા-શબન દેવી રીતે ગાગ્રયું જોઈએ એ નિર્જય પણ તેણીએ હૃદયમાં સ્થાપિત કર્યો હતો.

અહીં પાછળ ઋષિદત્તાને ક્યાંદે મારાઓને સોંપી અને તેઓ તેણીનો વધ કરવાને રમરાનમાં લઈ ગયા, એ વાર્તા જાણી કુમાર કનકરથ અત્યંત રૂદન કરવા લાગ્યો. સતીના વિરહરૂપ અભિધી તેનું શરીર ચોંકાઈ ગયું. તે વારંવાર સતીનું સ્મરણ કરી હૃદયમાં અત્યંત પરિતાપ પામવા લાગ્યો. તેણે પોતાના મેહેલમાં રહી વિલાપ કર્યો કે, “અરે પ્રિયા! તારા જેવી સદ્ગુણી શ્રાવિકા મને ક્યાંથી મળશે? અરે દૈવ! તેં આ ચોંકાઈ કર્યો? ઋષિદત્તા જેવી નિર્મળ નારીને કલંકિત કરવાથી તારા હાથમાં શું આવ્યું? તેં મારા રાજકીય આવકસંસારને જગાડી દીધો.”

યોગિની સુલસા પોતાનું કાર્ય સિદ્ધ કરી મનમાં મુલકાતી કાવેરીપુરીમાં આવી. તેણીએ આવી રૂકિમણીને કહ્યું, “જેન, તારું કાર્ય સિદ્ધ કર્યું છે. તારી ચોકસ ઋષિદત્તાનો વિનાશ થઈ ગયો છે. હવે તું સ્વેચ્છાથી રાજકુમાર કનકરથની સાથે વિવાહિત થા.” યોગિનીનાં આવાં વચન સાંભળી રૂકિમણી હૃદયમાં ખુશી થઈ અને તેણીએ યોગિનીનો હૃદયથી ઉપકાર માન્યો. પછી રૂકિમણીએ આ વાર્તા પોતાની માતાને જણાવી. માતાએ પુત્રીના હિતની ખાતર તે વાત પોતાના પતિ મુંદરપાણિ રાજાને કહી. રાજાએ તરતજ પોતાના એક દૂતને રથમર્દન નગરના રાજા હેમરથની પાસે મોકલ્યો. દૂતે જઈ હેમરથ રાજાને કહ્યું, “કા-

વેરી નગરીના રાજા મુદરપાણિ આપને કહેવરાવે છે કે, મદારી પુત્રી રૂકિમણી આપના પુત્ર કનકરથને પરણવા ઇચ્છે છે; તો આપે પ્રયા કરી તેને અર્ધી પરણવા માકલવા." કનની આવી વાણી માણની દેખાએ રાજાએ એકાગ્રતા આવી પાતાના કુખી પુત્ર કનકરથને કહ્યું "તે પુત્ર, તું સાચાં નિર્ગંજર એક કરે છે? એ નારી જી રાણગી હતી. એ તું નેણીના મદવામમા રમેા હોત તો કેમ વાર તારા મરીરને કાનિ થઈ આવ. એ બન્યું તેનો પેદ કર્યો ન એકએ. વગ, ચાત ઉડ, મારી આશાથી તું કાંઈ રી નગરીના રાજા મુદરપાણિની પુત્રી રૂકિમણીને પરણવા જા. મન્યુંનાએ વિનાની આશા માનવી એકએ." વિનાની આશા થતાં કુમાર કનકરથ પાતાની દેખેલા વિના પત્નિ ત્યાં જવાને સમ્મત થયો. તે મુજબ કિંમત કેદડાએક પરિવારની માથે કાંઈરી નગરી તરફ ચાલ્યો.

મોંઝે આજનાં જ્યાં પેદેવા અગિરતાને મિથાપ થયાં હતી, તે વન આજું. તે વનમાં પેનનાંજ કનકરથના નેવમાંથી અધુની ધાગ થતી. રાજકુમારે વિચાર્યું, "અરે! આ લેજ વન કે જ્યા પૂંવે જાતુ વિષા અગિરતાનું ને પાણિવેદણ કયું હતું. આજ એ પવિત્ર સ્થાન: સમ: સમની જમિ છે. આમ જીવનને મરણ કનકરથે એ અવિષ્કા કનની અદર ખ મુ છે. અરે! એ રન ને વનજીવિત નુમાવી દેખ. હજુ એ રનના વિન: માને વિષમ વિષેન થયા નથી. તેન: માં નું નકર ક. રકુમાર દેખાડે પરણવા ને પરુ નેવે. પરુ મુ કનકરથ? વિનાની આશાને અપીન થતું એ જાણે થતું છે. વિનાની આશાનું કાજ વન કનકરથ કુ પુરને નદનકર વિષાડ છે. એક નેકર વિનાની અત નું પરુનું અંતે એક નેકર વિષાડ થતું. વિષેનનું વિષમનુ કરી નીજી સી સારે પરણવા જાતું નેકર અનુવિત થતું અરે આશાને અપીન અંતે અનુવિત કરતું કરે છે. એ વિનાની અદર ન નેકર નેકરું

કદિ આપું દુરાચરણ કરતા નહીં. પૂર્વની પ્રેમવતી પત્નીના પ્રેમને વિભારી અન્ય અંગનાને પરણનારા સ્વાર્થી પુરુષોને ધિક્કાર છે.”

આ પ્રમાણે ચિંતવના રાજકુમારે ત્યાં રહેલા જિનાલયમાં પ્રવેશ કર્યો. તેણે પૂર્ણભાવથી ભક્તિ સહિત પ્રભુની પ્રતિમાના દર્શન કર્યા. એ જિનભક્ત રાજકુમાર પ્રભુભક્તિથી દેમાંચિત થઈ ગયો. તેનું આસ્તિક હૃદય અર્દુતાની પ્રતિમ.માં નહીંન થઈ ગયું. દેવાધિદેવના દર્શન કરી જેવામાં તે બાહેર નીકળતો હતો, તેવામાં શુભશુકનને સૂચવનારૂં તેનું દક્ષિણ નેત્ર ફરક્યું અને તે નિમિત્તથી તેના હૃદયમાં જરા પ્રસન્નતા પ્રસરી મળી. રાજપુત્રે હૃદયમાં વિચાર્યું કે, “ આ શુભ શુકન મને શું સૂચવતું હશે? શું ફરીવાર એ એ પ્રાણ પ્રિયાના દર્શન તો નહીં થાય? અરે આત્મા! તું એવા હુવાઈ વિચારો શું કરે છે? એ સતીરત્નને દેવે હરી લીધું છે. રથમર્દન નગરના બચાંકર રથગ્રાનમાં તેનો ભોગ થઈ ચૂક્યો છે. તે સતીરત્ન સજીવન ક્યાંથી હોય? અથવા વળી મારા આસ્તિક હૃદયને આત્માસન મળે છે. આજ જિનાલય પૂર્વે મને મારી પ્રિયાનો અયોગ કરાવનારૂં હતું; તો આજ પલ્લુ તે મારી પ્રિયાનો પુનઃ સમાગમ કેમ ન કરાવે?”

કુમાર કનકરથ આ પ્રમાણે વિચાર કરતો હતો, ત્યાં તાપસના વેપમાં રહેલી ઋષિદાસા પુષ્પના કંદંડીયા સહિત પ્રભુને નમસ્કાર કરવા આવી. કુમારે વિનયથી નેના હાથમાંથી એક પુષ્પમાળા લીધી. તે વખતે કુમારને તેને ભેટાંજ શ્રમ થયો. ઋષિદાસા પલ્લુ તેને ભેટ વિચારમાં પડી—“ કદાચિત્ આ મારા પ્રાણ પ્રિય પ્રાણનાથ તો નહીં હોય? તેમનો વેપ અંગણિક દેખાય છે. તે હપ્તથી તેઓ રૂઝિમાઝીને પરચા જવા તો નહીં હોય?”

પછી રાજકુમારે તે તાપસરૂપ ઋષિદાસાને પંદના કરી આદર સહિત લઈ જઈ પોતાને આસને બેસાડ્યાં. પછી કુમારે તે તાપસ-

ચેરી નગરીના રાજા મુઠરપાણિ આપને કહેવરાવે છે કે, મહારી પુત્રી રૂકિમણી આપના પુત્ર કનકરથને પરણવા ઇચ્છે છે; તે આપે કૃપા કરી તેને અહીં પરણવા મોકલવા.” કુતંગી આવી વાણી સાંભળી હેમચંદ્ર ગાંધ્યે એકાંગમાં આવી પોતાના દુઃખી પુત્ર કનકરથને કહ્યું.—“હે પુત્ર, તું સામારે નિરંજન ખેદ કરે છે? એ તારી સ્ત્રી રાક્ષસી હતી. જો તું તોળીના સદ્વાસમાં રહેા હોત તો કેાંઈ વાર તારા શરીરને હાનિ થઈ જત. જે બન્યું તેનો ખેદ કરવો ન જોઈએ. વનસ, ચાક્ર ઉડ, મારી આજ્ઞાથી તું કાંચેરી નગરીના રાજા મુઠરપાણિની પુત્રી રૂકિમણીને પરણવા જા, સત્પુત્રાએ પિતાની આજ્ઞા માનવી જોઈએ.” પિતાની આજ્ઞા થતાં કુમાર કનકરથ પોતાની ઈચ્છા વિના પશુ ત્યાં જવાને સમ્મત થયો. તે મુલ દિવસે કેટલાએક પગિવારની નાથે કાંચેરી નગરી તરફ ચાલ્યો.

માર્ગે આવતાં જ્યાં પેહેલા અગિરતાનો મંથાપ થયો હતો, તે વન આશ્રયું. તે વનમાં પેસતાંજ કનકરથના નેત્રમાંથી અશ્રુની ધારા ધાલી. રાજકુમારે વિચાર્યું, “અરે! આ તેજ વન કે જ્યાં પૂર્વે માણ પ્રિયા અગિરતાનું મેં પાણિચ્છેડ કર્યું હતું. આજ એ પવિત્ર સ્ત્રીના સમાગમની ભૂમિ છે. મારા જીવનને સફળ કરનાર એ પ્રાવિશ રત્નની આજ આજ છે. અરે! એ રત્ન મેં ચાવજીવિત ગુમાવી દીધું. હમુ એ રત્નના વિનાશને દિવમ વિશેષ ધંધા નથી. તેટલામાં તું નફર રાજકુમાર ફરીવાર પરણવાને પણ આગ્યો. પણ શું કરવું? પિતાની આજ્ઞાને આપીન થવું એ મારા ધર્મ છે. પિતાની આજ્ઞાનું હૃદયંબન કરનારા કુનેને સદ્ગુણવાર ચિહ્નાર છે. એક નરક પિતાની આજ્ઞાનું પાલન નથી જીજી તરફ પ્રિય પત્નીના વિયોગનું વિસ્મરણ કરી બીજી સ્ત્રી સાથે પરણવા જવું—એ અનુચિત છતાં મારે આજ્ઞાને આપીન થઈ અચરણ કરવું પડે છે. જે પિતાની આજ્ઞા ન હોત તો તું

હદિ આતું દુરાચરણ કરત નહીં. પૂર્વની પ્રેમવતી પન્નીના પ્રેમને વિચારી અન્ધ અંગનાને પરણનારા સ્વાર્થી પુરુષોને ધિક્કાર છે.”

આ પ્રમાણે ચિંતવના રાજકુમારે ત્યાં રહેલા જિનાલયમાં પ્રવેશ કર્યો. તેણે પૂર્ણભાવથી ભક્તિ સહિત પ્રભુની પ્રતિમાના દર્શન કર્યો. એ જિનભક્ત રાજકુમાર પ્રભુભક્તિથી રોમાંધિત થઈ ગયો. તેનું આસ્તિક હૃદય અર્દતની પ્રતિમ માં તક્ષીન થઈ ગયું. દેવાધિદેવના દર્શન કરી જેવામાં તે બાહર નીકળતો હતો, તેવામાં શુભશુકનને સૂચવનારૂં તેનું દક્ષિણ નેત્ર ફરક્યું અને તે નિમિત્તથી તેના હૃદયમાં જરા પ્રસન્નતા પ્રસરી ગઈ. રાજપુત્રે હૃદયમાં વિચાર્યું કે, “આ શુભ શુકન મને શું સૂચવતું હતું? શું ફરીવાર એ એ પ્રાણ પ્રિયાના દર્શન તો નહીં થાય? અરે આત્મા! તું એવા હુવાઈ વિચારો શું કરે છે? એ સતીરત્નને હૈવે હતી સ્ત્રીધુ છે. રથમર્દન નગરના બચકર ગમગાનમાં તેનો યોગ થઈ ચૂક્યો છે. તે સતીરત્ન સજીવન ક્યાંથી હોય? અથવા વળી મારા આસ્તિક હૃદયને આશ્વાસન મળે છે. આજ જિનાલય પૂર્વે મને મારી પ્રિયાનો સંયોગ કરાવનારૂં હતું; તો આજ પછુ તે મારી પ્રિયાનો પુનઃ સમાગમ કેમ ન કરાયે?”

કુમાર કનકરથ આ પ્રમાણે વિચાર કરતો હતો, ત્યાં તાપસના વેપમાં રહેલી ઋષિદત્તા પુષ્પના કરંડીયા સહિત પ્રભુને નમસ્કાર કરવા આવી. કુમારે વિનયથી તેના હાથમાંથી એક પુષ્પમાળા સ્વીકી. તે વખતે કુમારને તેને જોતાંજ ભ્રમ થયો. ઋષિદત્તા પછુ તેને જોઈ વિચારમાં પડી—“કદાચિત્ આ મારા પ્રાણ પ્રિય પ્રાણનાથ તો નહીં હોય? તેમનો વેપ મંગલિક દેખાય છે. તે ઉપરથી તેઓ રૂકિમણીને વરવા જતા તો નહીં હોય?”

પછી રાજકુમારે તે તાપસરૂપ ઋષિદત્તાને વંદના કરી બાહર સહિત લઈ જઈ પોતાને આસને બેસાડ્યા. પછી કુમારે તે તાપસ-

ને પૂછ્યું, “હે મુનિ, આપ આ વનમાં ક્યારે અને ક્યાંથી આવ્યા? આપના દર્શનથી મારા નયનને અતિ શીતળતા પ્રાપ્ત થાય છે.” મુનિએ કહ્યું, “ભદ્ર, આ વનમાં એક હરિષેણુ નામના મુનિ રહેતા હતા, તેમને એક પાશ્વિન નામે પુત્ર અને ઋષિદત્તા નામે પુત્રી હતી. ને વિનયવતિ ઋષિદત્તાને કોઈ કુમાર પરણી ગયો છે. હરિષેણુ મુનિ પણ અગ્નિમાં પ્રવેશ કરી સ્વર્ગે ગયા છે. હું પૃથ્વી ઉપર ફરતો ફરતો શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુની મેવા કરવાને અહીં આવ્યો છું. મને અહીં આવ્યાને પાંચ વર્ષ થઈ ગયા છે. આજે આપના જેવા પુણ્યવાનના દર્શનથી મારા જન્મ સફળ થયો છે.” આ વચન સાંભળી પ્રસન્ન થયેલા રાજકુમારે પૂછ્યું, “મહાનુભાવ, આપ ગમે તે હો, પણ આપને જોનાં મારી રહિ તૃપ્તિ પામી નથી, તેનું મું કારણ?” મુનિએ કહ્યું, “ભદ્ર, કોઈ એક ણીજાને વાતસદ્ય હોય, અથવા પૂર્વજવનો સંબંધ હોય તો પરસ્પર મનગ્રાથી પ્રભાવ થાય છે. જુઓને, કુમુદપુષ્પો ઘટ્ટાદયે અને કમળપુષ્પો સૂર્યોદયે વિકસર થાય છે.” પછી રાજકુમારે મુનિને અપ્રમદથી કહેવા માંડ્યું. “મહાનુભાવ, મારે અહીંથી આગળ પ્રયાણ કરવું છે, પણ તમારા વિના મને જવું ગમતું નથી તેથી આપ કૃપા કરી મારી સાથે આવો. આપણે પાછા આવીશું, ત્યારે આપ પાછા અહીં રહેજો.” મુનિએ કહ્યું, “રાજકુમાર, એમ થાય નહીં. સંઘર્ષી સાધુઓના મત સભળી સંગતિમાં રૂચિન થાય છે; માટે સાધુજીવો એકાંતમાં રહીને પરમાત્માનું ધ્યાન ધરવાનું છે.” રાજકુમાર બિન્ન થઈ બેઠો—“ત્યારે મું તમારા જેવા પુરૂષો અમારી પ્રાર્થનાનો બંગ કરશે?” ને વળતે પ્રધાનોએ પણ વિનયથી જણાવ્યું, “કૃપાળુ મુનિ, જેમ તેમ કરીને પણ તમારે અમારા રાજકુમારનું વચન માન્ય કરવું જોઈએ.” પછી તે મુનિએ ને વાન અંગીકાર કરી પછી મધ્યા સમય થવાથી સર્વે ધર્મ-પુત્ર કરી ત્યાંજ એકાંત રહ્યાં.

પ્રભાતકાળે રાજકુમાર કનકરથ તે તાપસરૂપ ઋષિદત્તાની સાથે પ્રયાણ કરી આગળ આવ્યો. કેટલેક દિવસે તેઓ કાવેરી નગરીની સમીપ આવી પહોંચ્યા. કુમાર કનકરથના આગમનના ખબર સાંભળી રાજા સુંદરપાણિ સાચો આવ્યો. નગરીને શણ-ઘારી રાજાએ પોતાના જમાઈને તેમાં ગાજતેવાજતે પ્રવેશ કરાવ્યો. તેમને વિવાહને અર્થે સજ્જ કરાવેલા એક સુંદર મકાનમાં ઉતારા આપ્યો. પછી જ્યોતિષવેત્તાઓએ નિર્ણય કરેલે શુભ દિવસે રાજકુમારે રૂઢિમણીનું પાણિમંદણ કર્યું. રાજા સુંદરપાણિએ અતિ આમહુ કરી કુમાર કનકરથને તેના પરિવાર સાથે કેટલાક દિવસ મુખી ત્યાં રાખ્યો.

એક વખતે રાજકુમારી રૂઢિમણી પોતાના સ્વામી કનકરથને પુછવા લાગી—“મિથનાથ, મેં સાંભળ્યું હતું કે, આપે પહેલા ઋષિદત્તા નામે એક તાપસ કન્યાનું પાણિમંદણ કર્યું હતું, અને તે ઋષિદત્તાએ આપના મનને હરી લીધું હતું, તો ને ઋષિદત્તા કેવી હતી?” રાજપુત્રે આંખમાં આંસુ લાવી ઉત્તર આપ્યો—“રાજપુત્રી, એ સતીનું નામ સાંભળનાંજ મને ઘણું ખેદ થાય છે. તેણીના સમાન કોઈ સુંદર મારા જોવામાં આવતીજ નથી. ક્ષાદર્થમાં તે લશ્મીજેવી હતી. તેણીનામાં શ્રીકેતવણીએ વાસ કરેલો હોવાથી તેના માનસિક વિચારો શ્રીઓની ઉત્તરિને દર્શાવનારા હતા. ભારત વર્ષની ઇષિકાઓનો સનત્ ઉદય થાય એજ તેની મનોવાંછા હતી. દેવે અને તેણીને વિયોગ કરાવ્યો તેથીજ નું મારી શ્રી થવા પામી છે; કારણ કે, સ્ત્રીર ભોજનની ગેરહાજરીમાં યેસનું ભોજન પણ પ્રીતિકર થાય છે.” સરલ હૃદયના રાજકુમારના આવા વચન સાંભળી રૂઢિમણીના મનને ગ્તાનિ દર્પણ તેણીએ પછી મુલસા ચોગિનીની ધમે જે કાવતું કરાવેત તે બધી વાર્તા રાજકુમારને કહી સંભળાવી. જે આંખથી રાજકુમારના હૃદયમાં અત્યંત શોક અને ક્રોધ ઉત્પન્ન થયો હતો.

કુમાર કનકરથ અને રૂકિમણીની આ વાર્તા તાપસરૂપી ઋષિ-
દત્તાએ પાછળ રહી ગુપ્ત રીતે સાંભળી લીધી, તેથી તેણીના હૃદ-
યમાં દુર્ગ થયો, કારણ કે, પોતાને જે કલંક લાગ્યું હતું, તે તત્કા-
લ દૂર થઈ ગયું.

કુમાર કનકરથ કોપાનુર થઈ બોલ્યો—“અરે પાપિણી દૂર
ત્રી! તેં આંતું કુકર્મ કરી પોતાને માટે નરકમતિ બેઠોરી લીધી છે.
અને મને પણ મહાદુઃખના ખાણમાં ધકેલી પાડ્યો છે. અરે,
અપમા ! તને સદુચાર ચિંત્તાર છે. તેં મારી ગુણવતી, રૂપ-
વતી અને મદાસની સ્ત્રીના પવિત્ર જીવનનો બોગ લીધો. અરે
દુરાચારિણી! માત્ર પોતાનું કાર્ય સિદ્ધ કરવાને તેં બને લોક વિ-
રૂદ્ધ કાર્ય કર્યું છે. અરે પાપિણી! તું મારી ખરેખરી ઘરિણી બ-
ની છું. નારા જેથી અપમા સ્ત્રીની માથે રહી હું મારા પવિત્ર જીવ-
નને કલંકિત કરવા હચ્છનો નથી. દૂરે આ જીવનનો અંત લા-
વ્યો યોગ્ય છે.”

આ પ્રમાણે રૂકિમણીને કપકો આપનાં આપનાં પ્રાતઃકાળ
થઈ ગયો. તત્કાળ સ્નાનાદિ ક્રિયા કરી પરમેશ્વરનું ધ્યાન ધરી રા-
જકુમારે આજ્ઞા કરી પોતાના સેવકો પાસે કાદની ચિના તૈયાર ક-
રાવી. મંત્રિઓએ બાથો છતાં પણ તે અધુર્ણ નેત્રસહિત
ચિનામાં અંપણવા તૈયાર થયો.

“પોતાનો પતિ અગ્નિ પ્રવેશ કરવા તૈયાર થયો છે અને તેનું
કારણ પોતાની પૂર્વ પત્ની ઋષિદત્તાનો વિયોગ છે.” એ બધી
વાત રૂકિમણીએ પોતાના પિતાને કહેવડાવી. તે બાળીરાજ મું-
દરાપતિ કનકરથની પાસે દોડી આવ્યો. તેણે આવી રાજકુમા-
રને કહ્યું કે, “મુજ કુમાર, ધર્મ સંજો. એ તમારી પૂર્વ સ્ત્રીને
વિસરી બોલે. તમારા જેવા પીતૃવીર પુરુષે આંતું અબળા જેવું
અનુચિત કાર્ય કર્યું હોય નથી.”

આ પ્રમાણે ચતુર મુંદરપણિએ ચમત્ક્રમ્યા છતાં પણ તેણે
 દાનનો આમદ છોડ્યો નહીં. તે વખતે તેના ચતુર મર્તિઓએ
 ત્રાવી પેશ તાપમરૂપ ઋષિદત્ત મુનિને કહ્યું, “સ્વામી, આ રાજ-
 કુમાર તમારો રાગી છે, માટે તેને અગ્નિ પ્રવેશ કરતાં અટકાવો.
 મર્તિઓની પ્રાર્થનાથી ઋષિદત્ત મુનિ રાજકુમારની પાસે આવ્યા
 અને તે મંદમંદ દ્વારે ઠરી બેઠા—“રાજકુમાર ! આ શું કરે
 છે ? તમારા જેવા રાજપુત્રો પણ મનોહર સ્ત્રીને અંધ મરવા તૈ-
 યાર થાય છે, જે અસાનનાનું કારણ છે. હે રાજમણિ ! તમે દ્વંદ્વ-
 યમાં વિચાર કરો, તમે મને મારા વનમાં પાછા મુકી જવાનું વચ-
 ન આપ્યું છે, તે શું તમે જુદી મથા કે ? વગી તમારા જેવા ચતુ-
 ર પુરૂષને આવી કાયરતા કરવી યોગ્ય નથી. તે સ્ત્રીનો હવે પછી
 સમાગમ થયો. જેમ ધારી તમે વૃષા મૃત્યુ આદરે નહીં. કાર-
 નુ કે, પરલોકે ગયેલા જીવોની ગતિ ભિન્ન ભિન્ન થાય છે; તેથી
 મૃત્યુ પામતાં પણ જે પવિત્ર પત્નીને તમારે સમાગમ થવાનો
 નથી. કદાચિત્તે તમે જીવતાં હોયો તો તેણીનો કોઈવાર પુનઃ
 સમાગમ થવાનો સંભવ છે.”

મુનિના આવા વચન સાંભળી રાજકુમાર બોલ્યો—“ મહા-
 નુભાવ, તમે મને આમાટે નિવારો છો ? હું મૃત્યુ પામ્યા પછી
 મારી પરલોકે વાગી પત્નીને અવરથ મળી શકીશ. મૃત્યુ પામ્યા
 પછી પુનઃસમાગમ થવાના કોઈ કોઈ દ્વાર મળી આવે છે. જેમ
 નેમિનાથ અને રાત્રિમતી મૃત્યુ પામ્યા પછી મોક્ષમાં મળ્યા હતા.”
 તે સાંભળી ઋષિદત્ત મુનિએ કહ્યું, “ હે મહામતિ, ખેદ કરે ન-
 હીં. તમારામાં મહા સત્ય છે. તમારા આવા સત્યથી તો તે મૃત્યુ
 પામેલી છતાં સંજીવન થયો. ” આ વચનો સાંભળતાં રાજકુમારના
 દ્વંદ્વમાં પોતાની મહા સ્વર્ગસ્થ પત્નીને માટે આશા ઉત્પન્ન થઈ
 અને તે પ્રાર્થનાપૂર્વક કહેવા લાગ્યો—“ મહાનુભાવ, જે એમલ

હોય અને તમે તેણીને ક્યાંય પણ દીકી યા સાંભળી હોય તો તે-
ણીને સત્વર પ્રગટ કરો. ” મુની હાસ્ય કરતાં બોલ્યા— “ રાજકુ-
માર, હું મારા જ્ઞાનના પ્રભાવથી બાકું છું કે, તે તમારી પ્રિયા દ-
શિજી દિશાના પતિ ચમસજની પામે છે. જે આદેશ આપો તોહું
ત્યાં જઈને તેણીને જલ્દી તેડી લાવું. ” હૃદયમાં આનંદિત થને
કુમાર બોલ્યો— “ મહારાજ, જે તેણીને તેડી લાવે તો તમારા મારી
ઉપર મોટો ઉપકાર થશે. ” મુનીએ કહ્યું, જો તો દીક પણ ત્યાં
હું અગ્નિ પ્રવેશ કરીને જઈશ. ત્યારે કુમાર કહેવા લાગ્યો— “ મેં
જો તો પ્રથમથીજ કહ્યું છે, ત્યારે હું પણ અગ્નિમાં પ્રવેશ કરીને જ-
મારી સાથે આવશીશ. જેથી તમારી ગતિ તેવીજ મારી ગતિ થા-
વો. ” મુની બોલ્યા— “ હું જો કહું, તે તમારે કરવુંજ પડ્યો. ”
રાજપુત્રે તે વાત કમુક્ત કરીને અપીસઈથી કહ્યું, “ મહારાજ, હવે
તમે કેમ વિચલન કરો છો ? તે મારી પવિત્ર પ્રિયા વિના તો હવે
મારા પ્રાણ પરલોકમાં પ્રયાણ કરવાને તત્પર થઈ રહ્યા છે. ” મુ-
નિ બોલ્યા— “ કુમાર, સાવધાન થઈને ઉભા રહો. હવે હું જ-
ઉઠું અને તમારી પ્રિયાને જ્યજ્ય સહિત પ્રગટ કરું છું. ”

આ પ્રમાણે કહી તેણે વચ્ચના પડામાં પ્રવેશ કર્યો. તે વખતે
દશરથ લોકો પોતપોતાના બાળમાંથી બેઠું રહ્યા. યજ્ઞ, કિતર,
નાથર્વ સ્વર્ગવાસી દેવતાઓ પણ આકાશમાંથી હાથમાં પુષ્પની
માળાઓ લઈ ઊતરુકથી બેવા લાગ્યા. એટલામાં મુની ઋષિદત્ત
બોલ્યાના યોગથી ઋષિદત્તા મર્ગ ગયા. સમુદ્રમાંથી જેમ ભરખી
નીકળી હતી, તેમ ઋષિદત્તા વચ્ચના પડામાંથી પ્રગટ થઈ બાદર
નીકળી. તે મદ્દા સતીની ઉપર આકાશમાં રહેલા દેવતાઓએ પુ-
ષ્પની વૃષ્ટિ કરી. જાંદણથી મુસંજનાને પણ હસાવનારી એ રમણીને
બેઠું આશ્ચર્ય પામેલા લોકો પરપર કહેતાં લાગ્યા. જુવો, આ-
નું નામજ સ્વરૂપ કહેવાય. મુવર્ણ પામે જેવું પીનાય તમે તેડી
ઋષિદત્તા પામે આપણી રાજકુમારી કુકિમળી દેખાત છે.

રાજકુમાર કનકરથ આને માટે જે મરણને શરણ થવાનો આશ્રય લઈ બેઠો હતો, તે ચોખ્ખા હતું. આવી મનોહર આકૃતિ માટે દોષ મરવા તૈયાર ન થાય ? આ વખતે કનકરથ પોતાની પ્રિય અપિહતાને અકરમાત્ર જોઈ હૃદયમાં આનંદાશ્ચર્ય થઈ ગયો. તેના અંતરંગમાંથી અપાર હર્ષ ઉછળી આવ્યો. લાવણ્યરૂપ અમૃતની પરિપૂર્ણ અંગવાળી જો અંગનાનું અવલોકન કરી રાજકુમાર અકિન થઈ ગયો. પોતાના નેત્ર રૂપી પુટ્યાં જો લાવણ્યવતીના લાવણ્યરૂપ અમૃતનું પાન કરવા લાગ્યો. સ્ત્રીરત્ન અપિહતા પણ પ્રેમાશુ પૂર્ણ થઈ પોતાના પતિને નિરખવા લાગી—અન્ને દેખતી પરસ્પર પ્રેમરંગમાં રંગિન થઈ ગયા. આ દેખાવ જોઈ રાજા મુકરબાજી પણ પોતાના જમાદને દવાગારી કન્યાને જોઈ હૃદયમાં આનંદ પામી ગયો. પછી તેનું બહુકાળે પ્રાપ્ત થયેલી તે સ્ત્રી સરિતા રાજકુમારને હસ્તી ઉપર બેસાડી મહોત્સવ પૂર્વક પોતાને મોહક લાગ્યો. ત્યાં તેણે વચાવકારથી અપિહતાને સન્ધાર કંપો. તેણીને પોતાની પુત્રી તરીકે માની લીધી. આ વખતે રાજકુમારે મુલત્રા યોગિનીની બધી વાત રાજાને વળાવી, તે કપરથી રાજા ધવો દોષાયમાન થયો અને તે પાપિણીને પકડી અપિહ તપર બેસાડી બેઠાલથી આખા નગરમાં ફેરવી, પછી તેણીના નાક કાન કાપી છર્જ નગર બાહર કાઢી મુકાવી. ત્યારબાદ પોતાની પુત્રી કુકિમળીને બેઠાંમાં પાડવી કોર વચનથી ધોત્તો દેવકો આપ્યો. જ્યારે રાજા પુત્રીને ધવો દેવકો આપવા લાગ્યો, તે વખતે મંચિઓએ આવી રાજાને વિનવણી કરી. ત્યાંની, રાજકુમારની કુકિમળીએ આપું અપેક્ષા પડતું બધું, તેને માટે તે પુત્રીને, દેવકોને ખાતર છે, તથાપિ તેમાં અપેક્ષા, પણ દેવ છે. કારણકે, આપણા તરફથી કુકિમળીને જોઈએ તેવી નોકરી-વજરી મારી નથી. ઉત્તમ કેવલથી પાનેલી કન્યા આપું વિરહીત રા.મ કહે નહીં. કેવલથી જો કુકિમળા છે, એના પ્રત્યક્ષીથીએ મારું મહારા. મુખ

પ્રાપ્ત કરી ગયે છે. જે સ્ત્રી તે કેળવણીરૂપ કલ્પવૃક્ષતાની છાયા હેઠી નથી, તે કલ્પિણ ઉત્તમ મુખ મેળવી શકતી નથી. જુવે આ યુવિદસા કે જેના પ્રેમની ખાતર તેણીના પતિ આત્મભો આપવા નિયત થયો હતો, એનું નામજ કેળવણી કહેવાય. પતિ બંધિ અને વડિલ જનની મેવા—એ જે મોટા શુભો સીકેતા હતા તેણીના કાળ રૂપ છે અને કેળવણી લઈ તે મહાકાળ પ્રાપ્ત કરના કાંતાઓ આ લોક અને પરલોક બન્નેનું મુધારી શકે છે. હે રાજા રૂકિમણી મેનના કરનાં આપણે તેમાં વધારે દોષ પાત્ર હીએ જે મ.ખાપો પોતાના સંતાનને ઉત્તમ કેળવણી આપના નથી તે એ નમના શત્રુરૂપ થાય છે.”

મંત્રીઓના આવાં વચન માળમાં રાજા મુંદરપાણિ વિચારમાં પડ્યો અને પોતાના હૃદયમાં તે વિષયો પચાસાપ કરવા સામ્યો—રાજાએ હૃદયમાં ચિંતન કર્યું કે, આ મંત્રીઓનું કહેવું સચાઈ છે. મંત્રીશાસ્ત્રી રૂકિમણીને ભેદનું નેથી સીકેળવણી આપી નથી, તે મુખ આ પરિણામ છે. કેળવણી પામેલી કન્યાના હૃદયમાં મનુષિયા અનેક નિયત થાય છે તે રાજાએ જિજ્ઞાસા પ્રભાવ પૂર્ણરીતે જાણી ગયે છે. અને સર્વ પ્રાણી ઉપર નમાન ભાવ રાખી વર્તે છે. તે નાથ કેળવણી પામેલી કન્યા ના અસતની પરીક્ષા કરવાને મમ થઈ થાય છે. જે રૂકિમણીના હૃદયમાં સીકેળવણીનું બીજ વાવવામાં આવ્યું હોય તો તે અસત પ્રકૃતિવાળી દુરાચારી મુક્ત થશે. જિનીની ન મત કરવા નહીં. અને પેતાની શોકપ્રતિભા કે જે બેન નમાન મળ્યા તેની ઉપર આનું નડાડું કતકે લગાડવા નિયત થાય નહીં. તેથી રાજાશાસ્રીએ જે આ દુરાચાર કયો, તેનું કારણથી કેળવણીને અભાવ છે.

આ પ્રસંગે ચિંતની રાજા મુંદરપાણિએ પેતાની પુત્રીની ની કનકરૂપ પામે શમા માગી અને આત્મરૂપે વિનંતિ કરી રાજા

કુમાર અને ઋષિદત્તાને કેટલાક સમય સુધી પોતાના મહેલમાં રાખ્યાં.

એક વખતે રાજકુમારે પોતાની પ્રિય પત્ની ઋષિદત્તાને ઉત્સાહમાં બેસાડીને પૂછ્યું, પ્રિયા, તું મને મળી તે સારું થયું, પણ મને એક બીજી બારે ચિંતા થયા કરે છે. સતીએ હાસ્ય કરતાં કહ્યું, સ્વામી, એવી શી ચિંતા થાય છે? તે કૃપા કરી જણાવો. રાજકુમારે જોડ્યો—સુંદરિ, તને મેળવવા માટે મારા એક તાપસ મિત્ર વિધાના પાસે ગયો છે; ને અઘાપિ પાછો આવ્યો નહીં, તેથી મને બારે ચિંતા થયા કરે છે. પ્યારી, વધારે શું કહું? પદોપકારમાં નરપર એવા મારા તે તાપસ મિત્રની ગેરહાજરીમાં આ મારી સંપત્તિ મને અતિ સમાન પરિનાષ કરનારી લાગે છે. પતિના આવા વચન સાંભળી ઋષિદત્તા હસતી હસતી જોડી—સ્વામી, તે વિષે ખેદ કર્યો નહીં. એ સર્વ મારી પાસે રહેલી આપધીનો પ્રભાવ છે. એમ કહી તેણીએ પોતાનો બધો વૃત્તાંત કહી સંભળાવ્યો. તે સાંભળી રાજકુમાર આશ્ચર્ય પામી ગયો. અને તે જોડ્યો—પ્રિયા, તને પૂરેપૂરી સાબાશી થટે છે. કહો, હવે તમારી શી ઇચ્છા છે? આ રાજપુત્ર હવેથી તમારી આધીનતામાં છે. ઋષિદત્તા સમય જોઈ જોડી—સ્વામી, તમારી પાસે મેં પહેલાં પણ એક વરદાન માગ્યું હતું. અને આજે પણ તને મારી પૂર્ણ આશ્રયતા દર્શાવો છો. જે આપ પૂર્ણ રીતે પ્રસન્ન થયા હોતો આપની પાસે મારી એક પ્રાર્થના છે કે, “આ કુકિમણીને પણ આપ મારી સમાન રાખો.” ઋષિદત્તાના હૃદયની આવી ઉદારતા અને ઉત્તમ વૃત્તિ જોઈ રાજકુમાર અત્યંત આનંદ પામી ગયો. અને તે પોતાના હૃદયમાં વિચાર કરવા લાગ્યો—અહુ! આ આવિશ્વ ખરેખર સતી છે—મહાપ્રજ્વલિક દેવી છે. એ કુકિમણી કે જેણીએ તેણીની હાજર બાંહેધર કર્યો છે, તેવી દુષ્ટા ઉપર પણ તેની

મનોવૃત્તિ કૃપાયુક્ત છે. પ્રાપ્તે કરીને સ્ત્રી જાનિ સ્વભાવે વફ હોય છે, પણ આતો કલ્પલક્ષ્મી જેમ સર્વનું દિન કરવાની ઇચ્છાવાળી છે. આવી સતી આવિક્રમોના જીવનને સદુત્તર ધન્યવાદ ઘટે છે. આવી જનહિન કારિણી કાંત્રીઓની મર્વદા અક્ષય કિર્તિ રહે છે.” આ પ્રમાણે વિચારી રાજકુમાર સ્પષ્ટ રીતે બોલ્યો—“ હે પ્રાણવક્ત્રી, હે વિવેકિની, તારું વચન પ્રમાણ થાયો. પરંતુ તે દુરાચાર્ય રૂકિમણીને તું નારી સમાન ગણી ચકીશ નહીં. કારણ કે, નારી વિષે અને રૂકિમણીને વિષે ભોટો અંતર છે. તથાપિ તારી પ્રાર્થનાના બંધન થાય તેમ તું કરીશ. પ્રિયા, મારા જાણવામાં આવ્યું છે કે, તે રૂકિમણી કુલીન અને જાનિવંત છે, પણ કેળવણીના અભાવથી તેણી દુરાચારના માર્ગની પધિક બની છે. તો તમે તેણીને પામે તાતી નારી કેળવણી આપ્યો તો તે મુધરી જશે, પછી તું તેણીની સાથે નારી રીતે વર્તશ. પતિના આ વિચારને જાનિદનાએ અનુમોદન આપ્યું. પછી રાજકુમારકનકરણ પોતાના મામરા નૃહરંધ્રાણીની આજ્ઞા ક્રમ પોતાની જાને પ્રિયાર્થની સાથે પોતાને નગર જવા નીકળ્યો. માર્ગમાં રથાને રથાને જિનદિન્યોને નમસ્કાર કરતો અનુક્રમે પોતાના રથમર્દન નમસ્કાર આપી પહોંચ્યો. રાત્રી દેમરથ પોતાના પુત્રને વૃષભહિન આવે તો જાણી માતા આટંબચી માથે આપ્યો અને નગરને સ્વતંત્ર તારકથી માનુષ્યરી તેમા રાજકુમારનો પ્રવેશ કરાવ્યો. પછી કદ કર્યો જિનદિન્યોને વૃષભ કદી જિનદિન્યોની બધી વળો કદી, જે મંત્રાળી રાત્રી ધણુજ નુગી થયો અને પેતે કદેકા માદમને માટે તેણે જિનદિન્યોની શબ્દ મળી. “જિનદિન્યો નિર્દોષ મતી છે.” એ વાતો આજ નગરમાં પ્રસર્યાં હોડેઃ ઘણાંજ દર્શ પામ્યા. નગરની ગિહિન જાણ્યો અને પ્રેક્ષ્યો પ્રેમ પરી જિનદિન્યાનું છર્મ કરવા આવવા લાગ્યા અને તેણીને અનિવંદન આપવા લાગ્યા. પોતાની સતી પુત્રવધુનું સમન્સરી ચરિત્ર જાણી રાત્રી દેમરથને વિગમ્ય

ભાવના પ્રગટ થઈ અને તેથી તેણે કુમાર કનકરથને રાજ્ય મોંપી બદ્ધ કરે નામના મુનિની પાસે દીક્ષા લીધી. અનુક્રમે તે રાજર્ષિ નાના પ્રકારની તપસ્યા કરી કર્મ જાગરને અપાવી મોક્ષને પ્રાપ્ત થયા હતા.

કુમાર કનકરથ રથમર્દન નગરનો સ્વામી થઈ ન્યાયથી પ્રભુ પાત્રન કરતો હતો. સતી ઋષિદત્તા એક નિષ્ઠાથી પતિભક્તિ કરતી હતી. તે પોતાની સપત્ની રૂકિમણીને સારી કેળવણી આપતી અને તેણીની સાથે સખીભાવથી વર્તતી હતી. સતી ઋષિદત્તાના મહુવાસથી રૂકિમણીની મનોવૃત્તિ નિર્મળ થઈ હતી. સ્ત્રી-કેળવણીની પવિત્ર છાયા તેણીના શુદ્ધ હૃદય ઉપર પડવાથી તે આળા વિનીત, ધર્મી અને પદોપકારશીલ થઈ હતી.

અનુક્રમે સતી ઋષિદત્તા સમર્પા થઈ. તે કેળવાએલી આ વિદ્યાએ પોતાના ગર્ભની વિધિ પ્રમાણે રક્ષા કરી. જ્યારે સમય થયો એટલે ઋષિદત્તાએ સિંદુના સ્વમાથી સૂચિત એવા એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. રાજાએ જન્મોત્સવ કરી તે કુમારનું નામ સિંદુરથ પાડ્યું. વિદ્વાન દેવનીએ પોતાના કુમારને સારી કેળવણી આપી ધર્મ કર્મમાં પ્રવીણ બનાવી દીધા. ઋષિદત્તાએવી માયાળુ માતાના મહુવાસમાં રહી હૃદયે સિંદુરથ વિનય, ત્રિવેદ અને વિદ્યાથી સંપન્ન થયો.

એક વખતે રાત્રે રાજા કનકરથ ઋષિદત્તાની સાથે પોતાના મેહોલના ગેાળ ઉપર ઉભો હતો, ત્યાં આકાશમાંનું એક વાદળ તેની દૃષ્ટિએ પડ્યું. જોન જોનામાં પ્રચંડ વાયુ નીકળ્યો, તેને લીધે તે વાદળું ક્ષણમાં વિખેરાઈ ગયું. આમ ક્ષણમાં મળેલા અને ક્ષણમાં ગળી ગયેલા તે વાદળાને જોઈ રાજા કનકરથને વૈરાગ્ય કૃત્પન્ન થયો. તેણે વિચાર્યું કે, આવું ઘનવાદળ જોન જોતામાં નાશ પામી ગયું, તો આયુષ્ય પણ તેવું જ છે અને વૈજય જ્યારે પવન તેના

જેવાજી સહિત છે. આપું ચિનવનાં તેના હૃદયમાં આ સંસાર તરફ અનિલ્ય જાવના ઉત્પત્ત થઈ આવી, તેથી તેજે તે રાત્રિ યપિ-હતાની સાથે ધર્મ વાતાંમાંજ નિર્ગમન કરી.

શ્રીજે દિવસે પ્રજાને કનકરથ નિલ્ય નિયમ પ્રમાણે સભા મંડ-પમા ગયો, તે દસામા તે આરામિકે આવી વધામણી આપી કે, “હે નાથ, શ્રી જગસુરિ જગવાન પરિવાર સહિત આપણા કુમ-માકર નામના ઉદ્યાનમાં સમેસયાં છે.” આ વધામણી સાંભળતાંજ રાજાનો હર્ષસાગર અતિશય ઉછળી ગયો અને તે જાગવાનને સાકં ઇનામ આપી રાજા પરિવાર સહિત ગુરૂને વંદના કરવા ગયો. ગુરૂએ ઉત્તમ મકારની ધર્મદેશના આપી. દેશના સમાપ્ત થયા પછી સની યપિહતાએ અંગળી ભેરી પ્રથમ કયો. મહારાજ, “પૂર્વ જન્મનં વિંચ મં એવુ મુ કર્મ ઉપાર્જન કરું હશે કે જેથી મને આ જવમા સક્ષમીનુ કલક જાવું? ગુરૂ જ્ઞાનદક્ષિણી અવલોકન કરી જોત્યા — હે આવિકા, તારા પૂર્વ જવનુસ્વરૂપ કરું તે સાંભળ —

“ આ જરજખંડમા ગંગા પુર નામે નગર હતું. ત્યાં ગંગદત્ત નામે એક જગવાન રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને ગંગા નામે રાણી હતી. તે બન્ને દંપતીને ગંગાજેના નામે એક પુત્રી થઈ હતી. તેણી માટી થઈ સાધ્વીએના મમાગમમાં રહેવા જાતી. તેણીનું રીત પ્રથમ પાત્ર નાનું હતું. પૂર્વના મુજકર્મના ચેરે જન્મનાના હૃદયમાં વેગવ્ય જાવ ઉત્પત્ત થઈ આવ્યો. અને તેથી તેણીએ સંદ્રવશા નામની એક સાધ્વીની પાસે દીધા સીધી. ગંગાજેનાને વિદ્યાને ધર એકંએ તેની કેળવણી મળી ન હતી. માત્ર સાધ્વીએના સદ્ગુણથી તેણીના હૃદયમાં ચાલિત. પરિવ્રામ ઉપ-જ્યા હતા. સાધ્વી સંદ્રવશા પ્રવર્તિની હતા. તેએના પરિવારમાં બીજા કેટલીએક માધ્વીએ પણ રહેતી હતી. તેમાં નિઃશ્રમા નામે એક પવિત્ર માધ્વી હતી. તેની પવિત્ર જીનિની ચ. ર. ૧૨૬

પ્રગંભા થતી હતી. તે દુઃખેશાં નીમ નથરયા કરતી અને નિરંતર
ચિનચંદન, ચિનરતુતિ પ્રમુખ મુજકર્મનિવેષે ને સ્તીન રહેતી હતી.
એક વખતે પ્રવર્તિની વાંઢયશા સાપીની આગળ દોડી બેઠી
સાપી નિઃશંકા સાપીની પ્રગંભા કરતી હતી. આ પ્રગંભાને
ગંગમેના સાપી મદન કરી ચડી નહીં. તેણીના છુટ્ટ છુટ્ટમાં
દંખાંદોષ પ્રગટ થઈ આવ્યો : દારણકે. તેણીએ પૂર્વાવસ્થામાં જ નમ
દેખવણી સીધી ન હતી. માત્ર સાપીએના સહવાનના નંકારથીજ
ને સ્વરિયતની થઈ હતી. દંખાંદોષથી કંઈ થયેલી ન ગમેના
બોલી—પૂર્વ પ્રવર્તિની છ. તે નિ મ ગા સાપી હતી છ. તે ન
જેને ન પડેલાં કરે છે, પણ પાંચ રાસમીની પેઠે મત્તા બસણ કરે
છે.” આ પ્રમાણે એ મત્તાર વટિની ગંગમેના સાપીએ કંઈ
અમરમની વાંધાકે તે સાપીને વિષ મિથ્યા કહ્યું. આ રીતે
હવે. તે મદાનુભવા નાંધાંએ ને સદન હવે. હે વાંધે, તે ને વખતે
જે હર્મ બાળ્યું તેનું દાંદણ આ રાસમીનું કલક તારે આધિબાળ્યું
હતું. જે ગંગમેનાના છપ નુ અર્ધા સ્વરિયા થઈ ગુ. તે વખતે
તે મિથ્યા કહ્યું ના. પી ને પડેલાં સાપીને ખમતી નહીં. તેના
દુઃખના વિષાકથી તારે બહુ બધા મુખી જમતુ કરવું થયું. પછી
તું મુનિ મુજત રજામીની મેલામા રહી હતી અને નીમ ન પડેલી
થતું તે પાંચ દંખાંદોષ વિના મુન્ય પામી નુ દંખાંદોષની બો કહ્યું.
ત્યાંથી અર્ધીને અને આ દરિયેલુ રાસમી પુર્ણ સ્વરિયા થઈ ગુ.
હે બહુ. પર્વ હર્મના પાંચ મુન્યા કદપથી તારે આધિ બાળ્યું હેર
કલક બાળ્યું હતું.”

મુજતા મુખથી બાળ્યું ના. મત્તાર સ્વરિયાને સ્વરિયમરજુ તાન
દોડી બાળ્યું. તેણીને ગંગાના પૂર્વમરજુ પૂર્ણ રીતે અવશેષન
કહ્યું. આ અમરારી વખતે ગંગામી મુજ કલકથને પેર, આ ૩-૫મ
થરે. પછી જાને બો કહ્યું મુજતી પ મે દોડી બાળ્યું મુજત

નેમંતે દીક્ષા આપવાની હા કરી. પત્રી ને મની સ્મિત્વ અને
રાત્ર કનકરમે પોતાના પુત્ર મિંદરથને રાત્રનો બાર મોંટીને
દીક્ષા મંદળ કરી. પત્રી શીતલનાથ પ્રભુએ પોતાના જન્મ કથા-
મુકથી પરિવર કહેલા સ્થાનમાં જઈ તેમણે નાચર્યા કર્યા માંડી.
૧૫૦. ૧૬૩૫ અગ્નિએ પોતાના કર્મભાવને પાગના પૂજાની જેમ
નરમ રીતે રાજગાન મામ કરી નેઓ મોક્ષપુરીના તિરાગી થયા.

ત્રિવ પાગથ નાથર્મો જરેનો, એવી રીતે આ મહામની
સ્મિત્વનાં જીવન ગરિત્ર નમે આદિ અંત વાંચી વિચાર કરએ
તાલી મહામનીના જીવનમાંથી નમારે ધનું શીખવાનું છે.
નત આકાશલી ધર્મતી સ્મિત્વ. અને કેનમ સ્ત્રીકેવલથી
નહી પાનેતી કલિમણી—એ જાનેની વચ્ચે કેટલા નકાવનું છે,
અ તાત્ર નમે દીર્ઘ વિચાર કરએ. જેથી તમારા હૃદયમાં
કેવલજ્ઞાન તમાર રવન. કે માઈ આવશે. તેવીજ માનિય પાનેતી
સાધ્યા ન તનન. જાને માંથી નિ.મંત્રાન. મંજાથમાં પણ કેવલ-
વત્તાનું માધ્યમ એક સિદ્ધિ. એનો, આ મહામની સ્મિત્વનાં
જીવન નાં ૧૬૩૫ નમારે એક નિશાનુકરુ કામ કરી મકરે. મહા-
મની સ્મિત્વ. પોતાના જીવનમાં કેવલજ્ઞાનીના પ્રભાવથી માત્ર
નહી પાનેતી થઈ ને તેણે કેનમ કેવલજ્ઞાને પાનેત્રિ, પુર-
જન સ્ત્રી, વિવર, વિંકે અને મુશીક વંતે કેનમ મુજો આપ્યા
છે. જે મુજો નેમ. જીવન અંતરને દીક્ષવાનને અને બીજી સ્ત્રી
એને રાજગાન મામ કરી છે. એ મુજો ના પ્રભાવથી એ
નકાવનું ન ત રીત નાંતે નકાવમાં આઈ ન મનું છે

પદ્માવતી.

આ સુત્રી પદ્માવતી ચંપાપુરીના રાજા દધિવાહનની સ્ત્રી અને એક રાજાની પુત્રી હતી. તેણીના પિતા દધિવાહન પદ્માવતીને સારી કેળવણી આપી ધર્મ નથા નીનિમાં પ્રવીણ બનાવી હતી. પદ્માવતીમાં સદચરુ નથા શરીર—જન્મેનું અદ્ભુત સૌંદર્ય હતું. તે જન્મે પ્રકારના સૌંદર્યથી પદ્માવતી ચંપાપુરીના પતિ દધિવાહનને અતિશય પ્રિય થઈ પડી હતી. તેણીને વિદ્યા-વિનાયક ઉપર ઘણી પ્રીતિ હતી. ચંપાપુરીની વિદુષી વનિતાઓને એકઠી કરી તે વિદ્યાનો વિવિધ આનંદ અનુભવતી હતી.

એક વખતે પદ્માવતી સગબાં થઈ. ગર્ભના પ્રભાવથી તેણીના શરીર ઉપર તેજઃપ્રભા પ્રસરી ગઈ હતી. એકદા તે સગબાં સતીને એવો દોહડ થયો કે, “હું હુસ્તી ઉપર રાજા પામે છત્ર ધરાવું, તથા રાજાનો વેશ પહેરી ક્રીડા કરવા બાંડ.” પદ્માવતીને આવો દોહડ થયો, પણ લજ્જાને લીધે તે રાજા દધિવાહનને કહી શકી નહીં, પરંતુ તેની ચિંતાથી તે દુઃખગી થઈ ગઈ. પોતાની પ્રિયાને દુર્બલતાથી એક એક વખતે રાજાએ પ્રેમથી પૂછ્યું, તે ઉપરથી તેણીએ લજ્જા ભરી પોતાનો ઇરાદો દર્શાવ્યો. પ્રિયાના પ્રેમમાં ભગ્ન થયેલા રાજાએ તેણીનો દોહડ પૂરો કરવા નિશ્ચય કર્યો. પછી રાજા તેણીને હુસ્તી ઉપર બેસારી પોતાનો વેશ પહેરાવી પા-તે છત્ર ધરી વનમાં ગયો. વનમાં અનાંજ રાજદારમાં પરનાં

થઈ રહેલા હાથીને પાનાનો સ્વતંત્ર વાસરૂપ વિંધ્યાટવીનો નિવાસ
ચાડ આપ્યો. આથી તે ગજેન્દ્ર મહોન્મત્ત થઈ ત્યાંથી દૂર નીકળી
ગયો. ચેગથી દોડતા હાથીને રાજાએ અટકાવવાને ઘણા પ્રયત્ન
કર્યો. તથાપિ તે મહોન્મત્ત હાથી અટક્યો નહીં; તે વખતે રાજાએ
રાણીને કહ્યું, “ પ્રિયા. આ હરની તો કોમો રહેતો નથી, હવે શું
કરીશું ? જો તારા મા હાંમત હોય તો પેટું વડનું વૃક્ષ આવે છે, તે-
ની ગળાને પકડીને આપણે હાથીને મુક્તિ દઈએ. ” રાણીએ તેમ
કરવાને મંમનિ આપી. તેવામાં તે વૃક્ષ આગ્યું, એટલે રાજા તો
તેની માથે વળગી પડ્યો, પણ સતી પદ્માવતી સંગમાં હોવાથી તે
વૃક્ષની સાથાને વળગી શકી નહીં. હરની તો દરજ આપ્યો ગયો.
રાજાએ વૃક્ષ ઉપરથી નીચે ઉતરી જોયું ત્યાં તો જોના જોનામાં તે
હરની આગળ થઈ ગયો. પ્રિયાન. વિયોગથી રાજા દષિવાદન
અર્થાત્ દુઃખી થયો.

પેલો મહોન્મત્ત હરની પદ્માવતીને કંઈ કોઈ નિર્જન વ-
નમાં આપ્યો. ત્યાં એક મુદર નરોવર તેના જોવામાં આગ્યું.
તે સરોવર જઈ તૃપાતુર થયેલા ગજેન્દ્ર પાણી પીવાને તે ત-
ળાવમાં ઉતર્યો. આ વખતે લામ જોઈને સતી પદ્માવતી ધીમે-
થી નીચે ઉતરી પડી અને પાંચે એકાકિની ભયત્રાંત થઈ તે
વનમાં આતંગ થાકી. તે ભયંકર વન જોઈ પદ્માવતી પાનાના
ચિત્રમાં ચિત્રવતી લાગી કે, “ અહો કર્મની મનિ કેવી વિ-
ચિત્ર છે ? જેની મનિયા પ્રભાવથી વિદાન્ મૂખ થાય છે અને
મૂખ વિદાન્ થાય છે. પીર બ્દીકળ થઈ જાય છે અને બ્દીકળ
પીર થઈ જાય છે, રંક રાજ થાય છે. અને રાજ રંક થઈ જાય છે—વતી
એ કર્મના પ્રભાવથી એકજ વસ્તુ જેવી એક સ્થળે રેખાય છે
તેથી મુદીજ તે સ્થળમાં ઝીજે સ્થળે રેખાય છે, એ કર્મ તેજ
વિધિ છે. એ વિધિના વિવિધ કાર્યો દ્વીકળાના જેવા અસ્થિર

હોય છે, નિર્માણ કર્મ રૂપી માટીના પિંચડે આપણને નીપજ-
વરને એ વિધિ કુંભારની પેઠે આ જગત રૂપી વડકને સમા-
વે છે. માફ નગર ક્યાં રહ્યું? મારા પ્રિય સ્વામી ક્યાં રહ્યા?
ક્યાં આ વન અને ક્યાં હું? એ વિધિની મત્તા આગળ કોઈનું
ચાલનું નથી. તું કોને ઉપાસેલ આપું? મેં મારી મેળેજ આ
આપત્તિ છોડી લીધી છે. તેમાં કોને દોષ દેવો?

આ પ્રમાણે ચિંતા કરતી સતી પદ્માવતી ધારજનકમાં ચાલી
વતી હતી. જ્યારે કેઈ મનુષ્ય તેની દૃષ્ટિએ આવ્યું નહીં
અને ભયંકર વેળા નજીક આવી એટલે તેણીના હૃદયમાં વિદેવ
ધાત્તી લાગી. તે વખતે તેણીએ ચાર ચરણ મહજ ક્યાં, વાર-
વાર પરમેશીનું સ્મરણ કરવા લાગી. આ પ્રમાણે ગુણચરણ કરતી
તે સતી માર્ગે ચાલતી હતી, ત્યાં કોઈ એક આશ્રમ તેણીના જોવામાં
આવ્યો. સતીએ તે આશ્રમમાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યાં કેઈ તપસ તે
ણીના દૃષ્ટિમાર્ગમાં આવ્યો. તપસ તેણીને એકાદી એક તેની
પમે આવ્યો અને તેણે તે સ્ત્રીને પૂછ્યું, “ભંડે, તું કોણ છે?
કોની પુત્રી છે? અને કોની સ્ત્રી છે? તારી આવી દશા કેમ થઈ?
તું આ આશ્રમમાં રહે, અહીં રહેવાથી તારા મનને સમાધિ થશે.”
તપસના આવા વચન સાંભળી સતી પદ્માવતીએ પેનાને, સર્વ
વૃક્ષાંત તેને કહી સંભળાવ્યો. જ્યારે તેણીએ જણાવ્યું કે, “હું
ચેદ રાજાની પુત્રી છું.” ત્યારે તેણીને તે તપસ ત્યાં રહેવાનું કહી
શાયે નહીં. પછી પદ્માવતીએ વૃક્ષ નીચે પડેલા પાણીની પીણી
તેને અપ્પાર કર્યો. ત્યારબાદ તે તપસને પૂછ્યું કે, આ માર્ગ
ક્યાં લય છે? તપસ જવાબે—“ભંડે, આ માર્ગ દેવપુર નગરને
છે. તે નગરમાં દેવવક્ર નામે ગણ્ય છે. તેના રાજ્યમાં રહેને તું
નિર્ભયપદ્મચણ્ડીમાં જશે.” તપસના કહેવાથી સતી પદ્માવતી
તે માર્ગે ચાલી. કેટલેક વખતે તે દેવપુર નગર પહોંચી. નગરમાં

કોઈને આપીશું તોપણ સંસારની વૃદ્ધિનું કારણ થયે, માટે એને સુમ રીતે નગરની બાહરે મુકી આવવો.” સાધ્વીની આ આજ્ઞાને માન આપી સતી પધાવતી તે પુત્રને નામાંકિત મુદ્રા તથા રત્ન-કંબળ સહિત રમશાન ભૂમિમાં મુકી આવી. તે બાળકને કોઈ અંદાજ સુમ રીતે પોતાને ઘેર લઈ ગયો. અને પોતાની સંતાન વગરની સ્ત્રીને તે બાળક સોંપ્યો. આ સંધ્યું પધાવનીએ છાની રીતે જોયા કર્યું. પછી તે પોતાને આશ્રમે ગઈ.

અહીં તે બાળક અંદાજને ઘેર ઉછરી મોટો થયો. પોતે અંદાજના બાળકોની સાથે ક્રીડા કરતો પણ તે રાજનેજથી રીધી નીકળતો હતો. કારણકે, મલ્લિ ગમે ત્યાં હોય, પણ તે મલ્લિ તે મલ્લિજ છે. તે બાળકને ખરજ આવવાથી તે હાથ વટે ખજવાળતો, તેથી જાણે તેનું નામ કરેકંડૂ પાડ્યું. ત્યારે તે છ વર્ષના થયો, ત્યારે તેનામાં ચક્રવર્તી રાજના ચિન્હો દેખાવા લાગ્યા. તથાપિ તે તેના અંદાજ પિતાની આજ્ઞાથી રમશાનમાં જતો હતો. રાજપુત જેવાને પણ રમશાનમાં અંદાજનું કામ કરવું પડે એ કર્મનીય વિચિત્રતા છે.

એક વખત તે બાળક રમશાનમાં ક્રીડા કરતો ફરતો હતો, તેવામાં કોઈ બે મુનિઓ આવ્યા, તેઓ ત્યાં એક વાંસની બાળી જોઈને પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે, “ હે માણસ આ વાંસના મૂળથી ચાર આંગળા મુકીને ચાર આંગળનો પર્વ (સાંધાનો કડકો) હે તે રાજા થાય.” સાધુઓનું આ વચન ત્યાં ક્રીડા કરતાં તે બાળકે અને કોઈ પ્રાદક્ષણે સાંભળ્યું. તે વખતે પેલા પ્રાદક્ષણે સાધુના કહેવા પ્રમાણે છાની રીતે કર્યું, ત્યાં તે બાળક આવ્યો ને તે પ્રાદક્ષણે કહેવા લાગ્યો—“તે” આ મારો પાળેલો વાંસ કેમ લીધો?” કહ્યોઃ કરતાં કરતાં તે બંને રાજની પાસે ગયા. ત્યાં જઈને તે બંનેએ રાજની પાસે પોત પોતાની ફરીયાદ કહી સંભળાવી. તે

વામને ત્યાં દાઝર રહેલા સોડો હાથીને કહેવા લાગ્યા—“હે ચંદ્રાળ
 પુત્ર! કશ્ચો કર નહીં. જ્યારે તને રાજ્ય મળે ત્યારે આ પ્રાકાશને
 એક ગામડું આપજે, તું તારો એ વાંમનો કડકો બધે રાખ.”
 પણ પિત્રે પ્રાકાશ નો પોતાના જાનિ રવભાવને કીધે ચંદ્રાળ પુત્ર-
 કરકડુંને મારી નાંખવાના વિચાર કરવા લાગ્યો. તે જાન માળી
 પેંચા ચંદ્રાળ પોતાના કુટુંબ મહિન કંચનપુર નગરમાં ગયો. તે
 વામને ત્યાંનો રાજા અગુતીઓ મરણ પામ્યો હતો, તેથી પ્રધાન
 જોડે સોડો પાંચ દિવસ ગજજ કરીને નગરની બાહર નીકળ્યા
 હતા. તે વામને ચંદ્રાળ પુત્ર કરકડું ત્યાંથી પમાર થતો જોવામાં
 આવ્યો, તેને જોવાંજ તેની નરક દિવસ કરવામાં આવ્યા, એકસે
 પ્રધાને પ્રકાશના કરી તે કરકડુંને રાજા કરાવ્યો. તે વામને સોડોએ
 જય પાત્ર કર્યો અને વાજિત્રના નાદ થયા લાગ્યાં. પ્રધાને ઉત્તમ
 વેળ જાતી કરકડુંને રહેરાવ્યો. પછી તે જાલે પ્રમથાશીજ કીધો.
 દોષ, નેમ અથ કપર બાંધી તે નગરમાં પ્રવેશ કરવાને ચાલ્યો. તે
 જ્યાં નગર પ્રવેશ કરતો હતો, ત્યાં પ્રાકાશને તેને જોવાવ્યો.
 પછી તેના બોલ્યા—“આ રહેછ છે, તેથી રાજ્યને મેં અ નથી.”
 બીજા પ્રકાશ પણ તેને સંમત થયા અને નગરમાં પ્રવેશ કરતાં
 તેને અટકાવ્યો. જોવામાં તેઓ ક્રોધ કરી તેને ગિરક કરવા જાય
 છે, તેવામાં કોઈ દેવતાની મદદ વડે આકાશમાંથી અભિજા નજુ
 બાંધી જુદી થયા માંડી કોટરે તે પ્રકાશને બચાવી રાજ કરકડુંની
 રતુનિ કંચ. લાગ્ય. —“હે રાજા, તું દેવ છે, તું આત્મા છે, તું
 પ્રકાશ છે, તું મોહ છે, તું વિનુ છે, તું પ્રમાણિ છે અને તું
 મોહ છે. તારામાં જાનિ પવિત્ર કવિનેજ પ્રકાશમાન છે. જે
 નૃપતિ, નરકમાં, વિવેચમાં, મનુષ્યમાં કે દેવતામાં કેઈ સ્થાને
 અમાની અવમાનતા કરી નહીં. કારણ, જાનને કેઈ રીતે
 તે દેવતા કેવે પવિત્ર છે. જે જાન, જાન અપમાનમાં પડ્યા
 હતા. તેને તે નૃપતિ નેજા પ્રકાશિત કરી છે અમારું જાન નૃપતિ

વિકરવર થયું છે. જે દેગ રાજ્ય વગરનો છે, તેમાં અમિ આદુનિને
 જોનો નથી, ધર્મ પ્રવર્તતો નથી, તેમ વરસાદ પણ વર્ષતો નથી.
 જે સર્વ દેવમય રાજ્ય રાજ્ય ન કરે તો માણસોને ધન, શ્રી, અને
 શરીર વગેરે ક્યાંથી રહે ? વળી જે રાજ્ય છે, તે સર્વ સ્થળે ઉપોત્ત
 કૃષ્ણમાં સૂર્ય સમાન છે, પાપીઓનો નિમજ્જ કરવાને યમ સમાન
 છે, ભરણીપાપજી કરવામાં કુબેર સમાન છે અને પ્રાયશ્ચિત આપ-
 વામાં અમિ સમાન છે. હે રાજા. તું અમારા અગાનને દૂર કરી
 અમને મુક્ત કર; કારણકે, તું પ્રજાના પાપરૂપી પંકને દૂર કરવામાં
 નીર્ધનજ સમાન છે.”

બ્રાહ્મણોએ કરકંડુ રાજાની આ પ્રમાણે સ્તુતિ કરી એટલે તે
 રાજા જરા શાંત થઈને બોલ્યો—“જેઓ મને સંમત થશે, તેઓ
 મારે માન્ય છે, અને જેઓ મારે સંમત નથી, તેઓને હું હજીરા.”
 ત્યારે સર્વ બ્રાહ્મણો બોલી ઉઠ્યા—“અમે સર્વ તમારી સાથે સં-
 મત છીએ.” ત્યારે કરકંડુએ કહ્યું. “જો તમે મારી સાથે સંમત
 હો તો આ સર્વ સાંકળોને સંસ્કારથી બ્રાહ્મણ કરો.” તે સાંક-
 લી બ્રાહ્મણો બયથી કપવા લાગ્યા. તેમણે બયથી કહ્યું, “હે રાજા,
 જે આપ કહે છે, તે સત્ય છે. સંસ્કારથીજ બ્રાહ્મણપણું આવે છે.
 જાતિ કાંઈ કામની નથી; કારણ કે, બ્રાહ્મણના કુળમાં જન્મ્યા છતાં
 પણ આઠ વર્ષ સુધી બ્રાહ્મણ કહેવાનો નથી. જ્યારે આઠ વર્ષ
 કપવીન સંસ્કાર થાય છે, ત્યારેજ તે બ્રાહ્મણ કહેવાય છે. હવે
 આપને રૂચે તેમ કરો. લોકોમાં તો વ્યવહારજ બળવાન મણા-
 ય છે.” બ્રાહ્મણના આ વચન સાંભળી રાજા કરકંડુ વિચાર કરી-
 ને બોલ્યો—“આ ચંડાળ જાતિના જે બ્રાહ્મણ થાય, તેમને ‘જન-
 નગમદ્વિજ’ એવું નામ આપો. રાજાએ આમ કહ્યું, એટલે આ-
 કાશમાંથી પુષ્પની વૃદ્ધિ થઈ. સર્વેએ જયધ્વનિ કર્યો. તે નવીન
 દિગેને સંસ્કાર કરી જનનગમદ્વિજ એવું નામ આપ્યું. પછી

રાજાએ તેમને મહોત્સવ પૂર્વક નગરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. અને ત્યાં કરકંડુને મંત્ર મહિત અભિષેક કરવામાં આવ્યો.

રાજા કરકંડુ કંચનપુરનો મહારાજા બન્યો. એ વાત સાંભળી પેલો ગ્રાહણ કે જેને એક ગામ આપવાને કમ્યું હતું, તે કરકંડુની પામે આવ્યો અને તેણે ગામ આપવાની માગણી કરી. રાજા કરકંડુએ મરકરીમાં કમ્યું કે, “અરે ગ્રાહણ, તું ચંપાપુરીમાં જ, મારી આજ્ઞાથી તને ત્યાં એક ગામ આપશે.” તે ગ્રાહણ મરકરીમાં મમજ્યો નહીં અને તરત ચંપાપુરીમાં ગયો અને ત્યાં કરકંડુનું નામ લઈને રાજા પામે એક ગામ માગવા જાયો. ગ્રાહણની આ માગણી માંભળી ચંપાપતિ દધિવાદને વિચાર્યું કે, “અરે કરકંડુ રાજા મૂર્ખ છે, મને આવું અનુચિત કહેવરાવે છે.” આતું વિચારી તેણે તે ગ્રાહણનું કમ્યું, “અરે ગ્રાહણ, કરકંડુ તપે કરીને રાજા થયો છે, બાકી તે તો ચંદ્રાળનો પુત્ર છે, તે એક નનિક છતાં મારી માથે વિશેષ કરે છે તો તેમા તે વિજયી નહીં થાય. તું તો દુન છે અને વળી વાચક છે, માટે તારા વધ થાય નહીં, તેથી તેને જ વધ કરીને તને ગામ આપીશ.”

ગ્રાહણે આ જાણી વાત જઈને કરકંડુને કહી. આ વાતો જાણી કરકંડુ ઇચ્છાનુરથનું ચંપાપુરી કેપર ચડી આવ્યો. દધિવાદને રાજા થયું તેને અવેશ હતો તેના નાના દિરેલ મમજ કરી રહ્યો હતો.

આ વખતે સતી પદ્મવતી જે મ.પ્રી થઈ હતી, તેના જાનવામાં આવ્યું કે, “ઇન્દ્રને પુત્ર કરકંડુ નામે રાજા થયો છે અને તે અત્યંત સતી તેના વિદ્ય દધિવાદનની માથે મુદ્દ કરવા આવ્યો છે.” આથી તે જાણીને વિચાર્યું કે, “તે મુદ્દ થશે તો જાડુ જીવેના મંદુર થશે, માટે એ વિદ્ય પુત્રને મંદુર કરનાં આજ્ઞાવું.” એમ વિચારી આપી પદ્મવતી કરકંડુની પામે આપી કહેવા લાગી

“હે પુત્ર કરકંડ, હું તારી માતા મું અને આ ચપાપુરીના પત્તિ દિવિવાદન રાખ તારા પિતા છે. તારી પામે રહેલી મુદ્રિકાના અ-
ક્ષરેલાંનીએ.” સાખીના કહેવાથી કરકંડને મુદ્રાના અક્ષરેલાંનીએ,
તેથી તે દર્પ પાખી મુદ્રથી નિરામ પામ્યો. પછી તે સાખી દિવિવાદન
રાખ પાસે આવી અને હામી પામે કહેવરામું એટલે રાખને આવી
સાખી પદ્માવતીને જોળખી. પછી તેનીને નમસ્કાર કરી પૂછ્યું, “તમે
આ સંયમ કેવી રીતે મદલ્ય કર્યો ? અને તમારા ગર્ભનું શું થયું ?
સાખીએ ઉત્તર આપ્યો—“રાજેન્દ્ર, હો આ તમારા નમસ્કારને ધેરા
નાંખી પડ્યો છે, તેજ કરકંડ આપનો પુત્ર છે. એ સાંભળી રાખ
પમે ઘાલી પુત્રને મળવા આવ્યો. અહીંથી કરકંડ પણ પોતાના
પિતાને મળવા સામે આવતો હતો. તે પિતાને આવતા જોઈ તે-
મના ચરણમાં પડ્યો. આ સમાચાર દેવાવાથી ચપાપુરીમાં મો-
ટો દર્પ થઈ રહ્યો. તે વખતે રાખ દિવિવાદનને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન
થયો. પોતાના પુત્ર કરકંડને રાખનો જાર સોંપી પોતે દીક્ષા મ-
હલ્ય કરી હતી.

રાખ કરકંડને કેટલોક વખત રાખ્ય કર્યું હતું. તેણે પોતા-
ની પૂર્વ માતા પદ્માવતી સાખીના ઉપદેશથી પોતાના દેશમાં જાન
દેશની વિગેષ પુષ્ટિ કરી હતી. રાખ કરકંડને ગાયો રાખવાનો
ગોખ હતો. તેના દરબારમાં અનેક રૂપરૂપ આકુળ ગેઝકા થયા
હતા. તેની અંદર એક ઘણો જળવાન સાંક હતો. હો સાંકને
કોઈ પણ પરાભવ કરી શકતું ન હતું. આ સાંક કરકંડને ઘણો-
જ પ્રિય હતો. કૈવલ્યે તે સાંક ઘોડા વખતમાં મૃત્યુ પામી ગયો.
રાખ કરકંડ તેને જોવા ગયો, તે વખતે તેનું મૃત શરીર જોઈ રાખ
કરકંડ બેઠ્યો—“અહા ! જેની ગર્ભના સાંભળી સિંહ પણ ત્રાસ
પામી જાય, અને જેની પામે કોઈ ટકી શકતું નહીં, તેણે આ
સાંક પણ કાળનો ત્રાસ થઈ પડ્યો. અહા ! પાખીજન યેન તથા

અચેતન બન્નેને પોતાના ઉદરમાં મળી જાય છે. તે કઢિપણ તૃપ્ત થતોજ નથી. એ કાળ આ ત્રણ જગત્કૃપી પુખ્તના ગોળાની સાથે કીડા કરે છે. માટે આ કુટુંબ, દેહ, લક્ષ્મી, સ્ત્રી આબૂવણ વગેરે સર્વ વસ્તુ રૂના સમૂહની પેઠે અનિત્યજ જણાય છે.”

આ પ્રમાણે વિચાર કરતાં કરકંડુને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો અને તેથી તેને અતિસ્મરણ શાન ઉત્પન્ન થયું; એટલે પોતાનો પૂર્વ-ભવ તેને સ્મરણમાં આવ્યો. તેજ વખતે દેવતાઓએ આવી તેને રમેહુરણ વગેરે સાધુનો વેષ આપ્યો. તે લઘુ સાધ્વી પદ્માવતીના પુત્ર કરકંડુ રાજા રાજ્ય વૈભવને છોડી ચાલી નીકળ્યા. તે રા-જર્ષિ પ્રત્યેકશુદ્ધ થયેલા છે.

સતી પદ્માવતીએ સાધ્વી રૂપે આ ભારતવર્ષની નૈનપ્રજાનો ભાર ઉપકાર કર્યો હતો. તેણીએ પોતાના ઉપદેશથી સાતસેત્રો માંહેલા કેટલાએક ઉત્તમ સેત્રોની વૃદ્ધિ કરાવી હતી. એવટે આદ્યત ધર્મની પ્રમંડીતિને પ્રસાર કરી સતી પદ્માવતી નૈન સતીમંડળમાં ગણાયાં હતાં. અને પોતાના જીવનને કૃતાર્ગ કરી આ લોકમાં પોતાના યશઃશરીરે યાવત્યંદ્ર દિવાકર સુધી રાખી પરલોકમાં શાશ્વત મુખના સંપાદક બન્યા હતા. મન્ય છે, એ મહાસતી પદ્માવતીને.

અંજનામુંદરી જ્યારે યૌવનવતી થઈ ત્યારે તેણીના સંબંધને માટે મહેંદ્ર રાજા સોધ કરવા લાગ્યા. તપાસ કરતાં માલમ પાંચુ કે, આદિત્યનગરના વિદ્યાધર રાજા પ્રહ્લાદને પવનંજય નામે એક કુમાર છે. તે કેતુમતી નામની રાણીના ઉદરથી જન્મેલો છે. અને સારી કેળવણી પામેલો છે. આ ખબર સાંભળતાં જ રાજાએ અંજનાકુમારીનો સંબંધ પવનંજયની સાથે કર્યો હતો. પવનંજયે કેળવણી લીધેલી હતી, પણ જોઈએ તેવી ઉંચી કેળવણીમાં તેનો પ્રવેશ થયો ન હતો; આથી તે પહેલાં અંજનામુંદરીના પવિત્ર પ્રેમને યોગળી શક્યો ન હતો. અનુક્રમે મહેંદ્ર રાજાએ કુમાર પવનંજયની સાથે અંજનાનો વિવાહ કર્યો અને અંજના પોતાની માતા હૃદયમુંદરીની શિક્ષા મેળવી પોતાને સાસરે વિદાય થઈ.

પવનંજયના હૃદયમાં ગર્વ હતો. તેથીતેનું મન અંજનામુંદરીની સાથે મળ્યું નહીં. વિનયવતી અંજનાનો તેણે પ્રથમથી જ અનાદર કરવા માંડ્યો. આથી તે અંજના ઉપર વિરક્ત થઈ રહેવા લાગ્યો. તેણે તે મદાસતીની મનથી પણ સારી સંભાળ ન કરી તો વચન કે, કાયાના વિષયની તો વાતજ શી કરવી? આમ થવાથી વિદુષી અંજનામુંદરી દુઃખે કાળ નિર્ગમન કરવા લાગી.

એક વખતે પ્રહ્લાદ રાજા સભા બરી બેઠો હતો, ત્યાં રાવણનો એક દૂત આવીને ઉભો રહ્યો અને તેને વિનયથી પ્રણામ કરી બોલ્યો—રાજા! “મારા સ્વામી રાવણને વરુણની સાથે યુદ્ધ કરવા જવું છે, તેથી તે આપને બેસાવે છે” તે વખતે પિતાની પામે પવનંજય બેઠો હતો. તેવાન સાંભળતાં જ તેણે પિતાને વિનયથી જણાવ્યું—પિતાજી હું યુદ્ધ કરવાને ઉત્કુષ્ટ છું, માટે મને જવાની આજ્ઞા આપો. રાજાએ પ્રસન્ન થઈ પવનંજયને આજ્ઞા આપી પછી તે પોતાની માતાને મળવા આવ્યો અને માતાને નમન કરી

ચાલ્યો ત્યાં મહાસની અંજનાઆવી પોતાના પત્નીના ચરણમાં નમી પડી. પવનજ્યે તેણીની સામે પલ્લુ જોયું નહીં અને તેણીનો અનાદર કરી એકદમ ચાલ્યો ગયો. સતી અંજનાને એથી ધાતું જ માહું લાગ્યું. એ પનિભક્તા સતીના હૃદયમાં ધક્કોજ પરિનાષ થઈ પડ્યો હતો.

વીર પવનજ્યે મોટું સૈન્ય લઈ આકાશ માર્ગે ચાલ્યો. માર્ગમાં જતાં ભૂમિ ઉપર એક મુંદર સરોવર જોવામાં આવ્યું. સાયન્કાગ્ર થવાથી તેણે સરોવરના તીર ઉપર સૈન્યનો પડાવ નખાવ્યો. રાત્રિ પડતાં એક ચક્રવાકી પનિના વિયોગથી વિલાપ કરતી તેના સાંભળવામાં આવી. તે વખતે પવનજ્યેને પોતાની પત્નીનું સ્મરણ થઈ આવ્યું. તત્કાલ તેણીને મળવાની ઉત્કંઠા થઈ આવી. આ પ્રસંગે તેના એક મિત્રે તેનું ઉપદ્રુસ્ય કર્યું, એટલે પવનજ્યે એકલો અથ ઉપર જોતી પોતાને મહેલ આવ્યો અને રાત્રે છુપી રીતે મહેલમાં જઈ પોતાની વિરહપીડિત પત્ની અંજનાની સાથે નમાગમ કરી તેણીને મુખી કરી; યહી પત્નીની આસા લઈ તેણે આલવા માંડ્યું, ત્યારે ગર્ભની ઝંકા રાખતી અંજના અંજળિ જોડી બોલી—સ્વામિનાથ, આપ છુપી રીતે આવ્યા છે અને વખતે જો હું સગલાં સ્થિતિમાં આવું તો મને કલંક લાગે માટે આપ કૃપા કરી કરમુદ્રિકા આપતા જાઓ. પ્રિયાની આવી પ્રાર્થના સાંભળી પવનજ્યે પોતાની મુદ્રિકા તેણીને આપી અને કહ્યું કે, “પ્રિયા, હવે તું ભય રાખીશ નહીં. હું ચતુરે છતી પાછો આવું, ત્યાંમુધી મુખમાં રહેજો.” એમ કહી તે પાછો જ્યાં પોતાનું સૈન્ય પડ્યું હતું, ત્યાં આવી પહોંચ્યો અને ત્યાંથી આગળ પ્રયાણ કર્યું.

અહીં સતીઅંજના સગલાં થઈ હતી. પ્રતિ દિવસ તેણીના હૃદયમાં તે મર્મ વધવા લાગ્યો. તેણીના મુંદર ચરીર ઉપર ગર્ભના ચિન્હ જોઈ તેણીની સાસુ કેનુમનીએ તેને

નિસ્કાર કરી કહ્યું, અરે દુષ્ટા, આ તારા ઉદરમાં ગર્ભ ક્યાંથી પિતા અને પતિના કુળને કલક લગાડનારું આ કુકર્મ ક્યાંથી કર્યું? કારણ કે, તારો પતિ નો દેશાંતર ગયો છે. સાસુના આવા નિરસ્કારના વચનો સાંભળી અંજનાએ પતિએ આપેલી મુદ્રિકા બનાવી અને નેતાથીજ ગર્ભ રહ્યો છે, એ વાત કહી બતાવી. તે સાંભળી કેતુમતીને વધારે કે.પ ચડ્યો. તે આશ્ચર્ય કરી બોલી—અરે દુસચારિણી, આવું કુકર્મ કરીને પોતાનો મન માન્યો. ઉત્તર કેમ આપે છે ? તારા એ કહેવા ઉપર મને વિશ્વાસ આવતો નથી. ”

સાસુના આવા મર્મભેદક વચન સાંભળી સતી અંજનાને ઘણું દુઃખ લાગ્યું હતું, તથાપિ ઉત્તમ કેળવણીના પ્રભાવથી તેણીએ ક્ષમાથી તે બધું સહન કર્યું હતું. પછી કોધાનુર યયેત્રી કેતુમતીએ આ વાત પોતાના પતિ પ્રહ્લાદ રાજાને કહી એટલે તેણે તે કલંકિત પુત્રવધૂને એક રથમાં બેસારી તેણીને પિયર મહેંદ્રનગરે મોકલાવી દીધી. અને સાથે એક પત્ર લખી મહેંદ્રરાજાને તે વાત જણાવી. નિર્દોષ સતી બીથારી પિતાને ત્યાં ગઇ પણ મહેંદ્રરાજાએ એવી દોષિત દુહિતાને પોતાના ઘરમાં રાખી નહીં. પિતાએ જ્યારે પુત્રીની ઉપેક્ષા કરી એટલે તેણીની માતા હૃદયસુંદરીએ તેણીને બોલાવી અને તેની પાસેથી સત્ય હકીકત બાહી લીધી. હૃદયસુંદરીએ પોતાના પતિને સમજાવવા માંડ્યા, પણ કર્મના યોગથી રાજાના મનમાં એ વાત ઉતરી નહીં અને તેણીને સત્વર બાહર કાઢી મુકવાની આજ્ઞા કરી.

પિતાના કરતાં માતાનું પુત્રીવાત્સલ્ય વિશેષ હોય છે. માતાએ દુહિતાના દુઃખને દૂર કરનારી અને સુખને સંપાદન કરાવનારી છે. માતાના માયાશુ હૃદયમાં પુત્રીનો પ્રેમ નિરવધિ છે અને તેણીનો પ્રેમ પ્રવાહ પુત્રીપર અખંડ રીતે વધ્યા કરે છે.

હૃદયમુંદરીને આમ સગભાવસ્થામાં શરણ કરવી તે તેના મનને સંતાપકારી લાગ્યું. પણ પતિની આરાતને તાબે થઈ તેણીને પુત્રી તંત્ર ઉપેક્ષા કરવી પડી. તથાપિ તેણીએ વસંતતિલકા નામની એક દામી તેની સંભાળ લેવાને સાથે મોકલી. અંબના પિતાથી અપમાન પામી અરણ્યમાં જઈ એક આશ્રમ બાંધીને રહી અને ત્યાં દુઃખમાં દિવસો ગઢવા લાગી.

એક દિવસે કોઈ તપસ્વી તે વનમાં આવી ગયા. તે મહા-મુનિને જોઈ અંબના દામી વસંતતિલકાને સાથે લઈ તેમને વંદના કરવા આવી. વંદના કર્યા પછી તેણીએ મુનિના મુખથી ધર્મનો ઉપદેશ સાંભળ્યો. ઉપદેશ પૂર્ણ થયા પછી અંબનાની પ્રેરણાથી દામીએ મુનિને પૂછ્યું, મહાતુભાવ, આ અંબનામુંદરીએ એવું શું કર્મ કર્યું હશે કે જેથી તેણીને આવું કલંક લાગ્યું? જ્ઞાની મુનિ વિચાર કરી બોલ્યા—જાહે, આ અંબનામુંદરીના ઉદરમાં કોઈ દેવતા દેવલોકમાંથી આવીને અવતર્યા છે, તે ધણે પ્રવચવાનું અને પ્રતાપી છે. તે આ લોકમાં સત્પરિણિ મેળવી પ્રાંતે મોક્ષ પ્રાપ્ત થશે. આ સતી શ્રાવિકાને જે કલંક લાગ્યું, તેનું કારણ સંભળ—કેઈ નગરમાં કનકેન્દ્ર નામના રાજાને લક્ષ્મીવતી અને કનકોદરી નામે બે સ્ત્રીઓ હતી. તેમાં લક્ષ્મીવતી અર્હત ભગવાનની પરમ ભક્ત હતી. તેની ભક્તિ જોઈ કનકોદરી હ્રોશમાં ઇર્ષ્યા કરતી અને તેમાં ભંગ પાડવાની ઇચ્છા રાખતી હતી. એક વખતે લક્ષ્મીવતી ભગવાનની પ્રતિમાની પૂજા કરી તે પ્રતિમાને તેને સ્થાને મુદ્રી મૂઠકાર્થમાં બ્ધ થઈ, એટલા કુમતિકનકોદરીએ તે પ્રતિમા હરી લઈ મુમ સ્થાને મુદ્રી રીધી. લક્ષ્મીવતી ફરીવાર તેના દર્શન કરવા આવી, ત્યાં તે પ્રતિમા તેણીના બેચમાં આવી નહીં એટલે તે હૃદયમાં બહુ ખેદ પામી. એટલામાં કનકોદરી કોઈ સાધવીને ઉપાસ્યે ગઈ. ત્યાં સાધવીના મુખથી પ્રતિ-

મા હરણું મહાપાપ સાંભળી તે પત્રાત્તાપ કરતી ધર આવી અને તેણીએ તે પ્રતિમા જ્યાં હતી, ત્યાં મુઠ્ઠી દીધી. તેવામાં તેણીને અંતકાળ આવ્યો. છેવટે ધર્મનો ભોધ થવાથી તે મૃત્યુ પામીને સ્વર્ગમાં દેવી થઈ, ત્યાંથી અચીને એ કનકોદરી આ તારી સખી અંજનામુંદરી થઈ છે. પૂર્વજન્મમાં પ્રતિમા હરણુના પાપને લીધે તેણીને આવું દુઃખ ભોગવવું પડ્યું છે; પણ હવે તેનું તે કર્મ થતું ખરું ભોગવાઈ રહ્યું છે, તથાપિ તેણીએ પુણ્ય કાર્યમાં વિશય પ્રવૃત્તિ રાખવી.”

મુનિના આવા વચન સાંભળી અંજનાની મનોવૃત્તિ ધર્મ તરફ વિશેષ ભ્રમત થઈ હતી. એ મહાસતી પોતાના પૂર્વ પાપનો પ્રત્યક્ષ કરવા ત્રિકરણ શુદ્ધિથી પ્રવર્તવા લાગી હતી.

મહાસતી અંજનામુંદરીએ તે વનની શુશ્રૂમાં એક તેજસ્વી પુત્રને જન્મ આપ્યો હતો. પુત્રનો જન્મ થતાં તે દુઃખી સ્ત્રી રૂદન કરવા બેઠી હતી, તેણીનું રૂદન સાંભળી પ્રતિસૂર્ય નામનો એક વિદ્યાધર ત્યાં આવ્યો હતો અને તે તેણીને પોતાની પહેન સમાજ બહી તેને નવા પ્રસવેલા પુત્રસહિત વિમાનમાં બેસારી પોતાની સાથે લઈ ગયો. વિમાન આકાશ માર્ગે આસતું હતું, ત્યાં દેવ યોગે અંજનાના ઉત્સર્ગમાંથી તે બાળ પુત્ર નીચે પડી ગયો. એક મોટા પર્વતના શિખર ઉપર પડ્યો, તેના પડવાથી તે શિખરના ચૂર-ચૂરા થઈ ગયા. અંજના પેકાર કરતી રૂદન કરવા લાગી, ત્યાં પ્રતિસૂર્ય વિદ્યાધર વેગથી પાછળ જઈ તે બાળકને લઈ આવી સાબુને તાલુ તેની રૂદન કરતી માથાને મોંધું માતા પોતાના બાળકને સ્વસ્થાન નિરાભાધ ભેદ ખુશી થઈ પડી વિદ્યાધરે તેણીને જણાવ્યું, પહેન, આ તારો બાળક મહાબળવાન છે. તેણે તો મોટા પર્વતના શિખરને ચૂર્ણ કરી નાંખ્યું છે. માતા તે સાંભળી આશ્ચર્ય પામી ગઈ.

વિદ્યાધર પ્રતિસૂર્ય તેમને પોતાના હનુરૂદ નમદે લઈ ગયો.

તેના જન્મ પછી તુરતજ તેને હનુરૂહ નગરમાં લઇ જવામાં આવ્યો. તે ઉપરથી તેનું હનુમાન્ એવું નામ પાડ્યું. તે હનુમાન્ કુમાર પોતાના આમા પ્રતિસૂચને ઘેર રહી મોટો થયો હતો.

આ તરફ પવનંજય લંકાપતિ શવજીને વરૂણના યુદ્ધમાં સહાય કરી પોતાને નગર પાછો આવ્યો. ત્યાં તેના બહુવામાં આવ્યું કે, પોતાના પિતા પ્રહ્લાદ રાજાએ અંજનામુંદરીને કલંકિત કરાવી કાઢી મુકી છે. પછી તે તેજીની શોધને માટે પોતાને સાસરે ગયો, ત્યાં પણ તેજીનો પત્તા લાગ્યો નહીં એટલે તે વનમાં “અંજના અંજના” એમ પોકાર કરતો ભ્રમવા લાગ્યો. ત્યારે સતી અંજના કોઇ પણ કેકાલે તેના જોવામાં આવી નહીં એટલે તેણે પોતાના મિત્રને કહ્યું કે, હે મિત્ર, મારા નેત્રની રીતના અંજનરૂપ અંજનામુંદરી જો મને મળશે નહીં તો હું અગ્નિમાં પ્રવેશ કરી મારા માણુનો ત્યાગ કરીશ.” પવનંજયનો આવો નિશ્ચય બહુી તે મિત્રે આવી તેના પિતા પ્રહ્લાદ રાજાને આવી કહ્યું, સ્વામી, આપના પવનંજય કુમારે અંજના નહીં મળે તો અગ્નિ પ્રવેશ કરી માણુ ત્યાગ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. તેથી આપ કોઇ પણ ઉપાયે તેના પ્રાણ ઉગારો. તે સાંભળી પ્રહ્લાદ સત્વર દુઃખી થઇ વિદ્યાધરની સામે અંજનામુંદરીની શોધમાં ગયો. તે ઘણું ભગ્યો પણ કોઇ કેકાલે અંજના જોવામાં આવી નહીં. પછી તે જ્યાં પોતાનો પુત્ર પવનંજય અગ્નિમાં પ્રવેશ કરવાની તૈયારી કરતો હતો, ત્યાં આવી પહોંચ્યો. પુત્રને આવું ત્રાહસ કરતો જોઇ રાજાએ કહ્યું, વત્સ, આ શું અસાન બાળકની જેમ તું આ શું કરે છે? આતું નામ આત્મ-ઘાત કહેવાય છે. આત્મઘાત કરનારા પ્રાણીઓ દુર્ગતિએ જાય છે. તે વિરે જૈન શાસ્ત્રકારો કહે છે કે, “ગળામાં પાથ નાખીને, વિષ ખાઇને, જળ કે અગ્નિમાં પ્રવેશ કરીને, તૃષ્ણ કે સુધા વે-

હીને અથવા પર્વત ઉપરથી ઝંપાપાત કરીને મૃત્યુ પામનાર જનો નરક ગતિ પામે છે, તેઓ જો શુભ બાવળી મુજા હોય તો 'અંતર માલ છે.' પુત્ર, આ બધા વિચાર કરી આત્મચાત કર નહીં. આ પ્રમાણે પ્રસાદ સમય પવનજયને વારતા હતી, આ પ્રનિમૂર્ચ વિદ્યાપર અંજનામુંદરીને સંધને ત્યાં આવી પોહોંચ્યો, અંજનામુંદરીનું અવગ્રાહન થતાંજ પવનજય પ્રમત્ત થયો. સમય પ્રસાદ પણ હૃદયમાં આનંદ પામ્યો. સમય પ્રનિમૂર્ચના ઉપકાર માન્યો, પત્ની પ્રનિમૂર્ચે અંજનાનો બધા વૃત્તાંત કદી મંજાયાઓ. સમય પ્રસાદે મુજાનું કે, તમે અહીં મમય ઉપર રીરીને બાવી પોહોંચ્યા? પ્રનિમૂર્ચે કહ્યું, સમયેંક, હું જિના સ્વપ્નમાંથી રગ્ગન કરી આવી છતાં, આ માસ નામગયામા આગમું કે, "પવનજય પ્રિયાન વિધવાની દુઃખી થઈ અતિમા પ્રવેશ કરે છે." એ જાગર માંજ જાગજા હું અંજનામુંદરીને સંધે અહીં આવી છું. પત્ની પ્રનિમૂર્ચના આનંદથી પ્રસાદ તમા પવનજય વતેરે હનુરૂદ નમરમાં નય. આ તેજા પવન જયના પુત્ર હનુમાનને માન્યા. આથી પત્ની પ્રસાદ વતેરે નવું પાલપાતાને નમરે આર્યા તમા અને પવનજય પ્રિયાની પ્રિયા અને પુત્રની નાથે આંજ મેંદા દેતો.

અંજનામુંદરીને હનુમાન આજ ઉડવા જાયો. તેણે પાતાની જાતના જાતના પાનેથી ખાંડકેવળી સેવા માંડી હતી અને તેના વચ થતા તેંડુ જડુ વિદ્યાર્થે નંપાટન કરી કીધી હતી. હનુમાન તેંડુ વિડ ન દેતો તેણે તે જાગવાનું દેતો. તે મારીતિકેવળીથી મુદવિદ્યાર્થે પ્રકીરુ થયો. દેતો એક વખતે સવજો હનુમાનને મુદમાં વિદ્યાર્થે દેતો આં તેજા મારીતિકેવળી આજ ઉપર મવજુ ધરેલ મંજુર થયો. દેતો.

પવનજય પ્રિયાની પ્રિયા અંજના અને પુત્ર હનુમાનની નાથે કેંડે.કે.કે.કે. હનુરૂદ નમરમાં રહી પત્ની પ્રિયાને વતન આ

દિત્ય નગરમાં ગયો હતો. સતી અંગના સ્ત્રીકેળવણીના પ્રભા-
વથી રહિલ જનની સેવાનું આદાત્મ્ય સમજતી હતી, તેથી તે-
ણીએ પોતાની પૂજ્ય સાસુની સારી સેવા કરી હતી. અંગ-
નાની સેવા જોઈ તેણીના ઋતુર અને સાસુ તેની ઉપર ઘણાંજ
પ્રસન્ન થયાં હતાં અને તેમણે તેણીને જે વૃથા કહાંકે આપેલું તેને
આપે તે સંતીની હાથ મારી હતી.

આ અરસામાં દશરથના પુત્ર રામ, સ્ત્રીનાની સાથે અરણ્યમાં
ગયેલા, ત્યાં સ્ત્રીનાનું હરણ થતાં દુઃખી થયેલા રામને પીર હનુ-
માન મળ્યો હતો અને તેણે રામને ઓટ્ટી સદાય આપી હતી.
જેનું સ્ત્રીર્તન રામના ચરિત્રની સાથે અણપિ બારતપર્ષમાં
ગણાય છે.

રાજા આદિત્ય પવનજયને રાજ્ય ઉપર બેસારી ધર્મકર્મમાં
જોડાયા હતા. ધર્મ પ્રવીણ પવનજયે ન્યાયથી પ્રભાપાતન કર્યું
હતું. જ્યારે સતી અંગનામુંદરી મહારાણીના ૫૯ ઉપર
આવી ત્યારે તેણીએ ધાર્મિક અને સાંસારિક કેળવણીને બારે
ઉત્તજન આપ્યું હતું. તેણીની મૂચનાથી રાજા પવનજયે આ-
દિત્ય નગરની પ્રજાને કેળવણીના ઉચ્ચ સાધનો કરી આપ્યાં હતાં.
બાળ શાલિકાઓને બોધ આપવાનું સારી સારી કન્યાશાળાઓ
રચાવી હતી. સતી અંગનાનું દ્વંદ્વ ઉદાર હતું. તેણીનામાં
સાધર્મી વાસત્ય વિદ્યેષ હોવાથી તેણીએ ઓટ્ટી ઓટ્ટી દાનશાળાઓ
રચાવી હતી. 'પોતાના રાજ્યમાં કોઈ પણ શ્રાવક કુટુંબ દુઃખી
ન થાય,' એવી ઉચ્ચ યોજના તેણીએ પોતાના પતિની પાસે
કરાવી હતી.

અંગનામુંદરી હમેશાં નિઃશ્ચિન્ન રીતે જતી હતી. માત્ર-
રાજા, મધ્યન્દ્રરાજ અને સાયક્રાજ ધર્મિક અને સાંસારિક કાર્ય
કરવાના જુદા જુદા ક્ષેત્ર પાડી તેણીએ પોતાનું સમયપત્રક
ડા. — ૨૨

(દાર્ઘ્ય ટેબલ) જનામ્બુ હતું. તે હમેશાં સાંભાષિક, પ્રતિ ક્રમણ, જિનપૂર્ણ અને ધર્મશ્રવણ નિયમ પ્રમાણે કરતી હતી. તે સાથે દિવસના અમુક ભાગમાં તે ઉદારતાથી દાન આપતી અને દુઃખી જનના દુઃખ દૂર કરતી હતી.

રાજ્ય પવનજય પણ પોતાની પ્રિયાને અનુસરી ધર્મ કરતો હતો અને રાજ્યમાં (અમારી—ધોપણ) કરાવી રૂપાધર્મના પવિત્ર પ્રવાહને પ્રસરાવતો હતો. તેના જેન રાજ્યમાં આદર્શ ધર્મની (ઉદય=ધોપણ) થઈ હતી અને પ્રજા જેનધર્મના પવિત્ર નિયમોને અનુસરતી હતી.

પવનજય પોતાના પુત્ર હનુમાનને રાજ્ય આપી દીક્ષા લઈ, ચારિત્ર પાળી મોક્ષે ગયો હતો. સતી અંજના પણ ચંદ્રસૂરિ પાસે દીક્ષા લઈ સાધ્વી થઈ હતી. સાધ્વી અંજનાએ યથાર્થ રીતે ધર્મ પાળી પોતાના ચારિત્રને દીપામ્બુ હતું. તેણીએ ઉત્તમ પ્રકારના ઉપદેશ આપી શ્રીધર્મની સારી ઉત્પત્તિ કરી હતી. અને આ ભારત ઉપર શ્રાવિકાધર્મનો વિજય થયો. દુરકાળો હતો.

મહાસતી અંજનાનુંદરીના ચરિત્ર ઉપરથી વાંચનારી જો નેત્રો સારા બોધ લેવાનો છે. એ મહાસતીની ઉપર વૃથા કલંક આમ્બુ હતું, તોપણ તેણીની ધાર્મિક ધીરજ તેથી ને તેથી રહી હતી. તેણીની સામ્રાજ્યે તેને વૃથા કલંક આમ્બુ તથાપિ તેની વડિલ ભક્તિ તેવીને તેથી અચળ રહી હતી. તેણીના હૃદયમાં દેવ કે ઇર્ષ્યા ઉત્પન્ન થઈ ન હતી. ધન્ય એ મહાસતી અંજનાનુંદરીને તેના જેવી સતી (શ્રાવિકાઓ) પુનઃ પ્રગટ થઈ આ પીરશાસનને દીપાવે.

અંજનાપુત્ર હનુમાને પણ છેવટે પુત્રને રાજ્ય આપી દીક્ષા લીધી હતી અને ઉત્તમ પ્રકારે ચારિત્ર પાળી તે સિદ્ધગિરિ ઉપર મોક્ષે ગયા હતા.

શ્રીદેવી.

આ મતી શ્રીપુરનમરના રાજા શ્રીધરની રાણી હતી. તે રાણી
જેમકે રાજાના સ્વરૂપવાળ હતી. તેણે ધાર્મિક અને સાંસારિક
જ્ઞાનમાં મારી અભ્યાસ કર્યો હતો. તેણી તે વિનય, આચાર, વિ-
ચાર, નીતિ અને શ્રીધર્મ વગેરેમાં પ્રવીણ હતી. તેણીના ગુણથી
શ્રીધરરાજા તેણીની ઉપર ધણેજ રાગી હતો. શ્રીધર એ સદગુણી
રાણીના સદ્ગુણમાં જતી પાળાના છવનને સદાંક મનનો હતો.

[illegible]

વળી હે વિદ્યાધર, શું તેં શીળનો પ્રભાવ નથી સાંભળ્યો ? શીળ એ સ્વર્ગના મુખનું દ્વાર છે. શીળધારી—બ્રહ્માચારી પુરુષને વિમાનવાસી દેવતાઓ, વ્યોતિષી દેવતાઓ, ભુવનપતિ દેવતાઓ, ગાંધર્વ દેવતાઓ, વૃક્ષવાસી યક્ષ, રાક્ષસો અને વ્યંતરભતિના દેવતાઓ—એ સર્વે નમસ્કાર કરે છે.” શ્રીદેવીના આવા સહજોદધારી વચ્ચનો શીળ વિદ્યાધર કમલકેતુ પ્રતિજ્ઞાધારી ગયો. તે પાતાના કુકર્મનો પશ્ચાત્તાપ કરતો જોડ્યો—“બહેન. મારો અપરાધ ક્ષમા કરજો. તું ખરેખર સતી છું. તેં મારા આત્માને અધિગતિમાં પડતો બચાવ્યો છે.” આ પ્રમાણે કહી તે કમલકેતુ શ્રીદેવીને લઈ શ્રીપુર નગરમાં મુકી આવ્યો હતો. પાતાની સતી રાણીને અકસ્માત પાછી આવેલી જોઈ રાજા શ્રીધર સાનંદાશ્ચર્ય થઈ ગયો. પાતાની સતીઓના હરજીવી જ્ઞાનિ પામેલા રાજાના હૃદયમાં અતિશય આનંદ થઈ આવ્યો. પછી શ્રીદેવીએ કમલકેતુ વિદ્યાધરનો વૃત્તાંત કહી સંભળાવ્યો. જે સાંભળી સર્વને પરમ સંતોષ પ્રાપ્ત થયો હતો.

એક વખતે શ્રીદેવી એકલી પાતાના વાસસ્થાનમાં રહી ધર્મ તથા નીતિના પુસ્તકો વાંચતી હતી અને તેમાંથી શિક્ષણ લઈ હૃદયમાં અનિ આનંદ પામતી હતી. આ વખતે કોઈ દેવના અદરશ થઈ તેણીના વાસગૃહમાં આવ્યો. સતી તે દેવતાને જોઈને અકિન થઈ ગઈ.

તે વખતે તે દેવતાએ શ્રીદેવીને કહ્યું, “મુરરી, દુ તારા સંગમનો અર્થાં મું. એ તું દિવ્ય મુખની ઈચ્છા રાખતીતું તો મારી સમ્ય પ્રાંતિ કર.” શ્રીદેવી વિનયથી જોડી—“દેવ, તારા જેવા દેવતાએ મનુષી સ્ત્રી સમ્ય સમાજ તારા કરવી તે બાનિ વિરૂદ્ધ અને અવહિત છે. વળી મું. કહિ પ્રાણને નાગ થાય તોપણ દુ પતિ નિ”

નથી." શ્રીદેવીના આવા દૃઢ વચન સાંભળી કેવ પ્રભાત થઇ ગયો. નેત્રે ગ્રામા મ.ગી કહ્યું કે, -આવિષ્કારત્ન, તને ધન્ય છે. તું મહાસતી છે." આ પ્રભાતે કદી તે દેવ પોતાને સ્થાને આસેયો ગયો હતો.

સતી શ્રીદેવી આ ભારતવર્ષ ઉપર પાતાના મતી ધર્મ-નો પ્રભાવ પ્રગટ કરી જૈન સતીમંદળમાં ગણાણી છે. તેમ દાસનીનું યથોચિત્ત અગ્રાપિ જૈનવ્રત પાતાની આવશ્યક ક્રિયા કરતી જળને કરે છે. સતી શ્રીદેવી યાવત્કલિન મતી ધર્મને જાળવી મૃત્યુ પાતી સ્વર્ગ ગઇ હતી. સ્વર્ગમાં દિવ્ય મુખનો અનુભવ કરી ન્યાંધી સ્થવીને ને પીરપુર નગરને વિષે ભક્તનામના એક મેલોને ઘેર પુત્રરૂપે ઉપસા થઇ હતી. ત્યાં તે મદન નામથી જોગબાઇ કોઇ વિદ્વાન્ જૈનમુનિ પામે ધર્મ સાંભળી નેલે આરિત્ર મદલ કયું હતું. શ્રીદેવીનો જીવ મદન મહામુનિ અર્થ યથાર્થ આરિત્ર પાળી કર્મ ખમાવી મોક્ષ ગયો હતો.

મહામતી શ્રીદેવીનું જીવન મતી ધર્મને માટે પ્રખ્યાત છે. તેણીએ પાતાના અપ જીવનમાં શ્રીકેશવલીની મુગંધ સારી રીતે પ્રસરણી હતી. નેલેના જીવનમાંથી સર્વ વાચક જુદોએ એકસોજ નાર લેવાનો છે કે, શ્રીકેશવલીના ફળ કેવા કલમ છે કે, જેથી કેશવલી પામેલી કાંનાએ પાતાના સતીધર્મને પ્રાણ નાટે પણ બાળવવાને નમર્ય થઈ શકે છે.

જ્યેષ્ઠા.

સતીજ્યેષ્ઠા માવીસમા તાંત્રિકર શ્રી મહાવીર સ્વામી
 માતાબાઈ નંદિવર્દનની શ્રીદતી તે વિશા
 નમરીના ચેટક સત્તની પુત્રી હતી. એ મહાસતી ધણી યુગ્મ
 સ્વરૂપવતી અને વિદ્યાવતી હતી. બ્રાહ્મવયથીજ સતીજ્યેષ્ઠા
 મનોવૃત્તિ ધર્મ તરફ વિશેષ હતી. તેણી હમેશાં સત્રોય અ
 કરતી અને શુદ્ધ દૃઢવધી જ્ઞાનની ઉપાસના કરતી હતી.
 મહાસતીનો સંગ્રામ નંદિવર્દન આયે કેવી રીતે થયો હું
 અને તેણીએ પાતાના જીવનમાં શું શું કરી બતાવ્યું હતું
 તે સર્વ આસ્તિક પ્રગતિ બાજુવા જેવું અને અનુકરણ કર
 જેવું છે. કુટુંબામના રાજા સિદ્ધાર્થને ત્રિશક્તિ રાણીના ઉદર
 નંદિવર્દનનો જન્મ થયો હતો. તેના જન્મ વખતે શુભ વિ
 વસ અને શુભ યોગ હતો. નંદિવર્દનની પછી કેટલોક સમ
 ગયો ત્યારે જગન્પતિ શ્રી મહાવીર સ્વામીનો જન્મ થયો હતો
 કુમાર નંદિવર્દન ત્યારે યોગ્ય વયનો થયો ત્યારે તેને રામ
 તથા શાસ્ત્રનો સારો અભ્યાસ કરાવવામાં આવ્યો હતો.

વિશાલાપુરીના રાજા ચેટકને ઘેર જ્યેષ્ઠાનો જન્મ થયો
 હતો. જ્યેષ્ઠા બ્રાહ્મવયથીજ ધણી ચાણક અને જુદિમતી હતી.

તેણીની વયની અને વિદ્યાની યોગ્યતા જોઇ તેણીના પિતાએ કોઇ ઉત્તમ પતિની સાથે તેણીનો સંબંધ કરવા નિર્ણય કર્યો હતો. એક વખતે એક રાજાએ પોતાના મંત્રીને પૂછ્યું કે, “ રાજકુમારી જ્યેષ્ઠા દોને આપીશું ? ” મંત્રીએ ઉત્તર આપ્યો, “ કુંડમામના રાજા સિદ્ધાર્થને નંદિવર્દન નામે એક કુમાર છે, તે આપણી કન્યાને યોગ્ય વર છે. ” આ વાત સિદ્ધાર્થે માન્ય કરી અને સંવર હળ મોકલી સિદ્ધાર્થ રાજાને કહેવ-રાખ્યું. બન્નેની સંમતિથી સતીજ્યેષ્ઠાનું પાતિમહલ નંદિવ-વર્દનની સાથે મોટા ઉત્સવથી કરવામાં આવ્યું હતું.

સતીજ્યેષ્ઠા પોતાના પતિમહલ તરફ જવાને તૈયાર થઇ હતી, ત્યારે તેની માતાએ તેણીને ઉત્તમ શિક્ષા આપી હતી. માતાની શિક્ષા ધ્યાનમાં રાખી જ્યેષ્ઠા પોતાને સાસરે આવી હતી અને ત્યાં તે સારી રીતે વર્તી હતી. જ્યેષ્ઠાની ઉત્તમ વર્તણૂક જોઇ તેના સાસુ સસરા તેણીની ઉપર પ્રત્યક્ષ રહેતા હતા. આથી એ સર્વશુભી સગીની ભારે પ્રશંસા કુંડમામમાં ચેર યેર થતી હતી.

કુમાર નંદિવર્દન અને સતીજ્યેષ્ઠાની વચ્ચે પરસ્પર ભારે પ્રેમ હતો. જ્યેષ્ઠાએ પોતાના ઉત્તમ ગુણોથી પતિના મનને હરી લીધું હતું. તે રાજકુમાર જ્યેષ્ઠાના સહવાસમાં રહી અનુ-પમ આનંદ અનુભવતો હતો. બન્ને દંપતી ધાર્મિક અને સાંસારિક જ્ઞાનની ચર્ચા કરી વિવિધ જ્ઞાનની ગમન મેળવતા હતા. પોતાની સાસુ ત્રિયજા કે જે ભવિષ્યમાં શ્રી વીરપ્ર-ભુતી માતા યજ્ઞા છે, તેમના પવિત્ર હૃદયમાં જ્યેષ્ઠાની સાસુ-સક્તિનું પ્રતિબિંબ પડી રહ્યું હતું. શુદ્ધ મન, વચન અને કા-યાથી તે મહાસતી ત્રિયજા દેવીની સેવા કરતી હતી. ત્રિયજા પત્નિ પોતાની પુત્રવધૂ તરફ પુત્રીના જેવો પ્રેમ દર્શાવતી હતી.

સતી જ્યેષ્ઠામાં બ્રીજા મુનેની સાથે શીજ રમણુનો. ગુરુ વિગ્રેષમાં હતો. “ મનીધર્મનો પ્રભાવ શીજમુણીજ છે, અને શીજધર્મનું માહાત્મ્ય દિવ્ય અને અદ્ભુત છે.” આ સિદ્ધાંત જ્યેષ્ઠાએ પેતાના જીવનમાં મિલ્લ કર્યો હતો. કહિ સૂર્ય પશ્ચિમમાં ડગે, મેરૂ અપાયમાન યાય અને અમુદ્ર મથોડા મુકે, તોપણ સતી જ્યેષ્ઠા પેતાના શીજમાંથી બ્રહ્મ યાય તેમ ન હતું. જ્યેષ્ઠાનો શીજધર્મ જન્મમાં વિખ્યાત થતો હતો. તેણીનો શીજરૂપ સદાચાર સ્વયંપતિ ઈંદ્રની મળામાં પણ ગવાતો હતો. જ્યેષ્ઠા માનવી સ્ત્રી હતી તે છતાં તેની ગણતા દેવીઓની શ્રેણીમાં થતી હતી. તેણીનો દિવ્યપ્રભાવ માનવમંડલ અને દેવમંડલમાં પ્રશંસનીય ગણાતો હતો.

જ્યેષ્ઠા પોતાના મુણેથી નંદિવર્દનનું પૂર્ણ પ્રેમપાત્ર બન હતી. નંદિવર્દન તેણીને પોતાની ગૃહદેવી તરીકે જાણતા હતા તે શીજવતી શાવિકા પણ નિર્મળ મનથી નંદિવર્દનની પવિત્ર સેવા કરતી હતી. તે પોતાના પ્રાણપતિની આજ્ઞાને માત્રાન જોમ મરણકે પારણ કરતી અને તેને ઇંદ્રદેવતરીકે જાણતી હતી.

નંદિવર્દનની પછી વીરપ્રભુનો જન્મ થયો હતો, એ જગત્પતિના જન્મથી સિદ્ધાર્થ રાજાને જે હુપ થયો હતો, તેનું વર્ણન જૈન ગ્રંથોમાં સારી રીતે કરવામાં આવેલું છે. તે સાથે ઇંદ્રાએ આવી એ વીરપ્રભુના જન્મનો જે ઉત્સવ કર્યો હતો, તેનું ધ્યાન પણ અત્યાક્રિક છે. વીરપ્રભુ સોમનીય કર્મ ખાવાની ખાતર ગૃહ-સંસારમાં રહી છેવટે ચારિત્ર લઈ ચાલી નીકળ્યા હતા. તે વખતે નંદિવર્દન સંસારમાં હતા. સતી જ્યેષ્ઠા અને નંદિવર્દન-જન્મે દેવની વીરપ્રભુના પૂર્ણ ભક્ત હતા, અને સતત એ પરમ પ્રમુખ ધ્યાન પરી તેના દર્શનની ઇચ્છા રાખતા હતા.

એક વખતે વીરપ્રભુ કુટુમ્બના વનમાં આવી સમોસયા હતા. એ આનંદદાયક સમાચાર બાણી જ્યેષ્ઠા અંગમાં હમંગ ધરી પ્રભુને વાંદવા ગઈ હતી. જ્યેષ્ઠાએ પ્રભુના મુખથી ધર્મ-દેશના સાંભળી. પ્રભુએ તત્વજ્ઞાનની દેશનાને અતે સામાન્ય પ્રાણીને બોધ થવાને કહ્યું કે, “ધર્મ એ કદપવૃક્ષ છે. તેના સત્કાળમાં જન્મ, શરીરે આરોગ્ય, સ્વાસ્થ્ય, લીધે આયુષ્ય, ણજ, નિર્મળ યશ, વિદ્યા અને ધનની અપત્તિ મળે છે. વળી શુદ્ધ ભાવથી અંગીકાર કરેલો ધર્મ મોટા ભયથી રક્ષણ કરી અતે સ્વર્ગ અને મોક્ષ આપે છે.” આ પ્રભુના વચનો સતી જ્યેષ્ઠાના હૃદયમાં સ્થાપિત થયા. તરતજ તેણીએ શુદ્ધ ભાવથી સમકિતમૂળ ખાર મત સાથે ધર્મને અંગીકાર કર્યો. એ સતીધર્મથી પવિત્ર થઈ પ્રભુને વંદના કરી પોતાના સ્થાનમાં આવી હતી. અને પોતાના પતિ નંદિવર્દનની સાથે તેણીએ શુદ્ધ ધર્મથી આરાધના કરી હતી.

એક વખતે શકુન્તલ દેવતાની સભામાં કહ્યું કે, “સ્વર્ગવાત્રી દેવતાઓ, વર્તમાન કાળે વીરપ્રભુના પિતૃગૃહમાં જ્યેષ્ઠા નામે એક મહાસતી થયેલી છે. તે સાધ્વી અચલ શીખમત પાળનારી છે. સાધ્વી જ્યેષ્ઠાને કદિ દેવતાઓ ચલાવે તોપણ તે પોતાના શીખમતથી ચળે તેવી નથી,” શકુન્તલા આ વચન સાંભળી એક દેવતાના હૃદયમાં આનંદ બાંધાયો. તરત તે સ્વર્ગવાત્રી દેવ સતી જ્યેષ્ઠાને સ્થિત કરવાને તેણીની ખાસે આવ્યો. અકસ્માત જ્યેષ્ઠાનું હરણ કરી તે દેવ તેણીને એક ભયંકર જંગલમાં લાવ્યો. જ્યેષ્ઠા ભયંકર જંગલમાં ફલી રહી તથાપિ તે ધર્મ અને શીખ ઉપર દૃઢતાથી રહી હતી. ઘેરીવારે તેણીની ખાસે દેવતાએ વિકુર્વેલી હાથી, ઘોડા, રથ અને પેદલની મોટી સેના આવી હાજર થઈ. તે દેવે સેનાની આગળ આવી સતીને કહ્યું, “હું કમલાક્ષી, હું સેનાનો અધિપતિ મહારાજા હું.

તું અહીં વનમાં એકલી છું, માટે મારી સાથે ચાલ. હું તને મારા વૈભવની ભોગવનારી કરીશ અને મારા પ્રેમનું પાત્ર બનાવીશ. અને તેથી તું મદામખને ભોગવનારી થઈશ.”

સતી જ્યેષ્ઠ કાનમાં આંગળી નાખી આશ્વેષથી બોલી—
 “કદિ આમરમાથી દેવકુમાર કે ઈંદ્ર પાતે આવે તોપણ હું મારા અંગીકાર કરેલા પતિને છોડી બીજા પુરુષની સાથે રહેવાની નથી. જે મારો વિવાહિત પતિ છે, તેજ મારો માવ જીવિત પતિ છે. પતિમતાના પ્રભાવિત ધર્મની આગળ મારા પ્રાણને પણ ગણનારી નથી. જાતા, તું તારે રહેને ચલ્યો જા. મારા પવિત્ર શરીરની આગળ તારો તો મું પળ મિત્ર થકુવર્તી રાખનો વૈભવ પણ હું તુચ્છ માનું છું. દેવતાએ પુત્ર કહ્યું, મુદરી, તું અહીં સરભરદિન એકલી છું. જે હું તારા ભગાતકારથી સ્વાધીન કરીશ તો પછી તું મું કરીશ તો સતીઈ દોષાયેગમાં કહ્યું, દુરાચારી, દુરે વધારે બોલીશ નહીં. તારા મરિતન વિચ્છાદન વગર રાખ. જે વધારે બોલીશ તો હું તારા આત્મદાયા આપીશ.” મનીના આગ દહ વચન સાંભળી દેવતા હૃદયમાં પ્રસન્ન થઈ મંચા. સતીની શીંગ ધર્મની દહ તાથી સાનંદાચર્ય થઈ અને દિવ્યમૂર્તિ થઈને દેવતા બોલ્યો—
 સતી પ્રિયેશ્વરિ, તને ધન્ય છે. તારા જેવી મનીઆથી આ ભારતમંડળ મુગ્ધજિત છે. ધન્ય છે, ચૌરમખના પતિવ કુળને કે જેના તારા જેવી મની પ્રસન્ન થઈ છે. આ પ્રમાણે કહી દેવતાએ તેનીને પંચાની દહીડન જળાપી અને બે દિવ્ય કુંડલ આપી તેનીને સ્થાને મુકી.

સતીને આજ્ઞાન આવેતી એક ચરિત્ર યેવના નરિવદ્—
 નને દેવતાએ કહ્યું, સજપુત્ર, આ ત.ની પત્ની મદામની છે, મેં તેને સ્ત્રીચરણથી ચરિત્ર કરવાને બહુ પ્રયત્ન કર્યા છતાં

પત્નિ એ અકાચમાન થઈ નથી. આ પ્રમાણે ઠરીને તે દેવતા સ્વર્ગમાં ધ્યાન્યો ગયા.

—જે. ૪૬—

કુમાર નંદિવર્દન પોતાની પત્નીનો આયોગ્યમત્કારી શીળ-ધર્મ જોઈ દુઃખમાં અત્યંત હર્ષ પામ્યો હતો. તેના ધાર્મિક દુઃખમાં એ મહાનુભાવ સતીને માટે ઉત્તમ ભાવના બંધાઈ હતી. સતીજ્ઞયેષા અને નંદિવર્દનના આવકસંગાર ઉત્તમ કોટીમાં ગણાયો છે. તેમણે હાંપન્ય ભાવથી ધર્મ, અર્થ કામ અને મોક્ષ સાધ્યા છે. દાન, શીળ, નય અને ભાવ—એ ચતુર્વિધ ધર્મની આરાધના કરનારા તે સમ્રાટ ‘પતીનું’ યથોગ્ય ભારતી નૈનમ્રજ અઘાપિ કરે છે. છેવટે સતીજ્ઞયેષા પતિની આજ્ઞા લઈ મત લેવા નિધાર થઈ હતી. તેણીએ પોતાના દીપર અને જગતના પતિ મહાવીર સ્વામી પાસે દીક્ષા લીધી હતી. જ્ઞયેષા સાધ્વીમત્ર લઈ જૈન મહિલાઓને આદેશ પ્રજોધ આપ્યો હતો. દેશેદેશ અને ગામેગામે વિહાર કરી અનેક ધાવિકાઓને સન્માર્ગે ચલાવી હતી. વીરમત્રના ચારણના આરંભ હાળે એ સતીના પ્રભાવ આ ભારતવર્ષ ઉપર પ્રસરી રહ્યો હતો.

સતીજ્ઞયેષા ધાવિકાઓની પર્વદામાં યેમી સીધર્મનો આદેશ જોધ આપતી હતી. તેણી ઉંચે સ્વરે જણાવતી કે, “આર્ય જૈનગણાઓ, તમે પુણ્યના પ્રમાણથી માનુષ્ય અને ધાવક કુળ એ પ્રાપ્ત થયેલ છે, તેથી તમે તમારા જીવનનો પૂર્ણ લાભ સંપાદન કરજો. તમારા શીળમતને સાચવજો અને પતિની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તી તમારા સીજીવનને સફળ કરજો.” છેવટે એ મહાસતી આરિષ્ટ પાળી મોક્ષ મર્ષ હતી. અહો ! ધન્ય જ્ઞયેષાના શીળમતને ! એવા શીળમતથી તે પોતાનું પ્રાતિમત્ય બતાવી, અરિષ્ટ ધર્મ પાળી અમર થઈ ગઈ છે. ! ! !

મુજ્યેદા.

૧૪૪૦ ૧૧ ૨૦

મહામની મુજ્યેદા એટલે રાજાની પુત્રી હતી. તેણીએ આખું
 વયમાં પાર્શ્વિક અને માંસાદિક કેળવણી શીખી
 હતી. મુજ્યેદાને શિક્ષણના માટે એક ખંડેન હતી. તે ઘણી મનુર અને
 ચાલી હતી. તેજને જાહેરની વચ્ચે ચાલી પ્રીતિ હતી. તેઓ દરમિયા
 આથે રહી વિદ્યાભ્યાસ કરતી અને માથે રહી વિવિધ જાનની ફીડાએ
 ખવડ કરતી હતી. તેઓ જ્યારે વૈવાચનની ધર્મ વ્યાજે તેણીના પિતા
 એટલે રાજા તેમના વિવાદને આરે ચિંતાનુર થયા હતા. તેવામાં
 એલિક રાજા પ્રવંશ કરીને એટલેજાને પગ્ની ગયો હતો. પોતાની
 મદવાથી ખંડેન એટલેજાને જ્યારે એલિક પગ્ની ગયો અને
 પોતે એકટી રહી ત્યારે તેણીને વેગવ્ય જાવ જ-પગ ગયો
 હતો. વેગવ્યના જાગણી મુજ્યેદાને આ અમાર મંસાદ જગર
 કેવેદા જાડ હતી. તેણી તેણીએ સંદનજાગઃ માંથીની પામે
 દીપ્ત શીંચી હતી. સંદનજાગઃ ઘણી પવિત્ર અને વિદુરો મા-
 થીની તેણીએ વધારાં ધર્મ પાળી પોતાના અસ્તિત્વને રાખવું
 હતું. સતી મુજ્યેદા જ્યારે દીપ્તિન જાડ થતી ત્યારે જ્યારે
 વિદ્યાના નવરીની સેન પ્રજા-તેણીના પવિત્ર હારન કરવાને
 આ હતી

મુન્યેષ્ટા ચારિત્ર ત્રીધા પાછી બારેતપસ્યા કરતી હતી. સાધ્વી ચંદનગ્રાગ્રાની બાધી શિષ્યાઓમાં મુન્યેષ્ટા સાધ્વી ત્રીત્ર તપસ્યા પાળી કહેવાતી હતી. તેણી પોતાની તપસ્યાથી જૈન શાસનની મહાન કલ્પનિ વધારતી હતી.

એક વખતે મુન્યેષ્ટા પોતાના ઉપાધ્યયની અગ્રાશી ઉપર એકથી આત્માપના કરતી હતી. તેવામાં પેદાશ નામનો એક સિદ્ધ વિદ્યાધર તે મામે નીકળ્યો હતો. તેની પાસે ઘણી કલમ વિદ્યાઓ હતી પણ તેણે પાત્ર નહીં મળવાથી તે મુપાત્રની મંવેપણા કરતો હતો. તેણે મુન્યેષ્ટા સાધ્વીને અગ્રાશી ઉપર તપસ્યા કરતી જોઈ. તે જોતાંજ તેણે વિચાર કયો કે, 'જો આવી તપસ્વિનીના કલશથી સંનનિ થાય. તો તે વિદ્યાનું પાત્ર થઈ શકે; ને મારી વિદ્યા અક્ષય થાય' આવા વિચારથી તે મૂઠમતિ વિદ્યાધર પ્રમરણું રૂપ લઈને તે સાધ્વીની પાસે આવ્યો અને આત્માપના કરી તે મુન્યેષ્ટાની પોતાને વિષે પ્રવેશ કરી પોતાનું નીચું સુકું હતું.

અનુક્રમે મુન્યેષ્ટાને મર્જિણીના ચિન્હ દેખાવા લાગ્યાં. ખીચ સાધ્વીઓને તે વાતની ખબર પડવાથી તેઓ નંણીને નિરસ્કારથી કહેવા લાગી—“અરે પાપણી, ને આપુ અકાર્ય કેમ કરું? ને ચારિત્રને કલકિત કરી જૈન શાસનને વગેરે. તારા જેવી અધન શ્રીને હજાર વાર મિત્તર છે,” આ પ્રમાણે કહી તે સાધ્વીઓએ તે વાત પોતાની પ્રવર્તિનીને કહી, પ્રવર્તિનીએ પણ તેણીને બારે નિરસ્કાર આપ્યો, ત્યારે સત્રી મુન્યેષ્ટા ચક્રિયથઈને બેઠી—“મહાસત્રી, મેં મનવડે પણ મારા શીશને ખડિન કર્યું નથી. તો શરીરની વાત શી કરવી?” સાધ્વીઓએ કહ્યું, “એ તો ગમેતેમ હોય પણ જો શીશની રક્ષા થઈ હોય તો આ ગર્ભ કયાંથી?” સત્રીએ મંચેદ લજ્જાળું, “ગમેતેમ હોય, પણ મારા શીશનો બંધ કદિ પણ થયો નથી.” પછી સાધ્વીઓ સત્રી મુન્યેષ્ટાને લઈને મહા-

વીર પ્રભુ પાસે ગઇ હતી. સાધ્વીઓએ પ્રભુને વંદના કરી પુછ્યું, ભગવન્ આ સતી છે કે અસતી છે? ભગવાને પોતાના જ્ઞાનબળથી કહ્યું, “સાધ્વીઓ, આ સાધ્વી સર્વ સતીઓની શિરોમણિ છે. કેઇ વિદ્યાધરે તેની યોનિને વિષે ગુપ્તરીતે પોતાનું વીર્ય મુકી તેને સગર્ભા કરી છે, તેની એને ખબર નથી.” જ્ઞાનીનાં આવા વચન સાંભળી સર્વ સાધ્વીઓ આશ્ચર્ય પામી ગઇ અને તેમણે શુદ્ધ હૃદયથી બહાસતી સુજ્ઞેષ્ટાને ખમાવી હતી.

કર્મની ગતિ વિચિત્ર છે. ચારિત્રધારિણી સાધ્વીને કર્મને વશ થઈ સગર્ભા થવું પડ્યું હતું. ધર્મ સાધનના પવિત્ર સ્થાન રૂપ ઊપાશ્રયમાં એક પવિત્ર સતીનું સૂતિકાગૃહ થયું હતું. અનુક્રમે સાધ્વી સુજ્ઞેષ્ટાને એક પુત્રનો જન્મ થયો હતો. તે સાધ્વીપુત્રનું નામ સત્યકિ પાડવામાં આવ્યું હતું. સત્યકિને જન્મ્યા પછી કેઇ આવકને ઘેર મુકયો હતો, ત્યાં તે ઊછરી મોટો થયો હતો. સાધ્વીપુત્ર સત્યકિ ધણે જુદિમાન્ અને વિચક્ષણ થયો હતો. સત્યકિ બાલ્યવયમાં સાધ્વીઓના સહવાસમાં રહેકો હતો અને તેનું લાલન પાલન સાધ્વીઓએજ કર્યું હતું. જુદિમાન્ સત્યકિ રૂકન અને સાંભળીનેજ અગ્નીધાર અંગ શીખ્યો હતો. વળી પૂર્વ જન્મના તીવ્ર મરંકારથી તેણે અનેક વિદ્યાઓનો અર્ધમહિત અભ્યાસ કર્યો હતો.

એક વખતે બાળક સત્યકિ સાધ્વીઓની સાથે વીર પ્રભુને વંદના કરવા ગયો હતો. પ્રભુ સમવસરણમાં ધર્મદેશના આપના હતા. દેશના પૂર્ણ થયા પછી કાલસાંદીપન નામના એક વિદ્યાધરે વીર પ્રભુને પુછ્યું કે, “સ્વામી, મને હજીનાર કોણ થશે?” પ્રભુએ કહ્યું, “અદ્ધિ જે આ સત્યકિ છે, તેનાથી તારું મૃત્યુ થશે.” તે કપરથી કાલસાંદીપને મનમાં વિચાર”કર્યો કે, “અહો! મને કોનુક થાય છે કે, આટલો બાળક મને હજીશે! બીજાઓ પણ તે વખતે દુરદયમાં અનિશય આશ્ચર્ય પામ્યા હતા.

એક વખતે સત્યકિનું બુદ્ધિબળ અને વિદ્વત્તા જોઈ અત્યંત પ્રસન્ન થયેલા દેવતાઓએ તેને કહ્યું કે, “સત્યકિ, તારું બુદ્ધિબળ મોટું છે. તું રાહિણી વિદ્યાનું સાધન કર્યું. જો રાહિણી તને સિદ્ધ થયે તો અમે તને સહાય કરીશું. પણ તે વિદ્યા સાધતાં તને સાત ભય થયા છે તે વિદ્યાનું સાધન કરવાથી તને પાતકી કહીને ખાંચ ભવને વિષે તો હુણ્યો હતો; છઠ્ઠા ભવને વિષે તારું આયુષ્ય જ માસ બાંકી હતું, ત્યારે એ વિમ્બ કરનારી રાહિણી પ્રસન્ન થઈ હતી, પણ તારું સ્વસ્થ આયુષ્ય હોવાથી તે એને અંગીકાર કરી નહતી. હવે તે આ તારા સાતમા ભવને વિષે પ્રસન્ન થશે.” દેવતાના આવાં વચન સાંભળી સત્યકિએ પોતાનો દેહ દહન કરવા એક ઉંચી ચિત્તા ખડકી અને પછી તેમાં રહી તે બોલવા લાગ્યો—“હું રાહિણી વિદ્યા સાધવાને અર્થે ચિતામાં જાઉં છું, માટે તે વિદ્યા મને સિદ્ધ થાઓ.” આ પ્રમાણે કહી અગ્નિથી જ્વલતી એવી ચિતાને વિષે તે અંગુઠે કરીને વિદ્યાનું સ્મરણ કરવા લાગ્યો અને ફરી ફરી મંત્રને બળ કરવા લાગ્યો. આ વખતે પેલા કાલસંદી-પત્ર વિદ્યાધરે આવી સત્યકિને જલદી ભસ્મ કરવાને તેની ચિતામાં કાદનો ધણો ભર ભર્યો. અને તે પ્રમાણે વિમ્બ કરવા ઉભો થયો. ત્યાં તો સાતમે દિવસે રાહિણી વિદ્યાએ પ્રમટ્ થઈ તેવિમ્બ કરનારને અટકાવ્યો હતો. પછી તેણે સત્યકિને કહ્યું કે, હો ધીરવીર સત્યકિ, તારું એક અંગ મને જતાય્યું, જેથી હું તારા ચરીરમાં પ્રવેશ કરું. પછી સત્યકિએ તે દેવતાને પોતાનું કષાળ બતાવ્યું. એટલે તે રસ્તે દેવતાએ તેના દેહને વિષે પ્રવેશ કર્યો. તેથી તત્કાળ તે સત્યકિને લગાટ ઉપર વીંળી નેત્ર થયું, આથી તે જગત્માં ત્રિલોચન અથવા ત્રિનેત્રી એવા નામથી વિખ્યાત થયો હતો.

ત્રિલોચન સત્યકિ પોતાની પ્રહ્લનિષ્ઠ સાધ્વી માતા મુન્યેશ્વરને કલંકિત કરનાર પેદાજનો સંબંધી કાળસંદીપન વિચારને જાણીતેનું વૈર લેવા તેને મારવાને જગત્માં ઘણીવાર ભયો હતા. વિદ્યાથી બળવાન થયેલા સત્યકિથી ભયભીત થઈ કાળસંદીપન પોતાના ત્રણ પુર-નગર દહ કરી તેમાં ગુપ્તપણે રહ્યો હતો. એ વાત સત્યકિના ભણવામાં આવતાં સત્યકિએ જઈ તેના ત્રણ નગરને બાગી નાંખ્યા હતા. ત્યારથી તે ત્રિપુરારિ એવા નામથી વિખ્યાત થયેલા છે. ત્યારે સત્યકિએ પોતાના ત્રણ નગર બાગી નાંખ્યા, એટલે કાળસંદીપન ત્યાંથી નારીને સમુદ્રમાં ગયો હતો. ત્યાં પણ સત્યકિએ પાછળ જઈને તેના પ્રાણ લીધા હતા. કાળસંદીપન મૃત્યુ પામીને નરકે ગયો હતો.

સાધ્વી પુત્ર સત્યકિ પોતાના વૈરી કાળસંદીપનને માર્યા પછી જગત્માં મુસાફરી કરવા નીકળ્યો હતો. શેઠિણી વિદ્યાના બળથી તે મોહિત થયો હતો અને તેથી તે વિષયવિકારી બની ગયો હતો. તે અનેક તપસ્વીઓની સ્ત્રીઓની સાથે ભોગ ભોગવતો અને જે કોઈ સ્ત્રી તેની સાથે વિરોધ કરે તો તે તેણીને બાગી બરમ કરી દેતો હતો. એવે તે એટલે મુખી લંપટ બન્યો હતો કે, તેને જે સ્ત્રીને રૂએ તેને તે ભોગવતો હતો. વળી તે કોઈવાર ભિખુકોને વેષ ધારણ કરી ફરતો અને રમણાનમાં વાસ કરી રહેતો હતો.

એક વખતે સત્યકિ પોતાની વિદ્યાના બળથી પુષ્પક નામનું વિમાન નિષ્ક્રમીને તેમાં આરૂઢ થઈ આકાશ માર્ગે ફરતો હતો, ત્યાં તેને નંદીશ્વર અને નંદી નામના જે મિત્રો યથા હતા. ત્યાંથી તે ઉજ્જયિની નગરીમાં આવ્યો હતો. ત્યાં ચંદ્રધેતુ નામના રાજાની રાણીઓની સાથે તેણે વિષય મુખ ભોગવ્યું હતું. માત્ર શિવા નામની એક રાણીને તે ભોગવી શક્યો નહોતો. આ ખબર બાળી રાજા ચંદ્રધેતુને તેનો વધ કરવાને જુદા જુદા મં-

જુસોને પુછ્યું, જોઈલે હિમા નામની વેસ્થાએ તે કામ કરવાનું બીડું ગ્રહ્યું હતું. હિમા સત્યકિને તાજે કરવા પ્રયત્ન કરતી હતી. એક વખતે હિમા પોતાના ગ્રેખમાં બેઠી હતી, ત્યાં સત્યકિ વિમાન ઉપર બેઠી ફરવાની કળે. ત્યાં હિમાને તેણે ગ્રેખ ઉપર બેઠેલી જોઈ. તે સ્વરૂપ વળી મુંદરીને જોઈ સત્યકિ કામાતુર થઈ ગયો અને તેણીને પોતાના વિમાનમાં બેસારીને તે ફરવા લાઈ ગયો. તે વખતે તેણે હિમાની સાથે વિષય મુખ ભોગ્યું હતું. હિમાએ સત્યકિને તાજે કરવાને પાંચ બાણ મોકલા, તે સત્યકિએ મહુલ કરી લીધા અને તે પાંચ બાણથી તેણે જમતને પણ કરી લીધું હતું.

સાત્વીપુત્ર સત્યકિ તે હિમા વેસ્થાની સાથે ઘણું સમય મુખી રહેતા હતા. હિમા ઘણું કામ જોતી તોપણ સત્યકિ વિદ્યાના બાળથી તેના મપાટામાં આવતો નહોતો. એક વખતે ચતુર વેસ્થા હિમાએ સત્યકિને પ્રેમ બતાવી પુછ્યું કે, પ્રિય, આપની આ વિદ્યા નિરંતર આપની પામે રહે છે કે કોઈ બીજાની પાસે રહે છે? મોહ પામેલા સત્યકિએ સાથે સાચું કહી દીધું “ વિષય સમાગમના સમય વિના તે મારી પામે રહે છે.” આ વાત જાણી જાણ હિમાએ શુભ રીતે તે વાત ઉત્તરવિનીના રાજા ચંદ્રપ્રવોતનને જણાવી. અને મૂલ્યબુ કે, “ જ્યારે સત્યકિ મારી સાથે ભોગવે છે, ત્યારે એ પોતાની વિદ્યાને ખડ્ગને વિષે મોકે છે; માટે જો કોઈ એનો એ વખતે ઘાત કરે તો તે મૃત્યુ પામે તે શિવાય તે કદિયણ હણાય તેમ નથી.” આ સૂચના ઉપરથી રાજા ચંદ્રપ્રવોતને પોતાના એક બાહ્ય શેવકને તે કામ માટે આદેશ કર્યો અને તે સાથે સૂચ્યું કે, હે શેવક, નારે ભોગ કરવી વખતે સત્યકિને એવી રીતે ઘાત કરવો, કે તેની સાથે રહેલી વેસ્થાને લેશ માત્ર હરકત ન આવે. રાજા શેવક તે વાત સ્વીકારી જ્યાં સત્યકિ અને હિમા રહેતા હતા, ત્યાં શુભ રીતે રહ્યો. હિમા સત્યકિની સાથે ભોગ ભોગવવા આવી. તે વખતે

સત્યકિ પોતાની રોહિણી વિદ્યા ખડ્ડને વિષે મુકી તેણીની સાથે ભોગ ભોગવવા લાગ્યો. આ સંમયનો લાગ ભેદ પેલા રાજના દૂતે સત્યકિનો ધાત કયો અને ઉમાને બચાવી લીધી હતી.

પાળી સત્યકિનો નમ્ર અવસ્થામાં ઘાત થયો. આ ખબર તેના મિત્ર નંદીશ્વરના બાણમાં આવી, એટલે એક મોટી શિક્ષા ઉપાડી અંડપ્રવોતન રાજની પાસે ગયો અને તેજે કહ્યું કે, “તમે મારા મિત્રનો ધાત કર્યો છે; મારે હું આ શિક્ષાથી તમારો અને તમારા નગરને. સામંતો વધ કહું છું.” તે સાંભળી અંડપ્રવોતને કહ્યું,— “બટ્ર, આ શિક્ષાને મુકી દે; તું કર્ણાશ નેમ હું કરીશ.” ત્યારે નંદીશ્વરે કહ્યું કે, “જો તમારે બચવું હોય તો મ્હારા મિત્ર સત્યકિને જેવી અવસ્થામાં હવે છે, તેવીજ અવસ્થામાં તેના પરિવાર સહિત પ્રામાદને વિષે જો તેની પૂજા કરો તો હું આ શિક્ષા મુકી દઉં.” અંડપ્રવોતને તે વાત કબુલ કરી. પછી અંડપ્રવોતને પોતાના મિત્ર સત્યકિની નગરે નગર અને ગામે ગામ પૂજા કરાવી હતી. તે શિવકિંગની પૂજા અઘાપિ લોકો ગાડરીઆ પ્રવાહથી કરે છે.

આ પ્રભાણે સતી મુજ્યેદાના પુત્ર સત્યકિનું ચરિત્ર બનેલું હતું. સત્યકિએ પોતાનું જીવન જીવીજ રીતે પ્રવર્તાવ્યું હતું. તે ફરીવાર પોતાની સતી માતાને મળ્યો નહોતો. જાનીના વચનથી મહા સતી રેડી મુજ્યેદાને પછી બધી સાખીઓએ માન આપ્યું હતું. પોતાના ચરિત્રની ચર્ચા થઈ એથી મુજ્યેદાને ધત્તુ લાગી આપ્યું હતું. અને તેથી તે મહા સતી તપશ્ચર્યામાં વિશેષ પ્રવૃત્ત થઈ હતી. તેણીએ તપોબ્રજથી પોતાના ચરિત્રને વિશેષ ઉજ્જવળ કર્યું હતું. સતી મુજ્યેદા જેવી તપસ્વિની હતી તેથી તે પદોપકારિણી હતી. નકારી સ્થિતિમાં આવી પડેલા સાધર્મિઓને ઉદાર કરવાનો તે ઉપદેશ આપતી અને પોતાના સાધર્મિધર્મને બાધ ન આવે તેવી રીતે તેમને સહાય આપતી અને અપાવતી હતી.

સતી મુન્યેષ્ટા વારંવાર મહાવીર પ્રભુના દર્શન લેવાને અને તેમનો ઉપદેશ સાંભળવાને જતી હતી. એક વેળે બીર પ્રભુના દર્શન કરતા જતાં માર્ગમાં ઉન્નતિનીના રાવ્ત અંડપ્રવેશનની રાણી શિવાનો મેળાપ થઈ આવેલ; તે વખતે તેણીએ શિવાને સાદો બેઠા આપ્યો હતો. ઉન્નતિની રાણી શિવાએ સતી મુન્યેષ્ટાને પુછ્યું કે, "સાવરીજી, મને કહ્યાજુને માર્ગ બતાવો." તેણીની પ્રાર્થનાથી સતી મુન્યેષ્ટાએ કહ્યું હતું કે, મહારાણી શિવા, તમે એક મહારાજાની રાણી છે. સર્વ પ્રકારની સંપત્તિ નમારે સ્વાધીન છે, તો પ્રથમ તમે તમારા સાધર્મીઓનો કુદાર કરજો. સાધર્મીઓના અંતાનેને સદગોષ્ઠ આપવા ઉત્તમ પ્રકારની દાનશાળાઓ સ્થાપન કરજો. નડારી રિયતમાં આવી પડેલા પામર સાધર્મીઓના નિર્બંધને માટે દાનશાળાઓ ઉઘાડજો. અને ધાર્મિક ઉદ્યોગ સ્થાપવાને ગૃહસ્થ વર્ગને નીતિમુક્ત આપાર કળાના સાધનો કરી આપજો કે, જેથી શ્રીમંત થયેલા સાધર્મીઓ અનેક પ્રકારના ધાર્મિક ઉત્સવો કરી ધર્મનો ઉદ્યોગ કરી શકે."

સતી મુન્યેષ્ટાનાં અથવાં ઉપદેશ વચ્ચેના શિવારાણીએ સ્વીકાર્યા હતા અને તેણીએ તે પ્રમાણે અનુસરવાની પ્રતિજ્ઞા પણ લીધી હતી.

પરોપકારી અને પરમ પવિત્ર મહાસતી મુન્યેષ્ટાએ પોતાના જીવનમાં એવા એવા અનેક ઉપકારો કરેલા હતા. ઉપર મહાસતી મુન્યેષ્ટા શ્રીવીર પ્રભુના ઉપદેશના પ્રભાવથી વિવિધ જાનની નપથ્યા કરતી અનુક્રમે સર્વ કર્મના ક્ષય થવાથી કેવળ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી મુક્તિને પામી હતી. તેજ અરસામાં અંડપ્રવેશન રાત્રની રાણી શિવા પણ શ્રી મહાવીર સ્વામી પાસે દીક્ષા લઈ, કર્મ દહન કરી મોક્ષે ગઈ હતી.

વાંચનારી જ્ઞેનો, આ સુખ્યેષ્ટા સતીના ચરિત્રને મનન કરી તેમાંથી સાર મહુલુ કરજો. સુખ્યેષ્ટાની જેમ આ સંસાર ઉપર મોહ રહિત થઈ આત્મઆધન કરવામાં તનુપર રહેજો. જેમ સુખ્યેષ્ટાએ પોતાની જ્ઞેન ચિદગુણા ઉપર પવિત્ર રંનેદ રાખી દેતા, તેવી રીતે તમારી જ્ઞેનોની ઉપર રંનેદ રાખજો. વંદી સુખ્યેષ્ટાની જેમ શીઘ્રમતનું રક્ષણ કરજો. જો સ્ત્રીઓમાં ખરેખર શીઘ્ર રક્ષિત થયું હોય તો તેની દેવતા પણ રજા કરે છે. સુખ્યેષ્ટાને પેદાસ નામના ચિદે કલકિત કરેલી, તે છતાં જો તે શુદ્ધ હતી, તો તેનું કલંક દૂર થઈ ગયું અને આખરે તે જન સતી મંડળમાં ઉત્તમ રીતે ગણાઈ છે. એવી પવિત્ર મતીને દુર્ભર વાર પત્યવાદ થયે છે.

મૃગાવતી.

૫૬૪૭૨૬૪૫

આ મહામુવી કૌશાંબી નગરીના રાજા શતાનીકની સ્ત્રી હતી. એ સતીએ વિદ્યા સંપાદન કરી અનેક સદ્-ગુણો ધારણ કર્યા હતાં. સતી મૃગાવતીની બુદ્ધિ ઘણી વિશાળ હતી. એ મૃગાવતી ત્યારે વિગ્રમાન હતી, ત્યારે આ ભરતક્ષેત્ર ઉપર મહાવીર પ્રભુ વિચરતા હતા. મૃગાવતીનું આદર્શ અનુપમ હતું. તેના આદર્શથી દેવાંગનાઓ પણ શરમાઈ જતી હતી. રાજા શતાનીક રાણી મૃગાવતી ઉપર ઘણી પ્રીતિ રાખતા હતા. એ બન્ને રાજકુમારી પરસ્પર પ્રેમપાત્ર બની ધર્મસાધન કરતાં હતાં.

આ બરસામાં કૌશાંબી નગરીનો કોઈ એક પુરુષ સાકેત નગરમાં ચિત્રવિદ્યા શીખવાને ગયો હતો. તે વખતે આ ભારત-વર્ષ ઉપર સાકેત નગરની ચિત્રવિદ્યા પ્રસંગનીય મહાત્મી હતી; તેથી અનેક દેશોના પુરુષો એ નગરમાં ચિત્રવિદ્યા શીખવાને આવતા હતા.

સાકેત નગરમાં મુરમિથ નામનો એક યક્ષ હતો. ત્યાંના લોકો દર વર્ષે તેની યાત્રાને દિવસે તેનું વિચિત્ર ચિત્ર ચિતરતા હતા. એક વખતે તે યક્ષ કોપ પામ્યો અને તે ચિત્રકારોનેજ લાગ્યો. પછી ચિત્રકારોએ તેનું ચિત્ર કરવું હલુવા બંધ કર્યું.

હો તો, દુર્ગંતિને આપનારી હિંસા ઊઘી વેા અને સર્વ ચિત્રકાર-
 રીને અભયદાન આપે.” ચિત્રકારના આ વચન સાંભળી યશ
 વિશેષ સંતુષ્ટ થઈ જોડ્યો—“પ્રિય ચિત્રકાર, તારી પરોપકાર
 વૃત્તિને ધન્ય છે. આજથી હવે હું કોઈ પણ પ્રાણીનો ઘાત કરીશ
 નહીં. બદ્ધ, તે જે આ વરદાન માગ્યું, તે ખીલના ઉપકારને
 માટે છે, પણ તારા પોતાના હિતને માટે ખીજું વરદાન માગી
 લે.” ચિત્રકાર હૃદયમાં હર્ષ પામીને જોડ્યો—“મહાનુભાવ, જે તમે
 મારા ઉપર વિશેષ પ્રસન્ન થયારો તો મને જોડવું આપો કે, કોઈ
 મનુષ્યના શરીરનો કોઈ પણ ભાગ મહારી દૃષ્ટિએ પડે તો તેના
 શરીરનું આખું રૂપ હું ચીતરી ચકું” થઈ કહ્યું, “તે તારી કામના
 પૂર્ણ થાઓ.” યશના આવા વરદાનથી પ્રસન્ન થયેલા તે ચિત્ર-
 કાર નગરમાં આવ્યો. તેને જીવનો આવેલો જાણી નગરના લોકો
 આશ્ચર્ય પામી ગયા. પછી તેણે નગરજનોને પાતાનો બધો
 વૃત્તાંત જણાવ્યો, જે સાંભળી લોકો ઘણાંજ ખુશી થઈ ગયા અને
 તેમણે સાકેત નગરમાં એટલો કન્નવ કર્યો હતો.

કેટલાક દિવસો ગયા પછી તે ચિત્રકાર પોતાને વન—કાંઠામાંથી
 નગરી એ આવ્યો હતો. પાંચાનું કાળ કૌશલ્ય બતાવવાને તે કા-
 ઠાંથી પતિ યશનિક સાબને મળ્યો હતો. સાબ યશનિક તેની
 ચિત્રકળા જોઈ ખુશી થયો અને તેણે પોતાની ચિત્રશાળા તે ચિત્ર-
 કારને મેંપી હતી. ચતુર ચિત્રકારે જાગજાગના પશુપક્ષીઓ
 અને બીજા વિચિત્ર આકૃતિવાળા પ્રાણીઓના ચિત્રો આજેખી ને
 ચિત્રશાળાને મુંદર બનાવી હતી.

વખતે ને ચિત્રકારએક ચિત્રશાળા ચિતરતો હતો તેવામાં તે-
 ની પાછળ આવેલા અંતઃપુરના ગ્રામમાં મુઝાસની રાણી
 બેઠી હતી. તેના પગને અંતરે તે ચિત્રકારના જોશમાં આવ્યો.
 અને તે ઉપરથી તે વરદાન પામેલા ચિત્રકારે મુઝાસનીનું બધું ચિત્ર

હીધું. આજેખીરાણી મૃગાવતીના સાથગના ભાગ ઉપર તિલો
 ડાઘ હનો, તે ડાઘ પણ ચિત્રમાં પડ્યો; પણ ચિતારાએ તે ડાઘ
 ટાળી નાંખ્યો. તોપણ ફરી એ ડાઘ પડ્યો, ફરી ટાળી નાંખ્યો.
 પણ એ જતો ને પાછો પડ્યો, તેથી ચિત્રકાર ચિતાનુર થઈ નિવાર
 કરવા લાગ્યો. “મળીના ડાઘને હું ફરીફરી કાઢી નાંખું છું. છતાં તે
 પાછો પડે છે, તે ઉપરથી હું એમ માનું છું કે, રાણીના સાથગ
 ઉપર એવું લાંછન હશે.” પછી તે ચિત્રકાર તે મૃગાવતીનું ચિત્ર
 રાત્ર શતાનિકની પામે લઈ ગયો. રાત્ર તે મુંદર ચિત્ર જોઈ થ-
 લાજ હર્ષ પામ્યો. ચિત્ર જોતાં રાણીના સાથગ ઉપર રાત્રની
 દૃષ્ટિ પડી. તે જોઈ રાત્રના મનમાં શંકા આવી કે, “આ મુખ
 ચિન્હ ચિતાર ના જમુવામા ક્યાંથી આવે? જરૂર આમાં કાંઈક
 હોય છે. આ ચિત્રકાર દુષ્ટ જાગે છે. તેણે કોઈ મુક્તિથી મારા
 જનનામા મંવરા કરી રાણી મૃગાવતીને જાગવીજ જણાય છે. નહીં.
 તો તેણીના સાથગનું મિંદુ એ ક્યાંથી જાણે?” તે ઉપરથી કોપાનુર
 થઈ રાત્રએને ચિત્રકારને મારી નાંખવાનો આદેશ કર્યો. તે વખ
 તે ખીજ ચિત્રકારે એ બાવી ગમને જણાવ્યું—રવામી, આ ચિત્ર-
 કારને કોઈ યજ્ઞ વરદાન આપેલું છે, તેથી તે એક અંગ જોઈને મ-
 વ શરીરની અમૃતિ આજેખી શકે છે. તે મર્વ રીને નિર્દોષ છે.
 તેથી ની પ્રાર્થના ઉપરથી રાત્રએ તેને કોઈ કુખત દામીનું મુખ
 દેખાડી તે ધીનું આખું રૂપ ચિતરવા આપ્યું. તો તે તાદશ તેમજ
 આજેખાવું. આવું જોતાં છતાં પણ રૂપ થયેલા રાત્રએ આજ્ઞા
 કરી તે ચિત્રકારની એક આંખી છેદી નખાવી. આથી તે ચિત્ર-
 કારને ધણે દોષ ઉપજ્યો. તેણે પોતાના હૃદયમાં ચિન્હ બુકે
 “આ રાત્રએ મારી છાંદમી બર્ષ કરી દીધી. જગત્માં પ્રથમા
 પાત્ર અનેકી મારી ચિત્રકારને તેણે વિનષ્ટ કરી દીધી. આ અ-
 પમ રાત્રને વેરને: જાણે: મારે વેરો: જોઈએ. એ ફર રાત્રએ

મને આવી અવસ્થાએ પહોંચાડ્યો, માટે હવે મારે એવું કરવું કે, જેથી એને એની રાણી મૃગાવતીનો વિયોગ થઈ જાય.” આણું ચિંતવી તેણે ઘણી મુશિબતે એક પટ કપર મૃગાવતીનું રૂપ આણેખું અને તે લઈ શત્રુનીક રાજના વૈરી અવંતીનગરીના રાજા અંદ્રપ્રયોતનને બતાવ્યું. રાજા અંદ્રપ્રયોતન એ મુંદર ચિત્ર ભેઈ દૃશ્યમાં ચમત્કાર પામી ગયો. તેણે મસ્તક પુણાવી ચિત્રકારને પુછ્યું—“ચિત્રકાર, આ કોનું ચિત્ર છે?” ચિત્રકારે ઉત્તર આપ્યો—“મહારાજ, કૌશાંબીપતિ શત્રુનીક રાજની રાણી મૃગાવતીનું આ ચિત્ર છે” તે સાંભળતાં જ અંદ્રપ્રયોતન ક્રોધાનુર થઈ ગયો. તેના મનમાં આણું કે, “શુભારા વૈરી શત્રુનીકના અંતઃ પુરમાં આવી મુંદર રાણી છે! એ મૃગાવતીને બળે કરીને પણ મારે મરણ કરવી જોઈએ. ત્યાંમુધી એ મૃગાક્ષી મારા અંતઃપુરમાં આવી નથી ત્યાંમુધી મારી રાજ્યલક્ષ્મી અપૂર્ણ છે, એમ હું માનું છું.” આણું ચિત્રવી તેણે વચ્ચે જ નામનો એક દ્રુત નૈયાર કર્યો અને તેને શત્રુનીક રાજ પાસે મૃગાવતીની માગણી કરવા સાફ જોઈકર્યો. દ્રુતે ત્યાં જઈને કહ્યું, “મારા સ્વામી અંદ્રપ્રયોતન રાજા મૃગાવતીની ઇચ્છા રાખે છે, તેમણે કહેવરાવ્યું છે કે, સ્ત્રીસાની સાથે રહેલો મણિ જેમ ઓપતો નથી, તેમ તારી સાથે રહેલી મૃગાવતી ઓપતી નથી, માટે તે રત્નરૂપ રામાને અમારી પાસે જોઈકરી દેવી. કારણકે, મુગટ તો મસ્તક ઉપર જ ચોબે, પગે નહીં. વગી જો છવિત અને રાજ્યરાખવું હોય તો મૃગાવતીને મોંપી દે; કારણકે, સર્વનો નાશ થતો અટકવવાને વિચક્ષણ જનોએ એક વસ્તુનો નાશ થવા દેવો.” વચ્ચે જતા આવાં વચન સાંભળી રાજા શત્રુનીકને ઘણો ક્રોધ ચડ્યો. તેણે આજ્ઞેપથી કહ્યું, “અરે દ્રુત, તારા રાજને મારીવતી જઈને કહે કે, જેમ સ્ત્રીસાની સાથે મણિ ચોબે નહીં, તેમ તારી સાથે મૃગાવતી ચોબે

દાસીના આવાં વચન સાંભળી કામી ચંદ્રપ્રદયોતન ખુશી થયો અને તે ચાદ રાખાઓની સાથે પોતાના નગરથી અવંતીપતિએ હાથોહાથ મેલીબંધ અવંતીથી કોરાંબી મુખી માણસો રાખી ઇટા-નો એક મોટો કિલ્લો બંધાવી દીધો અને અનાજ ઘાસ પાણીથી નગર સંપૂર્ણ ભરી દીધું. ત્યાર પછી કેટલોક સમય ગયા પછી અવંતીપતિ ચંદ્રપ્રદયોતન ને કિલ્લાની બાહર છાવણી નાંખી પડ્યો હતો, તેણે પોતાના માણસો મૃગાવતીને તેડવા મોકલ્યા. ને કહેવરાવ્યું “જે તમારું વચન મેં પાળ્યું માટે હવે તમે તરત અહીં આવો” તે વખતે તે બહાદુર સતીએ કહેવરાવ્યું. “અરે દુરાચારી રાજા, તું શીલવતી આવિકા છું, મનથી પણ તને ઇચ્છતી નથી તો હાથાથી ક્યાંથી ઇચ્છું? એ તો મારા શીલ રત્નની રક્ષા કરવાને મેં એવો પ્રયત્ન કર્યો હતો.” તે સાંભળી ચંદ્રપ્રદયોતન ઘણો પસ્તાણો તો પણ તેણે નિહરપણે કહેવરાવ્યું કે, “હે મૃગાવતી, જો તું તારું અને તારા પુત્રનું હિત ઇચ્છતી હો તો જલદી અહિં આવ્ય, નહીં તો તારું રાજ્ય મધુ બળુજે.” ચંદ્રપ્રદયોતનની આવી ધમકી સાંભળીને પણ સતી મૃગાવતી ટપી નહીં. તે પોતાના શીલને અર્થે આત્મભોજ આપવાને તૈયાર થઈ હતી. મૃગાવતીએ પોતાનો કિલ્લો બંધ કર્યો હતો અને પૂરેપૂરી સાવચેતી રાખી હતી.

શીલ એ દિવ્ય શક્તિ છે, તેના માહાત્મ્યથી તમે તેવા અંતરાય પણ વિનાશ થઈ જાય છે. મૃગાવતીનું શીલ અદ્ભુત હતું. એ પતિભક્ત્યા આવિકા પોતાના માણસો પણ શીલને વધારે માનતી હતી. તેણીના હૃદયનો નિઃશ્વસ હતો કે, “ચંદ્રપ્રદયોતન કદિ કિલ્લાને તોડી શકવાનો નથી ને અંદર અપી શકવાનો નથી.” જેથી પોતે નિઃશ્વિંતપણે શીલ પાત્રતી મહાવીર સ્વામીનું ધ્યાન ધરતી દિવસ નિર્જામન કરતી હતી. એકદા પોતે ચિનવ્યું કે, એ માહાવીરસ્વામી અહીં આવી જાય તો આ દુઃખમાંથી મુદી દું

રીક્ષા મહુણ કહે. આમ ચિતવે છે તેટલામાં ત્યાં તેણીને ખબર મળ્યાં કે, કાશ્યાંબી નગરીની બાહેર શ્રી વીરભગવાન સમેસયાં છે. તે ખબર સાંભળતાંજ મૃગાવતી આનંદમય થઈ ગઈ. તેણીએ વિચાર્યું કે, “હવે હું નિશ્ચિંત થઈ છું. મારા શીંગની રક્ષા કરવા માટેજ વીરભગવાન પધાર્યા છે.” આવું ચિંતવી સતી મૃગાવતીએ નિર્ભય થઈ કિરજાના દ્વાર ઉઘાડ્યાં અને પોતે વર્દમાન સ્વામીને વંદના કરવા સમવસરણમાં ગઈ. દેવતાઓથી દેદીપ્યમાન એવા સમવસરણનું દર્શન કરી મૃગાવતી રોમાંચિત થઈ ગઈ. તે યોગ્ય દ્વારથી સમવસરણમાં પેચી પ્રભુના દર્શન કરી દેશના સાંભળવા લાગી.

આ વખતે ચંડમણોત્તન રાજા કે જે મૃગાવતીના શીંગ રત્નને હુંડવાને ચડી આપ્યો હતો, તેના જાણવામાં આવ્યું કે, “વીર પ્રભુ અહીં સમવસર્યા છે.” એટલે તે સત્વર વેરબાવ છોડી પ્રભુને વાંદવા આપ્યો અને વંદના કરી પ્રભુના મુખની દેશના સાંભળવા લાગ્યો.

આ વખતે કોઈ એક ભિક્ષુ પ્રભુના સમવસરણમાં આવ્યો હતો. જ્યારે દેશના સમાસ થઈ ત્યારે તે ભિક્ષુ પોતાની ઇચ્છા સુમ રાખી પ્રભુની સન્મુખ ઉભો રહ્યો. જ્ઞાની પ્રભુએ તે ભિક્ષુને કહ્યું, ‘જે તારે કાંઈપણ પ્રશ્ન કરવો હોય તો પુરીથી કર્યું.’ પ્રભુના આદેશથી તે બોલ્યો—“સ્વામી, સા સા સા.” પ્રભુએ ઉત્તર આપ્યો, “હે ભિક્ષુ, સા સા સા.” આ પ્રમાણે મૃદાર્થ પ્રત્યેક ઉત્તર મળ્યા. તે સાંભળી તેનું સ્પષ્ટીકરણ કરવાને જ્ઞાનમે કહ્યું, “ભગવાન, આ પ્રશ્ન અને તેના ઉત્તરમાં કાંઈ સમજાનું નથી, માટે આપ કૃપા કરી તેનું વિવેચન કરો.” જ્ઞાતમના આવાં વચન સાંભળી ધર્મવીર વીર પ્રભુ નીચે પ્રમાણે બોલ્યા હતા.

“ચંપાપુરીમાં એક ધનવાન સોની રહેતો હતો. તે ધણી કન્યાઓની શોધમાં રહ્યો કરતો હતો. છેવટે અનુક્રમે ધન આપીને

તે પાંચસો કન્યાઓ ચરણે હોતો. પછી તે તેઓની સાથે ગૃહાવાસ બોઝવતો હતો. તેણે પોતાની દરેક સ્ત્રીને આબૂપણો કરાવી આપ્યા. અને એવો કરાવ ક્યો કે, જે દિવસે જે સ્ત્રીનો વારો હોય, તે દિવસે તે સ્ત્રી આબૂપણુ ધારણ કરે. બીજી નહીં. એક વખતે કોઈ કાંઈ પ્રસંગે તે સોની ઘરની બાહર ગયો, ત્યાંબધી સ્ત્રીઓએ પોતપોતાનાં આબૂપણો ધારણ કરી લીધાં. ઘણવારે જ્યારે તે અચાનક આવ્યો, ત્યારે તેણે પોતાની સર્વ સ્ત્રીઓને આબૂપણુ વાળી જોઈ. આથી કોધાતુર થઈ તેણે સ્ત્રીઓને માર માર્યો અને ત્યારથી તેઓની એકી કરવાને તે હમેશાં ઘરના દાર પાસેજ બેઠી રહેવા શરૂઆત કરી. પોતાના અવિશ્વાસી પતિનું આબું પ્રવર્તન જોઈ તે બધી સ્ત્રીઓ મુઝાણી અને તે ઘરને તેઓ બંદીખાનારૂપ માનવા લાગી.

એક વખતે કોઈ મિત્ર તે સોનીને અતિ આગ્રહ કરી પોતાને ઘેર બોજન કરવા લઈ ગયો. મિત્રના આગ્રહથી સોનીને તેને ઘેર જવું પડ્યું. જ્યાં સોની ઘર છોડીને બાહર ગયો, ત્યાં તેની બંધી સ્ત્રીઓ સ્નાન, વિક્ષેપન કરી અલંકારે પહેરી દર્પણમાં પોતાનાં મુખ જોવા લાગી. તેવામાં સોની મિત્રને ઘેર બોજન કરી જણાવી પાછો આવ્યો. તેણે પોતાની સ્ત્રીઓને શુભાશીર્વાચી દીધી. તે દેખાવ જોતાંજ તે ધણે કોધાતુર થઈ ગયો. તરત હોટ મુઠી તેણે એક સ્ત્રીની ઉપર બળથી પ્રહાર કર્યો. તે પ્રહાર ભર્મરથ-જમાં વાગવાથી તે સ્ત્રી મૃત્યુ પામી ગઈ. તેણીને મૃત્યુ પામે લી જોઈ બીજી સ્ત્રીઓ કોધાવેશમાં આવી ગઈ અને તેઓ બંધીએ પોતાનો બચાવ કરવા સોનીની ઉપર દર્પણના ધાકણો, જેથી તે સોની પ્રાણ રહિત થઈ ગયો. જ્યારે પોતાનો પતિ મૃત્યુ પામ્યા એટલે તેઓ પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગી અને તેમના દુઃખમાં લોકાપવાદનો ભય લાગ્યો, આથી તે ચારેત્રો ને નવાસું સ્ત્રીઓએ પોતાના મહેલમાં કાદ એકઠા કરી તેમાં અગ્નિ મુઠી

પોતાના પ્રાણ ત્યજી દીધા. આમ મૃત્યુ પામી પશ્ચાત્તાપને
હીથે અકામ નિર્જરાથી એ ચારસો નવાણું સીએ. ફરી
પુરૂષરૂપે ઉત્પન્ન થઈ, ને તેઓ સર્વ પુરૂષો કોઈ પક્ષીને
વિષે ચોર થયા. પ્રથમ મૃત્યુ પામેલી સીને જીવ, કોઈ નગરમાં
દરિદ્રી બ્રાહ્મણને ઘેર પુત્ર થઈ અવતર્યો. અને તે સોનીને જીવ
તેજ દરિદ્રી બ્રાહ્મણને ત્યાં પુત્રીરૂપે ઉત્પન્ન થયો. તે બ્રાહ્મણ પો-
તાની જેનને રમાડતો હતો. જ્યારે એ બાળ્ય બાળક હોવાથી ખડુ
રૂઢન કરતી ત્યારે પેલો બ્રાહ્મણનો પુત્ર તેણીના શુદ્ધસ્થાનનો
સ્પર્શ કરતો. તેનો સ્પર્શ થતાંજ તે ઊઠકરી છાની રહેતી અને
મુશી થતી. એક વખતે તેના બાપે અને તેની માએ તે ઊઠકરને
તેમ કરતાં જોયો. એટલે તેને ધમકાવી પોતાના ઘરમાંથી કાઢી
મુક્યો હતો.

બ્રાહ્મણ ત્યાંથી જતો રહ્યો અને ફરતો ફરતો પેલા ચારસો
નવાણું ચોરોની ટોળીમાં જઈ મળ્યો અને તેમાં ભળી ગયો. એ-
ટલે તેઓ પૂરેપૂરા પાંચસો ચોર થયા. અનુક્રમે તે ઊઠકરી માટી
થઈને છીનાજખાણું ધાળું કરવા લાગી આથી તેના માબાપે તેને
ઘરમાંથી કાઢી મુકી અનુક્રમે કોઈ ગામમાં તે ઊઠકરી જઈ ચડી
ત્યાં ચોરી કરવા આવેલા તે પાંચસો ચોરોએ આ સીને જોઈ અને તેણી
એ ચોરોને જોયાં. તે જોઈ તે પુત્રી બોલી કે, અરે ચોરો, તમે
બધા એકલું દ્રવ્ય કેમ ક્યો છો ? મને સીને કેમ લઈ જતા
નહો ? એ ઉપરથી તે ચોરો તે પુત્રને લઈ ગયા અને તેણીને
તેમણે પોતાની પક્ષીમાં સી તરીકે રાખી હતી. અતિ કામી તે
પુત્રીની સાથે તે પાંચસો ચોરોએ વિષય મુખ્ય લોગવ્યું, પણ તે
તૃપ્ત થઈ નહીં. ચોરોના મનમાં તો દયા આવી કે, “આ બી-
ચારી એક છે અને આપણે પાંચમો છીએ, તો રહેને તે મરી જશે.
માટે આપણે કોઈ બીજી સી લાવવી જોઈએ.” આયું વિચારી

ચોર લોકો કોઈ બીજી સ્ત્રીને હરી લાખ્યા. ત્યારે તે પેલી બ્રાહ્મણની પુત્રીની ચોકસ થઈ. વિષયથી અતૃપ્ત એવી તે પુત્રીએ વિચાર્યું કે, “આ સ્ત્રી મારા વિષય મુખને ભંગ કરે છે, માટે તે-સ્ત્રીનો ધાન કરવો જોઈએ.” આણું ચિંતણી તે તેના લાગ ચો-ધવા લાગી.

એક વખતે પાંચસો ચોરો ચોરી કરવાને બાહર ગયા ત્યારે એ ધાતકી પુત્રીએ પેલી નવી આવેલી સ્ત્રીને કુશમાં નાખી દીધી. ચોરો પાછા આવ્યા ત્યારે તેમણે તે સ્ત્રીના ખજર પુછવા એટલે બ્રાહ્મણ પુત્રી રોષથી બોલી—“શું હું તેની રક્ષા કરવા રહી છું ? તે ગમે ત્યાં ગઈ હશે.” તેના આવાં વચન ઉપરથી ચોરો સમ-જી ગયા કે, “આ ઇર્ષ્યાળુ સ્ત્રીએ સાદુસ કરેલું જણાય છે.” આ વખતે પેલા બ્રાહ્મણનો પુત્ર મનમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે, “શું આ તેજ મારી બેન હશે કે, જેની યોનિને સ્પર્શ કરી હું તેણીને મુખ ઉપજાવતો હતો.” વીરપ્રભુ કહે છે, હે ગૌતમ, તે બ્રાહ્મણનો આ પુત્ર મનમાં સહેહ પડવાથી “સર્વજ્ઞ અહીં આવ્યા છે.” એણું જાણી સિદ્ધરૂપે મને પુછવા આવ્યો છે; પણ પોતાની બેનને પોતે લોગવી જેથી શરમને લીધે તે પોતાનો સંશય મને પ્રગટપણે પુછી શક્યો નહીં. તેથી તે બેસ્યો કે, “સા. સા. સા.” ત્યારે મેં ઉત્તર આપ્યો કે, “હા, સા. સા. સા.” એટલે જે મારી બેન હતી તેજ આ કે જેને અમે પાંચસો ચોર લો-ગવીએ છીએ તેજ આ કે ? મેં હા પાડી. “હા તેજ, આ તારી બેન જેને તે તથા બીજાઓએ લોગવી તેજ આ.” વીરપ્રભુના મુખથી આ બધો વૃત્તાંત સાંભળી સિદ્ધરૂપે આવેલા તે બ્રા-હ્મણના પુત્રને વૈશમ્પ ઉત્પન્ન થયો અને તેણે પ્રભુની પાસે ચારિત્ર ગ્રહણ કર્યું. પછી પોતે પ્રભુની આજ્ઞા લઈ ન્યાંચારસો ને નવા-ણું ચોરો રહેતા હતા, તે પંડીમાં આવ્યો અને તેણે તે બધા

ચોરોને પ્રતિબોધ આપી તેમની પાસે પણ ચારિત્ર અંગીકાર કરાવ્યું હતું. આ બધી વાત સતી મૃગાવતી સમવસરભૂમાં રહી સાંભળતી હતી. તે સાંભળી સતીના હૃદયમાં ઉડી અસર થઈ ગઈ અને હૃદયમાં અતિ આનંદ પામી તે અંજલિ ભેડી બોલી—“ભગવન્, જો રાજા ચંડપ્રદોતનની આજ્ઞા હોય તો મારે આપની પાસે ચારિત્ર લેવું છે.” સતીના આવાં વચન સાંભળી વીર-પ્રભુના પ્રભાવથી જેના હૃદયમાંથી વૈરભાવ દૂર થયો છે એવો ચંડપ્રદોતન રાજા બોલ્યો—“બાઈ, તને રૂચે તે કર. હું તને હૃદયથી ખમાવું છું. અને તારો પુત્ર કૈયાંબી નગરીના રાજ્ય-નો સ્વામી થાઓ.” આ પ્રમાણે કહી અવંતીપતિ ચંડપ્રદો-તને મૃગાવતીના પુત્ર ઉદયનને કૈયાંબીની ગાદી ઉપર અભિષે-કયો હતો. પુત્રનો રાજ્યાભિષેક થયા પછી સતી મૃગાવ-તીએ ચંડપ્રદોતનની આઠ સીએ સહિત પ્રભુની પાસે દીક્ષા લીધી હતી. પ્રભુએ એ નવે સાધ્વીઓને સમાચારી શીખ-વાને માટે સાધ્વી ચંદનબાળાને સોંપી હતી. તે પછી રાજા ચંડપ્રદોતન ધર્મને અંગીકાર કરી પોતાની સજ્જાનીમાં પાછો ફર્યો હતો.

સાધ્વી મૃગાવતી ચંદનબાળા પ્રવર્તિની સાથે રહી સામાચારીમાં પ્રવીણ થઈ ગઈ હતી. શીખના પ્રભાવથી તેણીની બુદ્ધિ બળવતી અને પવિત્ર હતી. તે હમેશાં ખીણ બાળાઓને શિશુષુ આપતી અને તે કામને મોટા ઉપકારનું ગણતી હતી. સાધ્વી મૃગાવતી વિહાર કરીને જે નગર કે ગામમાં જતી, ત્યાંની આવક બાળાઓને શિશુષુ આપતી અને એક જૈન કન્યાશાળા ઉભી કરતી હતી. મૃગાવતી સાધ્વી જ્યાં આવવાની હોય, ત્યાં મોટા આડંબરથી ઉત્સવ થતો અને તે ખબર જાણી ત્યાંથી જૈન પ્રજા હર્ષ મેલો બની જતી હતી. “મૃગાવતી સાધ્વી ક્યાં વિચરે

કેં અને તેમનું આનું આગ્રહ કર્યાં કે? એમ બાકીની જેન પ્રજા તે મહા મતીના ખજાર પુણ્યા કરતી હતી. મુગાવતીના રસનથી ભરે મધને ઘણુંજ આનંદ થતો અને તેને હાલ દેવી ગણી માન આપવામાં આવતું હતું. એક વખતે પૂજી ઉપર વિદ્યાર કર્યાં કરી વીર પ્રજા ઘણું કાળે કરીવાર કાશાળી નગરીમાં આવ્યો સર્વ સર્વો હતાં. તે વખતે પીછા પાસેથીને સમય થતા મનુજા મુખની વાળી સાંભળવાને મુખ અને બંક પાતાના મુખ વિમાનસદ્વિત ત્યાં આવ્યા. કેટલે વખત ગયા પછી રાત્રિ પડી, પછુ ત્યાં આવેલા મુખના વિમાનના તેજને લીધે કોઈને રાત્રિની ખજાર પડી નહિ, તે વખતે પ્રવેશની અંદર આગા અધ્યા સમય થયો એવું બાજી પાતાને જિવાયે બાં મનિકમલ, વગેરે સર્વ ક્રિયા કરીને મુખ ગઈ.

જ્યારે બંક સર્વ પાતાને રથાને ગયા ત્યારે કાલાનિકમ થયેલા જોવામાં આવ્યો એટલે મુગાવતી ખરીની ખરીતી પાતાને જિવાયે મુખ. ત્યાંથી પાંચી પડીકમી, મનિકમલ દરિતોનીએ પાતાની સ્વામિનીને હતું. “હું બુલથી આટલો વખત બાહેર રહી છું.” અંદરનાજાએ કહ્યું, “એટલા કુળમાં ઉપન્ન થઈ રીશા મહાજુ કર નારીને રાત્રિને વખતે જિવાયે બાહેર રહેવું યોગ્ય નથી.” મુગાવતી તેણીને અટલે નથી બોલી, “અબાજુના મારાથી જે હોય થયો હોય, તે કામા કરે.” ત્યાર પછી અંદરનાજા સાખીને નિદ્રા આવી ગઈ. એવખતે સાખી મુગાવતી પાતાના કરેલા કર્મને નિદ્રા લાગી. તેણીના હૃદયના પરિણામ લિતમ આવને ધરવાથી તેના સર્વ શુભાશુભકર્મ ખપી ગયાં. અને તેજ વખતે લોકાલોકને પ્રકાશ કરનાર તેને કેવળ જ્ઞાન લિતપન્ન થઈ આવ્યું. સતી મુગાવતી સામાન્ય સાખી મળીને કેવળી થઈ ગઈ. તેવામાં દેવોએકેઈ સર્વ જ્યાં અંદરનાજા સાખી મુતી હતી, ત્યાં આવ્યો. કેવળી મુ-

ગાવતીએ અંધકાર છતાં કેવળજ્ઞાનના બળથી તે સર્પને જોયો. પછી તેણીએ પોતાની ગુરૂણી ચંદનગાળાનો હાથ સર્પના આવવાના માર્ગમાંથી એકતરફ કર્યો. તત્કાળ ચંદનગાળા જાગી ઉઠી. અને કહેવા લાગી. “અરે મૃગાવતી તે મારે હાથ કેમ ઉપાડયો અને મને શ. માટે જાગ્યો?” ત્યારે મૃગાવતીએ કહ્યું, “સર્પ આવતો હોવાથી.” તે સાંભળી ચંદનગાળા ઓઢી. “આવા ગાઢ અંધકારમાં તે કેવી રીતે સર્પ જોયો?” મૃગાવતીએ કહ્યું, “જ્ઞાનવડે.” ચંદનગાળાએ પુછ્યું, “કયું જ્ઞાન? પ્રતિપાતિ કે અપ્રતિપાતિ?” તેણીએ કહ્યું, “તમારા પ્રસાદથી અપ્રતિપાતિ.” તે સાંભળતાં જ ચંદનગાળા ચક્રિત થઈ ગઈ. “ગુ કેવલજ્ઞાન” પછી ચંદનગાળા ઉઠીને મૃગાવતીને ચરણે પડી ક્ષમા માગી પોતાના કરેલ અપરાધને ખમાવતી ગુબલાવના આરૂઢ થવાથી ત્યાં તેણીને પણ કેવળજ્ઞાન ઊત્પન્ન થઈ આવ્યું.

આ પ્રમાણે સતી મૃગાવતી પોતાની ગુરૂણીની સાથે કેવળી થઈ પરમ શિવને પ્રાપ્ત થઈ હતી. એ મહાસતીના જીવન ચરિત્રમાંથી અનેક જાતનો બોધ લેવા યોગ્ય છે. તેણી અસાધ્યરથમાં કેળવણી લઈ પોતાના સંસારને મુધારનારી હતી. દેવ, ગુરૂ અને ધર્મ ઉપર પૂર્ણ શ્રદ્ધા રાખી તે પોતાના કર્તવ્યમાં તત્પર રહી હતી. ચંડપ્રદંતન જેવો સમર્થ સજ્જ પણ તેણીના શીખને ખંડન કરી શક્યો ન હતો. શીખ ધર્મમાં અચળ રહી, તેણીએ પોતાના પતિની બક્ષિત કરી હતી. જેવી તે પતિભક્ત્યા અને શીખધર્મની પ્રભાવક હતી; તેવી તે શાર્યવતી અને ધૈર્યવતી હતી. પતિનો સ્વર્ગવાસ થયા પછી પોતાના શીખની અને પુત્રની રક્ષા કરવા મ.ટે તેણીએ કૈ.શાંખી નગરીના સ્ત્રીમાડા ઉપર મોટો મજબૂત કિલ્લો ચંડપ્રદંતન પાસે કપટ કરી બાંધાવ્યો હતો. અને તેમાં રહી પોતાના શીખ તથા પુત્રની રક્ષા કરવા તેણીએ નિશ્ચય કર્યો હતો.

[illegible]

એ બહુસંખ્યકી મુદ્દાઓનું દરેકનું સ્વરૂપ જર્જરાત રા.નગરના
અધિકારી દ્વારા મ. ગો.ના અધિકારી તરફ આપી રા.વ.એ બંને
અધિકારીઓએ સંબંધિત મુદ્દાનું સ્વરૂપ જા.મ. તરફ આપી રા.વ.એ
દે.વ.એ, મ.વ. એ બહુસંખ્યકીના દરેકનું.

મરણવટે અમારું ધ્યાન કરી મરણ કર જેથી તું અહીં ઉત્પત્ત યઈ શકશે, અમે તને ભોગવીશું. આવાં વચન સાંભળી નીચરાયેલા સોનીએ કહ્યું, હવે ઘરે કેવી રીતે જઈ? ત્યારે તે દેવીએએ હાથમાં લઈ તેને નગરીની બાહર મુકી દીધો. હવે આ સોનીને સ્ત્રીની ઇચ્છાથી પોતાનો મિત્ર નાગિસ તેને ઇંગીલી મરણવટે મરિ જવા જણાવ્યું. આથી મિત્ર નાગિસે સમજાવ્યું તો પણ માન્યું નહીં ને સ્ત્રી દીએની અભિમાં શરીર તેણવટે જોગી પ્રવેશ કર્યો. આથી પોતે અકામનિર્જન એ મરી પંચદીપતી પનો સ્વામી થયો, ને તેની બે હાસા પ્રહાસા નામે સ્ત્રી થઈ. આનું વિષયનું રૂપ જોઈ નાગિસ નામે આવડને યજ્ઞે પેરાવ્ય ઉત્પત્ત થયો. જેથી પોતે ચારિત્ર અદભુ કરિને શુદ્ધ પાળી બારમે દેવલોકે દેવતાપણે ઉત્પત્ત થયો.

એક વખતે એવું બન્યું કે, તે બારમા દેવલોકના દેવતા નંદીશ્વર દીપ માત્રા કરવાને ગયા હતા. ત્યાં પેલા નાગિસ કે જે મૃત્યુ પામીને દેવ થયો હતો, તે પણ સાથે આવ્યો હતો. ત્યાં પેલા દેવનાંદી માની કે જે મૃત્યુ પામીને પંચદીપતી પનો સ્વામી થયો હતો. તેને અમલની રીતને અનુમારે જે કોઈ દેવતા નંદીશ્વર જાય ત્યારે તેને ગળામાં ડાસનાખી વગાડ્યો, પણ પોતે અડકારથી ગળામાં ડાસ આપે છે ને કાઢી નાખે છે. પણ તેને તે અધિષ્ઠાઈ ડાસ પોતાના ગળામાં આખરે નાખી વગાડ્યો પડ્યો. આવા વખતે પોતાનો મિત્ર નાગિસ કે, જે બારમે દેવલોકે દેવ થયેલ તેણે આને ઓળખી કહ્યું, મને ઓળખે છે? તેણે જવાબ આપ્યો, તમને કેણુ ઓળખે નહીં. ફરી પોતાના મુખ્ય નામે જણાવી તેને ઓળખાવ્યો. આથી પોતાને ધણું વિચાર થયો. મિત્રનું કહેવું માન્યું નહીં, જેથી આવા નીચ જનિના દેવતામાં આવવું પડ્યું. અરે મિત્ર, હવે કોઈ પ્રકારે મારો ઉદ્ધાર કર. આવાં વચન સાંભળી પોતાના મિત્ર ઉપર રૂચ આવવાથી તેને કહ્યું જે, “દાસ ગૃહસ્થ-

વસ્થામાં મહાવીર પ્રભુ છે. તેમની પ્રતિમા છ ગતાવી ત્રિકાળ ગોરીર્વચંદન વગેરેથી તેની પૂજા કરી, પછી બીજે ઠેકાણે પણ તેની ઉત્કૃષ્ટ રીતે પૂજા કરાવે, તો તારો આ કર્મથી નિસ્તાર થાય.” એ સાંભળી તે વ્યંતરે જોમ કર્યું. અને તે પ્રતિમાને કોઈ વાહાણ વાગાને વીતલય નગરે પોહોંચાડવા કહ્યું. પછી તે વાહાણ વાગાએ તે પ્રતિમા સની પ્રભાવતીને અર્પણ કરી હતી. સતી પ્રભાવતીએ ઘણાં વખત ઝુધી તે પ્રતિમાની પૂજા કરી હતી. એક વખતે પ્રભાવતીએ વિચાર્યું કે, “હવે અદ્ય સમયમાં માફ મૃત્યુ નહીં આપ્યું છે, તેથી આ પ્રતિમા કોઈને સોંપવી જોઈએ.” આવી વિચારી તેણીએ પોતાની એક કુખ્જદાસીને પૂજન કરવા તે પ્રતિમા ભણાવી તે દાસી પણ પૂર્ણ આસ્તાથી, તે પ્રતિમાનું પૂજન કરવા લાગી. પછી પ્રભાવતી વૈરાગ્યથી વીર પ્રભુ પાસે દીક્ષા લઈ, રાજ્ય છોડી ચાલી નીકળી હતી. તેણી પોતાનું ચારિત્ર સ્વાર્થ રીતે સાચી મૃત્યુ મેળવી હતી. તેણીને દુઃખ અનુકૂળે સૌધર્મ દેવકોકમાં દેવતા પહે ઉત્પન્ન થયો હતો. પ્રભાવતીને સ્વર્ગવાસ થયા પછી, તેની કુખ્જદાસી તે દેવાધિદેવની પ્રતિમાની પૂજા કરતી હતી. તેવામાં કોઈ ગંધાર નામનો આવક સર્વસ્થળે દર્શન કરતો કરતો તેજ નગરમાં આવી પહોંચ્યો. તે કેટલાક દિવસ ઝુધી આ કુખ્જદાસીની પાસે રહ્યો હતો. દેવયોગે તે કુખ્જદાસીને યેદ, ગંધારને શરીરે મહાઆધિ ઉત્પન્ન થયો. તેમાં દાસી કુખ્જએ ઘણાં યત્નથી તે ગંધારની સેવા કરી. જ્યારે ગંધાર શરીરે સ્વસ્થ થયો, એટલે તેણે પ્રસન્ન થઈને કુખ્જને કેટલીએક પ્રભાવિક ગુટિકાઓ આપી. પછી તે પોતાને સ્થાને આડ્યો ગયો.

તે ગુટિકામાંથી કુખ્જએ એક ગુટિકા ખાધી એટલે તે દેવાંગના સમાન થઈ ગઈ. અદ્ભુત સિંદર્ભવાળી તે દાસીને કોઈ ઉત્તમ પતિ મેળવવાની ઇચ્છા થઈ. તેણીએ વિચાર્યું કે,

“ઉદયનરાજા પિતાતુલ્ય ગણાય, બીજાઓ તો તેના સેવકો છે. માટે અવંતીનો રાજા પ્રયોગતન કીક છે.” તે ઉપર લલચાઇને દાસીએ બીજી ગુટિકા ખાધી. તેથી તે ગુટિકાના અધિષ્ઠાત્રક દેવતાએ તેણીનો મનોગત આવ જાણી, તેણીનું અદ્ભુત સંકર્ષ પ્રયોગતન રાજા આગળ નિવેદન કર્યું. એટલે તે રાજા પોતાના અનલગિતિ નામના હાથી ઉપર બેસી, ગુપ્ત રીતે ત્યાં જઈ, પેલી દાસીને દેવાધિદેવની પ્રતિમા બીજી મંગાવેલી તે સાટે મુકી, મુખ્ય પ્રતિમા લઈ આવ્યો. પાછળથી સવારમાં પ્રતિમાજીને ચડાવેલ માળાનું કરમાયું તથા હસ્તીનો મદ ગળેલ જોઈ, તે ઉપરથી કારણ ચોધતાં માકુમ પડ્યું કે, “અનિલવેગ ગજ ઉપર આવેલ અંડપ્રયોગતન, દાસી તથા દેવાધિદેવની મુખ્ય પ્રતિમાનું હરણ કરી ગયો.” એટલે ઉદયન રાજા કોપાયમાન થઈ, મોટી સેના સાથે પ્રયોગતન રાજાની ઉપર ચડી આવ્યો અને તેણે અવંતીનગરીની આસપાસ ઘેરો ઘાટ્યો. પછી તેણે દ્રુત મોકલીને, તેની પાસે પ્રતિમા સહિત દાસી માગી. પણ તેણે તે આપવાની ના કહી; તેથી તેમની વચ્ચે ભારે યુદ્ધ થયું. છેવટે પરાક્રમી ઉદયને પ્રયોગતન રાજાને બાંધી લીધો. પછી પેલી કુખ્તદાસી ત્યાંથી કોઈ ઠેકાણે નાથી મળ. ઉદયને તે પ્રતિમા લેવાને ધમ્મુંએ કર્યું, પણ તે પ્રતિમા ત્યાંથી ચક્રાયમાન થઈ નહીં. તેવામાં કોઈ દેવતાએ તેને કહ્યું, “હે ઉદયન, તારા વીનમયનગરને વિરે ઘણી ધૂન પડ્યો, તેમાં સર્વ વસ્તુ દટાઈ જયો, માટે તારે આ પ્રતિમા ત્યાં લઈ જવી નહીં, અદિજ રહેવા દેવી” એ સાંભળી ઉદયને તે પ્રતિમા ત્યાંજ રહેવા દીધી. પછી પ્રયોગતનના કપાળને વિરે “આ માટે દાસી જનિ છે” તથા અફરો લખાયા અને પછી તે ત્યાંથી પાછો વળી નીકળ્યો. માર્ગમાં ચાલતાં પર્વુપજ પર્વ આવ્યું, એટલે રાજાએ ત્યાં પડવ નાખ્યો, અને તેણે તે દિવસે પ્રમુખી પૂજા કરી અને ઉપવાસન પચ્ચખાણ કર્યું. પછી પોતે રસોઈમાને

ખેડાવી આદેશ કર્યો કે, “તમે ચંદ્રપ્રયોગનને જઈને પુછો, ને તેને જે રમોછ રૂપે તેવી આપો. = રાજાની આગામી રમોછઆએ આવી ચંદ્રપ્રયોગનને પુછ્યું કે “આજે આપને માટે શી રમોછ કરવી છે?” પ્રયોગને પોતાના હૃદયમાં વિચાર્યું કે “આજ મુખીમાં મને કોઈ વાર પુછ્યું નથી અને હું તો નિત્ય ઉદયનની સાથે આદાર લઉં છું, તે છતાં મારા માટે આજ જુદી રમોછનું પુછે છે, તેથી મને લાગે છે કે, આજે નિશ્ચય મને વિષ દેશે.” આનું વિચારી તેણે મેવકોને કહ્યું કે, “આજે આમ પુછવાનું શું કારણ છે?” ત્યારે મેવકોએ રાજાની બધી કડીકત કરી. એટલે તેણે કહ્યું, “હું પણ આવક છું, તેથી હું પણ રાજાની સાથે આજે ઊપવાસ કરીશ” મેવકોએ પ્રયોગનને કહ્યું થઈ પ્રયોગને વિચાર્યું કે, “આનું આવકવાનું મારું જોએલ છે. તો પણ નામથી કહે છે કે, હું આવક છું તો તેને ખમાધ્યા વિના પ્રનિકમણ કરવું, તે પ્રનિકમણ શુદ્ધ થયું કહેવાય નહીં.” આનું વિચારી રાજા પ્રયોગને ઉદયનને બંધનથી ઓછાએ અને તેને માથે એક મુવર્ણનો પટબંધ કરાવ્યો. પછી ખમાપીને તેને પોતાને નગર પાછો મોકલાવ્યો. ત્યાર પછી પ્રયોગન રાજા શુદ્ધ સૈન્યમાં જાગવા લાગ્યો અને ઉદયન રાજા પણ પોતાને નગરે આવી પહોંચ્યો હતો.

રાજા ઉદયનને વીરપ્રભુના મુખથી ઉપદેશ માંભળી વૈરાગ્ય થયો હતો, અને તેણે પોતાના જાણેજને રાજ્યાસન ઉપર બેસાર્યો હતો. એતે વીરપ્રભુની આગળ ત્રીપ્તા લીધી હતી. ઉદયન સર્વજિ હેટલોકે વખત પૃથ્વીમાં રિદાર કરી, પાછા પોતાની પૂર્વની રાજધાની પીનભય નગરમાં આવ્યા હતા. તેમને આવેલા જાણેજ, તેના જાણેજના મનમાં શંકા હતી કે, “પોતાનું રાજ્ય પાછું લઈ લેશે.” આનું વિચારી તે સર્વજિ જાણેજે ને સર્વજિ ઉદયનને, પાસપાસે વિષ આપ્યું હતું, પણ સૈન્ય રાજાસરોવરના

સાનિધ્યથી એ સર્વ વિષ ઉતરી ગયું, અને ઉદયન રાજર્ષિ નિરાબાધ થયા હતા. વીરપ્રભુ કહે છે, હે અભયકુમાર, “તે આ રાજર્ષિ ઉદયન છે, અને તે અનુક્રમે મોક્ષેજ્ઞાના છે.” વીરપ્રભુએ આ પ્રમાણે અભયકુમારના પ્રશ્નનો ઉત્તર આપ્યો, તે સાંભળી અભયકુમાર ઘણો ખુશી થયો હતો. અને તેણે ઝીલા ધર્મ એ ચરમ (ઉદ્ધતા) રાજર્ષિને ભક્તિસહિત પ્રણામ કર્યો હતો. ત્યાર પછી મહાનુભાવ ઉદયન મુનિ અનુક્રમે આમુખ્ય પૂર્ણ કરી મુક્તિને પામ્યા હતા.

સતી પ્રભાવતી પણ છેવટે મોક્ષની અધિકારિણી થઈ છે. તે મહાનુભાવાના જીવન ચરિત્રમાં અનેક ચમત્કારી બનાવો બન્યા હતા. દેવાધિદેવની પ્રતિમાનો પ્રભાવ સતી પ્રભાવતીએજ પ્રગટ કર્યો હતો. એ પ્રભાવિક પ્રતિમાના યોગથી પ્રભાવતી બારત વર્ષના ચારે ખુણામાં વિખ્યાત થઈ હતી. સતી પ્રભાવતી પોતાના ધર્મને અને કર્તવ્યને જાળુનારી હતી. એથી રાજ્ય ઉદયન, તેની ઉપર ઘણાજ સંતુષ્ટ રહેતો હતો. તે મહાસતીમાં પતિભક્તિ અને લોકોપકાર કર્યો—એ બે મોટા ગુણો રહેલા હતા. શુદ્ધ મન વચન અને કાયાથી તે ધર્માચરણ કરનારી હતી. કોઈપણ દુઃખી જન આવે તેને સહાય કરવામાં તે આગળ પડતી અને પોતાથી દુઃખીના દુઃખ દૂર થાય ત્યારેજ તે પોતાના જીવનની સાર્યકતા માનતી હતી.

રાજા ઉદયન સતીપ્રભાવતીનું જાદુ માન કરતો હતો. સતીના હૃદયને પ્રસન્ન રાખવાને તે હુમેશાં કોરીયા કર્યો કરતો અને તેણીની પ્રસન્નતા જોઈ પોતે પ્રસન્ન રહેતો હતો. સતી પ્રભાવતીની પ્રેરણાથી રાજા ઉદયને પોતાના રાજ્યમાં જ્ઞાનક્ષેત્રને સારી રીતે પલ્લવિત કર્યું હતું. પ્રત્યેક નગરતથા ગ્રામમાં જિનાલયો, ધર્માલયો અને પુસ્તકાલયો સ્થાપવામાં આવ્યાં હતાં. તેના

જ્યની જૈનપ્રભને ધાર્મિક અને સાંસારિક કેળવણી મેળવવાને,
સારી સારી જૈન પાઠશાળાઓ સ્થાપવામાં આવી હતી. એ
ધર્મ પ્રભાવ સતી પ્રભાવતીનોજ હતો. ધન્ય છે, તેવી પરંપરા
અને પતિભક્તિ મહાસતીને.

શિલ્પશાસ્ત્ર

આ મહાસતી વિશાળા નગરીના રાજા ચેટકની પુત્રી હતી. અને વીર મંડળમાં પ્રખ્યાત એવા યેશ્વિક રાજાની પત્ની હતી. ચિત્તલક્ષ્મી પક્ષીજ જુદિમતી અને ધર્મપ્રવીણ હતી, તેને જાહેનો હતી. પ્રભાવતી, પદ્માવતી, મૃગાવતી, શિવા, જ્યેષ્ઠા, અને સુજ્યેષ્ઠા, તે સાતે પુત્રીઓ ચેટક રાજાની જુદી જુદી રાણીઓ થી જન્મી હતી. રાજા ચેટકે પોતાના જન્મનામાં ઉત્તમ શિક્ષકો રાખી તે સાતે પુત્રીઓને ધાર્મિક અને સાંસારિક કેળવણી આપી હતી. તેમજ તેઓની માતાઓ તરફથી પણ તેમને સારી કેળવણી મળી હતી. દરરોજ પ્રાતઃકાળે દેવ, ગુરુ અને ધર્મની ઉપાસના કર્યા પછી, રાજા ચેટક તેમની પરીક્ષા કરતો અને સારી રીતે પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થયેલી બાળાઓને સારા સારા ઇનામો આપતો હતો. ચિત્તલક્ષ્મી પક્ષી જુદિમાન અને ચાલાક હતી. પક્ષીવાર તે પોતાના પિતાને પ્રસન્ન કરી સારા સારા ઇનામો લેતી હતી.

જ્યારે તે સાત પુત્રીઓ યોગ્ય વયની થઈ ત્યારે રાજા ચેટકે તેમને જુદા જુદા રાજાઓને આપી હતી. પ્રભાવતી ઉદયન રાજાને, પદ્માવતી ચંપાપુરીના રાજા દધિવાહનને, મૃગાવતી કોશાંબીના રાજા ચતાંગીકને, શિવા બિજ્જયિનીના રાજા ચંડોદાતનને, અને જ્યેષ્ઠા કુન્ડમામના અધિપતિ અને વીરપ્રભુના જ્યેષ્ઠભાતા નદિવર્દનને આપી હતી. બાકીની બે સુજ્યેષ્ઠા અને ચિત્તલક્ષ્મી કુવારી હતી. રાજા ચેટક તેમને માટે કાંઈ ઉત્તમ પતિની શોધમાં રહ્યો હતો. તે બન્ને કુમારિકાઓ રાજમંદિરમાં દેવકુમારિકાની

જેમ રહેતી અને ધર્મકળામાં કુશળ થઈ હતી. સૌદર્યમાં રતિ અને પ્રીતિના જેવી તેમજ સર્વ કળામાં નિપુણ એવી તે બન્ને ખેડેના પરસ્પર સ્નેહસહિત બાળે સરસ્વતિની જે મૂર્તિ હોય તેવી ગૃહાંગણમાં રતી કેજવણીની કીડમાં મગ્ન બની રહેતી હતી.

ચિત્રલક્ષ્મી સ્વભાવે શાંતપ્રકૃતિની હતી અને મુજ્યેષ્ઠા જરા તીવ્ર પ્રકૃતિની હતી. મુજ્યેષ્ઠાને જન ધર્મનું અભિમાન હતું અને તેથી તે પોતાના શુદ્ધ ધર્મનું પ્રતિપાદન કરવાને ધણી ચાર વાદ કરતી હતી.

એક વખતે કોઈ વૃદ્ધ તાપસી કે જેણીના દૃઢ્યમાં મિથ્યાત્વના સંસ્કાર લાગેલા હતા, તે ચેટક રાતના મંદિરમાં આવી થઈ. ત્યાં તેને મુજ્યેષ્ઠા મળી અને તેમની વચ્ચે ધર્મની ચર્ચા થઈ હતી. તે મિથ્યાત્વી તાપસીએ મુજ્યેષ્ઠાને કહ્યું કે, “આ જગતમાં શિવધર્મ ખરો ધર્મ છે.” તે સાંભળતાં મુજ્યેષ્ઠાએ તેણીને કહ્યું કે, જે ધર્મમાં રૂપ, વાંચ, અને તળાવને વિષે સ્નાન કરવાને કહેવું છે, તે ધર્મ નથી પણ અધર્મ છે. તમારા મનમાં પણ રૂપને વિષે સ્નાન કરવું, એ અધર્મ છે, વાંચને વિષે મધ્યમ છે અને તળાવને વિષે તો તેનો નિબંધ કરેલો છે. માટે ઉત્તમ સ્નાન તો ગૃહને વિષે શુદ્ધ જગથી કરવું તેજ છે.” ઇત્યાદિ જન ધર્મનું સ્થાપન કર્યું. તે છતાં તે તાપસી દુરાગ્રહથી નહીં આગી તેણીની સામે યદ્વાતદ્રા બોલવા લાગી. આથી મુજ્યેષ્ઠાને ક્રોધ ચડ્યો અને તેણીને દાસી પાસે ગળું પકડાવી હાંડી કઢાવી હતી.

પોતાનું મુજ્યેષ્ઠાએ ભારે અપમાન કર્યું, એવું ધારી તે ક્રોધી તાપસીએ પ્રતિજ્ઞા કરી કે “એ ગર્વવતી મુજ્યેષ્ઠાનું રૂપ પટ ઉપર ચિત્રી અને તે એણિક સબને બતાવી તેણીને ધણી શોકોત્પન્ન દુઃખમાં પાડું, તેજ માફ નામ તાપસી.” આવી

પ્રતિજ્ઞા કરી તે વૃદ્ધ તાપસી તેલીનું રૂપ પટ ઉપર ચિત્રી રાજમૂડી નગરીમાં આવી અને તેલીએ કૃષ્ણિક રાજાને તે ચિત્ર બતાવ્યું હતું. મુજબેદાનું અદ્ભુત સૌંદર્ય જોઈ રાજા કૃષ્ણિક મોઢ પામી ગયો અને તેણે તાપસીને તેની હકીકત પુછી. તાપસીએ કહ્યું કે, “ચિશાલા નગરીના રાજા ચેટકની આ મુજબેદા નામે પુત્રી છે, તે હજી કુમારિકા છે. તેનો પિતા તેને કોઈ ભ્રાત્રી રાજકુમારને આપવા ધારે છે. જેના અંતઃપુરમાં આવી મુંદર સી નથી, તેનું હવિન બ્યર્થ છે.” તે સાંભળી કૃષ્ણિક રાજાના મનમાં તે મુંદર કુમારિમને પરણવાનો આમ્રક જાંધાયો પણ તેણે ચિંતવ્યું કે, “બહી ફાળીએ જાગ્યા મારા જેવા મોટી વયના પુરુષને રાજા ચેટક પોતાની કન્યા આપશે નહિ.” આનું ચિંતવનાં કૃષ્ણિકના દુઃખમાં ભારે ચિંતા થવા લાગી અને તેજ વિચારમાં તે મૃત્યુ થઈ રહેવા લાગ્યો. પછી રાજા કૃષ્ણિકે એક દૂતને ચેટક રાજાની પામે મોકલી મુજબેદાની મામળી કરી પણ બહી ચોકચોમાં દુઃખનું પત્ર થવા પોતાની પ્રિય પુત્રી આપવાની તેણે ના કહી હતી. આથી રાજા કૃષ્ણિકને વધારે દુઃખ થયું. તે રાજકુળમાં ઊંડામીન થઈ રહેવા લાગ્યો. ખાન, પાન અને શયનમાં ઉપેસાથી વર્તવા લાગ્યો.

થનુર મંત્રી અમલકુમારે ચેટા ઉપરથી પોતાના પિતાની વિધિ બહી લીધી અને તેના દુઃખના ભાર પ્રમદ રીતે બનુષ તે કૃષ્ણિકની પામે આવ્યો અને તેણે નીચે પ્રમાણે કયું,

“પૂજ્યપિતા, શોક કરો નહીં. તમારા દુઃખની હજી મારા બનુષમાં આવી ગઈ છે. તું વચગાજિ પ્રવન કરી તમની હજી પૂર્ણ કરીશ. પિતાના દુઃખને પ્રમત્ત રાખજું, એ પુત્રનો ધર્મ છે. પિતા એ પુત્રના હજી દેવ છે. પિતાના ઉપકારને ભરે. કેઈ પણ પુત્ર વાળી શકે નથી. પુત્ર વઃવજીવિત પિત-

સાથે તે વિષેનો સંકેત કરી રાજગૃહી નગરીમાં આવ્યો. અને તે વાત તેણે પિતાને જણાવી હતી. ત્યારે સંકેતનો દિવસ આવ્યો ત્યારે રાજ્ય ઐલ્લિક મુલ્યાના બત્રીસ પુત્રોને સાથે લઈ તે સુરંગ માર્ગે વિશાલા નગરીમાં આવ્યો હતો.

રાજકુમારી મુજ્યેષ્ઠા સંકેતને દિવસે જવાની તૈયારી કરતી હતી, તે વખતે સતીચિન્તલણ કે જે પિતાની જ્ઞેનની પ્રિય સખી હતી, તેણીએ વિનયથી મુજ્યેષ્ઠાને પુછ્યું, “ પ્રિય જ્ઞેન, આમ તૈયાર થઈને ક્યાં જાઓ છો ? ” મુજ્યેષ્ઠા બોલી—“ જ્ઞેન હું ક્યાંય જતી નથી.” મુજ્યેષ્ઠાએ આવો ઉત્તર આવ્યો હતો, તથાપિ ચતુર ચિન્તલણ તેણીના હૃદયનો ભાવ જાણીને બોલી—“ અહીં જ્ઞેન, સાચું કહે. કારણકે, તે આજમુખી મારાથી કાંઈ છાતું રાખ્યું નથી તો હવે સામાટે રાખે છે ? ” પછી મુજ્યેષ્ઠાએ પિતાની જવાની વાત તેણીને કહી, તે ઉપરથી ચિન્તલણએ કહ્યું, “ જ્ઞેન, તારા વિના મારાથી કષ્ટમાત્ર પણ રહી શકાયે નહીં.” તે સાંભળી ભગિની ઉપર રોડવાળી મુજ્યેષ્ઠાએ ચિન્તલણને પણ સાથે લીધી. બન્ને જ્ઞેનો શુભ રીતે સુરંગની પાસે આવી, ત્યાં રાજ ઐલ્લિકે તેમને રથમાં બેસારો. એટલામાં મુજ્યેષ્ઠા પોતાના રત્નાભરણનો કરંડિયો બુટ્ટી જવાથી ઘેર લેવા ગયું. અહીં ઐલ્લિક ચિન્તલણને મુજ્યેષ્ઠાની જાંતિથી રથમાં બેસારી તૈયાર થઈ રહ્યો, તેટલામાં તેના મુભટોએ તેને કહ્યું કે, “ અહીં વધારેવાર રહેવું યોગ્ય નથી, કારણકે, આ શત્રુનું સ્થાન છે.” પછી ઐલ્લિક રથને પાછો વાળી દક્ષ ચિન્તલણને લઈ સુરંગ વાટે આગળ આવ્યો હતો.

અહીં મુજ્યેષ્ઠા પોતાના આભરણનો કરંડિયો લઈ ઉતાવળી આવી પરંતુ તેણીએ ઐલ્લિકને ટીકા નહીં, તેથી તે પોતાની જ્ઞેનના વિયોગની પીડાથી આકુળવ્યાકુળ થઈ ગાઢ સ્વરથી પોકાર કરવા લાગી “ અરે ચિન્તલણને હરિ જાય હરિ જાય દોડો દોડો ” મુજ્યેષ્ઠાનો

આ પોકાર એટલરાજના સાંભળવામાં આવ્યો, તરત પોતે નિધાર થઈ યતુની પાછળ જવા માટે મુરંગ પામે આવ્યો. એટલામાં તેના ધૈરંગિક નામના એક મુલતે કહ્યું કે, "સ્વામી, આ કામ મેવકને દરખાસો. એવું છે, તેમાં આપે પોતાની જાતે ગ્રામાટે ઉદ્યમ કર્યો જોઈએ? મને આજ્ઞા આપો, હું તે યતુનો નાશ કરી ક્ષત્ર-વારમાં ચિદ્વજ્રાને પાછી લાવું." પછી રાજા એટકની આજ્ઞા લઈ તે ધૈરંગિક સ્થળમાં જોડી યેજિકરાજની પાછળ મુરંગ માર્ગે ચાલ્યો. ધૈરંગિકે તે વખતે મુલસાના જત્રીશ પુત્રોને મારી નાખ્યા હતા. ધૈરંગિક તે મુલમાં દેખાયો ત્યાં યેજિકરાજ મુરંગમાંથી બાહર નીકળી રાજમૃદુ વગરમાં ચાલ્યો ગયો. અને ધૈરંગિકને પાછું દરખાસ પડ્યું હતું. મુલ્યેષ્ટાએ પોતાની બહેન ચિદ્વજ્રાના વિયોગથી વિષયથી વિરહ થઈ પિતાની આજ્ઞા લઈ ચંદનબાળા સામીની પાસે દીક્ષા અંગીકાર કરી હતી.

પોતાના સહોદર વર્ગમાં પરસ્પર કેવો પ્રેમ રાખ્યો જોઈએ? એ વિષે મુલ્યેષ્ટાનું સ્વાર્થ દર્શન છે. મુલ્યેષ્ટાએ પોતાની સહોદર બહેનની ખાતર દીક્ષા લીધી હતી. સહોદર બગિનીના વિયોગથી તેણીની પ્રેમાળ મનોવૃત્તિમાં વેરાઅ ભાવના પ્રગટ થઈ હતી. એક માનના ઉદરમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા બાઈ બહેનોની વચ્ચે કેવો સ્નેહ જોઈએ? એ પવિત્ર પાત્રનું શિશુ મુલ્યેષ્ટા પાસેથી લેવાનું છે. જ્યાં સહોદર વર્ગમાં પરસ્પર કલહ, કુસંપ અને કંકાસ રહેલો હોય, તે કુટુંબ નારડીનું સ્થાન મળાય છે. તેવા કુટુંબના સંતાનો યાવજ્ઞવિત દુઃખી થાય છે અને લોકમાં નિંદા પાત્ર બને છે.

સતી મુલ્યેષ્ટા સહોદરવર્ગ ઉપર પ્રેમાળ હતી. પોતાની પ્રિય બહેન ચિદ્વજ્રાનો વિયોગ તેણીને આ અચારના વેરાઅમાં કારણરૂપ થઈ પડ્યો હતો. ચિદ્વજ્રા પણ તેવીજ પ્રેમાળ હતી.

તે પોતાની જોડન મુજબેટા વિના કાળુવાર પણ રહી શકતી ન હતી. શયન, આસન, બોજન અને બીજી ક્રિયાઓમાં મુજબેટા અને ચિત્રલુખા માથેજ રહેતી અને સાથેજ પ્રવર્તન કરતી હતી.

આ તરફ રાજા ઐજિક ચિત્રલુખાને હરિને પોતાની રાજ પાનીમાં આપ્યો. રાજા હમ્મુ અજ્ઞાન હતો. તે ચિત્રલુખાને મુજબેટા પાસેનો હતો. જ્યારે પોતે એકાંતમાં આવી કંઈ કે, "પ્રિય મુજબેટા, સર્વ વિમ્મ દૂર થયા છે. તારૂં મુખ બતાવ્ય" તે સાંભળી ચિત્રલુખા ગોટી—“રાજા તું મુજબેટા નથી પણ તેજીની જોડન ચિત્રલુખા જુ. મારી જોડન મુજબેટા આભરણને કરડીઓ સેવા ગઈ હતી, તે આવી પોણાંચી નથી.” રાજા ઐજિક મુજબેટા ન આવી તેને માટે જરા મનમાં ખેદ પામ્યો પણ તેજીની પ્રિય જોડન ચિત્રલુખાને ખેદ તેને હર્ષ થયો. કારણકે, ચિત્રલુખા રૂપ અને મુખથી મુજબેટાથી ઉતરતી ન હતી. તે વખતે રાજા ઐજિકને ખમર મળ્યા કે, “મુજમાના પુત્રાજો તેના રથ માથે આપ્યા હતા. તેઓ ઘેટકરાખના એક મુલકથી માયાં ગયા છે.” આ ખબર જાતજાતજ ઐજિકને બારે ખેદ થયો હતો અને પોતાને માટે આનંદનું આપનારા મુજમાના અતીથ કુમારેને પોતે એક જાણી થયો હતો એમ બહુ દુઃખમાં પડ્યાના પડવા સામ્યો.

કેટલાક દિવસ થયા પછી ઐજિકે ચિત્રલુખાની માથે પાણિ-વદલુ રૂંદ હતું. મનો અનવકુમારે એ.પ આવી મુજમાને તેજીના પુત્રને એક ઉતરત્યો હતો. નરમુલી અને ચાનુરંજ તી ચિત્રલુખા સમજામથી રાજા ઐજિકને ધણે આનંદ આવ્યો હતો. તે જાને રૂપની હવેમાં, વિદ્ય, કળ અને પદ્મની સર્વો કમલ હતા. ચિત્રલુખા પોતાની સમજારી સુદ્ધિથી ઐજિકને સંતોષ કરી રહી હતી. તેઓ પરસ્પર સમજાવ્યો પુત્રી-સ. દિવસ વિદ્યના પૂર્વ અનંદને પ્રાપ્ત કરતા હતા.

સાબ એલિફે પોતાની ચતુર પત્ની ચિદ્વજ્ઞાને માટે એક સ્તંભવાળું ઘર કરાવ્યું હતું. અભયકુમારે કોઈ દેવતાનું આરાધન કરી તેની પાસે તે એક સ્તંભવાળા ઘરની રચના કરાવી હતી. તે ઘરની પાસે એક નુંદર બગીચો રચાયેલો હતો. જેની અંદર સર્વ ઋતુના પુષ્પો અને ફળો થતાં હતાં. સતી ચિદ્વજ્ઞા તેમાં રહી એકામતાથી ધર્મનું આરાધન કરતી હતી. તેણી હમેશાં સમયપત્ર(ટાઈમટેબલ)પ્રમાણે ચાલતી અને વિવિધ પ્રકારના નિયમો પાળતી હતી. ચિદ્વજ્ઞાના કહેવાથી સાબ એલિફે પોતાની જૈન પ્રજાને માટે જ્ઞાન, દાન અને ધર્મની મોટી મોટી શાળાઓ સ્થાપી હતી. તે શિવાય સાધર્મીવાત્સલ્યનું મોટું ખાતું હવાયી તેમાં સાધર્મી બંધુઓને અને સાધર્મી જહેનોને વિવિધ જાતના આશ્રયો આપવાની ઉત્તમ યોજના કરાવી હતી. ચિદ્વજ્ઞા સતી દિવસના અમુક વખતમાં જ્ઞાન લેતી, અને રેતી હતી. અમુક વખતે તે નિરાશ્રિત પ્રાણીઓને દાન આપતી હતી. અમુક વખતે સામાયિક, પ્રતિકુલજી વગેરે આવશ્યક ક્રિયાઓ કરતી અને અમુક વખતે જૈન સાહિત્યના વિષયનો પત્ર સાથે અનુપમ આનંદ લેતી હતી.

આ પ્રમાણે સતી ચિદ્વજ્ઞાનો ધાર્મિક સંસાર કેટલાક સમય સુધી ચાલ્યો હતો. સાબ એલિફે જો કે મૂળથી ધર્મી હતો, તથાપિ સતી ચિદ્વજ્ઞાના પ્રસંગથી તેની મનોવૃત્તિ વિશેષ ધર્મી બની હતી.

સતી ચિદ્વજ્ઞાના સમયમાં આ બરતણેત્ર ઉપર વીર પ્રભુ વિરાજતા હતા.

તે વીરપ્રભુએ પોતાની વર્ષદામાં સુલસાની જેમ ચિદ્વજ્ઞાની પણ પ્રશંસા કરી હતી. ચિદ્વજ્ઞાની ધાર્મિક વૃત્તિ અને દૃઢતાને માટે ધર્મવીર મહાવીરપ્રભુએ પોતાની જાતેતેણીના વખાણ કર્યો હતા. એજ ચિદ્વજ્ઞાના સતી જીવનની સાર્વકતા હતી. મહાવીર જેવા

જગત્પતિ દેવાધિદેવ જેની સ્વમુખે પ્રશંસા કરે, એ કેવી ઉત્તમ વાર્તા ! મહાસતી ચિંતલજીના મદગુણોએ વીર પ્રભુના પવિત્ર હૃદયને આકર્ષ્યું હતું. અને તેથીજ તેમના મુખમાંથી એ મહાસતીની પ્રશંસાના શબ્દો નીકળ્યા હતા.

એક વાર મધ્ય રાત્રિનો સમય હતો. રાજા શ્રેણિક અને ચિંતલજી એક આવાસમાં સુતા હતા. સતી ચિંતલજી ધાર્મિક ધ્યાન કરતાં કરતાં સુઈ ગઈ હતી. તેણીને એક હાથ બાહીર રહી જ્યાંથી ટાડથી ઘણો ઠરિ ગયો. આથી તે બોલી કે, “તેને કેમ હશે?” આ અસંબદ્ધ વાક્ય તેની પાસે જામત અવસ્થામાં રહેલા શ્રેણિક-રાજાએ સાંભળ્યું. તે સાંભળતાંજ શ્રેણિકના હૃદયમાં શંકા ઉત્પન્ન થઈ આવી.

કર્મની ગતિ વિચિત્ર છે, વિદ્વાન્ અને વિચક્ષણ પુરૂષો પણ કર્મની જાળમાં ગુંચાઈ જાય છે અને મૂઢમતિ બની પોતાનું જાન ભુલી જાય છે. શ્રેણિક વિદ્વાન્ ચતુર અને સાવધાન રાજા હતો, તથાપિ તે કર્મની વિકરાળ જાળમાં ફસાઈ ગયો અને તેના હૃદયમાં સતી ચિંતલજીને માટે વિપરીત શંકા ઉત્પન્ન થઈ. તેણે વિચાર્યું કે, “આ ચિંતલજી શું બોલે છે? તેને કેમ હશે?” એ શબ્દનો અર્થ શંકા ભરેલો છે. શું કેઈ તેનો ઉપપતિ હશે? શું તે તેણીના વિરહથી પીડિત હશે? શું તેને માટે આ ચિંતલજી ચિના કરતી હશે? ગમે તેમ હોય, પણ આ જાજત શંકા ભરેલી છે. જ્યાંમુખી તે વાનગો નિર્જય ન થાય ત્યાંમુખી મારે ચિંતલજીને શુદ્ધ સતી માનવી ન બેઠએ.” આવું ચિંતવતાં શ્રેણિકના હૃદયમાં રોષ ઉત્પન્ન થઈ આવ્યો. અને અંતઃપુર બાહ્ય અભયને કહ્યું. ત્યાર પછી પ્રાતઃકાળ થયો એટલે વનપાળે આવી અચાનક ખબર આપ્યા કે, “બાહેરના ઉદ્યાનમાં શ્રી વીરપ્રભુ સમવસર્પા છે.” આ ખબર જાણતાંજ શક્તિ શ્રેણિકરાજા બેઠો ય-

યે: અને નંપાર થઈ પીરખેલુના સમવસરજુમા આવ્યો. પ્રભુની દેશના વાણી સમાપ્ત થયા પછી એણે કે અંગ્રજી બેટી પ્રશ્ન કર્યો—
 “જનવન, મારી મિયા ચિદલજી સતી છે કે અમની?” એણે ક-
 ના મુખથી આખું પ્રશ્ન સાંભળી જનવન બોલ્યા—“રાજ, તારી
 મી ચિદલજી પરમ પવિત્ર સતી છે. એટલે રાજની સાતે પુત્રી-
 બા મની છે.” રાજ, તને જે શંકા આવી છે તે મારા જલ્દવામાં
 આવી છે, તે માંભજ. મહા કાલે તમોએ કાચેતુસરે રહેલા સાધુ-
 બોને વાંધા હતા, તે વખતે તેમની પાસે ઉત્તરીય વસ્ત્ર પણ ન હ-
 નું. અને દાડનો સમય હતો. આ દેખાવ સતી ચિદલજીને રમ-
 રજુમાં આવવાથી તેણીએ એમ કહ્યું કે, “આવી દાડ પડે છે તો એ
 મહાનુભાવ સાધુનું શું થનું હશે.” એ વિચાર લાગીનેજ તેણીએ
 “તને કેમ હશે?” આ વાક્ય કીચાનું હતું. હે રાજ, એ વિચાર
 નારી સ્ત્રીનું કૃપાગુપ્ત હોય છે, તેણીને કોઈ જાતનો મનોવિ-
 કાર થયો ન હતો. “પ્રભુના આવાં વચન સાંભળી એણે કહ્યું પામ્યો.
 અને તેણે પોતે કરેલા કુતર્કને મારે પડ્યા તાપ કર્યો. તેણે અહીં અભય-
 કુમારે જુના અતેકરનો મહેલ બાટી નાંખી જનવાન પાસે આવતાં
 આમો એણે રાજ મળ્યો તેને મારા કહેવા મુજબ અભયકુમારે અતે-
 કર બાટી નાખ્યું. આમ જણાવું ત્યારે એણે કહ્યું. અરે જાહે, જા,
 નાહું મુખ ન જતાવ. આમ કહેવાથી પોતે દીક્ષા લેવા પડેલા ઉજમા-
 ના હતો. પણ એણે કની આજ્ઞા ન હોવાથી. સ્ત્રીની નહોતી. હવે પોતે
 નન્કાળ જઈ જનવાન પાસે દીક્ષા લીધી. અહીં એણે રાજ એ
 નપાત્ર કરતાં જુનું અતેકરનો મહેલ જાણે બોલ્યો. પણ પોતાની સ્ત્રી
 ચિદલજીને જોઈ તે ખુશ થયો. તથાપિ અભયકુમારને રજા આપવાથી
 ને મનમાં ઘણો પત્તાલો. પછી ચિદલજીને વિષે તેની પ્રેમમય ભા-
 વના વૃદ્ધિ પામવા લાગી. સતી ચિદલજી હમેશાં પોતાના નિયમ
 પ્રમાણે વર્તતી અને પોતાના પૂજ્ય પતિ તરફ પવિત્ર ભક્તિ રાખી
 નિરજલ શુદ્ધિની તેની સેવા કરતી હતી. તે સમયે મગધપતિ

શ્રેષ્ઠિતરાજ અને સતી ચિત્રલુના સંસાર સર્વ રાજ્યોમાં શ્રેષ્ઠ ગણાતો હતો. રાજ્ય શ્રેષ્ઠિકને બીજી ઘણી સ્ત્રીઓ હતી, પણ તે સર્વની તરફ ચિત્રલુ સમાન ભાવથી વર્તતી હતી. તેણી તેમને પાતાની મોટી જેનો ગણી માન આપતી અને તેમની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તતી હતી. રાજ્ય શ્રેષ્ઠિત ચિત્રલુ તરફ વધારે પ્રેમાળ હતો, અને ચિત્રલુના કહેવા પ્રમાણે કરતો હતો, તથાપિ પ્રેમાળ હૃદયની ચિત્રલુ રાજ્ય શ્રેષ્ઠિકનું હૃદય સર્વની ઉપર સમાન ભાવે રખાવતી હતી અને તેમની ઇચ્છાઓ પૂર્ણ કરાવા પતિને પ્રાર્થના કરતી હતી.

તે પતિની સર્વ પ્રકારની અનુકરણ સાચવતી હતી. તેમણે તેણીના આશ્રિત હૃદયમાં આર્દ્રન ધર્મની ઉત્તમ ભાવના વૃદ્ધિ પામતી હતી. ઉપર તેણીને આ અસાર સંસાર તરફ વેરાળ્ય થતાં આશ્રિત લેવાનો નિશ્ચય થયો હતો અને તેમાં પ્રવૃત્ત થવાને તે મન્ય પણ થઈ હતી.

ચિત્રલુ મની સાત સ્ત્રીઓમાં દ્રવ્યનો વ્યય કરી પોતાના સંસારી જીવનને માર્ચક કરી શ્રીધરપ્રભુની પામે દીક્ષા લેવા ગઈ હતી, ધર્મધીર મદાધીર પ્રભુએ તેણીની સર્વ પ્રકારની ઉત્તમ વૃત્તિ જોઈ તેને દીક્ષા આપી હતી. આશ્રિત અવસ્થામાં તેણીએ સાધ્વી ધર્મનો સારો અભ્યાસ કર્યો હતો અને તેનો આધિગર્ભમાં સદુપયોગ કરી પોતાના સાધ્વીજીવનને પણ પૂનાર્થ કર્યું હતું. તેની જેન મુજબેષ્ટા કે જેણીએ પ્રથમ સાધ્વીવત લીધું હતું તેને ચિત્રલુની સાથે સમાગમ થયો હતો. અને તે વખતે બન્ને સંસારી જેનોએ બદ્ધ પરિતર થઈ સાધ્વીધર્મ સાચવીને અનેક અધિકારોને સારો બોધ આપ્યો હતો. તેઓ વિદાર કરી જે સ્થળે જતી તે સ્થળે સીકેજવણીની બાંહે પ્રયાસ કરતી અને તે સંપાદન કરવાને બાળ, પ્રેમ અને વૃદ્ધ અધિકારીને ઉત્તમ ઉપદેશ આપતી હતી.

પરિત્ર માણીઓને આ વાત જણમાં રાખવાની છે. તીર્થરૂપ
સંપત્તી ધનુષ બાજરૂપ શાવિકાઓની સર્વ પ્રકારની સુધારણા
કરી અને પાતાના માણી ધર્મનું સ્થાપન પાલન કરવું, એ સર્વ
ધારિત્ર ધારિત્રી માણીઓનું મુખ્ય કર્તવ્ય છે. એ કર્તવ્યને
કરેલીને તેમના સર્વ ક્રિયામાં વિદાર કરવાની જગવતિ આજ્ઞા
આપી છે. પ્રવૃત્તિ માર્ગમાંથી મુક્ત થઈ નિવૃત્તિ માર્ગમાં ફેરનાર
સાધુ અને સાધીએ હિતમ ઉપદેશ આપી અનેક લોકોને ઉદાર
કરવાને જગવતિ પાતાના મૃત્ર અધિમા સૂચવેવું છે.

સતી ચિદલજ્ઞા જગવંતની એ આજ્ઞાને અનુસરી હતી અને
તેણીએ અનેક જન્ય લોકોને ઉપકાર કર્યા હતા. છેવટે ધારિત્ર
ધર્મ પાળી સતી ચિદલજ્ઞા પાતાની જ્ઞેન મુલ્યેષ્ટાની સાથે મિત્ર
બંધ હતી.

વાંચનારી જ્ઞેનો, તમારે આ સતી ચિદલજ્ઞાનું જીવન ધારિત્ર
જાણે જાણે મનન કરવા યોગ્ય છે. ચિદલજ્ઞાએ પાતાની સહોદર
જ્ઞેન મુલ્યેષ્ટા ઉપર જે સહોદર વાતસલ્ય રાખ્યું હતું, તેવું દરેક
શાવિકાએ રાખવું જોઈએ. એક માતાના હૃદયમાંથી જન્મેલા સ-
હોદર બાંહેધરોના શુદ્ધ પ્રેમના પાલનું શિશુ સતી ચિદલજ્ઞા
અને મુલ્યેષ્ટાના ધારિત્ર ઉપરથી પૂરપૂરું મળે છે. તે શિવાય, પ-
રોપકાર વૃત્તિ, સાધર્મિવાતસલ્ય અને સમતાભાવ વગેરે મહા ગુણો
કે સર્વને અનુકરણ કરવા યોગ્ય છે, તે આ મહા સતીના ધારિત્રની
અંદર જગકાઈ રહેલા છે. ધન્ય છે એ મહા સતીના જીવનને.

પ્રાક્ષી.

આ મહા સ્ત્રી આદિનાથ પ્રભુ ધી જગમહેવની પુત્રી થા
 છે. નેનો જન્મ અયોધ્યા નગરીમાં થયો હતો
 તેની માતાનું નામ મુમંગલા હતું. મુમંગલાએ ધાર્મિક અને
 સાંસારિક જ્ઞાન મેળવ્યું હતું. જગમહેવ ત્યારે અયોધ્યાના રાજા
 હતા અને છપ્પથાવથામાં રહેતા હતા, ત્યારે તેમને મુમંગલા
 અને મુનંદા નામે બે સહીયો હતી. મુમંગલાને 'પ્રાક્ષી' નામે
 પુત્રી અને ભરત નામે પુત્ર થયો હતો અને મુનંદાને મુંદરી
 નામે પુત્રી અને જામદગ્નિ નામે પુત્ર થયો હતો. અયોધ્યાપતિ
 જગમહેવ પોતાના મંતાનોને સારી કેળવણી આપી હતી. તેથી
 પ્રાક્ષીએ પણ મારું જ્ઞાન મેળવ્યું હતું. 'પ્રાક્ષી' પોતાની જાણ
 મુંદરીની સાથે રહી અભ્યાસ કરતી હતી. તેની ભુદ્ધિ ધણીજ થ
 હતી. ઉપજારી પ્રભુએ પ્રાક્ષીને અઘર સિખીએ શીખવી
 હતી. અને તેથી તે સિખી વિદ્યામાં ધણીજ પ્રવીણ ગણાતી હતી.
 તે સાથે પ્રાક્ષી ચિત્રકળાને મારી રીતે જાણતી હતી.

પ્રાક્ષી પોતાના ભાઈ ભરતની ઉપર મારો પ્રેમ રાખતી અને
 તેની સાથે રહી ધર્મિક અને સાંસારિક જ્ઞાનમાં વધારો કરતી હતી.
 જગમહેવ પોતાના મંતાનોને મારું શિક્ષણ આપવાને ઘણા કન્ધા

હતા. અને તેમાં પોતે ઘણો સારો ભાગ લેતા હતા. તેઓએ સરતને શિષ્યકળામાં ઘણો પ્રવીણ બનાવ્યો હતો.

ગ્રાહી જ્યારે યોગ્ય વયની થઈ ત્યારે પ્રભુને તેની માતા સુ-મંગલાએ પુછ્યું હતું કે, “સ્વામી, ગ્રાહી કુમારી યોગ્ય વયની થઈ છે. માટે તેના પતિને માટે શોધ કરો.” તે વખતે પ્રભુએ જ્ઞાનથી અવલોકન કરી કહ્યું હતું કે, “પ્રિયા, ગ્રાહી યાવજનિવિત પ્રજ્ઞચારિણી રહેનારી છે. તેણીનું જીવન કુમારી અવસ્થામાં જ નિર્ગમન થવાનું છે, તેથી તે વિચાર કર્યો નહીં. વળી ગ્રાહી ચારિત્રવતી થઈ ઘણી ધાર્મિકાઓનો ઉદ્ધાર કરશે, અને તે જૈન સતી મંડળમાં ઉત્તમ રીતે ગણાશે, માટે તેણીને વિવાહનો યોગ થશે જ નહીં.” પતિના આવાં વચન સાંભળી સુમંગલા પ્રસન્ન થઈ હતી અને પોતાની પુત્રી એક ચારિત્રવતી સાધ્વી થઈ જૈન બાળાઓનો ઉદ્ધાર કરનારી થશે. એ વાતોએ તેણીના હૃદયને આનંદમય કરી દીધું હતું.

સરત અને ગ્રાહીના જન્મ પછી તેની માતા સુમંગલાને બીજા અકાલ્પું પુત્રો થયા હતા. તેઓ બધા ઘણા બગવાન અને ધર્મનિષ્ઠ થયા હતા. તે બધા સંતાનોમાં ગ્રાહી અને સરત તથા મુન્દરી અને બાહુબલિ—એ ચાર સંતાનો મુખ્ય ગણાતા હતા, તેઓમાં સરત સર્વથી મોટા હતા. કારણકે, તેના જન્મ વખતે તેની માતાએ દૈા સ્વપ્ના જોયેલા હતા. જે સ્વપ્નાના પ્રભાવથી આ સરતખંડ ઉપર સરત પેહોલા ચક્રવર્તી થયેલા છે.

ઋષભદેવ રાજાનો જ્યારે અયોધ્યાના રાજ્ય ઉપર રાજ્યાભિષેક થયો ત્યારે આ ભારતી પ્રજા લોક વ્યવહારના જ્ઞાનથી તદ્દન રહિત હતી. તેઓમાં વ્યવહાર જ્ઞાન ન હોવાથી જગત્ પાત્રની યોજના તદ્દન અયોગ્ય દેખાતી હતી. વ્યવહારની અજ્ઞતાને લઈને ભારતી પ્રજાને જારે મુરકેલીઓ આવી પડતી હતી. આ બધું

ધ્યાનમાં લઈ મહોપકારી ઋષભ ભગવતે લોકોના સર્વ વ્યવહાર પ્રકાશિત કર્યા હતા. તેમાં ભરતને શીખવેલી શિષ્યકળાનો, શ્રાદ્ધીની અદાર ત્રિપીઓનો અને મુંદરીની ગણિત વિદ્યાનો ઉત્તમ ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રભુએ લોકોને જુદા જુદા વ્યવહારનું શિદ્ધાણુ આપ્યા પછી બાહુબલિ વગેરે બીજા પુત્રોને જુદા જુદા દેશો વહેંચી આપ્યા હતા. તે પછી વાર્ષિક દાન આપી પ્રભુએ દીકરા દીધી હતી. અનુક્રમે કર્મના ક્ષય થતાં વડના વૃક્ષ નીચે રહેલા પ્રભુને દેવજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હતું.

ચક્રવર્તી ભરત રાજાને પાંચસો પુત્રો થયા હતા. અને તે પુત્રોને પણ સાતસો પુત્રો થયા હતા. જેથી આ જગતમાં આદિ પ્રભુનો મોટો પરિવાર ગણાતો હતો.

સતી શ્રાદ્ધીની મનોવૃત્તિ સંસારના માર્ગથી વિમુખ રહેતી અને તે હંમેશાં સત્યાય ધ્યાન કરીનેજ પોતાના સમયનું નિર્ગમન કરતી હતી. તેણીને નવા નવા અધ્યા વાંચવાનો અને મુંદર ત્રિપીઓથી લખવાનો વધારે શોખ હતો. શ્રાદ્ધીના હસ્તાક્ષર યજ્ઞાંશ મુંદર હતા. તેણીના દિવ્ય અક્ષરોની શ્રેણી ભેદ અનેક વિદ્વાનો મોહિત થતા હતા. વ્યવહાર કળામાં પ્રથમ પ્રવેશ થયેલી આર્ય પ્રજા શ્રાદ્ધીની પામે ત્રિપીનું જ્ઞાન સંપાદન કરવાને આવતી અને શ્રાદ્ધી પણ તેમને તે દર્શાવી પોતાની ત્રિપી કળાની કૃતાર્થતા માનતી હતી.

એક વખતે શ્રી ઋષભ ભગવાન અધ્યાધ્યાની બાહેર ઉદ્યાનમાં સમોસર્યા હતા. તે ખજર જાણી ભરત, તેના પાંચસો પુત્રો, સાતસો પૌત્રો, બાહુબલિ, શ્રાદ્ધી અને મુંદરી વગેરે સર્વ પરિવાર પ્રભુને વાંદવા આવ્યો હતો. સર્વ પર્યંદા ભરાઈ રહ્યા પછી પ્રભુએ નીચે પ્રમાણે ઉત્તમ દેશના આપી હતી.

“આ સંસાર એક ખારો સમુદ્ર છે. તેને વિષે ઉત્પન્ન થઈ

પ્રાણીઓને જરા, આધિ, વ્યાધિ, અને દુર્ગતિ વગેરે મહા દુઃખો પ્રાપ્ત થાય છે અને કહેશકારી બંધનો આગ્યા કરે છે. જેમાં મુખનો લેશ નથી અને દુઃખ લાખગણ છે એવા મરુસ્થાન જેવા આ સંસારમાં કોણ બંધાઈ રહે? જે વિવેચો છે તે, દુર્જનના વચનોની જેમ અતે દુઃખદાયક છે અને પ્રેમ છે ને પાણી પડેલા ફળના જેવો છે, તેથી હે મનુષ્યો, આ ચતુર્મંતિરૂપ સંસારને દુઃખરૂપ જાણી દુઃખેમાં મોક્ષને મારે ચલ કરો અને એ પરમાનંદરૂપ મોક્ષ પ્રાપ્ત કરી સર્વ દુઃખોને જલાંજલિ આપો.”

પ્રભુના મુખની દેશના સાંભળનાંજ ભરતના પાંચસો પુત્રો અને સાતસો પોત્રોને તથા બીજાઓને વંશસ્થ દૈત્યસ યજ્ઞ આપ્યો. તેમણે તરત પોતાના પિતા ભરતની રજા કાઢી લીધી હતી. જ્યારે તેમણે રીક્ષા લીધી એટલે વંશસ્થ બાવનાથી ભાવિત થયેલી પ્રાણીએ પોતાના બાઇ ભરતને કહ્યું, “ પૂજ્ય ત્રાતા આપણા પૂજ્ય પિતાની દેશનાથી મારી મનોવૃત્તિ વંશસ્થમય થઈ ગઈ છે. આદિ પ્રભુ જેવા પિતા, મુખગદા જેવી માત્ર અને તમારા જેવા બંધુના સદવાસથી મને જ્ઞાનનો જે લાભ મળ્યો છે, તે મારાથી મુખે કરી શકાય તેમ નથી. તમારા એ દૈત્યકર્મીદુષ્ટાવગત્તવિન આભારી છું. મેં મારા હૃદયમાં જે જ્ઞાનનો આનંદ મેળવ્યો છે, તેવો આનંદ બીજા ધર્મિજાને જાઓજ મળી શકશે બંધુ. હવે મને રીક્ષા લેવાની આજ્ઞા આપે. મારા બચીજવો અને તેમના પુત્રોને જે લાભ મળ્યો છે, તે હવે મેળવવાની મારી હજી થઈ છે.”

પોતાની શિવ જ્ઞેન પ્રાણીના આવાં વચન માંજની મરોહર પ્રેમી ભરતના નેત્રમાંથી અશ્રુની ધાર વહી હતી તેના અર્ધ દૈત્યમાં રહેલ જાગિની રોદ રોદેરામ બધી ગયો હતો. ભરતે યદનદ કહે કહ્યું. “ શિવ જ્ઞેન, તમારી પાર્થિવને બંધ કરશે,

અંબુના વચનથી વિશેષ આનંદ પામેલી ગ્રાહીએ પોતાના પિતા પાસે રીક્ષા લીધી હતી. તેણીએ યથાર્થ માધવીધર્મ પાળી પોતાના ચારિત્રને સારી રીતે દીપાવ્યું હતું. ગ્રાહીએ અનેક કથાઓમાં વિદ્યાર કરી જેન બાળાએને સારો જોધ આપ્યો હતો. તેણીએ આદિ પ્રભુએ શીખડાવેલી જીવદ્ધારની કળામાં સીએને પ્રવીણ કરી હતી. અને તેમને ધૂડનીનિ અને પનિબદ્ધિના ધર્મો જાણાવ્યા હતા.

સતી ગ્રાહી આ પ્રમાણે પોતાનું જીવન પૂર્ણ કરી છેવટે અણાગદ પર્વત ઉપર ગઈ હતી. ત્યાં ઉચ તપસ્યાથી ધાતીક-મનો હાથ કરી તે મહાનુભાવા મોક્ષપદને પ્રાપ્ત થઈ હતી.

સતી ગ્રાહી, તને અને તારી પવિત્ર લાગણીને સાળાશ છે ! મહાનુભાવા, તે તારો ધર્મ બજાવી છેવડ આ સંસારની માયા ત્યજ દેહનું કથ્યાણ કર્યું ! નાભિ કુસકરમાં તારા જેવી પવિત્ર સતી ધાય, તેમાં આશ્ચર્ય નથી. બગચાંતના ફુલમાં જન્મ લઈ જીવનને સાર્યક કરનારી અને નાપર્મા ભગિનીઓના ઉદાર માટે આત્મભોગ આપનારી તારા જેવી ઉત્તમ યોગિનીને મહુમ્મવાર ધન્ય છે. મહાસતી, તારું પવિત્ર નામ માવચ્ચંદ્રવિકર આ ભરતભૂમિમાં ગવાશે.

મુંદરી.

૧૯૧૧-૧૨

આ નદી તળી કી કપલરેવ બમરાંની પુત્રી હતી. તે બર-
 ની સાવરી જોઈને અને આનુમતીની સમી
 જોઈને થતી હતી. મુંદરીની જુદીની આશાકી ભેડ કપલરેવે તેને
 મળિતવિધા થી નથી હતી. મુંદરી એ વિધામાં પાછીજ પ્રતીજ
 થઈ હતી. તેની મળિત વિધાની આનુરી ભેડ મોટા મોટા વિ
 કલેષ પાત્ર મળિત થઈ જતા હતા. મુંદરીએ મળિતવિધાને માટે
 પ્રયાસ કર્યો હતો અને અવધારની નવીન કાતાની આંકીરી
 થયેલી બાજુ નજાને તેનીએ મળિતવિધાને મદાનુ કામ
 આપ્યો હતો.

મુંદરી જેવી જુદીમતી હતી, તેનીજ મુશીબ, અને પડે, પ-
 પડે, રી હતી. તેનીજ ને, રથ અનુપમ હતું. જ્યારે કપલરેવ
 પ્રજા બરે, જ્યારે ને, નય દત્ત અને તેમજ પદની કલમ રેડ
 ના બાદી હતી. જ્યારે બરનના પાચને પુત્ર, અને આનમે દિ
 ખે કે જેમોએ પ્રજાની રેમનાથી વેર, ન પાત્રી દીધા સીધી દ-
 ત્રી, તે જ ને સદામુશી મુંદરી પત્ર દીધા લેવાને લેવાર થઈ હતી.
 તે જ ને દીર્ઘ વિચાર કમળ, બરે તેમજ દીધા લેવા બર-
 દી હતી. બરની આજ્ઞા મન્ય કરી મુંદરીએ તે જ ને મળિત
 દીધુ નહતું, નહતું તે મદાનુજાવ એક નિજાથી મદાનુજાવ

રતી હતી. જ્યારે મુંદરી દીક્ષિત ન થઈ ત્યારે તેણીના હૃદયમાં ધણેજ પરિતાપ થયો હતો. તે ચાર'વાર ચારિત્ર ગુણનુંજ સ્મરણ કરતી અને તેનીજ ભાવના ભાવતી હતી. મુંદરી દ્રવ્યચારિત્રને પ્રાપ્ત થઈ નહતી તથાપિ તે ભવચારિત્ર ચંદુષ કરી પોતાના બંધુ ભરત ચક્રીના શબમેહેલમાં રહી હતી. તેણીએ પોતાના હૃદયમાં નિયમ કર્યો હતો કે, “ જ્યાંમુખી મને દ્રવ્ય ચારિત્ર પ્રાપ્ત ન થાય, ત્યાંમુખી મારે આંબિલ તપસ્યા કરવી.” આ નિયમને જો શબપુત્રી દહતાથી અવલંબન કરીને રહી હતી. વડિલજનનો વિનય શખનારી મુંદરીને ભરતે પોતાને ચારિત્ર લેતા અટકાવી ત્યારે તેણીએ ચારિત્ર લેવાનો આગ્રહ કર્યો નહતો, તેણી ચાંત થઈને રહી હતી.

સતી મુંદરીને વિદ્યા ઉપર ઘણી પ્રીતિ હતી, તે હંમેશાં નિયમસર પોતાનો અભ્યાસ કરતી અને અભ્યાસમાંજ પરમ આનંદ માનતી હતી. તે સતી ઘણીવાર ધર્મિ ધ્વવિકાઓને એકઠી કરતી અને તેમની વચ્ચે “વિદ્યાભ્યાસ વિરે” ભાષણ આપતી હતી. તેણીની બોલવાની ઊંટા સારી હતી. કેટલેકજા માણસ જો મુંદરીના મુખની વાણી એકવાર સાંભળે તો તે તેણીની તરફ આકર્ષાયા વગર રહેતો ન હતો.

ભરત ચક્રવર્તી જ્યારે છ મંડ પૃથ્વી સાધીને પાછો આવ્યો ત્યારે તે પોતાની સાથે નમિ વિનમિની જ્ઞેનને સ્વીરલ કરીને લાવ્યો હતો. પરમાં આવ્યા પછી ભરત પોતાની જ્ઞેન મુંદરીને મળવા ગયો ત્યાં તેણે મુંદરીનું શરીર ઘણુંજ દુબલું જોયું. દ્વિમ પ. ૬વાથી જેમ કમલિની કરમાઈ જાય તેમ આંખીલ તપથી કરમાઈ ગયેલી મુંદરીને જોતાંજ ભરતના હૃદયમાં ભારે પરિતાપ થઈ આવ્યો. ભરતે મુંદરીને કહ્યું. જ્ઞેન, આ મું ધણું? તારું લાવણ્ય ક્યાં ચાલ્યું ગયું? મારા વૈભવવાગ્દા ઘરમાં મું કાંઈ ન્વનતા છે? આ

પ્રમાણે કહી ભરતે પાતાના સેવકોને જોતાવ્યા—અરે સેવકો, શું તમે આ મુંદરીને કાંઈ દુઃખ આપો છો? અથવા શું મારા દરબારમાં ધાન્ય નથી? અથવા પૃથ્વીમાંથી બી ચોરાઈ ગયા છે? આ શું ધધું અરે રસોઈઆઓ કયાં છે? તેઓ શું સારી રસોઈ કરતા નથી? અથવા શું તેઓ વૃથા પગાર ખાય છે? અથવા કાચી પાકી રસોઈ કરી આપી મુંદરીના શરીરને રોગી બનાવ્યું છે? અથવા શું એને ઇચ્છા પ્રમાણે લોજન મળતું નથી. અથવા શું મારા ઘરમાં મેવા મીઠાઈ કે બીજી સ્વાદિષ્ટ વસ્તુઓ નથી? અરે સેવકો, જે વાત યથાર્થ હોય તે મારી આગળ કહો. આમાં કેનો અપરાધ છે? તે મને જણાવવો જોઈએ.

ભરતના આવાં વચન સાંભળી રસોઈઆ બોલ્યા—“સ્વામી, તમારું ઘર કંઈપણ સમાન છે. તેમાં કોઈ જાતની ન્યૂનતા નથી. પણ જ્યારથી તમે એમને ત્રણ લેતાં અટકાવ્યા છે, ત્યારથી એ મહાનુભાવોએ સાધ્વીની પેડે આંખીકની તપશ્ચર્યા કરવા માંડી છે. એમણે તેમને વિગય ભોજન લેવાનું બહુ બહુ કહ્યું, પણ દંડનતથારિણી મુંદરીએ લીધું નથી. તેમને એ તપ કરતાં આજે સાડા હજાર વર્ષ થયા છે. રસોઈઆના આવાં વચન સાંભળી ભરતના હૃદયમાં ભારે ખેદ ઉત્પન્ન થઈ આવ્યો. પછી ભરત પશ્ચાત્તાપ કરતા બોલ્યા—અરે !! આપણને પિંકાર છે. આપણે વિષયના નીસામાં ઉન્મત્ત થઈ ગયા છીએ. વિષયાસક્ત થઈ આપણે જરાપણ દ્વિતાહિત જાણતા નથી. અને રાજ્યની ક્ષણ સંજુર સંપત્તિમાં મોહિત થઈ ગયા છીએ. આ માનવ શરીર કે જેનો ઉપયોગ શારે રસ્તે અને નકારે રસ્તે થઈ શકે છે. ઉત્તમ પ્રાણીઓ આજ શરીરવટે મોક્ષ લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરે છે અને ભોગગ્રુન્થ પ્રાણીઓ આજ શરીરવટે નરકાવાસમાં પડે છે. આપિ, બ્યાપિ, મગ, મૂત્ર, અને પચીનાથી મુક્ત એવા આ

શરીરમાંથી સુગંધની આરા સખવી તે પડાંડુના કડકામાંથી સુ-
ગંધની આરા સખેવા જેવું છે. અરે વિષયી ભરત ! તેં આ
ગું કયું ? તારી પર્મા અને પવિત્ર જ્ઞેન મુંદરીને આરિત્ર સેવામાં
નેં આમટે અંતરાય કયો ? તે સતીને સહજવાર ધન્ય છે. જે-
ણીનું ચિત્ત આટલા લાંબા વખત સુધી તપશ્ચર્યામાં તત્પર રહ્યું.
હવે જે આવી બસે સંયમને મહત્ત્વ કરે. આ પ્રમાણે કહી ભ-
રતે મુંદરીને કહ્યું, “ત્રિયજ્ઞેન, નમને અંતરાય કરનાર આ બંધુને
અપરાધ નમે ક્ષમા કરજો. હવે જે નમારી ઈચ્છા હોયતો
પુરીથી સંયમ મહત્ત્વ કરો અને આપણા તીર્થકર કુળને દીપાવો.”
અકચર્તા આ પ્રમાણે કહેતા હતા, ત્યાં વનપાળે આવી ખભર
આપ્યા કે, “શ્રી ઋષભ દેવ પ્રમુ અયોધ્યા નગરીની બાહર
અમવસ્યા છે.” આ સમવાચરૂપ પૂર્વચંદ્રથી ભરત અને મુંદ-
રીના હૃદયનો હર્ષરૂપ સમુદ્ર ફેલાવવા લાગ્યો. જાને જાતા અને
ભગિના પરિવારમહિન પ્રમુને વંદના કરવા ગયા. આદિનાથના
મુખથી ઉપદેશ વાણી સાંભળી પ્રસન્નથયેલા અકચર્તાએ અંતરે
ભેરી કહ્યું—

“ભગવન, મેં આ મુંદરીને આરિત્ર સેતાં અટકાવી અંતરાય
કયો; તેથી મને મહાપાપ લાગેતું છે; : ભરે, મેં બહુ આશંક
કરાવેલો છે.” આ પ્રમાણે કહી તેં પુ મુંદરીની ક્ષમા માગી,
એટલે મુંદરી વિનયથી બોલી—બહુ, : ન.પ કરો નહીં. મારો
આટલો કાળ દીક્ષા લીધા વિના મધે, : મારા કર્મનો વિજાસ
છે. પછી સતી મુંદરીએ ભરતની આજ્ઞા લઈ પોતાના પૂર્વપિતા
ઋષભદેવ પ્રમુની પાસે દીક્ષા લીધી હતી. મુંદરીએ આરિત્ર
લઈ પૂર્વના કરનાં વિશેષ તપસ્થા કરી પોતાના મુદ્ધ આરિત્રને
ચળકાવ્યું હતું. સતી મુંદરીએ પોતાના આરિત્રના જીવનમાં
સારા સુખનો કયો દેના. ચેહેરે ચેહેર અને માંમે ગામ વિહાર

કરી ધણી શાળિકાએને તેણીએ સારો બોધ આપ્યો હતો. શાવક-
પ્રભની માનાએને વિદ્યાદાન અપાવી તેણીએ શાવકસંસારની
ઉનમ મુખારણા કરી હતી. આથી જગતમાં મુંદરીનું ચરિત્ર
સર્વ રીતે પ્રગંસા પાત્ર બન્યું હતું. એ મદાસનીનું દૈન્યજ
મર્યાદાનાથ પ્રભુના પવિત્ર ચરિત્રની સાથે આ વિશ્વમાં ઉમે
કરે ગયાનું હતું. બાસ્તવર્ણની આર્થ જન પ્રભ ઉને રવે
કહેતી કે, "ધર્મચક્રીની પવિત્ર પુત્રી અને ચક્રવર્તીની નુંદર
જગિની મુંદરી વિશ્વની સમગ્ર જન મુંદરીએને દર્શાવતી છે.
સતી મુંદરી દાનથી, શીતથી, તપથી અને બાવથી ખરેખર
મુંદરી છે."

ધન્ય છે, એ બ્રજવાપુત્રી, મર્વસતીશિરોમણિ, મદાસતી
મુંદરીને.

ફિમલી.

આ મહાસત્રી દારિકાના અગિયાર ફળ્લવામુદેવની પત્ની થાય છે. ફળ્લની સર્વ પત્નીઓમાં તે મુખ્ય ગણાતી હતી. ફલ્લપુત્રના રાજા બીમકની તે પુત્રી હતી. પોતાના પિતા આમને પરત્વી તેણીએ સારી કેળવણી મેળવી હતી. ફિમલી જ્યારે યોગ્ય વયની થઈ ત્યારે મરતખંડના અનેક રાજાઓએ તેણીની આગ્રહ કરી હતી, પણ તે સત્રી દારિકાના સમર્થ રાજા ફળ્લને મુદ પ્રેમથી વરી હતી. ફિમલીમાં સર્ગુલોની સાથે સ્વર્ગ પણ અનુપમ હતું. ધર્મ, નીતિ અને સદાચાર ઉપર તેની પ્રીતિ હતી હતી.

દારિકાપતિ ફળ્લના અંતઃપુરમાં ફિમલીની સારી પ્રતિષ્ઠા હતી. તેણીના કેટલાયે સર્ગુલોથી ફળ્લવામુદેવ તેની ઉપર ખુબી રાખી બન્યા હતા. ફળ્લના પ્રેમથી પ્રસન્ન રહેનારી સત્રી ફિમલીએ વિખંડપતિ વામુદેવના સ્વામીશ્વરને અનુપમ બનાવ્યો હતો. તે દરિયાં નિષ્ઠ પ્રમાણે ધર્મચરણ કરી પેતાના મનીશ્વરને ટીકાવતી હતી.

સત્રી ફિમલીને સુવચનમાં દત્તે એક સપત્ની હતી તેની ઉપર પણ ફળ્લની સારી પ્રીતિ હતી તેથી તે પત્નીના સત્રી ફ.

કિમળી સાથે ફેરીફાર કરતી અને તેમાં પોતાનો વિચાર મેળવવાની ઉત્કંઠા રાખતી હતી. સતી કિમળીને એક વખતે એવું સ્વપ્ન આવ્યું કે “ જાણે પોને એક જાણો વૃષભ વાળા વિમાનમાં ભેરી છે.” આ સ્વપ્નની વાત તેણીએ પોતાના પતિ કૃષ્ણને જણાવી. કૃષ્ણે લીધું વિચાર કરી પોતાની પ્રિયાને કહ્યું, “ પ્રિયનમે, આ સ્વપ્ન ઉપરથી જણાય છે કે, તને એક પંસાકમી પુત્ર થશે,” કૃષ્ણના આવાં વચન સાંભળી કિમળી હૃદયમાં પ્રસન્ન થઈ ગઈ અને ન્યારથી તે ઉત્તમ આશામાં રહી આનંદથી દિવસ નિર્ભર કરવા લાગી—

જ્યારે કૃષ્ણે, સ્વપ્નના ફળની વાત કિમળીને કહી હતી, ત્યારે કોઈ દાની તે વાત સાંભળી ગઈ હતી. તે અજ્ઞાત સ્ત્રીસ્વભાવને લઈને ખીજને કસદ કરાવવામાં ઉત્સુક હતી, તેથી તેણીએ આવી એ બધી વાત મન્યભામાને કહી દીધી. સત્યભામાનો સ્વભાવ ઇર્ષ્યાળુ હતો. તેણીના હૃદયને એ વાતો ગમી નહીં એટલે તે તરત કૃષ્ણની પાસે આવી અને તેણીએ કૃષ્ણને કહ્યું, “ સ્વામી, મિ’ આજે સ્વપ્નમાં એવા વન દેખી જોયો.” અતુર કૃષ્ણ તેણીની ઘણા ઉપરથી જાણી ગયા કે, “ આ સત્યભામા સપ્તનીની ઇર્ષ્યાથી અમન્ય જોતે છે.” પછી કૃષ્ણે દમતાં દમતાં કહ્યું—“ પ્રિય, તને ક્રોડે જાવજી લીધી છે, પણ તે કે જાવજીનું ફળ તમને હજી પ્રાપ્ત થતું નથી. ફક્ત તૂંચ થયેલી કે જાવજી સ્ત્રીઓના નીનિમાળને મુશ્કરનારી અને દુર્ગુણ તથા દુરાચારને દૂર કરનારી છે. કે જાવજી લીધા છતાં પણ એ સ્ત્રી દુર્ગુણી અને દુરાચારી રહે તે પછી તે કે જાવજી બકરીના મગાના સ્તનની જેમ નિષ્ફળ છે. મન્યભામા આજે કરી એટલી—“ સ્વામી, આ મુંડલો છે ? મિ’ મારા પિતને ઘેર રહી સારી કે જાવજી લીધી છે. લેખન, વાંચન અને ખનન વગેરેથી ઉત્તમ પ્રકારનું શિક્ષણ અને પ્રાપ્ત થયું છે. અમર કુળમાં

કેલંપજી અજાન સ્ત્રી સેવની નથી. જાણે, કુશાન અને ૧૬ તમામ સૌંદર્ય વિદારેવોની ઉપ.અના કન્યાની અને તેથી સોજીવનની પૂર્ણ દીને માર્ગેકના કન્યાની યાચ છે. માણનાથ. તમે વપ.૧ ૫ હતું કહે છે. આપ મ.૫ પ્રિયુત્તર થયા એટલે આપને વપ.૧ મું હતું. કાળજી, અમ રા કુશાની કન્યાએનાં અભણ કે અજાન સ્ત્રી વામાં આપે ને પ્રિયમાં પ્રિયી મ.૫ છે. સ્વામી, અને બીજી સ્ત્રી તેમ કહે પજ કેળવણી વચ્ચેની અભણ કે અજાન—એમ કહિ પજ કહેદો નહીં." સત્યજામાના આવા આર્થવચન માલગી દુષ્ણ બોલ્યા—“ પ્રિય ? મં નમને અભણ કે અજાન કહેલ નથી. મં તો એમ કહું છે કે, કેળવણી લઈને તમે આનું વિપરીત વર્તન કરો, એ તમને ભાજનું નથી." સત્યજામાએ રા.વિદ્ય કહું. માણનાથ, મં તેવું વિપરીત વર્તન મું કરું છું મં સ્વમાની વાત કહી તેમાં વિપરીત વર્તન મું આનું દુષ્ણે દસતા દસતા કહું, “મુંદરી, નામુદ પા નહીં. તે કહેલી સ્વમાની વાત તદન ખોટી છે. તમારી કોઈ કૃતિમજીના સ્વમતી વાત સાંભળીને તે આ વાત જણાયી છે. કેળવણી પામીલી સ્ત્રીએ બીજાના ઉત્તર તરફ હિંમત રાખવી ન એવું.”

સત્યજામા પાતાના દુષ્ણની વાત પતિના અભુવામાં આવી એવું પારી જરા શાંત થઈને બોલી—“ સ્વામી, જ્યારે આપના દુષ્ણમાં કંઈ કંઈ તો દુષ્ણે મારે તે વિષે જ્યારે કહેવું હયિત નથી તથાપિ હું આગ્રીથી કહું છું કે, મારા સ્વમાની વાત અસત્ય નહીં થાય.”

આ વખતે મતી કૃતિમજી અને સત્યજામાની વચ્ચે પછા પાઠ વિવાદ થયો હતો. ઉપરે સત્યજામાએ કહું હતું કે, “ ને- ને પુત્ર મધ્યમ વિવાદિત થાય તેવીને બીજીએ પાતાના મસ્તક ઉપરની પેટી-કેદી આપવી. ” આ વાતના જનનેએ સામી રાખ્યા.

દેવયોગે તે બંનેને ગર્ભ રહેા હતા. અનુક્રમે રૂકિમણીને પ્રથમ પુત્ર અવતર્યો અને તે ઉદ્યોતકારક હોવાથી તેનું નામ પ્રધુમ્ન પાડયું હતું. પાછળથી સત્યભામાને પુત્ર પ્રસવેલો તેનું નામ ભાનુ પાડયું હતું.

સતી રૂકિમણીના પુત્ર પ્રધુમ્નને ધૂમકેતુ નામનો કોઈ દેવતા શુભ રીતે હરી ગયો હતો અને તે બાળકને વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર આવેલી ટંકસિલા ઉપર સુક્રીને તે ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો હતો. અનાથ થઈ પડેલો તે બાળક કાલસંવર નામના કોઈ વિદ્યાધરના જોવામાં આવતાં તે તેને પોતાને ઘેર લઈ ગયો અને તેણે કનક-ભાળા નામની પોતાની સ્ત્રીને પુત્ર તરીકે રાખવાને આપ્યો હતો.

પ્રધુમ્નનું હરણ થવાથી દ્વારિકામાં રૂકિમણીને ભારે દુઃખ ઉત્પન્ન થયું હતું. પોતાની પ્રિયાનું દુઃખ જોઈ દ્વારિકાપતિ કૃષ્ણને પણ પરિતાપ થયો હતો. તેમણે તેને આટલે ઘણી ચોધ કરી પણ કોઈ રીતે પ્રધુમ્નનો પત્તા લાભ્યો ન હતો. તેવામાં સીમંધર સ્વામીની પાસેથી પ્રધુમ્નના હરણની વાત બહુ નારદમુનિ કૃષ્ણની પાસે આવ્યા અને તેમણે તે બધી વાત કૃષ્ણને જણાવી. તેપણ નારદે રૂકિમણીને કહ્યું કે, “સાધ્વી, તમારે આ પુત્રના વિયોગનું કારણ સાંભળવા જેવું છે, તમે પૂર્વજલે કોઈ મોરલીના ઈંડા કંડુવાળા કરી મૂકી રાખ્યાં, તે સોળપોદાર સુધી એમને એમ રહેવા દીધાં પછી તમને ક્યા આવી એટલે તે પોઈ નાખ્યાં એટલે મોરલીએ પોતાનાં ઈંડાં એાળખ્યાં અને તે બહુ હર્ષ પામી. હે રૂકિમણી, આવાં વિયોગ કર્મ કરાવવાથી તને પણ તારા પુત્રનો સોળવર્ષ સુધી વિયોગ રહેશે. નારદના આ વચન સાંભળી સતી રૂકિમણીને પોતાના પુત્રને પુનઃ મળવાની આશા બંધાઈ હતી.

વિદ્યાધર કાલસંવરને ઘેર ઉછરતો પ્રધુમ્ન જ્યારે યુવાન થયો, ત્યારે તેનામાં યૌવાન વયને લીધે ઘણું સૌંદર્ય ખીલી

નીકર્યું હતું અને તેથી તેને પુત્રવત્ ગણી ઉત્તરનારી કનકમાળા
તેના ઉપર મોહ પામી હતી. કામાતુર થયેલી કનકમાળાએ
પ્રદ્યુમ્નની આગળ પોતાની હિંમત જણાવતાં પ્રદ્યુમ્ને 'પોતે તેણીનો
પુત્ર છે' એવું પાત્રી તે વાત ધિણારી કાઢી એટલે કનકમાળાએ
"પ્રદ્યુમ્ન કોણ છે અને કોનો પુત્ર છે?" એ ખરી વાત તેની
આગળ વિસ્તારથી જણાવી હતી. તે વાત સાંભળી પ્રદ્યુમ્ન ધ
હો આશ્ચર્ય પામ્યો હતો. નથાપિ સતી પુત્ર પ્રદ્યુમ્ન કનકમાળાને
પોતાને ઉત્તરનાર માતા જણી તેની જયોમ્મ માગણી સ્વીકારે
ન હતો. વિવશાંધ થયેલી કનકમાળાએ પ્રદ્યુમ્નને ગીરી અને
પ્રકાશિ નામની બે વિદ્યા આપવાની લાલચ ખતાવી ત્યારે
અતુર પ્રદ્યુમ્ને પોતાના હૃદયમાં વિચાર્યું કે, "કનકમાળા વિવશાંધ
પાદ છે, તેણી મને મનુષ્ય કોઈમાં ઉપયોગી બે વિદ્યાઓ આપે
છે, તે વિદ્યા પેઢિયા પ્રદહુ કદી હેવી પણ તેણીની સાથે અત્રી-
નિધી વ્યાપ્ત્યું નહીં. હાલ વિવશમાં લોકુષ થયેલી અત્યાન કવચના
મને તેવું અત્યુત્ક કરવા નૈવાર થાય પણ મારા જેવા કુડીન પુરૂષે
નેમ કરવા નૈવાર થવું ન જોઈએ." આયું વિચારી મુંદર પ્રદ્યુમ્ન
કુમારે કનકમાળાને કહ્યું "માતા, તમે મારાં પૂર્ણ ઉપકારી છે.
ઉપકારી માતાની હિંમત પુરે પૂરી કરવી જોઈએ, પણ અત્યારે
હું લાલચાદ છું. અત્યુત્ક સમય મુખી મેં પ્રલયર્થ સમજાવે
નિવશ કયોં છે, તેથી તમે અત્યાર મને તે વિદ્યા આપો.
ત્યારે અવમર અવધે ત્યારે આ વ્યાપ્ત્યપીન પુનઃ નમરો હિંમત
પૂર્ણ કરશે." પ્રદ્યુમ્નના આવાં વચન સાંભળી કનકમાળાના મન-
માં જરા આશા જાગણી હતી. પણ તેણીએ પોતાની બને વિ-
દ્યાઓ પ્રદ્યુમ્ન કુમારને જાણી અને તે સ.પરજા પ્રરોગનો વિધિ
જાણ્યો. પ્રદ્યુમ્ન વિવ જોનં સાધી નૈવાર રવે. એટલે કે દ્વિત
કનકમાળાએ પ્રદ્યુમ્નને પુનઃ પ્ર.ર્થનારી—પ્રદ્યુમ્ન, હવે તું મારા
હૃદય પૂરી રી અને તારા હૃદય વચન ખન જાણ જાણે

કનકમાળાની આવી અનુચિત પ્રાર્થના પુનઃ થઈ એટલે પ્રદ્યુમ્ને વિચાર કર્યો કે, “હવે તેણીને નીનિબોધના વચનોથી સમજાવવી જોઈએ.” આવું ખારી ચતુર પ્રદ્યુમ્ન લાગણી સાથે બોલ્યો—
 “માતા, તમે કહ્યું તે બરાબર છે, મારે મારા વચન પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ, પણ મારે તમને એટલુંજ પુછવાનું છે કે, “તમારો મારી ઉપર કેવો પ્રેમ છે? તે કહો. કનકમાળા પ્રમલ મુખે બોલી—
 બહાણા, તારી ઉપર મારો જે પ્રેમ છે, તે મારાની મુખે કદી શકાય નેવો નથી તારી ઉપરના પ્રેમનું સ્વરૂપ મારું મુદ્દ હૃદયજ્ઞ જાણે છે. તે અકથ્ય અને અર્વાચીન છે. પ્રિય, આ કનકમાળા દર્મિણી તારું મુખ ચિત્તન ક્યાં કરે છે. અને તારે મુખે મુખ અને તારે હૃદયે હૃદય માને છે.”

કનકમાળાનાં આવા વચન સાંભળી યુક્તિમાજ પ્રદ્યુમ્ન બોલ્યો, માતા જ્યારે તમે મારી ઉપર આવો વિશ્વ પ્રેમ પારખ કરો છો અને મારે મુખે મુખી અને મારે હૃદયે હૃદયી થવા છો છો, તો હવે મારે એટલુંજ કહેવાનું છે કે, તમે આવી અનુચિત પ્રાર્થના કરો નહિ. તમે મારી પાતક અને પાતક માનતા છો. અને માતાની સાથે જેને બર્તારનો વાંઘ થાય તેને તરક મનિમાંજવું પડે છે. જ્યારે મારે તરકમા જવું પડે તો ત્યાં મારે અનેક જાનની પેદાશો નિઃશ્વરી પડે. જેથી હું ધર્મમાજ હૃદયી થઉં. માતા, તમારો મારી ઉપર થતો પ્રેમ છે અને તમે મને મુખી કરવા છો છો, તેથી તમારે મારો હૃદયજ્ઞ કારણ ન થવું જોઈએ.

પ્રદ્યુમ્નના આવાં વચન સાંભળી કનકમાળા સત્ત્વરે વિચારમાં પડી પદ્મ કમને વગ રોવતી તેણીના હૃદયમાં તે વાત રૂચિત થઈ નહીં. કનકમાળાને વિચારમાં પડેલી જોડ પ્રદ્યુમ્ને ફરી વાર કહ્યું, જાનતી, તમારી મુખમુદ્રા ઉપરથી જણાય છે કે, તમે તમારું વિચાર દેખ્યા હો છો માતા, તની તમારે બીજે પણ વિચાર કરવા

નો છે. તમે એક પ્રખ્યાત વિદ્યાધરનાં પત્ની છો. તમારા હૃદયમાં કે
જાવણીએ વાત કરેલો છે કે જાવણી પામેલી કાંનાં કદિ પણ દુરાચાર
સેવની નથી. તે પોતાના વિવાહિત પતિને ઇંદરેવની જેમ માને છે
પતિની દરેક આજ્ઞા મરનકપર સ્થાવર અને ગુહ્ય મન, વચન અને
કાર્યથી પતિને સેવે છે.

પ્રદ્યુમ્નના આ વચનોએ પણ નેણીના હૃદય પર જરા પણ
અનર કરી નહીં. તેણી ચારંવાર હસ કરીને તેથી અનુચિત પ્રાર્થ
ના કરવા લાગી. તેવામાં કનકમાળાના પુત્રે ત્યાં આવી ચડ્યા અને
તેમને પ્રદ્યુમ્નની સાથે યુદ્ધ થયું હતું. તે પછી કાળક્રમંવર પણ ત્યાં
આવી ચડ્યો. તેણે પણ પ્રદ્યુમ્નની સાથે યુદ્ધ કરવા માંડ્યું હતું
છેવટે રણવીર પ્રદ્યુમ્ને જે વિદ્યાઓના બળથી તેઓને હરાવી દીધા
હતા. આ અરનામાં નારદમુનિ ત્યાં આવી ચડ્યા હતા અને તેને
પ્રદ્યુમ્નને તેના બરા માતા પિતાના નામ આપ્યા હતા. તે પછી
તેમણે વિશેષમાં જણાવ્યું કે, “કુમાર પ્રદ્યુમ્ન તારે સત્યભામ
નામે એક નાવડી માતા છે, તેનાથી બાનુ નામે એક પુત્ર થયો છે
નારી માતાને અને સત્યભામાને પૂર્વ ધરન થઈ છે કે, “જેને
પુત્ર પ્રથમ પડે તેણીએ પોતાની વેણી તેની માતાને આપવી.”
તે પ્રમાણે જો એ સત્યભામાને પુત્ર પ્રથમ પરણ્યો તે નારી
માતાને પોતાની કેશવેણી સત્યભામાને આપવી પડશે, આથી તું
પુત્ર છતાં નારી માતા મરણ પામશે.

નારદના આવાં વચન સાંભળી પ્રદ્યુમ્ન પોતાની વિધવા બાજુમાં
એક વિમાન રમી નારદ મહિન દારકામાં આવ્યો અને દારકાન
બહાર આવેલા એક કિંચનમાં જતરી જીએ વેપ હાં પોને નાન
રત્નાં મળે, ત્યાં સત્યભામાના પુત્ર બાનુના વિવાદની પામપ્રમથન
તેના સ્વભાવમાં આવી હતી તે વખતે, તેણે વિધવા બાજુમાં કનકમાળા
મુકરી નેણીને નારદની પામે કિંચનમાં મુકરીની તે પછી પ્રદ્યુમ્ન
૩૮-૨૮

તે ઉવાનને નેહુ કચડ કરી નાખ્યું હતું. તે પછી બધા જાણ-
સયો શોખની નાખ્યા અને ભાનુકુમારના વિવાહને માટે જોડી
ઠરેલી સામગ્રી તેણે અદરશ કરી હતી. પછી તે ગ્રાહ્યજનો વેપ-
લઈ વેદના મંત્ર જોડતો જોડતો તે સત્યજામાના મેહેલ આ-
ગમ આજ્યો હતો. તે વખતે સત્યજામાની કુળના હામી તેની
આગમ થઈ પ્રસાર થતી હતી, તેણીને તેણે મુદિતના થાથી પાંચરી
કરી હતી. એટલે તે હામી તેને સત્યજામાની આગમ લઈ ગઈ
એને તેની પાને તે અમંગારી વાતો કહી હતી. તે ગ્રાહ્યજનો
અમંગાર જોઈ સત્યજામાએ તેને પ્રાર્થના કરી કે, “મહાતુભાવ,
મને રૂકિમણીથી વિશેષ રવરૂપવાન કરો.” તેણીની એવી પ્રાર્થનાથી
તે અવગરનો સાબ લેવા પ્રવૃત્તિને નેહીને જાણ્યું હતું કે, “તમે
મંગલ મુંગલી જીર્ણ વચ પહેરી તમારી કુળરેવી પાને તે વિધાના
મન જાણા.” તે ઉપરથી રૂપની સાલવું એવી સત્યજામાએ તે
પ્રમાણે કર્યું, એટલે પ્રવૃત્તિને તેના પરમાંથી વિવાહની મર્મ વરતુ
નિવહ કરી રીધી હતી

આ પ્રમાણે પાતળી પારણા પાર પાડી પ્રવૃત્તિ આગમુતિ
તો વેપ લઈ પાતળી સત્યજામા રૂકિમણીને મેહેલ મયો હતો.
ધર્મની આજ્ઞાવાળી રૂકિમણી તે આગ મુનિને માટે ઘરમાં આ-
ગમ લેવા નહીં, તેવામા ન્યા રહેતા કુળના નિદાનન ઉપર પ્રવૃત્તિ
મુનિરૂપે એમી તયો હતો. રૂકિમણી આવીને જુરે છે, ત્યાં
આગમુતિ કુળના નિદાનન ઉપર વિમજમાન થયેલા એવામાં
આજ્ઞા. તે એક રૂકિમણી આજ્ઞા પામી ગઈ અને તે એલી
—“મહારાજ, આ હારિતપતિ કુળનું નિદાનન છે, તે જ પાર
કુળ અગમ કુળના પુત્ર નિવહ ખીજને દેવાએ એમવા દેવ
નથી તે આજ શી રીતે એમી મડવા ?” મુનિચેષ્ટ પારી પ્રવૃત્તિ
હોયો. — જડે, મારી નાશવતું જાણ અપિત છે; તેથી દુ મને

તે મર્ચ કરી ચકુ તેમ જુ. હું અહીં સોળ વર્ષને ચતે પાસું
કરવા આવ્યો છું; માટે હવે મને પાસું કરાવો. જે તમારી
પાસું કરાવવાની ઇચ્છા ન હોય તો હું સત્યભામાને ગેર જાઉં.”
ફકિમલી બોલી—

“મહાનુભાવ, હું આપને પાસું કરવાની ના કહેતી નથી. આ-
પને હમણાં પાસું કરાવીશ, કારણકે, આપની સેવાથી મારું
કુખ દૂર થઈ જશે.” બાળમુનિએ કહ્યું; “તમારે શું કુખ છે?”
ફકિમલીએ કહ્યું, “મહારાજ, મને પુત્રનો વિયોગ થયેલો. અ-
ને તે મારા મનને સતત પરિતાપ કરે છે.” તે વખતે પ્રદ્યુમ્ન
બોલ્યો—“બાઈ, જેવી રીતે તમારે પુત્રનો વિયોગ છે, તેવી રીતે
મારે પણ માતાનો વિયોગ છે. નેનો ખેદ ચામટે કરે છે? ત-
મારો પુત્ર ક્યાં ગયો છે?” પ્રદ્યુમ્નનો આવો પ્રશ્ન સાંભળી ફકિમ-
લીએ પોતાના પુત્ર વિશે બનેલો સર્વ વૃત્તાંત તેને કહી સંભળા-
વ્યો હતો. જે સાંભળી પ્રદ્યુમ્નના હૃદયમાં પોતાની માતા વિશેની
પૂરી ખાતરી થઈ હતી. પછી ફકિમલીએ જણાવ્યું, મહાનુભાવ,
પુત્રના વિયોગથી ખીણિત થઈને મેં કુળદેવીની આરાધના કરી એ
ઉપરથી કુળદેવીએ મને કહ્યું હતું કે, “તારો પુત્ર સોળ વર્ષ પાછો
આવશે.” મુનિરાજ, આજે તેને સોળ વર્ષ થઈ ગયાં છે, તોપણ
પુત્ર હજી આવ્યો નહીં; તેથી આપ જ્ઞાની છે. માટે કૃપા કરી
જણાવો કે, મારો પુત્ર ક્યાં આવશે? સતીના આવા વચન
સાંભળી ચતુર પ્રદ્યુમ્ને કહ્યું, “બાઈ, આપણું નીતિશાસનમાં કહ્યું છે
કે, મુખની ઇચ્છા રાખનારા પ્રાણીઓએ ગુરૂ પાસે, પિતા પાસે,
દેવ પાસે કે રાજા પાસે ખાલી હાથે જવું નહીં, તો તમે મને કહો
આપો.” ફકિમલી બોલી—“આપની સી ઇચ્છા છે?” બાળમુનિએ
કહ્યું, મને કૃપા લાગી છે, માટે બોલન આવો. પછી ફકિમલી-
એ તેને હીર સોજન આપ્યું. તે હજીમાં ખાઈ ગયો પછી કૃષ્ણ-

ને માટે કરી રાખેલા મેઢક માખ્યા. ત્યારે રૂકિમણીએ કહ્યું કે, પૂજુને માટે કરી રાખેલા મેઢક બીજાને અપાય નહીં, કારણકે, તે પંચાલી શકાય તેવા નથી. મુનિ બોલ્યા—“મને એક મેઢક તો આપો. તપસ્વીને શું ન પડે? પછી રૂકિમણીએ તેને એક મેઢક આપ્યો. તે ખાધા પછી પ્રહયુએ બીજા મેઢક માખ્યા. રૂકિમણી જેમ જેમ તેને આપતી ગઈ તેમ તેમ તે વિદ્યાના બગથી ખાઈ ગયો. હૃદયમાં અતિશય આશ્ચર્ય પામેલી રૂકિમણી બોલી—“અહો મુનિ! તમે તો બહુ બળવાન લાગે છે. આટલા આટલા મેઢકોથી પણ તમારી કુખા શાંત થતી નથી.” એ શું? “-

અહીં સત્યભામાના મેહેલમાં શું બન્યું! તે ભણવા જેવું છે. રૂકિમણીનાથી વિરોધ ફળ મેળવવાની ઇચ્છા રાખતી સત્યભામા મરનક મુંડાવી મંત્રનો બાપ કરતી હતી, ત્યાં એક સેવકે આવી નિવેદન કર્યું કે, “કોઈ દેવ, દાનવ કે પુરૂષે આવી આપણે બાગ સૂકવી નાખ્યો છે. અને ગામના જાજ પણ રોષથી નાખ્યા છે. વિવાહની સર્વ સામગ્રી વિનષ્ટ કરી દીધી છે. બાનુકુમારને વરદાગ્રમાં અન્ય ઉપરથી પાડી નાખ્યા છે અને લોકોમાં દસાહત થઈ રહી છે.” આટલું મેવક બોલી રહ્યો ત્યાં બીજાએ આવી કહ્યું કે, “બાઈ, બાનુકુમારને પરણવા આવેલી કન્યાને કોઈ હરી ગયું છે.” આ સાંભળી કોપાતુર થયેલી સત્યભામાએ પોતાની દામીને ક.થમાં પાત્ર આપીને રૂકિમણીને ઘેરથી રૂકિમણીના કેશ લઈ આપવનું કહ્યું, ત્યાં દામી ગઈ એટલે તેણીનાજ વાળથી પેતા બાગમુનિએ પાત્ર બરી દીધું; પણ દામીને ખજર પડી કે, પેતાનાજ વાળ પેતાએ લઈ લીધા છે. તે તો લઈને ગઈ પણ સત્યભામા તેણીને મોટી ભૂલ, બહુ ખેદ પામી. પછી તેણીએ પૂજુને કહ્યું—“હવે તમે તમારી મરનકમાલે રૂકિમણીના કેશ અને અપાયો.” પૂજુ કહ્યું, પણ તારા કેશ તારા મરનક ઉપર નથી તે શું?

સત્યતામાએ કહ્યું, એવી હાંથી રહેવા દો." તે કૃપરથી કુહો
 પોતાના ભાઈ બળભદ્રને રૂઝિમળીને ન્યાં કેશ લેવાને મોકલ્યા.
 તેને એક પ્રયુએ કૃષ્ણનું રૂપ કહ્યું, તે દેખી લાલ પાની બાળભદ્ર
 પાછા વળ્યા અને સભામાં આવી કૃષ્ણને દેખીને જોડ્યા. "ભાઈ,
 તમે એ રૂપ કરીને એક રૂપે ત્યાં રહ્યો ને ન્યાં અને યા વારને
 મોકલ્યો? મારા ભાણી રૂઝિમળી પણ ચરમાઈ ગયા." ત્યારે
 કૃષ્ણે કહ્યું, બાઈ! આ મું ભોલો છો? હું તો ત્યાં ગયોજ નથી,
 એ કેમ બને? ને સાંભળી કન્યલામા રીસ કરીને જોડ્યા—
 "સ્વામી, એ બધા તમારો કર્તવ્ય છે." એ કૃપરથી વિસદ
 થયેલા કૃષ્ણ રૂઝિમળીને ત્યાં આજ્યા, ન્યાં નો રૂઝિમળી પોતાના
 પુત્રના મમામમ હજુ નહીં થયાથી એક પામની હતી. તેવામાં
 ન્યાં અચાનક નારદમુનિ આજ્યા અને તેમણે કહ્યું તથા રૂઝિમળીને
 વહ્યું, "જેણે હમણું કૃષ્ણનું રૂપ કહ્યું હતું અને જે વળી અચારે
 બાળમુનિના વેશમાં છે, તે આ આપનોજ મહાલગ્નિવાન પુત્ર
 પ્રયુજ છે." તે દલામાં તો પ્રયુજન પણ સ્વર આવીને માતા-
 પિતાના ચરણમાં નખ્યો ને કહેય લાગ્યો કે, "હું આપનો પુત્ર
 છું. પછી તેણે અંજલિ બેટીને જણાવ્યું કે, હે માતાપિતા,
 જ્યાંસુધી હું આપની પાસે સ્વરૂપ તથા સંજોષી વર્ગની સમક્ષ
 કાંઈ પણ ચમત્કાર ન બચાવું, ત્યાંસુધી તમારે મારું ખરું સ્વરૂપ
 કોઈને દેહેવું નહીં." પછી માતાએ પુત્રને આલિંગન દહને કહ્યું,
 વત્સ, હું તારા આગમની વાત કોઈને નહીં કહું. પછી વિધવાન
 પ્રયુજ કૃષ્ણ ન બલે તેમ રૂઝિમળીને રથમાં બેસારીને ત્યાંથી
 ચાલ્યો હતો. નગર બાહર જઈ તેણે યજ્ઞનો નાદ કરી સર્વ
 યાદ્યોને ફેલ પમાડ્યો. તેના યજ્ઞનો યજ્ઞ સાંભળી બધા યા-
 દ્યો એકઠા થઈ ગયા. તે વખતે એ અગ્રણીર બોલ્યો કે, "હું
 આ રૂઝિમળીને દરી બડ છું. કૃષ્ણને સજ્જિ દોષ તો તેણીનું

નક્ષત્ર કળા આવી દુઃખકલો તુલ્ય કરવાને સમર્થ છું. એટલુંજ નહીં પણ દુઃખનુદન જાનમુકવી નાખું છું અને અગ્નિને પીંખડું છું, વર્ગી ભયંકર મર્ચને પકડવાની અને મોટા પર્વતોને ચળાવવાનું કરવાની માનમા શક્તિ છે.

જ્યારે પ્રયુક્ત આ પ્રનામે પાત્રનો બાલ્યનાં નગરીની બાહેર નીકળ્યો, તે વખતે તેનું જાનવચન આવી એટલે કૃષ્ણ ત્યાં દોડી આવ્યો. અને પ્રયુક્તની નયની ને દિગ્ગજ મળેને બોલ્યા—“અરે દુર્મુદ્ધિ તે મરવાને કેમ તારા મર્યે છું” એમ કહી કૃષ્ણ ને દુઃખનુદનની નયને તેની ઉપર તુરં પડ્યો. અને પ્રયુક્તની ઉપર મોટો મારો સજાવજા કરનાર કૃષ્ણ પ્રયુક્તને વિદ્યાના બગાથી કૃપાનુલભાવેને કાળમા દગવા દીધું હતું. પછી જેમ મોટા મળે-કને દગા વગરનો કોને તેમ તેણે કૃષ્ણને સમ્પરદિત કરી દીધા તે એટલું જ વિચાર થઈ ગયો અને હૃદયમાં ભારે ખેદ કરવા લાગ્યા. ત્યારે નાન્દમુર્ચિ આવી તેમને કહેવા લાગ્યા—“હે કૃષ્ણ, આ તમારો પુત્ર પ્રયુક્ત છે. નિન્નદેહ થાયો. સિંહને પુત્ર સિંહના જેવા જ હોય છે તે નાનગળાંજ કૃષ્ણે પોતાના હૃદયમાર ઊડી દીધા અને પ્રયુક્તને પ્રેમથી આભિગન કર્યું. પ્રયુક્તને પણ પિતાને પ્રેમ ન કરી શકે. માગી.

તરીપુત્ર પ્રયુક્તને કૃષ્ણ એક પટ્ટદસ્તી કપર લેખારી મોટા કપડાં નાંચે દારકામા લાવ્યા હતા. દારકાવાસી લોકો અને પાદેવે કૃષ્ણનો પુત્ર પાછો આવ્યો. એ વાત બહાર આવ્યે પત્ન્યા તરફ કંડો કંડોથી પ્રયુક્તને એવાને એકાકી થતા હતા અને નાજા સવના સાંચો ચેરીએ ચેરીએ એલીબધ હળી રદી નાનગળીન ગાતી હતી.

જા પ્રનામે કૃષ્ણ વાનુદેવે ભાટ ચારણોને અગણિત દાન આપ્યા હતા. અને રહેલ જિનાવયોમાં પૂજા બજાવી મોટા ઉત્સવો કરાવ્યા હતા.

આ વખતે દુર્યોધને આવી કહ્યું કે, “કૃષ્ણ, તમારા પુત્ર બા-
ની સાથે જે મારી પુત્રીનું શાશ્વત્વ યથાનું હતું, તેનું હનન
પું છે. અત્યાપિ કોઈ દેશભે તેણીની રોષ લાગતી નથી ને
‘યેગું કરવું’ તે સાંભળી કૃષ્ણ ખેદ કરવા લાગ્યા, તે હપરાધી
પેતાને ખેદ કરનારો પ્રદ્યુમ્ન બોલ્યો—“પિતાશ્રી, ખેદ કરો ન-
હી. હું હમણા તેણીને મારી પ્રતિભા વિદાના બગચા લાવું છું.”
તેમ કરી નેત્રે સર્વની સમક્ષ તે દુર્યોધનની કન્યા ત્યાં લાવી હા-
જ કરી. તે ભેડ કૃષ્ણ, દુર્યોધન વગેરે બધા સાનંદાશ્ચર્ય થઈ
પડ્યા. પછી કૃષ્ણ અને દુર્યોધને પ્રદ્યુમ્નને કહ્યું કે, “તું આ ક-
ન્યાની માથે વિવાહ કર્યો.” તે સાંભળી વિદાન પ્રદ્યુમ્ન બોલ્યો—
“પિતાશ્રી, જે કન્યાનો વિવાહ મારા બાપ બાનુની સાથે થયો
છે, એ તો મારી વધુ કહેવાય. તેથી તેણીને બાનુની માથે
પરણાવો. પ્રદ્યુમ્નના આ વચન સાંભળી તેઓએ તે કન્યાને
સત્ય બામાના પુત્ર બાનુકુમારની સાથે પરણાવી હતી. બીજા
વિવાહદાંબ પ્રદ્યુમ્નનું આપું મદ્દાબજ ભેડ તેને પોતાની રૂપવતી
કન્યાઓ આપી હતી.

સત્યબામાને સ્ત્રીરૂકે નામે એક પુત્ર થયો હતો. તે સ્વભાવે
પણે બીકમ્ હોવાથી કૃષ્ણના બીજા કુમારો તેને બીવસવતા હતા.
કૃષ્ણની જન્મવતી નામની સ્ત્રીને શાંભ નામે એક પુત્ર થયો હતો.
તે પુત્ર તેની માતાની બેદરકારીને લઈને બાગવદ્માં પડ્યો તેણીની
થયો હતો. પુત્ર અને પુત્રીને એકે ચડાવી લાડ કરાવવા—જે તેમ-
ને અત્યંત હાનિકારક છે. જે માતાપો એવી નસરી પદ્ધતીથી
પેતાના સંતાનેની સાથે વર્તે છે, તેઓ તે સંતાનના મરુરૂપ
થાય છે. કૃષ્ણની સ્ત્રી જન્મવતીને તેનો ખર્ષણ અનુભવ થયો
હતો. તેનો પુત્ર શાંભ કન્યાદે બાગ વચનો હતો, ત્યારે જે પુત્ર
નેહિત માતા શાંભને પક્ષાજ લાડ કરાવતી હતી. એટલું

નહીં પણ તે પોતાના કાલક્રવાયા પુત્રનો અવગુણ પોતાના મનમાં
જરાપણ કાવતી ન હતી. હવે એમ લખ્યું કે, જાંબુવતીનો પુત્ર
શાંત તોશાની દોષથી સત્યજ્ઞામાના પુત્ર બીરૂને હમિયાં રમ-
તાં રમતા લટુ લેવરાવ્યો અને ચીડવો. હો. તે ઉપરથી મન-
બ.મ. જાંબુવતી પામે ફરીયાદ કરવા આવી, ત્યારે જાંબુવતીએ
પુત્રનો અવગુણ કીધો નહીં અને તેલીએ નવજન્મ માને કહ્યું કે,
"મ.દી. પુત્ર લટુજ શાંત છે." પછી મન્યજ્ઞામાએ તેવાજ કૃષ્ણ-
ને પરી એટલે કુંજ જાંબુવતીને કહ્યું કે, "તારો પુત્ર શાંત તો-
શાનો અને મન્યજ્ઞા સંભળાવ છે, તે હમિયાં મન્યજ્ઞામાના પુત્ર
બીરૂને તોવરાવે છે, તેથી તારે નેનં વારવો એટલે" તે ઉપર-
થી જાંબુવતીએ કૃષ્ણનો આમન પોતાના પુત્રના વખાણ કરવા માં-
ડ્યો અને કહ્યું કે, સત્યજ્ઞામા પોતું એ.કે છે. મારો પુત્ર તો
સદાયે છે જાંબુવતીના આંધા આમદ એટલે કુંજ વિચાર કર્યો
કે, આ માતા પોતાના પુત્રને જમાડ્યો. પુત્ર વા પુત્રીને સારું
નરનું ગિફ્તણ માતાથીજ મળે છે. એ આ જાંબુવતી પોતાની
આ તારી દેવ છે.ત્યે નહીં તે શાંતકુમાર અપમ સ્થિતિમાં
આવી પડ્યો, માટે કોઈ પુત્રિથી જાંબુવતીને પુત્રનો દુરાચાર
જણાવવો એટલે" આંધા વિચાર કરી એક વખતે કુંજ ભરવા
ડો પેપ લીધો અને જાંબુવતીને ભરવાડીનો પેપ લેવરાવ્યો અને
તેઓ તરફ પેપજને મિત્ર બાહેર આપ્યા બધાં શાંતકુમાર
રખે. હવે ત્યાંથી તેઓ પ્રસાર મવા. તે વખતે શાંત
કુમારે જણાવી કુંજ પછી જાંબુવતીને કહ્યું કે, "તારે જાંબુ-
વતી કહ્યું કે, નરે સેનું તે તેનું
સીને નરે મ એટલે પપ
જાંબુવતી સપર એક માં
કાલક્રવાને ફરે "કુમ

પ્રયાસ કરતી હતી. કુમાર પ્રદ્યુમ્ને વિદ્યાના જગથી જાણું કે, પોતાની અપર માતા બીરૂકને માટે સોમી કન્યાનો શોધ કરે છે, તે ઉપરથી પોતે વિદ્યાના પ્રભાવે જિતશત્રુ નામે રાજા થયો અને શાંજને કન્યા રૂપ બનાવ્યો. અને વિદ્યાની મંજિથી બીજે પરિવાર વિદ્યુઓ. પછી સત્યભામાએ પોતાના પુત્ર બીરૂકને અર્થે જિતશત્રુ રાજાની કન્યાની માગણી કરી. તે વખતે જિતશત્રુએ ઠરાવ કર્યો કે, “ જો સત્યભામા મારી પુત્રીને પોતાને હાથે ઝાકીને નગરમાં લઈ જાય અને પાણિમદલુ વખતે મારી પુત્રીને હાથે બીરૂકના હાથની ઉપર રખાયે તો હું મારી પુત્રી બીરૂકને આપું.”

સત્યભામાએ સર્વ વાત અંગીકાર કરી. પછી તે કન્યાને પોતે હાથે ઝાકીને નગરમાં લાવી. તે વખતે લોકો વિદ્યાના પ્રભાવથી જિતશત્રુરાજાની પુત્રીને ઠેકાણે શાંજને રૂપીને તથા સાથે પ્રદ્યુમ્ને પજુ જોઈને બોલવા લાગ્યા કે, “ અહો ! ભુવો આ સત્યભામા પોતાના પુત્રના વિવાહ સમયે શાંજ અને પ્રદ્યુમ્નેને મનાવીને પાછા લાવે છે.” આ પ્રભાવે શાંજ કન્યાના વિદ્યુવંશ વૈષમાં સત્યભામાને ઘેર ગયો. ત્યાં વિવાહ સમયે શાંજે બીરૂકના જન્મનું દાઢ ઉપર પાનાનો ટાંચો દાઢ મુક્યો અને પેટી કન્યાઓના દાઢ પાનાના જમણા દાઢથી મદલુ કર્યો, તે કાળે વિધિ પ્રમાણે અગ્નિની આગપામ ફેરા ફરી તે તેમને પરણી ગયો.

પછી બીજી સપ્તમીર્થોમિ: સાથે શાંજ પજુ બીરૂકના મુદાવસામાં ગયો અને ત્યાં જઈને તેણે પાનાનું મૂળરૂપ પ્રગટ કર્યું હતું. બીરૂકનું દાઢમાં આવ્યો મિદલે શાંજે તેને જાણી ચક્રથીને બેવડાવ્યો હતો. બીરૂક ભય પામ્યો તેની માતા સત્યભામા પામે દોષી આવ્યો અને તેણે પોતાની માતાને કહ્યું કે, “ માતા શાંજ કન્યાને રચાને શાંજ છે.” પછી સત્યભામા તે જઈ નહીં માતા

ત્યાં જોવા આવી, ત્યાં તેણીએ ખદખર શાંખને જોયો. તે વખતે શાંખ પણ રાત્રીને માતાને સંસ્મરે નહોતો. પછી સત્યજીતમાએ કોપ કરી પુછ્યું કે, ખદ નિર્લજ્જ, તને અદિ કોણ લાખ્યું? તે જોડ્યો— “માતા કોપ કરે નહીં. તમે પોતેજ મને અદો લાગ્યા છે અને આ કન્યાઓની સાથે મને પરજાવ્યા છે. તે જાળવ નમરના મર્વ કોકો સાધી છે.” તે માં જગી સત્યજીતમા આશ્ચર્ય પામી ગઈ અને તેણીએ પુછી જેથું તો મર્વ કોકોએ તેમજ કશું હતું. એવી રીતે શાંખ નવમ્ કન્યાઓનો પતિ થયો હતો. તે પછી શાંખ અને પ્રદ્યુમ્નને પોતાના માતાપિતાની કમા આપી હતી. પુત્રોનું આવું પરાક્રમ જોઈ મતી રૂકિમત્સી અને જંબુવતીને સંતોષ થયો હતો.

પ્રદ્યુમ્નના સદવાસથી શાંખ મુપરી ગયો હતો અને તેનું સારી કેળવણી લીધી હતી, આથી તે મર્વ ચાલ્યોમાં મારી પ્રનિષ્ઠા પામ્યો હતો.

મતી રૂકિમત્સી અધિકાધર્મ પાળતી પોતાના પતિ કૃષ્ણની જોવા કરતી, દારિકામાં મુખે રહી હતી. કુમ્ભર પ્રદ્યુમ્નની માતૃ-ભક્તિ સારી હતી. પ્રદ્યુમ્ન પ્રાક થયો ત્યારે તે માતા રૂકિમત્સીના સદવાસમાં રહેતો અને દુષ્ટિમાં મતી પામેથી ધર્મનું વિગ્રેપ જાન સંપાદન કરતો હતો.

મતી રૂકિમત્સી અદો વય તથા પછી શાંતિ બોગવવાની દેખાથી પોતાના મિત્રેલમાં જોડાતે રહી હતી. ત્યાં તેણીએ પોતાના પુત્રને તથા પાત્રોને પાર્થિવ તથા સાંસારિક કેળવણી આપવાની કોઈ ચાગ્ય દેખાતી હતી. મતી દુષ્ટિમાં રવાધ્યાયમાં મમ રહેતી અને તેમાંજ પોતાના જીવનનું સાર્થક માનતી હતી.

હેવટે જો મહાસતી નેમિનાથ પ્રભુના પ્રતિભેદથી જાતન ચર્ચ આત્મસાધન કરવામાં ઉદ્યુક્ત થઈ હતી. અને સદા પવિત્ર પ્રેમભાવથીજ પતિસેવામાં તત્પર રહી હતી. એથી જો પવિત્ર સતીજો ગૃહસ્થાશ્રમનું અમૂલ્ય સુખ ઘણું વર્ષ બોગવી પૃથ્વીમાં પોતાનું નામ અમર રાખ્યું છે અને ને સદ્મનિનું પાત્ર બની છે.

रेवती.

—

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ५ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ६ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ७ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ८ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ९ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १० ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ११ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १२ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १३ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १४ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १५ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १६ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १७ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १८ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १९ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २० ॥

વિશેષ ઉન્નતિ ઈચ્છનારી દેવતી ઘણીવાર શ્રાવસ્તી નગરીની શ્રાવિકાઓને એકઠી કરી સારાસારા ભાષણો આપતી અને પોતાથી બને તેટલી તેમને સર્વ પ્રકારની સહાય આપતી હતી. એક વખતે તેણીએ શ્રાવિકાઓનાં સમાજ વચ્ચે એટલે મુખી કહું હતું કે, “સાધર્મી જહેનો, તમે પૂર્વના ધણા પુણ્યથી આ શ્રાવિકાજન્મ સંપાદન કર્યો છે. આ ઉત્તમ અવતાર ફરીથી પ્રાપ્ત થયો દુર્લભ છે. તેથી તમારા શ્રાવિકાજીવનને સુધારવા પ્રયત્ન કરજો. ધર્મ, નીતિ, મૃદુ—અવધાર અને સદાચારનું ઉત્તમ શિક્ષણ ક્ષણ તમે તમારા અમૂલ્ય જીવનને સાર્થક કરજો. સર્વ પ્રાણી કૃપર સમભાવ રાખી વર્તજો. વડિલ જનની મેવા કરવામાં તત્પર રહેજો. દુરાચારથી દૂર રહેજો અને અધર્મનો અનાદર કરજો. જહેનો, આપણી સ્ત્રીઓનો અવનાર શી રીતે કૃતાર્થ થાય? એ બાબત તમારે હમેશાં મનન કરવાનું છે. સ્ત્રીજીવન પુરૂષના જેટલુંજ ઉપયોગી છે. પુરૂષોની ભવિષ્યની સ્થિતિનો સર્વ આધાર સ્ત્રીઓના જીવન ઉપર ટકી રહેલો છે. માતાના ઉત્તમ શિક્ષણથી પુરૂષો ઉન્નતિમાં આવી શકે છે. જે પુરૂષો, તીર્થકરો, ચક્રવર્તીઓ વગેરે ઉચ્ચ સ્થિતિમાં આવેલા છે, તેઓની ઉન્નતિનો પાયો માતાના શિક્ષણ ઉપર રહેલો હતો. માટે તમે તમારા જીવનની સાર્થકતા કરવાને સર્વદા તત્પર રહેજો અને તમારા કર્તવ્ય તરફ દૃષ્ટિ રાખી સમ્યક્ત્વમૂલક ધર્મની આરાધના કરજો.”

સતી દેવતી આવો બોધ આપતી અને તેમાંજ પોતાના જીવનની કૃતાર્થતા સમજી હૃદયમાં અતિ આનંદ પામતી હતી. એક વખતે ધર્મવીર વીર ભગવાન વિદાર કરતા શ્રાવસ્તી નગરીમાં આવી સંભોસર્પાદના. શ્રાવસ્તી નગરીની જૈનપ્રજા તે બખર જાતી પ્રભુને પાંદવા ગઈ. તેમાં શ્રાવસ્તીપતિમહારાજા વગેરે નગરના મુખ્ય જનો—એ તેમાં સારો ભાગ લીધો હતો. સર્વ પર્વદા સરાયા પછી વીરપ્રભુએ નીચે પ્રમાણે દેશના આખી હતી—

સિદ્ધમુનિને કહ્યું કે, “જે બીજેસાપાક મને તો પ્રમુખે આ રાગ સાંત થઈ જાય, જે બીજેસાપાક આ ગામમાં દેવતી શ્રાવિકાને ત્યાં છે. ”આ પ્રમાણે કહી તે વેગ ચાલ્યો ગયો. તે પછી સિદ્ધમુનિ પરીપકારી ઉદાર શ્રાવિકાદેવતીને ઘેર બીજેસાપાક લેવાને ગયા હતા.

સતી દેવતી સિદ્ધમુનિને પોતાને ઘેર આવેલા જોઈ ધણી જ પ્રસન્ન થઈ હતી. મુનિએ જ્યારે પોતાના આગમનનું કારણ જણાવ્યું એટલે એ મહાસતી હૃદયમાં ધણીજ ખુશી થઈ. પછી મહાનુભાવ દેવતીએ તણ બુવનના ગુરુ એવા પ્રમુખ રાગની શાંતિને અર્થે તે મુનિને અત્યંત ભાવપૂર્વક તે પાક આપ્યો હતો.

ઉદાર દેવતીને આ વખતનો મનોભાવ અપૂર્વ હતો. તેણીની પ્રબુદ્ધિ ઉત્તમ ભાવનાની સાથે તેણીના પરિવ્ર હૃદયમાં પ્રસરી ગઈ હતી. જગત્પતિ અને દેવાધિદેવના શરીર માટે પોતાની તુચ્છ વસ્તુ ઉપયોગી થઈ—એથી એ મહાસતી પોતાના જીવનની સાર્થકતા માનતી હતી. આવા ઉત્તમ ભાવથી તેણીએ તીર્થંકર નામકર્મ ઉપાર્જન કર્યું હતું. જે ભવિષ્યમાં આવતી શ્રીવીર્યમાં સત્તરમા રામાદિ નામે તીર્થંકર થતાની છે. મહાસતી દેવતીનું જીવનચરિત્ર સર્વ સતીઓમાં પ્રમુખનીય છે. કારણકે, તેણીએ સતીની પદવી સાથે દેવાધિદેવ તીર્થંકરની પદવી પ્રાપ્ત કરી છે. સતી દેવતીએ તેણીની ઉદારતાનું અને સખાવતપણાનું દિવ્ય દર્શન પ્રાપ્ત કર્યું હતું. પત્ન્ય છે એ પરમપરિવ્ર મહાસતીને.

વચનારી જેનો, કુળી પ્રાણીને સદાય આપવી અને રાગ પેદિત પ્રાણીએની સારવાર કરવી—એ કામ ગ્રંથમાં ગ્રંથા પુરુષના બધને કરવડું છે, એ વાત તમારા હૃદયમાં ઠેકતી રાખજો. પોતાના સાધર્મી બધુએને માટે ગ્રંથા પ્રકારની સખાવત કરવી, તેમને મટે રજાકરવે, પુરવઠાકરવે અને નિઃપણાકરવે ઉપકાર અને તેમની ધર્મિક અને માંમુગિક ઉત્તરિ થાય તેવી યત્ન કરવો.

કરી—જે મહાપુરુષનું કારણ થાય છે. આ સતી દેવનીનું એવન
 નમને એ ભોધાં આપે છે. તે મહાનની તેવા એવનનું હાંનરૂપ
 યતી છે. આ સંસ્કાર કે જે નર્મદા દુઃખરૂપ અને ઉપાધિરૂપ છે,
 તેમાં અવતાર સહ બધા પ્રાણીઓએ જેનાથી પાત્રાના એવનની
 કાર્યક્રમ થાય, તેવા કાર્યો કરવાનાં છે. એવનની સાર્યક્રમ આથી
 થાય છે? અને માનવ એવનનો દુષ્કર્મ આમાટે છે? જે બધું
 નમરે મનન કરવાનું છે અને તે મનન કરવામાં આ દેવનીનું
 સ્વરૂપ પૂરેપૂરી પુષ્ટિને આપનારું છે અને આત્માની જ્ઞાનિતા
 ક્રિયા પ્રાપ્તિ આપનારું છે.

ॐ

११०
१२०
१३०
१४०
१५०
१६०
१७०
१८०
१९०
२००
२१०
२२०
२३०
२४०
२५०
२६०
२७०
२८०
२९०
३००

[illegible][illegible]

કુનીચે ધાવનેવધમાં પ્રવેશ થયા પહેલા સારી સારી કાળા-
સંપાદન કરી હતી. નેણીની સમરણશક્તિ અદ્ભુત હતી.
કેળિને ભેડ અને વિદ્યુત અને ચતુર પુરુષો અતિ ધણ
ને હોતા અને નેણીની બાદે પ્રગંસા કરતા હતા.

કુની જેવી ચતુર હતી તેવીજ તે સ્વરૂપવતી હતી. નેણીનું
દર્શન પ્રેમકોને છક કરી નાખતું હતું. નેણીનાં હરેક અવધાનોમાં
અવધાનો અગાડ ધણ રહેતા હતા. નેણી તે સ્વરૂપવતી સમર્થ
એમાં અદ્ભુત ગણાતી હતી.

આથી શુંશુવતી અને રૂપવતી સમકન્યા હતાં યોગ્ય રીતે
જે તેને નેણીનું દુષન દુર્ગમ થાય. આવી કન્યામાં સત્ત્વ અંશ
અતિ તેજ પુરૂષની શોધ કરાવતા હતા. નેણે અનેક દેશોમાં
પેંચાતા એવકોને મોકલ્યા હતા. પણ કોઈ કોઈએ તેને યોગ્ય
પુરૂષ જોવામાં કે જાણવામાં આપ્યો નહીં, એટલે તેણે કોઈ ચિ-
ત્તારને જોણાવી કુનીનું ચિત્ર આજેખાવ્યું અને તે ચિત્રપદ લઈ
તેને દેશાંતરે મોકલ્યો હતો.

આ અંશમાં દક્ષિણાપુરમાં પાંડુ રાજા રાજ્ય કરતો
હતો. એક વખત તે વનમાં ફરવા ગયો ત્યાં વિવિધ જાતનાં
વૃક્ષો તેના જોવામાં આવ્યાં. મહિમાના પુરૂષની જેણે માગ્યા પહે-
લી છે, એવું માકંદ વૃક્ષ જોતાંજ તેને મદ થતી ગયો. નારંગીના
વૃક્ષ જોઈ તે આનંદ પામી ગયો. કામદીપક વૃક્ષ વૃક્ષને અવ-
લોકતાંજ તેના હૃદયમાં હર્ષ ઉત્પન્ન થઈ આવ્યો. અને જપુલ
લોકતાંજ તેના હૃદયમાં હર્ષ ઉત્પન્ન થઈ આવ્યો. અને જપુલ
અશોક—રોડરહિત થઈ ગયો હતો. આ પ્રમાણે વનની વિચિત્ર
શોભાને જોને જોને પાંડુસભ્ય અસ્ત્ર્ય ભૂમિમાં ભમતો હતો, ત્યાં
એક ધાયાદાર આસવૃક્ષ તેના જોવામાં આવ્યું. ધીરવીર પાંડુ તે
વૃક્ષની પામે આવ્યો, ત્યાં હાથમાં ચિત્રનું પાટીયું લઈ ફરતો કો-

યં પુરૂષ નેના એવામાં આગ્યે. રાજાને નજીક આવતો ભાઈ
 તે પુરૂષ તે ચિત્રપટને વચ્ચે હાંકવા લાગ્યો. એટલામાં રાજાની
 આંખી પુકાયું કે, “એ પાટીયા ઉપર મું છે!” તેણે ઉત્તર આપ્યો.
 “કોઈ મુંદર સીનું ચિત્ર છે.” એમ કહી તેણે રાજાને તે ચિત્ર
 પાટી બતાવી. ચિત્ર ઉપર સીની અદ્ભુત આકૃતિ એક પાં;
 રાજા અકિત થઈ ગયો. તે મરતક પૂજારીને બોલ્યો—“અદા!
 મું હાથે ! મું સાવણ ! જમનમાં આવી દિવ્ય આકૃતિ પણ પ્ર
 ગટ થાય છે. સ્વરૂપનું પામ સ્વર્ગની દેવીઓજ મે, કો
 કથન નદન પગપાતી મે; કારણ કે, મનુષ્યલોકમાં પણ આવી
 મુંદર માનવ દેવીઓ અવતરે છે. અદા ! આ રમણીના મરી-
 રનો સ્વાભાવિક કાંનિસમૂદ કેવો પ્રકાશે છે ? એનાજ સામીપ્યને
 લઈને પણ, અંત અને અધકારે તેણીના સુખ કમળના મિત્રી
 પારણ કરેલું પર નાજ મુખી ત્વજનું નથી. અદા ! જાતી એમાં
 ચિત્રકારનું કેવું અદ્ભુત આનુર્થ છે ? એણીના કમળના પડે
 મમાન દરજ, પુષ્પની કળી સમાન હાંત, સુગંધમય પાત્ર અને
 કોઠાના ફળ સમાન રસન બતાવી ચિત્રકારે પોતાનું કળાકાર
 વ્ય પૂર્ણ રીતે દર્શાવ્યું છે. આવી મુંદર રમણીને જો રમણ થઈ
 તેને ધન્ય છે.” અંતઃ સભ્યએ આ પ્રમાણે ચિત્રી તે પુરૂષને
 પુકાયું—“આ છત્રી કોની છે ?” ચિત્રકારે ઉત્તર આપ્યો. “શૈર્વ-
 પુરના રાજા અધકારણિને કુંતી નામે એક પુત્રી છે, તેણીની
 એ છત્રી છે. એ રાજકુમારી તેણીની માતા મુખરા પમેથી સારી
 કેળવણી પાત્રી છે. જાતી તે એકાદ કલામાં નિપુણ અને ચાલત-
 વૃક્ષની મંજરી જેવી છે. આ મનેદર બાળાને એજ એવો
 કે.ઈ પર મળ્યો નથી તેથી એને વિના વિંદમમુદમાં મમ થયો
 છે.” ચિત્રકારના મુખથી આ કહીકત હાંસળી સભ્યના હૃદયમાં
 કુંતીને નિવરણની કમ્પદ કુળમ કરી હતી. જાતી તેણે તે ચિત્ર-

રને ધન આપી તે છઠી લીધી હતી અને પાંચે પોતાના નગર રક્ષા પાછો વળ્યો હતો. પાંડુ તે ચિત્રરૂપ પ્રતિમામાં ગ્રેમ-લો થઈ વન માર્ગમાં આમતેમ ફરતો હતો અને વારંવાર તે યેનદેવીના સાંદર્યને નીરખતો હતો.

રાજા પાંડુ આગળ ચાલ્યો ત્યાં ચપ્પ વૃક્ષની ઘટામાં કોઈ વાંધેલા પુરૂષ તેના જોવામાં આવ્યો. તેને લોહના જાણુ શરીરને વિશે ધક્કેલા હતા. તેથી તે મૂર્છા ખાઈ પડ્યો હોય, તેમ દેખાતો હતો. દયાળુ રાજા તેને જોઈ વિચારમાં પડ્યો કે, “આ કોણ હશે અને આવી સ્થિતિમાં કેમ પડ્યો હશે?” એમ વિચારતાં તેની પાસે પડેલું એક ખર્જૂ તેના જોવામાં આવ્યું. રાજાએ તે ખર્જૂ હાથમાં લઈ તે વટે તેને છુટા કર્યા. ત્યાં તેની પાસે પડેલા જે ઔષધીના વસ્ત્ર જોવામાં આવ્યા. તેમાં એકથી તેને શક્યરહિત કર્યો અને બીજાથી તેને મૂળ રૂપમાં આવડ્યો. પછી રાજાએ તેને પુછ્યું, “તું કોણ છે?” પેલાએ ઉત્તર આપ્યો—હું વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર રહેનારો અનિલગતિ નામે વિદ્યાધર છું. અશનિવાન નામના એક વિદ્યાધરે મારી મિથ્યાનું હરણ કર્યું, તેની પાછળ હું ગયો, તો તેણે મારી આવી દશા કરી હતી. જોવામાં મારા બાબથોગે નિષ્કારણ ઉપકારી જોવા આપે અહિં આવીને આ દુઃખમાંથી મને મુક્ત કર્યો છે. હવે આપ કૃપા કરી કહો કે, ‘હું આપનો શો પ્રભુ-પંકાર કરું?’ પાંડુ રાજાએ કહ્યું, “જિનેશ્વર ભગવાનની કૃપાથી મારે સર્વ વસ્તુ છે.” પછી તેણે કહ્યું, “મહાનુભાવ, તોપણ આ મુદ્રિકા અને કામુકા નામની જે ઔષધી તમે સ્વીકારો. આ કામુકાને લીધે તમે ઇષ્ટ સ્થાને જવાને શક્તિમાન થશો અને મુદ્રિકાને યોગે ત્યારે મારું સ્મરણ કરશો ત્યારે હું હાજર થઈ તમારી ઇચ્છા પૂરી કરીશ.” એમ કહી તે જે ઔષધીઓ પાંડુ રાજાને આપી વિદ્યાધર અનિલગતિ પોતાને સ્થાને ચાલ્યો ગયો, પછી રાજા પાંડુ એ વાતનું મનન કરતો પોતાની રાજધાનીમાં આવ્યો હતો.

પાંડુ રાજાએ જેની કહર કરી હતી, એવો પેલો ચિત્રકાર પાંડુ રાજાની છત્રી પાટી ઉપર આજેથી તે પાટી લઈને રીઠાર્થપુરમાં આવ્યો હતો. પાંડુની મૂર્તિ ભેંઠ અંધકરુણિય ખુશી થયો હતો. પણ કુંતીને તેને આપવાનું તેનું મન થયું નહીં. કુંતી એ મુંદર ગિય ભેંઠ રાજા પાંડુને ઈચ્છતી હતી, પણ પાતાના પિતાની મરણ ન હોવાથી તેણીને હૃદયમાં પરિતાપ થયો હતો.

એક વખતે સતી કુંતી “પાંડુ જતાં મળ્યો દુર્લભ છે” એવું જાણી ગયામાં પાસ નાખી પાતાની કુળ દેવીને કહેવા માગી -- “માના હું અંજલિ ભેટી આપની પ્રાર્થના કરું છું કે, મને દંપ્ત સ્ત્રી મળ્યો નથી, તો અસરણ એવી મને આ બચમાં નહીં તે: આવના બચમાં પાંડુ રાજા પતિ મળે. દેવી, હું રાજકન્યા છું, તેમ વળી આવક કુળની આગ્રિયા છું, તેથી મન વચન વડે વરેકા: પતિ વિના બીજા પુરુષને વરવાની નથી.” આ પ્રમાણે કહી જેવામાં સતી કુંતી પ્રાણ ત્યાગ કરવા જાય છે, તેવામાં મુદ્રા આંધીના પ્રજા વથી પાંડુ રાજા ત્યાં આવી પાહોચ્યો. અને તેણીના પ્રજાને વિષે મંદકા: પાસને છેદીને બોલ્યો -- “મતી, તારા પતિય પ્રાણને: ત્યાગ કર્યું નહીં. હું પાંડુ રાજા આવ્યો છું.” સતીએ મંજમ પામીને એવું, ત્યાં પાંડુની મનોદર મૂર્તિ તેણીના ભવામાં આવી. તરુન તેણીએ તેને આજાખી કીધા. તે વખતે રાખીગેરા તથા મંત્રી વર્ગે મળીને કુંતીનાં પાંડુ રાજા સાથે પ્રાંધર્વે રમ કર્યાં હતાં. અને ત્યાંજ રાજા પાંડુ અને કુંતીનાં ચેતન થયું સતી કુંતી મનમાં થઈ હતી.

વિજાને થઈ મંદકી કુંતીને ત્યાં રજક લાગ્યો, એવું પાંડુ રાજાની વિશ્વાસુ દામોદરએ કુંતીને આંતપુરમાં જુદી રીતે મળ્યું હતો. રાજા પાંડુ કુંતી ને જેનની મંદ કરી તેથી કુદરતે થઈ પાટ ની રાજાનીમાં આવ્યો હતો.

ધુધી રીને રહેલી કુંતીએ અંતઃપુરમાં એક પુત્રને જન્મ આપ્યો હતો, લોકાપવાદથી ભય પામેલી કુંતીએ તે પુત્રને ધુધી રીને રાખવાને કહેતાં દાનીઆએ તેને એક પેટીમાં મુક્યો અને પછી તે પેટી ગંગા નદીમાં પહેલી મુકી હતી.

કર્મની શક્તિ અગ્રાપ છે. અને આયુષ્યનો યોગ બળવાન છે. નિરાધાર થઈ પડેલો કુંતીનો પુત્ર પેટી સાથે તજાતો તજાતો હસ્તીનાપુરમાં આવ્યો હતો. સૂત નામના એક સારથિએ તે પેટી લીધી અને કાનુકથી તેણે પોતાને ઘેર લઈ ગયો હતો. પેટી કાઢતાંજ એક મુંદર બાળક તેના જોવામાં આવતાં તે સાનંદાદ્ય-ય થઈ ગયો હતો. કુંતીનું તે દેખાતો બાળક પોતાના કાનની પા-ને હાથ રાખી તે પેટીમાં પડેલું હતું. તે બાળકે એમ કાન પાસે હા-થ રાખેલ તે ઉપરથી તે સારથિએ તેનું નામ કર્ણુ એવું પાડ્યું હતું. આ મુંદર બાળકને જોઈ સારથિની સ્ત્રીએ હૃદયમાં આનંદ પામી કહ્યું કે, “સ્વામીનાથ, તમે સોડોને એમ કહેજો કે, મારી પત્નીને ગૃહ ગર્ભ હતો; તેથી તેણીએ એક પુત્રને જન્મ આપ્યો છે.”

કુંતીનો પુત્ર કર્ણુ તે સારથિને ઘેર ઉછરી એટલે થયો હતો, અને અનુક્રમે સર્વ વિદ્યા સંપાદન કરી નેણે પોતાના પિતાના નામને વિખ્યાત કર્યું હતું.

કુંતીએ પુત્ર જન્મ્યોએ વાત તેણીના પિતા અધેકવૃષ્ણના બાલુ-વામાં, આવી ન હતી. અધેકવૃષ્ણ કુંતીને માટે પત્નિના શોધમાં તરપર રહેલો હતો. એક વખતે પોતાની પત્ની મુમદ્રાના મુખથી તેના બાલુવામાં આવ્યું કે, “પુત્રી કુંતીનો મનોભાવ પાંડુ રાજા ઉ-પર દૃઢ પહે આસક્ત છે. અને તેણી તે સિવાય કોઈ અન્ય પુરુષ-ને વરવા ઇચ્છતી નથી.” આ વાત જાણી રાજા અધેકવૃષ્ણે તે કુંતીને કહેવટે પાંડુ રાજાની ચેરે પરજાવી હતી. તેવમને મદ્રદેસના (મદ્રાસના) રાજાએ પણ પોતાની માફી નામની પુત્રી પાંડુ રાજાને

આપી હતી. રાજા પાંડુને ધૃતરાષ્ટ્ર નામે એક ભાઈ હતો, તેને સુખલ રાજાએ પોતાની ગાંધારી વગેરે આઠ પુત્રીઓ આપી હતી.

મતી કુંતીએ પતિગૃહમાં આવ્યા પછી પોતાની માતા સુખદ્રા-
એ આપેલી કેળવણીનો પ્રભાવ સારી રીતે દર્શાવ્યો હતો. તે બાળા-
ઓને બોધ આપવાનું અને અપાવવાનું તેણીએ મહાત્મન અંગીકાર
કર્યું હતું. હસ્તિનાપુરની જનપ્રજામાં જ્ઞાન અને જ્ઞાનનાં સાધનો
વધારવાને મતી કુંતીએ સારો પ્રયાસ કર્યો હતો. તેથી તે નગરની
જન પ્રજામાં મતી કુંતીનું યગ્યોગ્યન ધરણેર થતું હતું.

એક વખતે કુંતીએ સ્વમાને વિરે મેરૂ પર્વત, કીરસમુદ્ર,
સૂર્ય અને ચંદ્રમા જોયા હતા. એ સ્વમાના પ્રભાવથી ઉત્તમ
દિવસે તેણીએ એક પુત્રને જન્મ આપ્યો હતો. રાજા પાંડુએ
મહોત્સવ કરી તેનું ધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિર એવું નામ પાડ્યું હતું.
તે પુત્રે પાછળથી આ ભારતવર્ષના સારી કીર્તિ મેળવી પોતાના
માતાપિતાની ઉન્નત કીર્તિને દશે દિશામાં પ્રકાશિત કરી હતી.
વળી તે પુત્રનો જન્મ થયા પછી સતી કુંતી ધર્મ ઉપર વિશેષ
આદરવાળી થઈ હતી. તે પછી વાયુદેવતાએ સૂચિત બીમ
નામનો પુત્ર અને સૂર્યદેવતાએ સૂચિત અર્જુન નામનો પુત્ર
તેણીને પ્રસન્ન્યો હતો. જે પુત્રોના પરાક્રમભારની પ્રજા અથાપિ
શાયા કરે છે. માત્રીને પણ નકુળાએ સહુદેવ નામના જે
પુત્રો થયા હતા અને ધૃતરાષ્ટ્રની ગાંધારીને દુર્યોધન વગેરે મો
પુત્રો થયા હતા.

મતી કુંતીએ પોતાના પતિ પાંડુરાજાની ગાયે સંમન ધઈ
પોતાના પુત્રોને સારી કેળવણી આપી હતી. ધર્મ, નીતિ, યુદ્ધ
અને રાજકીય વિષયોમાં પ્રવીણતા મેળવી પાંડવો આ જગતમાં
વિખ્યાત થયા હતા. માતા કુંતીને હાથે માત્ર શિષ્ય ભઈ
રિનીત થયેલો યુધિષ્ઠિર માતાપિતાને ખરેખરો ભજા થયો હતો.

માતાપિતા એક જગમતીઈ છે અને તે સંતાનોના પરમ ઉપકારી છે. આ મહાસૂત્ર ધર્મવીર યુધિષ્ઠિરનેજ વિદિત હતું. માતા કુંતીએ એક વખત પોતાના આશંકિત પુત્ર યુધિષ્ઠિરની પાસે નાશક નગરમાં ચંદ્રપ્રભ સ્વામીનો ચંદ્રસ્તંભય પ્રાસાદ કરાવ્યો હતો. જેના પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવમાં મોટી ધામધૂમ કરવામાં આવી હતી.

પુત્ર યુધિષ્ઠિરને સર્વ રીતે યોગ્ય જાણી રાજ્ય પાંડુએ તેને હસ્તિનાપુરનું રાજ્ય સોંપ્યું હતું અને પોતે દીકરા લઈ, ચારિત્ર પાળી સ્વર્ગે ગયા હતા.

સતી કુંતી વિધવા ધર્મ પાળતી પોતાના માતૃભક્ત પુત્ર યુધિષ્ઠિરની પાસે રહી હતી અને આર્હતધર્મની ઉત્તમ ઉપાસના કરતી હતી. એક વાર ધર્મવીર યુધિષ્ઠિર પોતાની માતા કુંતીને સાથે લઈ સિદ્ધગિરિની વિસ્તાર સહિત યાત્રા કરી હતી. અને તે પ્રસંગે તે મહાનુભાવે માતાની આજ્ઞાથી તે તીર્થનો ઉત્તમ ઉદ્ધાર કર્યો હતો. તે પછી કુંતી પોતાના પુત્રોની સાથે નેમિભગવાન પાસે ગઈ હતી અને તેમની પાસે તેણીએ ત્રિકરણ, શુદ્ધિથી જૈનધર્મને અંગીકાર કર્યો હતો. અને પછી તે શુદ્ધ રીતે તેનું પાલન કરતી હતી.

પાંચ પાંડવોને કેવી રીતે વનવાસ લેવો પડ્યો? અને કુશંસૂત્રમાં તેમણે કેવું શુદ્ધ કર્યું? અને તે શુદ્ધનું શું પરિણામ આપ્યું? ઇત્યાદિ સર્વ હરીકૃત પાંડવોના ચરિત્રમાં મારી રીતે વર્ણવેલી છે. જેમાંથી જૈન સંજ્ઞાથી ધર્મ, નીતિ અને જ્ઞાનદાની ઉત્તમ છાયા આકર્ષની જેમ જનમંડળ ઉપર સારી રીતે પડેલી છે. અને તેનું દૃઢયવેષક વર્ણન જૈન વિદ્વાનોએ તે સ્થળે કર્યું છે.

સતી કુંતીએ પોતાનો વિધવા ધર્મ સારી રીતે પાળ્યો હતો. દરેક વિધવા શ્રાવિકાઓએ એ મહાસતીનો વિધવાધર્મ અનુકરણ કરવા યોગ્ય છે. વિધવા કુંતી રાજ્ય વૈભવમાં રહી હતી, તથાપિ તે વિકારી વસ્તુથી દૂર રહેતી હતી. કોઈ પણ અજ્ઞાન પુરુષનો સહવાસ ન કરવો, જનસમૂહમાં ભાગ ન લેવો, લગ્ન કે ખીજ સંસારી ઉત્સવોમાં અમણીપણે સામેલ ન થવું, શૃંગારી વસ્તુઓ અંગીકાર ન કરવી, અને પરનિંદા કે પરના ઉપદાસ્યને અનુમોદન ન આપવું—એવા અનેક નિયમોનું પાલન કરતી મહાસતી કુંતીએ પોતાના વિધવાધર્મને લીધે પાળ્યો હતો. તે સાથે દંત્રિયોનું ઇમન કરવાને એ મહાસતી હમેશાં યથાશક્તિ તપસ્યાં કરતી હતી અને પાત્રોને ઉત્તમ પ્રકારનાં દાન આપતી હતી.

ત્યારે પાંચ પાંડવો પુત્રવાળા થયા અને તેનના પુત્રો રાજ્ય-ધુરાને વહન કરવાને યોગ્ય થયા એટલે તેમણે પોતપોતાના પુત્રોને રાજ્ય સોંપી માતા અને પત્નીસહિત ગૃહ પામે લીધા લીધી હતી. તેઓ યથાર્થ આરિત્ર પાળી લીધાપસ્યા કરી અને પોતાના અધાર પાપને સિદ્ધાચાર કેપર અણુમણુ કરીને દાવ કરી પરમાનંદરૂપ મોક્ષપદને પ્રાપ્ત થયા હતા. તેમની પતિવ્રતા પત્ની દ્રૌપદી મૃત્યુ પાત્રીને પાંચમા દેવસેાકે ગર્હ હતી.

મહાસતી કુંતીએ પોતાના જીવનમાં જે આવશ્યક કર્યું હતું, તે દિવ્ય અને બીજાનને અનુકરણીય હતું. તેની વિદ્યા, પતિવ્રતિ, અને વૈધવ્યધર્મ અદ્ભુત હતા. પોતાનાં પંતાનોને ધર્મ તથા નીતિનું શિક્ષણ કેવી રીતે આપવું એકંદ્ર ? એ કલમ પદ્ધતિ સતી કુંતીએ પોતાના જીવનમાં સારી રીતે બતાવી આપેલી હતી. સત્યધર્મી યુધિષ્ઠિર, દ્રુપદનિર જીમ અને અદ્ભુત વ્રજકંતી

ધ્યા હિમનવાન્ અર્જુન, એ પ્રતાપી પાંડવો જે આ ભારતવર્ષ
 પર પોતાનો અદ્ભુત મહિમા પ્રવર્તાવી ગયા છે, એ સર્વત્ર
 મૃગ કારણ સતી કુનીનું દનમ શિક્ષણ હતું. પોતાના સંતા-
 નોને સુખાર્થે દોરનારી એ પવિત્ર મનીને સદંતર ધન્ય છે.

જાહેર ખબર.

શ્રાવિકાના સત્ય અલંકારો.

સહગૃહસ્થો ! આ હેડીંગ તમોને આશ્ચર્યકારી કાંઈ પણ થઈ શક્યો નહીં. કારણકે, આનો સાવાર્ય તમો જુદોજ સમજી શક્યો. સત્ય આબૂપણ, એટલે સર્વથા હિતકારી અને નિર્ભયકારી કહેવાય છે. તે શાથી મળે ? તેના માટે અમારા તરફથી “શ્રાવિકા-બૂપણ” નામે પુસ્તક બહાર પડેલ છે. જેને માટે કેટલાક સારા વિદ્વાનોના સંતોષકારક અભિપ્રાય મળેલ છે. આજકાલના આવકસંસારને સુધારવાને આ પુસ્તક અદ્વિતીય છે.

આ ગ્રંથના જુદાજુદા અલંકારો એકસેલા છે. તેમાં વિવિધ પાત્રો ગોડવી આજના જમાનાને તથા પ્રાચીન કાળને અનુમરીને સારા વિદ્વાનના હાથથી લખાએલ છે.

આ પુસ્તકના બે અલંકારો અમોએ ૧મારી જૈનપ્રજાની સમજા મુકેલા છે. અને તૃતીયાલંકાર એક ખતમાં બહાર પાડવા સામ્યશાળી ધર્મી.

દરેક શ્રાવકો પોતાની યથાશક્તિ મેલણીદિકના અલંકારો પોતાની ગૃહીણીના માટે ખરીદ કરે છે. પણ તેમજે જાણ્યું જોઈએ કે, ત્યાંમુઘી આવા અલંકારો તેઓને આપવામાં આવતા નથી ત્યાંમુઘી સુવર્ણના બૂપણો ગોળી શક્યા નથી માટે દરેક વીર-પુત્ર, આ અલંકારો ખરીદ કરી તેમાંથી માર ચદણ કરી સામ્ય-શાળી થશે. એવી આશા છે.

જોકે, આ ગ્રંથ એટલો છે. પણ તેને જુદા બ.મે ચંચલાથી તેની કંમિત પણ થોડી રાખેલ છે. માટે આ અમૂલ્ય અલંકાર ખરીદવા લગમલ્ય છે.

પ્રથમાલંકાર દ્વિતીયાવૃત્તિ રૂ. ૦-૧૨-૦

દ્વિતીયાલંકાર ૧-૦-૦

મજાનાનું ટેકાબું—શ્રી જૈનધર્મ વિદ્યા પ્રસારક ધર્મ,
પાટીના-૧.

